

Årsredovisning 2017

Länsstyrelsen i Dalarnas län

Omslagsbild: Kollage från året som gått Foto: Mostphotos/Länsstyrelsen i Dalarnas län
Rapporten kan laddas ner från Länsstyrelsen i Dalarnas läns webbplats:
www.lansstyrelsen.se/dalarna/publikationer.

Den kan även beställas från Länsstyrelsen i Dalarnas län, telefon 010 225 00 00. Ingår
i serien Rapporter från Länsstyrelsen i Dalarnas län, ISSN: 1654-7691.

Rapportnummer: 2018:04

Innehåll

Landshövdingen har ordet	4
Länsstyrelsen i korthet	10
Organisation	12
Resultatredovisning	13
Övergripande samordningsuppdrag	15
Övrig förvaltning	23
Trafikföreskrifter	26
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	27
Regional tillväxt	34
Infrastrukturplanering	50
Hållbar samhällsplanering och boende	52
Energi och klimat	57
Kulturmiljö	62
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd	76
Lantbruk och landsbygd	84
Rennäring och fjällförvaltning	106
Fiske	111
Folkhälsa	115
Jämställdhet	118
Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter Integration	124
Integration	130
Organisationsstyrning	137
Personaluppgifter	139
Året i siffror	140
Året i siffror	142
Finansiell redovisning	163
Resultaträkning (TKR)	163
Balansräkning (TKR)	164
Anslagsredovisning	166
Tilläggsupplysningar och noter	167
Noter till resultaträkningen	170
Noter till balansräkningen Noter till balansräkningen	177
Bilaga	185
Regleringsbrev 2017, uppdrag som redovisas på annat sätt	185

Landshövdingen har ordet

Under året som har gått har jag rört mig mycket ute i länet och haft många givande samtal och möten – både externt, på länsstyrelsen och på residenset. Att vara landshövding ger fantastiska möjligheter när det gäller att samla aktörer inom olika områden med målet att utveckla och stärka Dalarna. Möten, samtal, öppenhet och tillgänglighet har varit mitt fokus ända sedan jag tillträdde 2015, och 2017 har inte varit något undantag.

I verksamhetsplanen för 2017 lyfte Länsstyrelsen i Dalarnas län fyra prioriterade områden:

Vi ska handlägga våra ärenden i förvaltningslagens anda – det innebär att göra det så snabbt och enkelt som möjligt utan att rättssäkerheten eftersätts. Våra handläggningstider, länsstyrelsegemensamma, egna eller författningsreglerade, ska hållas. Redovisningen av det arbetet och resultatet presenteras under tabell H, handläggningstider (sid. 156).

Vi har ett särskilt ansvar för att planera och vidta förberedelser för att kunna hantera en kris, förebygga sårbarheter och motstå hot och risker. För att på bästa sätt kunna möta de ökade kraven på oss som följer av regeringens beslut att civila myndigheter ska återuppta en sammanhållen planering för totalförsvaret (Ju2015/00054/SSK m.fl.) ska vi utveckla krisberedskapen regionalt och bedriva ett systematiskt säkerhetsskyddsarbete. En redogörelse för hur vi arbetat med detta område och resultatet återfinns under rubriken: Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (sid. 75).

Vi ska fortsätta vårt arbete med jämställdhet, integration, mänskliga rättigheter, utbildning, hälsa och regional utveckling. Det arbetet kanaliseras bland annat genom Vägen in. En utförligare beskrivning av arbete och resultat återfinns under avsnittet Integration (sid. 136).

Vi ska fortsätta arbetet med att nå miljömålen, både generationsmålet för miljöarbetet och de miljö kvalitetsmål som riksdagen har fastställt och bidra till genomförandet av Agenda 2030. Mer om hur det arbetet bedrivits återfinns under regleringsbrevsuppdrag 1.1 (sid. 18) och under länsstyrelseinstruktion 5a§ (sid. 61).

Flera aktiviteter och händelser har präglat Dalarna under 2017 som på olika sätt påverkat eller kommer att påverka utvecklingen i länet framåt. Några av dem vill jag lyfta lite extra.

Beslut om ny flygplats i Sälen

I oktober togs det första spadtaget i bygget av en ny flygplats i Sälen. Scandinavian Mountains Airport ska bli en internationell flygplats som beräknas vara klar under hösten 2019. Den kommer att utnyttjas av både Sverige och Norge och öka tillgängligheten för såväl nationell som internationella gäster och bidra med nya arbetstillfällen.

Det första spadtaget i bygget av en ny flygplats i Sälen.

Besöksnäringen är redan en stark bransch i länet och ett ökat inflöde rätt in i de västra delarna av länet kommer att öka hela Dalarnas attraktionskraft ytterligare – inte bara i området runt själva flygplatsen. Det kommer också öka det redan befintliga gränssamarbetet med Norge och Hamars fylke.

Omarronderingen i fokus

Dalarnas splittrade markägande har under många år varit föremål för olika satsningar och insatser med målsättningen att få till en struktur som bättre möjliggör brukande och utveckling av stora arealer skog. I april besökte Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht Dalarna och en stor del av dagen ägnades åt omarronderingsfrågan. Ett nyligen omarronderat område besöktes och följdes av ett bra och givande dialogmöte med representanter från länets skogsnäring. En långsiktig plan för omarronderingen i Dalarna lämnades också över.

Omarronderingsarbetet är en av flera nycklar till en långsiktigt hållbar utveckling för länets skogsnäring och för de anställda, företag och entreprenörer som är knutna till branschen. Arbetet har fortsatt under året och inför 2018 har vi, Lantmäteriet och Skogsstyrelsen fått ett regeringsuppdrag att fokusera och samordna omarronderingsarbetet.

Landsbygdsminister Sven-Erik Bucht besökte Dalarna.

Naturreservat, kungliga besök och en egen hertig

Under 2017 har ett stort antal naturreservat bildats. Redan i början av året invigdes de sista sex naturreservat som behövdes för att Dalarna ska komma upp i siffran 300. Två av dem fick ett extra fokus under hösten då Dalarna fick sin första hertig på drygt 70 år. Prins Gabriels dopgåva hade, precis som förlovningsgåvan till hans föräldrar året innan, naturen som tema - en rastplats i

Prins Gabriels dopgåva från dalfolket.

Säterdalens naturreservat och en skidslinga för stora och små barn i Koppångens naturreservat som kommer anläggas inför hans kommande första besök i sitt län.

Kungafamiljens närvaro i olika sammanhang är ett positivt inslag på alla sätt. Deras intresse och engagemang ger en extra skjuts till de platser de besöker och de frågor de engagerar sig i. Jag är därför stolt och glad över de speciella band som familjen har till Dalarna och inte minst till vår natur.

Vi avslutade som vi började – i december beslutade vi om de sista reservaten för året. Det blev totalt 27 stycken under året och vi är nu uppe i 323 i vårt län.

Regeringsbesök i Falun

Som första län fick Dalarna och länsstyrelsen arrangera regeringens veckosammanträde på residenset i Falun i februari. Det kom att bli fler sådana möten ute i landet under året men som första anhalt blev uppmärksamheten stor för Dalarna. Ett kortare möte mellan statministern och länsstyrelsens medarbetare hanns också med - mycket uppskattat från bägge håll.

Representanterna från Regeringen samlade utanför Residenset.

Vi har, som alla andra län, förmånen att få ta emot både ministrar och andra representanter från regering och riksdag på olika besök och till möten. Dessa besök är värdefulla ur en mängd synvinklar. Vi får möjligheten att lyfta för Dalarna specifika områden och frågor och regeringsföreträdare får en bra och verklighetsnära bild av situation och utvecklingspotentialen i

vårt län. Att stå värd för hela regeringen är dock ovanligt. Samtidigt var det en speciell händelse som verkligen satte strålkastarljuset på Dalarna – positivt och energigivande!

Mänskliga rättigheter – en grundbult i demokratin

Mänskliga rättigheter är ett stort område och utmaningarna har blivit allt fler i spåren av de konflikter och det mänskliga lidande som vi ser runt omkring oss i världen.

Många av de människor som nådde Sverige under flyktingmottagandet hösten 2015 finns nu runt om i landet. Det är människor som väntar på asyl, har fått besked om att få stanna eller får besked om att de ska lämna vårt land. De människor som stannar för att etablera sig behöver stöd på olika sätt, och två grupper vi arbetar med är ensamkommande kvinnor och barn.

Landshövding Ylva Thörn inledde seminarium om könsstympling.

Tillsammans med flera aktörer, bland annat kommunerna, har vi tagit fram avsiktsförklaringen Vägen in som lett fram till många initiativ för att nå ut med kunskap och information. Ett exempel är den konferens som genomfördes i Borlänge på senhösten på ämnet könsstympling.

Frågorna om alla människors lika värde och kvinnors rätt i ett demokratiskt samhälle blir sällan så uppenbara som när hedersförtryck i allmänhet och könsstämpning i synnerhet diskuteras. Sverige har en lagstiftning som innebär att handlingen i sig är straffbar. Men när det väl hänt är det försent. Insatserna måste göras långt tidigare. Alla – myndigheter, civilsamhälle och organisationer måste ta vår del i det ansvaret genom att samarbeta och samverka över myndighetsgränser och civilsamhället. Förebyggande insatser är avgörande för att vi ska nå resultat.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har sedan hösten 2016 haft ett regeringsuppdrag att utveckla arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism. Inom ramen för detta har vi genomfört en rad kunskapshöjande insatser. En av dessa en föreläsningsdag den 11 april som anordnades i samarbete med Högskolan Dalarna. Heléne Lööw, docent vid Uppsala universitet, gav ett historiskt perspektiv. För ett mer praktiskt perspektiv stod Rädda barnen Dalarna och den lokala samordnaren mot våldsbejakande extremism från Göteborgs stad.

Att beräkna ekonomiska vinster och effekter av sociala insatser är något som Länsstyrelsen i Dalarnas län arbetat sedan tidigare. I oktober hölls en konferens där forskare vid Uppsala respektive Umeå universitet presenterade sätt att mäta effekter av sociala insatser. Genom ett interaktivt beslutsstöd med beräkningsmodeller kan kommuner och landsting få hjälp i arbetet med planering och budget. Konferensen ingick i samarbetet kring samling för social hållbarhet med Landstinget Dalarna, Region Dalarna och Högskolan Dalarna.

Att bo och verka i Dalarna – framtid och förutsättning

Det är lättare att få jobb i Dalarna än i de flesta andra län i landet. Det skapas nya jobb, och många behöver anställas för att ersätta alla som går i pension. Enligt Arbetsförmedlingen kommer det att se ut på samma sätt i många år framöver. En stor utmaning nu och framåt är att hitta personer med rätt kompetens för de lediga jobben. Dalarnas befolkning fortsätter samtidigt att öka och den största förklaringen till det är inflyttning från andra länder. För att möta utvecklingen behövs både samverkan och satsningar inom flera områden - bostäder, bredband, infrastruktur och rimlig tillgång till både offentlig och kommersiell service i hela Dalarna. Många nyanlända har en utbildning som efterfrågas av både privata och offentliga arbetsgivare och det är därför viktigt att de snabbare får tillträde till arbetsmarknaden.

Av länets 15 kommuner uppger 13 bostadsbrist. Dalarnas län har fler småhus än flerbostadshus. Under 2017 beräknas byggnation av omkring 300 småhus, och drygt 900 bostads- och hyresrätter, hälften i allmännyttans regi. Det kan gynna en rörlighet, där äldre säljer sina hus för att flytta till ett mindre och bekvämare boende. Höga byggkostnader ger dock höga boendekostnader och det råder fortfarande en obalans där exempelvis unga, äldre och nya svenskar har svårt att etablera sig på bostadsmarknaden. Enligt Länsstyrelsens senaste kartläggning motsvarar byggandet inte behoven hos flera grupper i befolkningen. Detta gäller främst studerande, äldre och nyanlända, som behöver hyresrätter men inte har tillräckliga inkomster. Det statliga investeringsstödet för hyresrätter och äldreboendestäder används nu i flera kommuner och ett 20-tal nya hyresrätter i en mindre kommun kan vara avgörande för utvecklingen och arbetskraftsförsörjningen.

Dalarna är ett geografiskt vidsträckt län. Här finns många företag med en internationell marknad och stora vinterdestinationer i fjällen, där Sälen är störst med omkring en miljon besökare årligen. De flesta resor sker med bil, men nu byggs en flygplats i Sälen för att hantera nya grupper av besökare till Sälen-Trysil.

Dalaflyget består av Dala Airport i Borlänge och Mora Siljan flygplats i Mora som flyger både inrikes och utrikes. Det finns beräkningar på att 10 affärsresenärer som åker med en avgång representerar 450 - 500 arbetstillfällen i området.

Dalarnas turistnäring är betydelsefull och järnvägssträckan Stockholm-Mora är en viktig transportlänk för både turist- och tjänsteresor. Pendlingsmöjligheter, både inom och utom länet, är avgörande för många invånare på landsbygden. Dalarna har bra förutsättningar för pendeltågstrafik men det krävs både upprustning och större kapacitet. Det finns behov av förbättringar både för vägnät och järnväg i länet. Inte minst näringslivet i Dalarna är beroende av effektiva gods- och persontransporter, för konkurrenskraftens skull.

Även digital infrastruktur är avgörande för att invånare och företag ska kunna bo och verka i Dalarna. Utbyggnaden till 100Mbit/s för 90% av befolkningen fram till 2020 går enligt plan i länet. Långsiktighet och samordning är framgångsfaktorer, enligt Länsstyrelsens och Region Dalarnas bredbandskoordinator. Den parlamentariska Landsbygdskommitténs förslag att alla i hela landet ska ha tillgång till digital infrastruktur med överföringskapacitet med minst 100 Mbit/s senast 2025 kan få stor betydelse för landsbygden. Det är samtidigt viktigt att de stöd som tilldelas, för att nå ut till alla brukare, fördelas ändamålsenligt och att det sker regionalt. Låg anslutningsgrad är ett problem i flera områden. Därför är det viktigt satsningarna som både tillgängliga och användbara. I och med digitaliseringen av service, tjänster och handel är det digitala utanförskapet en viktig utmaning. Stiftelsen för internetinfrastruktur presenterade hösten 2014 en undersökning där det konstateras att en miljon svenskar inte använder internet.

Det pågår många insatser för öka tillgången till kommersiell service i länet. I Dalarna finns drygt 50 dagligvarubutiker som kan betecknas som lanthandel då de är enda butiken på sin ort. Tio av dem uppfyller kriterierna för särskilt driftsstöd till geografiskt utsatta glesbygdsbutiker. Tre ligger ca 40 km från nästa butik och tre har dessutom mellan 100 och 150 km till kommuncentrum. Förutom att erbjuda dagligvaror är betaltjänster och ombudstjänster en viktig service i lanthandeln. Tre betaltjänstombud har etablerats i länet. Det innebär att fler än tusen personer har fått kortare väg till grundläggande betaltjänster, liksom företagare, föreningar och besökare i berörda områden. I takt med ökande e-handel har också behoven av fungerande paketdistribution på landsbygden blivit tydliga.

Björbo intresseförening bedriver ett projekt för samordning inom det regionala serviceprogrammet, med stöd ur Landsbygdsprogrammet och av Länsstyrelsen. Flera lanthandlare i Dalarna har god omsättning men många har stora lönsamhetsproblem. Fem butiker har lagts ned de senaste tre åren och bara en av dem har öppnat igen. Ökad rörlighet och nya stormarknader gör att omsättningen minskar. För att stärka utvecklingen av butikerna och byarnas serviceutbud i stort stödjer Länsstyrelsen ett projekt för bildandet av en lanthandlarförening i länet, samt för genomförande av lokalekonomiska analyser.

Dalarnas kommuner, landstinget och statliga myndigheter med säte i Dalarna gör inköp för cirka 20 miljarder kronor. I Dalarna arbetar vi för att fler företag ska ha möjligheten att kunna delta i offentliga upphandlingar. Detta sker via Upphandlingsdialog Dalarna som är en regional kompetensplattform för offentlig upphandling och syftar till att fler småföretagare i Dalarna ska lägga anbud. Samordning sker genom Länsstyrelsen i Dalarnas län. Målgruppen är småföretagare inom alla branscher, politiker och tjänstemän i kommuner, kommunala bolag och landstinget samt statliga myndigheter.

Sociala risker, brottsförebyggande och social hållbarhet

Det är en utmaning att skapa en samlad bild av de insatser som görs för social hållbarhet och att enkelt definiera den sociala dimensionen av länsstyrelsens arbete. Under 2017 har Länsstyrelsen i Dalarnas län lagt mycket kraft på att samverka och skapa samordning med övriga länsstyrelser, Högskolan Dalarna (kring utvärderingen av Kunskapskus), Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, BRÅ, Forum för levande historia med flera.

Insatserna innebär är att de kommunala pilotstudier och aktiviteter som görs inom social riskanalys nu sätts i ett sammanhang med angränsande nationella insatser som direkt påverkar kommunerna. Införanden av aktiviteter för mänskliga rättigheter utvecklas också samordnat med övriga länsstyrelser i landet.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har två nationella regeringsuppdrag inom området inom social hållbarhet. Det ena är att samordna och utveckla verksamhetsintegreringen av mänskliga rättigheter i länsstyrelsernas verksamhet och det andra handlar om att utveckla metoder och lägesbilder för att bedöma sociala risker, med fokus på rasism och extremism.

Dessa två uppdrag ligger inom de nationella och internationella områdena för social hållbarhet men gränsar även till andra områden som exempelvis samhällets krisberedskap. Länsstyrelsen i Dalarnas län arbetar därför med ett helhetstänk för att se det större sammanhanget. Syftet är att skapa bättre förståelse för helheten, effektivisera insatserna och dra så bred nytta som möjligt av de insatser som görs på kommunal, regional och nationell nivå.

Insatser inom ett specifikt område, exempelvis social riskhantering, ska inte bedömas som en isolerad aktivitet utan som en del i ett större paket som har en positiv påverkan även på andra områden som exempelvis extremism eller allmän brottsförebyggande verksamhet. De metoder och förslag på arbetssätt som utvecklas ska också vara lättillgängliga för kommunala och regionala aktörer i hela landet.

Falun, den 20 februari 2018

Ylva Thörn
Landshövding Länsstyrelsen i Dalarnas län

Länsstyrelsen i korthet

Nedan redovisas en sammanfattning av Länsstyrelsen ur tre perspektiv – verksamhet, medarbetare och ekonomi.

Verksamhet*	2017	2016	2015
Inkomna och initiativärenden (st)	17 250	14 524	14 447
Beslutade ärenden (st)	21 009	14 291	13 561
Utgående ärendebalans (st)	5 265	4 131	3 808
Ej beslutade ärenden äldre än två år (st)	1 304	418	476

* Under 2017 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, vilket medför att delar av handläggningen ännu ej gått att genomföra och att rättvisande statistik över handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (601) därmed inte är möjliga att hämta ut i sin helhet. I tabellen ingår statistik över direktstöd, betesstöd och kompensationsstöd. För 2015 och 2016 kunde inte ärenden om jordbrukarstöd redovisas med anledning av den pågående utvecklingen av Jordbruksverkets IT-system.

För landsbygdsstöden (602) redovisas för 2017 komplett ärendestatistik av både ansökningar om stöd och utbetalningar. För år 2016 kunde inte utbetalningar av stöd redovisas, enbart ansökningar om stöd.

Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med ärenden beträffande jordbrukarstöd: direktstöd, betesstöd och kompensationsstöd samt landsbygdsstöd från Jordbruksverkets IT system, BLIS. Vi har många ärenden som är äldre än två år och det beror på att vi inte kan fatta beslut i alla ärenden eftersom det inte finns system för detta än.

Till Årsredovisningen 2016 var det inte möjligt att från Jordbruksverkets IT-system hämta ut fullständig statistik för fiske (VÄS 622) avseende åren 2015 - 2016. Uppgifterna är uppdaterade i Årsredovisning för år 2017, varför 2015 - 2016 års värden skiljer sig åt jämfört med vad som redovisades i Årsredovisningen för år 2016.

Kommentar till tabellen verksamhet

Ökningen av antal ej beslutade ärenden äldre än två år består främst av stiftelser. Orsaken är en ändring i stiftelselagen under 2010 som innebär att alla stiftelser senast år 2015 ska vara registrerade i Länsstyrelsens register. Detta har resulterat i en anhopning av anmälningar vilka nu succesivt arbetas av.

Medarbetare	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter (st)	225,1	209,2	201,6
– varav kvinnor	129,2	117,0	112,5
– varav män	95,8	92,2	89,1
Total sjukfrånvaro (%)	5,7	5,7	4,3
– varav kvinnor	7,8	7,8	6,7
– varav män	2,6	2,9	1,1
Personalomsättning nyanställda, tillsvidareanställda (%)	14,1	12,4	5,6
Personalomsättning avgångna, tillsvidareanställda (%)	10,4	11,4	10,6

Uppdelning av antalet årsarbetskrafter fördelat på kön har för år 2016 och 2015 räknats om. Orsaken är att ett antal personer (13 st) varit felaktigt kodade i resursregistret vilket nu har rättats. Sammanlagt är dock antalet årsarbetskrafter för dessa år oförändrat jämfört med vad som redovisats i tidigare års årsredovisningar. Rättelsen medför att tabeller i övriga delar av årsredovisningen har justerats.

Kommentar till tabellen medarbetare

Årsarbetskrafter

Antal årsarbetskrafter är cirka 16 årsarbeten mer jämfört med 2016. För kommentarer till antal årsarbetskrafter hänvisas till respektive verksamhetsområde.

Sjukfrånvaro

Den totala sjukfrånvaron ligger på samma nivå jämfört med 2016. Men vi kan se att långtidssjukskrivningar har sjunkit något.

För ytterligare kommentarer och not se Tabell över sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, FÅB.

Personalomsättning

Personalomsättningen 2017 har ökat jämfört med 2016. Ökningen hänförs primärt till pensionsavgångar och att tidsbegränsade anställningar löpt ut. Vidare har ett antal medarbetare under året valt att byta arbetsgivare.

Ekonomi	2017	2016	2015
Verksamhetsintäkter (tkr)	234 087	209 764	208 063
- varav anslag (tkr)	111 516	106 944	118 449
- varav bidrag (tkr)	108 670	91 654	80 629
- varav avgifter och övrigt (tkr)	13 901	11 165	8 984
Verksamhetskostnader (tkr)	233 821	210 609	201 495
- varav kostnader för personal (tkr)	154 582	139 213	131 019
- varav kostnader för lokaler (tkr)	10 550	10 369	10 623
- varav övriga kostnader (tkr)	68 688	61 001	59 853
Lämnade bidrag och transfereringar (tkr)	258 632	210 869	237 566
Förvaltningsanslag av totala intäkter (%)	46	49	48
OH-kostnad av total kostnad (%)	20,13	20,31	20,91
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	36,6	39,8	41,3

Kommentar till tabellen ekonomi

Verksamhetsintäkter

Anslag

Länsstyrelsen i Dalarnas län anslagsutfall uppgick 2017 till 111,5 miljoner kronor. Jämfört med utfallet 2016 är detta en ökning med 4,6 miljoner. Anslagsintäkterna finansierar den löpande förvaltningsverksamheten och verksamhetskostnader för hantering av regionala tillväxtåtgärder och grundläggande betaltjänster.

Verksamhetens kostnader

Kostnader för personal

Personalkostnader har ökat med 15,4 miljoner kronor. Antal årsarbetskrafter har ökat med cirka 16 årsarbetskrafter och en lönerevision har genomförts under året.

Kostnader för lokaler

Lokalkostnader har ökat med knappt 0,2 miljoner kronor och är främst en konsekvens av den indexering som följer gällande hyresavtal. Lokalkostnader kommenteras även under tabell E, lokaler.

Lämnade bidrag och transfereringar

Kostnaderna för lämnade bidrag och transfereringar har ökat med 47,8 miljoner kronor. Ökningen beror främst på en ökad volym lönegarantier och ökade investeringsbidrag till näringslivet. Antalet nya lönegarantitagare uppgick till 2 356 vilket är en ökning med 269 jämfört med 2016.

Förvaltningsanslag av totala intäkter

Förvaltningsanslagets andel av de totala intäkterna har minskat till 46 procent vilket förklaras av en ökad extern finansiering främst kopplat till bidragsbetalningar.

Organisation

Redovisning av Länsstyrelsens organisationsplan.

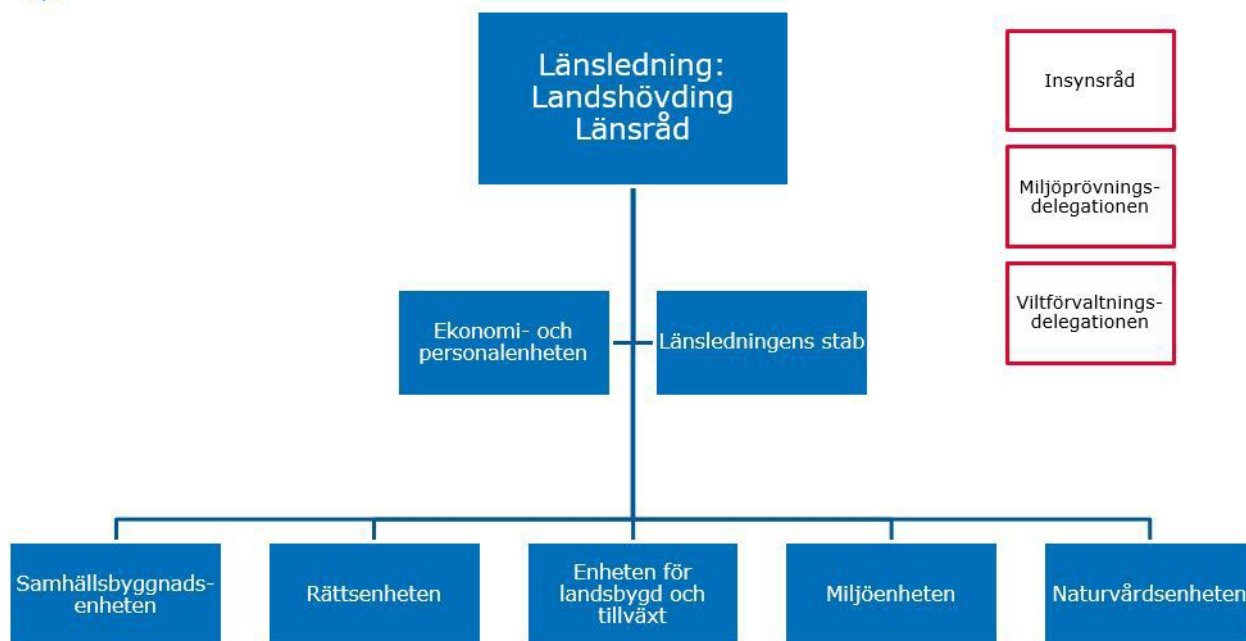

Bild på organisationen per 31 december 2017.

Resultatredovisning

Resultatredovisningens ordningsföljd följer den av länsstyrelserna gemensamt beslutade verksamhets- och ärendestrukturen (VÄS) som används för länsstyrelsernas ärende- och ekonomiredovisning.

Varje verksamhetsområde inleds med tabeller där utvecklingen av årsarbetskrafter, verksamhetskostnader, ärendehantering och bidragsutbetalningar presenteras samt i förekommande fall utfall av brukarundersökningar. Vissa verksamhetsområden är sammanslagna då de har ett tydligt samband. Tabellerna följs av kommentarer till de redovisade värdena, en samlad bedömning av verksamhetsområdets sammantagna resultat, samt kommentarer till andra väsentliga prestationer och resultat inom sakområdet. Därefter följer åiterrapporteringen av de uppdrag som följer av länsstyrelseinstruktionen samt av de regleringsbrevsuppdrag som ska åiterrapporteras i årsredovisningen och som avser det aktuella verksamhetsområdet.

De flesta belopp i resultatredovisningen är framtagna med hjälp av ett länsstyrelsegemensamt rapportpaket. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket ger avrundningsdifferenser. Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där annat ej anges.

Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med en länsstyrelsegenomsnittlig möjlig arbetstid = 1 710 timmar. I årsredovisningar från år 2014 och tidigare är årsarbetskraften baserad på 1 760 timmar.

Medeltal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100 %. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Årsredovisningsmallgruppen har haft en dialog med Finansdepartementet och enats om att regleringsbrevsuppdrag som rapporterats direkt till ett specifikt departement eller verk inte ska redovisas i årsredovisningen för att undvika dubbelrapportering.

Undantag från ekonomiadministrativa regelverket

I regleringsbrevet för 2017 har regeringen beslutat om följande undantag från det ekonomiadministrativa regelverket:

”Vid redovisning av länsstyrelsernas uppgifter som avses i 2 § första - tredje styckena förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion ska myndigheten inte tillämpa 3 kap. 1 § andra stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag om att resultatredovisningen ska avse hur verksamhetens prestationer har utvecklats vad gäller volym och kostnader.

Vad gäller fördelningen av verksamhetens totala intäkter och kostnader i resultatredovisningen enligt 3 kap. 2 § jämfört med 3 kap. 1 § tredje stycket förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, ska verksamhetskostnader och årsarbetskrafter redovisas i en för länsstyrelserna enhetlig struktur och enligt anvisningar från Länsstyrelsen i Örebro län. Detta innebär ett undantag från kravet att redovisa intäkter.”

Ny länsstyrelseinstruktion

Förordning (2007:825) med länsstyrelseinstruktion upphävdes 2017-11-01 och ersattes av Förordning (2017:868) med länsstyrelseinstruktion. ÅR-mallen för år 2017 utgår likafullt från den

upphävda förordningen (2007:825) inklusive de upphävda tilläggen 5 § p. 9 (Förordning (2017:222)) samt 6 § p. 13 (Förordning (2017:250)). Skälen härför är att länsstyrelserna har arbetat utifrån den upphävda förordningen större delen av året, samt att den nya förordningen enligt Finansdepartementets ambition inte skall innebära någon ändring i sak. Slutligen hänvisas också till den upphävda förordningen i gällande Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende länsstyrelserna (ändringsbeslut 2017-06-29).

Övergripande samordningsuppdrag

Länsstyrelseinstruktion 2 §

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar.

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser.

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet.

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den.

Förordning (2008:1346).

Genomslag för nationella mål

Länsstyrelsen ska verka för att nationella mål får genomslag i länet samtidigt som hänsyn ska tas till regionala förhållanden och förutsättningar. Under 2017 har följande insatser gjorts och uppdrag genomförts för att möta detta:

Länsstyrelsen samordnar miljömålsarbetet i Dalarna och har under året tagit fram ett förslag till Åtgärdsprogram till Dalarnas miljömål 2018 - 2022 som också remitterats. Detta arbete har genomförts i samråd med allmänhet, politiker, kommuner, företag och organisationer i befintliga och nya nätverk samt genom ett stort miljömålsseminarium "Så styr vi med sikte på Dalarnas miljömål och Agenda 2030". En utförligare beskrivning finns under länsstyrelseinstruktion 5§ (sid. 89).

Länsstyrelsen samordnar sedan många år länets energi- och klimatarbete genom regional energisamverkan i Energiintelligent Dalarna, med styrgrupp, samordningsgrupp, nätverk och ett årligt större energiseminarium. 2017 års seminarium genomfördes i samverkan med Energimyndigheten kring "Fyra energiframtider" och lockade en bred målgrupp som diskuterade Dalarnas framtida energibehov och möjligheter att möta dessa. En utförligare beskrivning finns under avsnittet energi och klimat (sid. 57).

Länsstyrelsen har under året utvecklat kompetens och förmedlat metoder avseende arbete mot våld i nära relationer, barn som bevittnat våld och hedersvåld i samverkan med Socialstyrelsen, Högskolan Dalarna och länets kommuner. Se vidare under avsnittet Jämställdhet (sid. 123).

Länsstyrelsen har under året utvecklat metoderna och rutinerna för tidiga dialoger vid samhällsplanering för byggande. Utvecklingen har skett i ett särskilt projekt i samverkan med Falu kommun och den fortsatta utvecklingen sker med övriga kommuner i länet, se vidare under Hållbar samhällsplanering och boende (sid. 52).

Länsstyrelsen har under året fortsatt det regionala strategiska samordningsarbetet inom integration i Vägen in. Det har gjorts i samverkan med Region Dalarna, länets kommuner och andra regionala aktörer, se vidare under Integration (sid. 136).

Länsstyrelsen i Dalarnas län bedömer att de insatser som gjorts under året på ett positivt sätt har bidragit till kompetensutveckling, effektivare samhällsplaneringsprocesser, integrationsarbete och

det regionala tillväxtarbetet, både på kort och lång sikt. Fokus ligger på att prioritera stöd och insatser, samordna dessa, och på så sätt möjliggöra bredare och mer kraftfulla regionala utvecklingsinsatser. Länsstyrelsens prioriteringar utgår från den nationella strategin för regional tillväxt och attraktionskraft 2014 – 2020 och insatserna genomförs också i överensstämmelse med länets regionala utvecklingsstrategi, Dalastrategin, se vidare under regleringsuppdrag 1.11, 1.12, 1.13 och 1.14 (sid. 37, 40, 42, 44).

Samordning av olika samhällsintressen

Länsstyrelsen ska utifrån ett statligt helhetsperspektiv arbeta sektorsövergripande och inom myndighetens ansvarsområde samordna olika samhällsintressen och statliga myndigheters insatser. Under 2017 har följande insatser gjorts och uppdrag genomförts för att möta detta:

Inom ramen för vattenförvaltningen har länsstyrelsen fortsatt arbetet med ”Åtgärdsprogram för 2016 - 2021” samt statusklassning med avseende på miljögifter och kraftigt modifierade vatten. Detta arbete pågår fortlöpande och styr samverkan med kommuner och verksamhetsutövare. I början av december hölls ett möte med kommunpolitiker och kommundienstämman i syfte att öka kunskapen om vilka utmaningar och möjligheter en hållbar vattenresurs skulle medföra för kommunerna runt Dalälven. En utförligare beskrivning finns under regleringsbrevsuppdrag 1.21, st. 1 (sid. 79).

Det strategiska arbetet för utveckling av kommersiell service i länet bedrivs i projektet Regional processledning inom ramen för Dalarnas regionala serviceprogram (förkortas fortsättningsvis RSP), med stöd ur Landsbygdsprogrammet via Tillväxtverket. Projektet syftar till att skapa plattformar för samverkan och därigenom stödja utveckling. Den främsta plattformen för detta är arbetsgruppen för regionala serviceprogrammet, läs vidare under regleringsbrevsuppdrag 1.13 (sid. 42).

Främja länets utveckling

Länsstyrelsen ska främja länets utveckling och noga följa tillståndet i länet samt underrätta regeringen om dels det som är särskilt viktigt för regeringen att ha vetskap om, dels händelser som inträffat i länet. Under 2017 har följande insatser gjorts och uppdrag genomförts för att möta detta:

Länsstyrelserna har uppdraget att bevaka och rapportera till Regeringskansliet om situationen gällande grundläggande betaltjänster i respektive län. Från och med 2013 ingår även att vid behov genomföra stöd- och utvecklingsinsatser för att förbättra tillgången till dessa tjänster. Länsstyrelsen i Dalarnas län är nationell samordnare för arbetet. Arbetet redovisas i länsstyrelsernas rapport ”Bevakning av grundläggande betaltjänster 2017”. Exempel på insatser under 2017 är en fördjupning av arbetet inom fem utvecklingsområden. Två av dessa insatser, Pipos och Förordning och föreskrifter, har initierats sedan tidigare. Övriga tre insatser, information riktad mot möjliga betaltjänstombud och företag/föreningar, betaltjänstlösningar och teknik samt digitala hjälpmedel har påbörjats under hösten 2017.

Länsstyrelsen i Dalarnas län tar det geografiska områdesansvaret när det gäller krishantering genom att bland annat genomföra samverkansledningsövningar i länet och över landgräns mot Norge. En större gränsövning med Värmlands län och Hedmarks Fylke i Norge genomfördes under år 2017 och veckovisa samverkansmöten i länet genomförs i radionätet Rakel där lägesbilden sammanställs av Länsstyrelsen tjänsteman i beredskap TiB, se vidare under regleringsbrevsuppdrag 1.21, st. 1 (sid. 79).

Ansvar för tillsynsuppgifter

Länsstyrelsen ska vidare ansvara för de tillsynsuppgifter som riksdagen eller regeringen har ålagt den. Hos Länsstyrelsen i Dalarnas län arbetar vi med tillsyn på ett integrerat sätt i samtliga berörda verksamheter. Huvudparten av tillsynsarbetet redogörs därför för i de sammanhang de förekommer under.

Länsstyrelsen har genomfört ett flertal informationsinsatser, i syfte att öka kunskapen hos kommunerna om möjligheten att söka bidrag för sanering av förorenad mark inför byggande av bostäder. Under året har en kommun beviljats bidrag och två kommuner har kommit långt i förberedelser för ansökan. En utförligare beskrivning finns under regleringsbrevsuppdrag 1.22 (sid. 91).

En gemensam tillsynsvecka genomfördes också under 2017 där vi, även medialt, satte fokus på tillsynsarbetet som sådan.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.1

Länsstyrelserna ska bidra till att statlig verksamhet på regional nivå är samordnad och ligger till grund för hållbara och långsiktiga helhetslösningar för Sverige och den offentliga förvaltningen.

Länsstyrelsens samordnande funktion är förutsättningen för att kunna genomföra de uppdrag som myndigheten har. Som den regionala noden för samarbete med andra myndigheter, kommuner och andra aktörer lägger Länsstyrelsen i Dalarnas län stor vikt vid dialog i olika former. Arbetssättet bidrar till att beslut blir korrekta och begripliga samt att aktiviteter blir relevanta. Det innebär också att den återkoppling som sker till Regeringskansliet är väl förankrad regionalt med berörda aktörer.

Samordning av statlig verksamhet

Länsstyrelsen ska bidra till att statlig verksamhet på regional nivå är samordnad.
Exempel på insatser under 2017 som Länsstyrelsen i Dalarnas län gjort:

Det strategiska arbetet för utveckling av kommersiell service i länet bedrivs i projektet Regional processledning med stöd ur Landsbygdsprogrammet via Tillväxtverket. Projektet syftar till att skapa plattformar för samverkan och genom samverkan stödja utveckling. Läs vidare under uppdrag 1.13 (sid. 42)

Upphandlingsdialog Dalarna – en regional kompetensplattform för offentlig upphandling som drivs av nio myndigheter och organisationer tillsammans. Samordning sker genom Länsstyrelsen i Dalarnas län. Målgruppen är småföretagare inom alla branscher, politiker och tjänstemän i kommuner, kommunala bolag, landstinget och statliga myndigheter. Syftet är att fler småföretagare i Dalarna ska lägga anbud och delta i offentliga upphandlingar. Läs vidare under uppdrag 1.11 (sid. 37). Gränskommittén är ett samarbete som har initierats av Nordiska Ministerrådet. Syftet är att stärka relationerna och samarbetet mellan Hedmark och Dalarna och minska mentala och fysiska gränshinder. Läs vidare under uppdrag 1.11 (sid. 37).

Sedan 2010 samordnar Länsstyrelsen en strategisk länsgrupp mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål och prostitution. Hedersrelaterat våld och förtryck ingår också i länsgruppens arbete. Länsgruppen består av representanter för kommunernas socialtjänst, Högskolan Dalarna, Polismyndigheten, Åklagarkammaren, kriminalvården, Landstinget, Region Dalarna, Migrationsverket, Länsstyrelsen, frivilliga organisationer såsom Rädda Barnen, kvinnojourer anslutna till både ROKS och SKR samt Brottsofferjouren. Läs vidare under 5§ Länsstyrelseinstruktionen. (sid. 121-127)

Länsstyrelsens verksamhet ska vidare ligga till grund för hållbara och långsiktiga helhetslösningar för Sverige och den offentliga förvaltningen. Under 2017 har Länsstyrelsen i Dalarnas län gjort följande insatser:

Länsstyrelsen samordnar miljömålsarbetet i Dalarna och detta arbete har genomförts i samråd med allmänhet, politiker, kommuner, företag och organisationer i befintliga och nya nätverk samt genom ett stort miljömålsseminarium ”Så styr vi med sikte på Dalarnas miljösmål och Agenda 2030”. En utförligare beskrivning finns under länsstyrelseinstruktion 5§ (sid. 89).

Länsstyrelsen samordnar sedan många år länets energi- och klimatarbete genom regional energisamverkan i Energiintelligent Dalarna, med styrgrupp, samordningsgrupp, nätverk och ett årligt större energiseminarium. En utförligare beskrivning finns under Energi och klimat (sid. 57).

Samordning av artskyddsfrågor

Länsstyrelsen i Dalarnas län och Skogsstyrelsen startade tidigt ett samarbete runt artskyddsfrågorna i skogen. Arbetet har sedan följt de nationella riktlinjer som dragits upp mellan Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen. I länet har myndigheterna tagit fram gemensam regional lista över arter, deras bevarandestatus och kända ekologi. Artspecialister inom myndigheterna samverkar i arbetet med att bedöma skogliga åtgärder som inkommer till Skogsstyrelsen. Samordningen har bidragit till en sammanhållen statlig bedömning vad gäller artskyddsfrågor ur ett skogligt perspektiv.

Samordning kring utbrott av växtskadegörare

Länsstyrelsen i Dalarnas län är sitter med i projektgruppen för projektet Beroenden, roller och ansvar inom den privata och offentliga sektorn vid utbrott av växtskadegörare (BRAVO). Projektet drivs av Jordbruksverket, finansieras av medel från Myndigheten för Samhällsskydd och beredskap och ytterligare deltagare i projektgruppen är Skogsstyrelsen. Gruppen har under året träffat en rad berörda aktörer inom skogsnäring och kommun för att höja medvetandegraden kring hotet från nya växtskadegörare och vilka följder det kan få lokalt och regionalt. Projektet fortsätter under 2018 och avslutas med en övning för att tydliggöra rollerna för den offentliga sektorn samt se hur den privata sektorn kan bistå med sin kompetens och verksamhet.

Regleringsbrevsuppdrag 1.2

Länsstyrelserna ska bidra till genomförandet av Agenda 2030. Länsstyrelserna ska också bistå regeringen (Finansdepartementet) i arbetet med Agenda 2030.

Agenda 2030 är en global agenda för hållbar utveckling och målet är att till 2030 ha bidragit till en samhällsförändring som leder till en miljömässigt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling. Sverige ska ta en ledande position i arbetet och enligt Länsstyrelsernas regleringsbrev för 2017 ska länsstyrelsen bidra till och bistå i regeringens arbete med Agenda 2030. Genom samverkan, dialog och partnerskap ska det offentliga visa vägen och sprida kunskap om Agenda 2030.

Mycket av det arbete som ingår i länsstyrelsens ordinarie verksamhet och som beskrivs i länsstyrelseinstruktion och regleringsbrev går direkt eller indirekt i linje med målen i Agenda 2030. Några exempel är arbetet för ökad jämställdhet och förbättrad integration, hållbar samhällsplanering, skydd av värdefull natur och kulturmiljö och arbetet för att nå Sveriges och Dalarnas miljömål. Dessutom har nedanstående särskilda insatser genomförts inom de områden som Agenda 2030-delegationen prioriterar.

Ett jämlikt och jämställt samhälle

Extra information har lämnats till personer med utländsk bakgrund om stöd som finns att söka hos länsstyrelsen, framförallt mikrostöd. Läs vidare under uppdrag 1.14 (sid. 44).

En länsstrategi för jämställdhet har utarbetats och i den har fem samverkansområden definierats. Strategin utgör även underlag till en ny avsiktsförklaring för Dalarnas gemensamma jämställdhetsarbete. Läs vidare under avsnittet Jämställdhet (sid. 123). En större regional konferens har genomförts på temat "Hur förebygger vi rasism och extremism" samt en kunskapshöjande dag om vit-makt-miljön och rasism. Läs vidare under uppdrag 1.26 (sid. 134).

Hållbara städer

Samverkan kring Världsarvet Falun för att tillvarata världsarvets unika värden i en växande stad och att se till att dess betydelse för det framtida Falun beaktas och utvecklas. Läs vidare under avsnittet Kulturmiljö (sid. 62). Tre kommuner har ansökt om det nya bidraget för sanering av förorenade områden inför bostadsbyggande, och två av dem har hittills beviljats bidrag. Läs vidare under uppdrag 1.22 (sid. 91). Tack vare satsningar genom Klimatklivet kommer det inom kort att finnas en heltäckande ladd-infrastruktur för elbilar längs de större vägarna genom Dalarna. Läs vidare under avsnittet Energi och klimat (sid. 57).

En samhällsnyttig och cirkulär ekonomi

I arbetet med Planen för grön infrastruktur utarbetas värdetrakter för några olika naturtyper och olika exempel på hur man kan agera för att få till och/eller upprätthålla grön infrastruktur. Läs vidare under uppdraget 3.23 (sid. 104).

Det pågående projektet "Systemtillsyn" syftar till att företag ska få verktyg och kunskap att använda i arbetet med att systematiskt identifiera och minska utsläppen av miljögifter i Dalarnas vatten. Läs vidare under avsnittet Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd (sid. 83). Arbetet med fiskevård och fiskeförvaltning utgår från en länstäckande åtgärdsplan och har genom dialog med fiskevårdsområdesföreningar och kommuner lett till att fler restaureringar genomförts i länet under 2017 jämfört med tidigare år. Läs vidare under avsnittet Fiske (sid. 114).

Ett starkt näringsliv med hållbara affärsmodeller

Dalastrategin är den regionala länken i en logisk kedja från lokala strategier till nationella och europeiska strategier och är därmed det främsta verktyget för tillväxtarbetet i Dalarna.

Länsstyrelsen finansierar genom EU:s fonder och program tillväxtfrämjande insatser och genomförandet av Dalastrategin. Läs vidare under uppdrag 1.12 (sid. 40).

Länsstyrelsen driver flera projekt som syftar till att nå ökad energieffektivisering hos Dalarnas företag exempelvis EFFECT4buildings och Incitament för energieffektivisering i små och medelstora företag Läs vidare under Energi och klimat (sid. 57).

Genom dialog och samråd med företag förmedlar länsstyrelsen hur olika prövnings- och anmälningsprocesser går till och detta har lett till mer fullständiga handlingar vilket underlättar en skyndsam och effektiv handläggning Läs vidare under Länsstyrelseinstruktion (sid. 35).

Hållbara och hälsosamma livsmedel

Efter det fleråriga samsynsprojekt som pågått i länets kommuner har positiva effekter setts i den samordnade kontrollen av livsmedel. Läs vidare under Åttersrapportering regleringsbrevsuppdrag (sid. 30).

Lokalekonomiska analyser har genomförts i tolv byar i Dalarna och Gävleborg inom ramen för Dalarnas regionala serviceprogram. Läs vidare under uppdrag 1.13 (sid. 42).

Skadorna från stora betande fåglar har under åren ökat i lantbruket och Länsstyrelserna strävar efter att utöka det förebyggande arbetet. Under 2017 har Länsstyrelsen erbjudit fågelkonsulenter för att hjälpa lantbrukare att hålla fåglarna borta från känslig och attraherande gröda. Läs vidare under Skador från stora betande fåglar (sid. 99).

Stärkt kunskap och innovation

Kansliet Digitala Dalarna underlättar en effektiv fiber- och mobilnätutbyggnad i länet och underlättar för samhället att dra nytta av digitaliseringen. Arbetet är av betydelse för länsstyrelsens målbild av en attraktiv och väl fungerande landsbygd med livskraft. Läs vidare under uppdrag 1.11 (sid.37).

En stor del av det regionala tillväxtanslaget har växlats upp i ett större ramprojekt, ENCOM, med finansiering från regionalfonden och inriktningen för projektet är att stödja investeringar i övergången till en koldioxidsnål ekonomi. Läs vidare under Energi och klimat (sid. 57).

Genom Tema Civilt försvar vid Krisberedskapsdagarna 2017 har kommunernas och länsstyrelsens kompetens höjts gällande svensk säkerhetspolitik, cyberhot, påverkanskampanjer och personalförsörjning under beredskap och krig. Läs vidare under uppdrag 1.21 (sid. 79).

Regleringsbrevsuppdrag 1.3

Länsstyrelserna ska arbeta för att inom sina verksamhetsområden bidra till att uppfylla regeringens mål för digitalisering om en enklare vardag för medborgare och företag, en öppnare förvaltning som stödjer innovation och delaktighet samt högre kvalitet och effektivitet i verksamheten.

Digital ärendehantering och e-arkiv

Digitalisering är ett sätt att ytterligare öka effektiviteten i ärendehandläggningen och målet under 2017 var att införa digital ärendehantering vid årsskiftet 2017/2018. Syftet med införandet var att Länsstyrelsen ska vara en modern myndighet med digitala tjänster som förenklar för medborgare, företag och organisationer.

Internt har detta inneburit ett fokus på att ta fram och implementera nya rutiner, införskaffa nödvändig utrustning och genomföra kompetenshöjande insatser. Av Länsstyrelsens 250 medarbetare har 167 deltagit i de förberedande aktiviteterna.

Arbetet med digital ärendehantering har inneburit att kompetensen höjts hos medarbetarna. Det har även skapats en tydlighet i att stödfunktionerna ska utgå från verksamhetens behov.

Det nya arbetssättet kommer innebära en del förändringar gällande arkivering. Arbetet med att förbereda för kommande anslutning till det gemensamma e-arkivet har därför påbörjats under året. En kompetensinventering startades upp och en handlingsplan har tagits fram. Arbetet kommer fortgå under 2018.

Nya länsstyrelsen.se

I maj 2018 lanseras nya länsstyrelsen.se, en extern webbplats för alla 21 länsstyrelser med både nationellt och regionalt innehåll. Utvecklingen av webbplatsen är ett resultat av länsstyrelsernas gemensamma webbstrategi som beskriver hur vi strategiskt och övergripande ska arbeta med vår webbnärvaro för att kunna erbjuda den service som brukarna efterfrågar och behöver samt nå den effektivitet vi internt eftersträvar.

Den nya webbplatsen tas fram inom ramen för projektet Nya länsstyrelsen.se som satte igång i januari 2017 och vars mål är att skapa en extern webbplats som är användbar, tillgänglig, effektiv och förtroendeskapande. Projektet ska skapa en webbplats som utgår från brukarnas behov och för att kunna göra det har vi gått igenom vad de är mest intresserade av samt hur de beter sig på våra webbplatser. Resultatet visar att brukarna vill att rätt information ska vara lättillgänglig och de vill kunna utföra ärenden genom enkla e-tjänster som anpassar sig efter mobiltelefoner och surfplattor.

Projektets övergripande syfte är att den nya externa webbplatsen ska göra det möjligt för länsstyrelserna att möta de behov och utmaningar som den digitala utvecklingen innebär och därmed uppfylla regeringens mål för digitalisering.

Övrig förvaltning

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader för verksamhet 20* och 21*	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	5,0	5,5	4,6
Årsarbetskrafter kvinnor	10,9	8,9	9,7
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	7,08	6,92	7,07
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	16 100	15 943	14 964
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	6,98	7,59	7,46
Antal ärenden, inkomna och upprättade	5 078	4 975	5 652
Antal beslutade ärenden	5 628	5 047	4 934
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	331	134	104
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	191 448	163 566	187 010

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Antal årsarbetskrafter 2017 har ökat med 1,5 jämfört med 2016. Verksamhetskostnaderna har ökat marginellt med cirka 160 tkr jämfört med 2016.

Kostnaderna för lämnade bidrag och transfereringar har ökat med knappt 28 mnkr vilket huvudsakligen avser ökning av utbetalning av lönegarantier. Antal nya lönegarantitagar har ökat med 269 jämfört med 2016 och uppgick totalt till 2 356 st.

Ökningen av antal ej beslutade ärenden äldre än två år består främst av stiftelser. Orsaken är en ändring i stiftelselagen under 2010 som innebär att alla stiftelser senast år 2015 ska vara registrerade i Länsstyrelsens register. Detta har resulterat i en anhopning av anmälningar vilka nu succesivt arbetas av.

Brukarundersökning	2017
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 206, Stiftelser ¹⁾	77
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 207, Lönegaranti ²⁾	76
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 218, Jakt och viltvård ³⁾	55

¹⁾ Nöjdindex för verksamhet 206 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 7 deltagande länsstyrelser är 71

²⁾ Nöjdindex för verksamhet 207 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 7 deltagande länsstyrelser är 77.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 218 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 63.

Kommentar till tabellen brukarundersökning

Verksamhet 206, stiftelser

Ett index (77) som ligger över genomsnittet för länsstyrelserna (71). Verksamhetsområdet 206 innehåller varierande arbetsuppgifter såsom registrering, registervård och tillsyn. Många delar finns som e-tjänster och det just e-tjänster och telefoni där vi tappar mest i brukarundersökningen. Länsstyrelserna lanserar en ny webb under 2018 som förhoppningsvis kommer att avhjälpa det låga betyget för hur lätt det är att hitta på webben. I mitten på september infördes telefontider till stiftelsegruppen i syfte att göra det lättare att nå oss på telefon och på så sätt få tag i rätt person. Länsstyrelsen i Dalarnas län ligger i topp tre när det gäller bemötande, effektivitet och kompetens.

För att hålla den nivån även i framtiden kommer vi att fortsätta utbilda personalen – höja kompetensen ytterligare och arbeta vidare med hur vi bemöter våra invånare.

Verksamhet 207, lönegaranti

Ett index (76) som ligger strax under genomsnittet för länsstyrelserna (77). Vid föregående brukarundersökning uppmättes ett index på 86 (år 2014). Tillgängligheten har i stort varit god dock har en viss begränsning vad avser telefontid infunnit sig då verksamheten stundtals haft en hög arbetsbelastning (hög ärendevolym och sjukdom) och att telefontiden begränsats till särskilda tider under vår, sommar och höst. Under året har en ersättningsrekrytering genomförts.

Verksamhet 218, jakt och viltvård

Ett index (55) som ligger under genomsnittet för länsstyrelserna (63). Länsstyrelsernas genomsnitt ligger även under målet på minst 70. Verksamhetsområde 218 innehåller varierade arbetsuppgifter, allt från viltvårdsområden till skydds- och licensjakt på stora rovdjur. Ofta finns det starka uppfattningar hos invånarna om hur länsstyrelsen borde agera eller inte agera i specifika ärenden, särskilt i de län som har både mycket vilt och många rovdjur. De områden som Länsstyrelsen i Dalarnas län fick bra betyg i var bra bemötande och begripliga beslut och besked. De områden som fick lägst betyg var webben och GIS. Införandet av en ny länsstyrelsewebb 2018 kommer förhoppningsvis avhjälpa det låga betyget för både GIS och att hitta på webben. I övrigt har Länsstyrelsen i Dalarnas län under 2017 startat ett uppskattat nyhetsbrev för att nå ytterligare invånare med information om både vårt arbete och länets arbete som helhet.

Samlad bedömning av resultat

Brukarundersökningen ger Länsstyrelsen i Dalarna ett genomgående bra betyg. Bristerna framkommer främst avseende webb och GIS vilket kommer att förändras i positiv riktning under 2018 i och med lansering av den nya webben. Arbetet inom ovanstående områden har gått bra och de uppsatta målen i regleringsbrevet och andra uppdrag är uppfyllda.

.....
Länsstyrelseinstruktion 4 §

-
1. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också de allmänna valen.
.....

Länsstyrelsen har under året arbetat med efterträdarval kopplat till att förtroendevalda avgår under pågående mandatperiod. Under denna mandatperiod har antalet avgående ledamöter och ersättare varit fler än under tidigare mandatperioder. Länsstyrelsen ansvarar på regional nivå för behörigheter i Valmyndighetens valdatasystem och det arbetet har ökat i stor utsträckning inför nästkommande val.

Trafikföreskrifter

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (avser verksamhet 25*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	0,3	0,1	0,1
Årsarbetskrafter kvinnor	0,9	0,7	0,6
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,54	0,40	0,33
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	957	575	775
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,41	0,27	0,39
Antal ärenden, inkomna och upprättade	173	172	177
Antal beslutade ärenden	166	166	183
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	0	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Antal årsarbeten, verksamhetens kostnader och antal ärenden är i stort sett oförändrat mellan åren.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Flera av arrangemangen som genomförs där Länsstyrelsen i Dalarnas län samordnar tillståndsgivningen, har varit av både internationell och nationell karaktär. Exempel på detta är Vasaloppet, världscuptävlingar, cykel- och cruisingevenemang. De anordnas på väg, till sjöss eller i terrängen året runt, vilket krävt länsstyrelsens samverkan med och samordning av såväl myndigheter som kommuner och andra aktörer. För att handläggning och bedömning av de ärenden som kommer in till landets alla länsstyrelser ska göras likvärdigt, finns ett länsstyrelsegemensamt nätverk för dessa frågor.

De ärenden som länsstyrelsen hanterat har initierats genom skrivelser från allmänhet, föreningar och organisationer i länet. Dessa ärenden berör ofta olika myndigheter som remitteras under ärendets gång, bland annat Polisen, Transportstyrelsen och Trafikverket.

Under året har Transportstyrelsen påbörjat ett revideringsarbete för vägledning i handläggning av föreskrifter. Länsstyrelsen i Dalarnas län har tagit del av förslag till förändringar och lämnat synpunkter på arbetet.

Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 28*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	1,8	1,7	1,7
Årsarbetskrafter kvinnor	4,4	4,1	5,4
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,75	2,80	3,53
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	7 379	6 063	6 834
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	3,20%	2,89	3,41
Antal ärenden, inkomna och upprättade	1 264	1 560	1 553
Antal beslutade ärenden	1 229	1 557	1 558
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	5	8	5
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Antalet inkomna och upprättade ärenden samt avslutade ärenden har minskat något under 2017 i jämförelse med tidigare år. En av två veterinärtjänster har under året delvis varit vakant. En tjänst som djurskyddshandläggare har varit vakant under hela 2017. Ett vikariat som djurskyddshandläggare var vakant tre månader under en pågående rekrytering.

Brukarundersökning	2017
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 2826, Offentlig kontroll av djurskydd (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	68

Kommentar till tabellen brukarundersökning

Nöjd-Index har höjts från 56 vid brukarundersökningen 2014 till 68 för 2017. Mest nöjda är brukarna med bemötandefrågorna samt handläggarnas information och vägledning. Minst nöjda är brukarna med tillgängligheten på telefon och att det är svårt att hitta information på webbplatsen.

Tillgängligheten på telefon har varit starkt begränsad när det inte funnits tillräckligt med personal. Bemanningen inom djurskyddskontrollen kommer att förbättras under 2018 och då kommer också tillgängligheten på telefon att öka.

Samlad bedömning av resultat

Utifrån den Nationella kontrollplanen har Länsstyrelsen tagit fram regionala mål som följs upp kontinuerligt.

Länsstyrelsen har under 2017 arbetat aktivt med samordning av den kommunala livsmedelskontrollen. Statskontorets rapport ”Stärkt livsmedelskontroll genom ökad kommunal samverkan (2017:9)” har använts vid läns- och miljöchefsträffar och vid länsstyrelsens två revisioner av den kommunala livsmedelskontrollen. Kommunerna har insett att ökade mellankommunala samarbeten är nödvändiga för att minska sårbarheten och höja kompetensen. Länsveterinären har i 3 år suttit med i styrgruppen för 28-nätverket och har genom omvärldsbevakning fått god förståelse för vad som förväntas av kontrollen av hela

livsmedelskedjan. Länsveterinären har också representerat länsstyrelserna i den Sante F- (EU) revision som genomförts avseende landets hela revisionssystem inom livsmedelskedjan.

Länsstyrelsen har genomfört två revisioner av den kommunala livsmedelskontrollen. Verksamheten har förbättrats sedan tidigare år, även om svårigheter att rekrytera personal är ett reellt problem. Länsstyrelsen har anordnat två välbesökta utbildningsträffar för livsmedelsinspektörer där den ena även riktade sig till ett angränsande län.

Inför 2017 gjordes ett riskbaserat uttag av kontrollobjekt inom primärproduktionen men under året som gått har inga riskbaserade normalkontroller på livsmedelsanläggningar eller foderföretag i primärproduktionen har kunnat utföras. Kontroller har utförts, men då utifrån ett urval för fullständig tvärvillkorskontroll. Fullständiga primärproduktionskontroller har däremot utförts vid tvärvillkorskontrollerna som alltså inte har begränsats enbart till tvärvillkorsfrågor.

I djurskyddskontrollen används risk-klassificeringsmodellen SToRK vid uttag för normalkontroller. Länsstyrelsen har inte nått målet att antalet normalkontroller ska vara minst lika många som antalet anmälningskontroller. Måluppfyllelsen av detta mål har halverats i jämförelse med föregående år eftersom kvoten gått ner från 1,04 till 0,51.

Få allvarliga sjukdomsutbrott med djursmitta har förekommit dock har kvarka och andra smittosamma virussjukdomar hos häst varit aktuella. Länsstyrelsen har bidragit till att förbättra smittskyddsmedvetenheten, bland annat genom ett informationsmöte inriktat på rid-och travsporten.

För att minska antibiotikaresistens deltar länsstyrelsen tillsammans med landstinget i ett förebyggande arbete (STRAMA).

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 4 §

2. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också tillsyn över veterinärers verksamhet samt ledning och samordning av åtgärder mot djursjukdomar.

Länsstyrelsens tillsyn av djurhälsopersonal har omfattat 33 djurhälsopersonal där särskilt fokus lagts på hygienrutiner. Dessa är en del i ett större arbete för att förebygga antibiotikaresistens. Länsstyrelsen har i sitt tillsynsarbete inom området inte funnit några större brister hos kontrollerad djurhälsopersonal.

Smittosamma hästsjukdomar har förekommit och väckt frågor bland allmänhet om vilka rutiner som gäller att begränsa dessa. Länsstyrelsen har varit medarrangör till ett informationsmöte riktat till rid- och travsporten om vilka smittämnen som förekommer och hur smitta bland hästar förebyggs. Mötet var välbesökt och har bidragit till en bättre kunskap om smittosamma sjukdomar hos häst.

Den prionsjukdom CWD (Chronic Waste Disease) hos hjortdjur, som sedan 2015 förekommit hos vildren och älg i Norge, har föranlett kunskapsinhämtning och kontakter med både Statens veterinärmedicinska anstalt och länets sameby. Sjukdomen är ny i Europa och kräver hög beredskap då den är allvarlig.

För samordning av epizootilagens sjukdomar har enskilda praktiserande veterinärer fått rådgivning om provtagningsrutiner och liknande när misstänkta sjukdomsfall förekommit.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.5

Länsstyrelserna ska redovisa en övergripande bedömning av måluppfyllelsen för de specifika målen för livsmedelskontrollen i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan. Redovisningen ska inkludera en kortfattad analys av orsakerna till eventuell utebliven måluppfyllelse för de enskilda målen.

Länsstyrelsen har brutit ned de övergripande målen i livsmedelskedjan i ett flertal specifika mål. De finns beskrivna i den Nationella kontrollplanen och berör säkra livsmedel, friska djur, myndighetsinformation till verksamhetsutövare, samordning och beredskap.

De samordnade kontroller av livsmedel som gjorts tillsammans med länets kommuner, i ett flerårigt samsynsprojekt, har gett positiva effekter. Genom gemensamma möten med kommuner i Dalarnas och Gävleborgs län har erfarenhetsutbyte med angränsande län åstadkommit. Två länsmöten har anordnats för kommunerna och de har varit välbesökta och informativa, särskilt gällande ny tillsynsmetodik och lagstiftning. En av de tre planerade kommunala revisionerna av livsmedelskontroll blev uppskjuten på grund av avsaknad av kommunal personal. Länsstyrelsen har uppmärksammat den ökade svårigheten att rekrytera personal, framför allt i glesbygdskommuner. På länets miljöchefsträff har frågan om ökat mellankommunalt samarbete inom livsmedelskontrollen lyfts. I länet pågår diskussioner mellan kommuner hur detta samarbete ska konkretiseras.

Dricksvattenkontroll har hanterats tvärssektoriellt inom myndigheten där fokus legat på låga grundvattennivåer med försämrade dricksvattens kvalitet som följd.

Livsmedel i primärproduktionen

Ett riskbaserat uttag av kontrollobjekt inom primärproduktionen gjordes inför 2017 men inga riskbaserade normalkontroller på livsmedelsanläggningar i primärproduktionen har kunnat utföras eftersom personalstyrkan inom kontrollen av djurskydd, foder och livsmedel i primärproduktionen varit kraftigt reducerad på grund av långa sjukskrivningar och vakanta tjänster. En inventering och en kontroll har genomförts avseende det nationella målet att inventera anläggningar för torkning av spannmål för livsmedelsändamål. Inga aktiviteter har genomförts för att utveckla kontrollplaner och kontrollmetoder.

Kontroller av livsmedelsanläggningar i primärproduktionen har utförts, men då inte utifrån ett riskbaserat urval, utan på anläggningar från ett urval för fullständig tvärvillkorskontroll, samt vid anmälan om brister i livsmedelsproduktionen. Fullständiga primärproduktionskontroller har utförts vid tvärvillkorskontrollerna, de har inte begränsats till tvärvillkorsfrågorna.

I februari 2018 förstärks bemanningen med länsveterinärer som under en stor del av 2017 bestått av en länsveterinär och en vakant tjänst. Två nya länsveterinärer har anställts och en av länsveterinärerna kommer som en del i sina arbetsuppgifter att få ett övergripande ansvar för planering, utveckling och genomförande av kontroll av livsmedel i primärproduktionen. Handläggarna får då större förutsättningar att lägga sin arbetstid på riskbaserade kontroller och övrigt kontrollarbete.

Regleringsbrevsuppdrag 1.6

Länsstyrelserna ska redovisa en övergripande bedömning av måluppfyllelsen för de specifika målen i Sveriges fleråriga kontrollplan för livsmedelskedjan. För djurskyddskontrollen avses de specifika mål som Statens jordbruksverk och länsstyrelserna har satt upp och för kontrollen av foder och animaliska biprodukter och den kontroll som bedrivs enligt förordningen (2006:816) om kontroll av husdjur m.m. och lagen (2006:806) om provtagning på djur m.m. avses de specifika mål länsstyrelsen har satt upp. Redovisningen ska inkludera en kortfattad analys av orsakerna till eventuell utebliven måluppfyllelse för de enskilda målen.

Djurskydd

Varje månad sker uppföljning av handläggningstider. Alla mål för handläggningstider är inte uppnådda under 2017, men inom räckhåll och bedöms med hjälp av de förändringar som genomförts i verksamheten vara möjliga att nå under 2018. Tiden för att skicka ut kontrollrapport uppnår 73 % inom 21 dagar vid årets slut. För 2017 har 85 % av alla anmälningsärenden avslutats inom 90 dagar.

Samverkansplanen har inte kunnat följas fullt ut och den justeras årligen för att utveckla dialogen med andra myndigheter och aktörer. Under året har arbetet med en kompetensutvecklingsplan enligt modellen kompetensrosen genomförts med de flesta inom arbetsgruppen och ska slutföras.

Riskklassificeringsmodellen STORK används för uttag vid normalkontroll. Av 250 planerade kontroller har 44 kunnat utföras under 2017. Länsstyrelsen har inte nått målet att antalet normalkontroller ska vara minst lika många som antalet anmälningskontroller. Måluppfyllelsen av detta mål har halverats i jämförelse med föregående år eftersom kvoten gått ner från 1,04 till 0,51. Andelen kontrollerade objekt med målet att 10 % ska kontrolleras årligen uppgick för 2017 till 3,2 %, vilket är mer än en halvering av de 7 % som kontrollerades 2016.

För att få en enhetlig bedömning av åtgärder inom djurskyddskontrollen hålls halvårsvisa samverkansmöten tillsammans med Gävleborgs och Uppsala län.

Länet har ett förhållandevis högt antal inkommande anmälningar varje år, i snitt 600 nya anmälningar årligen. Den nationella rutinen för anmälningsärenden har följts sedan juni 2017 och andelen obefogade anmälningskontroller har minskat till 33 % från 45 % föregående år, men målet på högst 20 % obefogade anmälningskontroller är ännu inte uppnått.

Rekrytering av två djurskyddshandläggare har påbörjats 2018 och det kommer att förbättra måluppfyllelsen av handläggningstider under 2018. Ytterligare en förändring för att förbättra måluppfyllelse är att tre av fem djurskyddshandläggare från januari 2018 i huvudsak arbetar med anmälningsärenden och uppföljningar, medan de övriga två kan koncentrera mer av sin arbetstid på planerad kontrollverksamhet och riskbaserade kontroller.

Foder i primärproduktionen

Ett riskbaserat uttag av foderföretag inom primärproduktionen gjordes inför 2017 men inga riskbaserade normalkontroller på foderföretag i primärproduktionen har utförts under 2017 eftersom personalstyrkan inom kontrollen av djurskydd, foder och livsmedel i primärproduktionen varit kraftigt reducerad på grund av långa sjukskrivningar och vakanta tjänster. Kontroller av foderföretag i primärproduktionen har utförts, men då inte utifrån ett riskbaserat urval utan på företag från ett urval för fullständig tvärvillkorskontroll. Fullständiga primärproduktionskontroller har däremot utförts vid tvärvillkorskontrollerna, de har inte begränsats till tvärvillkorsfrågorna.

För 2018 kommer en nyanställd länsveterinär att få ett övergripande ansvar för planering, utveckling och genomförande av kontrollen av foder i primärproduktionen. Det kommer också att innebära att handläggarna kan lägga mer av sin arbetstid inom området på att utföra kontroll.

Kontroll av läkemedel på gård

Kontroll av veterinärmedicinska preparat har skett vid kontroll av läkemedel på gård och vid den veterinära tillsynen. Särskilt antibiotikahanteringen har granskats och kontroll av villkorad läkemedelshantering, där veterinären delegerar läkemedel för behandling av djur, har prioriterats. Endast mindre brister har konstaterats.

Kontroll av animaliska biprodukter

Diskussioner har förts om att förändra den omlastningsstation som idag finns för hantering av hästkadaver.

Kommuner och verksamhetsutövare har under året fått rådgivning rörande hantering av animaliska biprodukter. Ingen kontroll av transport av animaliska biprodukter har genomförts. Länsstyrelsen har för avsikt att göra detta senare i form av projekt tillsammans med andra länsstyrelser.

Kontroll av husdjur

Semin-kontroller har genomförts på två stuterier och genom administrativ kontroll av de årsrapporter som inkommit från Gård & Djurhälsan AB och Växa Sverige AB. Inga anmärkningar mot bristande efterlevnad av organiserad hälsokontroll och semin-verksamhet har konstaterats. Tillsyn av hälsokontroll rörande tuberkulos hos hjort gjordes under förgående år.

Analys

Orsaken till bristande måluppfyllnad inom djurskyddskontrollen är att det, på grund av längre sjukskrivningar och vakanta tjänster, inte funnits tillräckligt med resurser under 2017. Under en period var resurserna begränsade till 33% av normal nivå. För att upprätthålla effekt i, och tilltro till djurskyddskontrollen, har akutare anmälningssärenden och uppföljningar av avvikelser prioriterats framför de planerade och riskbaserade normalkontrollerna. Länet hade enligt Jordbruksverkets statistik för djurskyddskontrollen 2016 högst antal anmälningssärenden per årsarbetskraft och högst antal kontrollobjekt för riskbaserad kontroll per årsarbetskraft. För 2017 är antalet anmälningssärenden och kontrollobjekt per årsarbetskraft ännu högre.

Tabell 1.1: Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor
(Regleringsbrevsbilaga)

Länsfakta	2017	2016	2015
Antal personer som varit föremål för tillsyn över djurhälsopersonal	33	30	27
Årsarbetskrafter inom området djurskydd	3,8	4,1	5,3
Årsarbetskrafter inom området livsmedelskontroll	0,3	0,4	0,4
varav Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av livsmedel i primärproduktionen	<0,1	0,2	0,2
Årsarbetskrafter inom området offentlig kontroll av foder i primärproduktionen	<0,1	<0,1	<0,1
Antalet genomförda kontroller av insamling och transport av animaliska biprodukter.	1	2	3

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World, ärendehanteringssystemet Platina, Djurskyddskontrollregister

Kommentar till Tabell 1.1 Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (Regleringsbrevsbilaga)

I det länsövergripande arbetet inom livsmedelsområdet (28-nätverket) har Länsstyrelsen varit representerad i styrgruppen, vilket gett en god bild av kontrollen såväl som utvecklingen av livsmedelskedjan, både regional och nationellt.

Antalet kontroller av djurhälsopersonal följer verksamhetsplan och överensstämmer i stort med föregående år. Sällskapsdjursjukvården i länet fortsätter att utvecklas, både vad gäller antalet personer och utrustningsnivå. Olika typer av branschriktlinjer bidrar till att kvaliteten på sjukvården har höjts. Länsstyrelsen bedömer att djursjukvården i länet är ändamålsenlig men att veterinärtätheten är för låg i länets västra del. Detta kompenseras dock delvis av att det finns norsk service att tillgå.

På grund av längre sjukskrivningar och vakanta tjänster, har resurserna för kontroll av djurskydd samt foder och livsmedel i primärproduktionen minskat ytterligare jämfört med föregående år. De totala resurserna för djurskyddskontroll har hållits uppe något på grund av en förstärkning i handläggningen av förprövningsärenden.

I februari 2018 förstärks verksamheten med två nya länsveterinärer och rekrytering av två djurskyddshandläggare pågår i februari 2018. Personalförstärkningen kommer att förbättra måluppfyllelsen inom livsmedelskontrollen, djurskydd och allmänna veterinära frågor 2018.

Regional tillväxt

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 30*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	6,1	4,8	6,1
Årsarbetskrafter kvinnor	8,0	8,3	6,9
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	6,25	6,25	6,47
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	17 656	15 430	18 803
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	7,65	7,34	9,38
Antal ärenden, inkomna och upprättade	169	184	203
Antal beslutade ärenden	170	197	212
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	21	16	22
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	39 471	25 137	24 761

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Både verksamhetskostnader och antalet årsarbetskrafter är högre jämfört med 2016. Att verksamhetskostnader ökat beror på att vi har fler anställda i olika projekt.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsen i Dalarnas län bedömer att de insatser som gjorts under året på ett positivt sätt bidragit till det regionala tillväxtarbetet, både på kort och lång sikt. Fokus ligger på att samordna och prioritera stöd och insatser för få till bredare och mer kraftfulla regionala utvecklingsinsatser. Länsstyrelsens prioriteringar utgår från den nationella strategin för regional tillväxt och attraktionskraft 2014 – 2020 och insatserna genomförs även i överensstämmelse med länets regionala utvecklingsstrategi, Dalastrategin.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Se under uppdrag 1.11, 1.12, 1.13 och 1.14 (sid. 37, 40, 42, 44).

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

7. Länsstyrelsen ska i sin verksamhet verka för att förenkla för företag.

Eftersom Länsstyrelsen har många kontakter och verksamheter som påverkar företagens vardag finns det många insatser som vi kan göra och gör, för att förenkla för företag.

Enheten för landsbygd och tillväxt har under året arbetat med olika typer av informationsinsatser riktade mot företag. Syftet har varit att ge näringslivschefer och andra ansvariga kunskap om de olika stödformerna, informera om handläggningsprocessen och vad som krävs för att en ansökan ska kunna behandlas, samt informera om eventuella förändringar i regelverk och rutiner.

Det finns möjlighet att lämna ansökningar digitalt vilket gör det lättare för den sökande att få med det som behöves för att få till en komplett ansökan. Detta underlättar vår handläggning och minskar mängden kompletteringar och den tid som sökande behöver lägga på sin ansökan efter den lämnats in till myndigheten.

Naturvårdsenheten har utökat sin information till företag när det gäller samråd i enlighet med Miljöbalken 12:6, särskilt gällande master. Informationsbrev har skickats ut till arborister och liknande företag som utför arbeten med gamla träd.

På miljöenheten har man inom projektet för Systemtillsyn informerat och bidragit med kunskap om miljögifter och tillståndet i vattenmiljön. Länsstyrelsen har under året fortsatt arbetet med att utveckla det interna, tvärspektoriella arbetet och kompetensen för att öka kunskaperna och förståelsen för de olika perspektiv som behöver läggas på ett och samma ärende.

Region Dalarna och Länsstyrelsen har tagit initiativ till en plattform för samverkan kring kommersiell verksamhet i skog och mark, i syfte att utveckla ett samarbete mellan de parter som berörs av naturturism i länet.

Upphandlingsdialogen är ett forum som bidrar till att öka kunskapen i hela kedjan av aktörer inom offentlig upphandling i Dalarna. Läs vidare under Upphandlingsdialog Dalarna, UDD (sid. 39).

Åtgärder för att öka servicen och att korta handläggningstiderna

För att korta handläggningstiderna har länsstyrelsen i samband med handläggningsprocesserna genomfört informationsinsatser, som förklarar de lagtexter och regelverk som styr. God information i kombination med ökad möjlighet att använda e-ansökningar har gjort att det blivit lättare för företag att göra rätt. Dessutom har rutiner tagits fram för att kommunicera med ärendeingivaren vid komplexa ärenden och när ärenden visar sig ta längre tid än planerat.

Ytterligare exempel på åtgärder som genomförts specifikt för att korta handläggningstiderna är utveckling av yttrande- och beslutsmallar. Ärenderutinerna har utvecklats och tydliga uppföljningar av handläggningstiderna i samband med tertiäluuppföljningarna har införts. Utökad samverkan med remissinstanser, för att tillsammans bidra till en kortare handläggningstid, är ett annat arbetssätt som använts. Länsstyrelsens arbete för en sammanhållen myndighet bidrar till önskad effekt.

För att minska företagens administrativa börda gentemot länsstyrelsen, har man efter samtal med företag inom miljöområdet tagit fram beräkningsmodeller och mallar som stöd. Länsstyrelsen

samverkar nationellt inom miljöprövningsdelegationerna och tar fram beslutstöd för olika branscher, vilket underlättar för företagen. Till delegationens träffar bjuds olika branscher och myndigheter in. På kulturmiljöområdet har man genom utbildning underlättat för ett större företags skogsplantering. Efter utbildningen kan företaget i vissa frågor om fornlämningar hantera dessa direkt, utan att först behöva rådgöra med länsstyrelsen.

Aktiviteter med fokus på att förbättra service och bemötande

En del enheter har arbetat med att förbättra service genom att fram bättre och tydligare information till ansökande företagare. En enhet har tagit fram en förbättringslista, där en del av förbättringarna berör service och effektivare arbete. Exempelvis har man undersökt möjligheten att lägga ut ansökningshandlingar på den externa webbplatsen. På miljöområdet arbetar man även med att ta fram rutiner för en del nyckelprocesser.

Länsstyrelsen har ett tvärsektoriellt arbetssätt där det i flera områden sker samordning och koordinering. Ett exempel på det är att handläggare med ansvar för reservat tillsammans med handläggare för företagsstöd besökt områden för att undersöka finansieringsbehov för investering och samtidigt klargöra vad som kan tillåtas i ett reservat.

Regleringsbrevsuppdrag 1.11

Berörda länsstyrelser ska redovisa exempel på områden, inom den regionala tillväxtpolitiken, där samverkan sker mellan länsstyrelsen och den aktör som har det regionala utvecklingsansvaret i länet och hur denna samverkan har utvecklats. Detta innefattar särskilt genomförandet av de regionala strukturfondsprogrammen 2014–2020, inklusive territoriellt samarbete avseende insatser inom det tematiska området Stödja övergången till en koldioxidsnål ekonomi i alla sektorer.

Länsstyrelsen har inom de flesta av sina ansvarsområden ett väl fungerande samarbete med Region Dalarna. Nedan redovisas exempel på områden där vi samverkar med Region Dalarna:

Energi och klimatsmarta företag

Länsstyrelsen i Dalarnas län samordnar länets energi- och klimatarbete genom den regionala energisamverkan, Energiintelligent Dalarna (EID). Målet är att leda och stödja genomförandet av den regionala energi- och klimatstrategin. Inom nätverket samordnas större insatser, processer och projekt i länet. Under året har en revidering av den regionala Energi- och klimatstrategin inletts. Under året har även samarbetet med Region Dalarna och det regionala energikontoret fördjupats.

Energieffektiva företag

Länsstyrelsen tar ett brett ansvar för att stödja företag i att energieffektivisera och på så sätt bidra till övergången till en koldioxidsnål ekonomi, vilket innebär mervärde för företagen.

Länsstyrelsen samarbetar med Region Dalarna för att samordna alla de energiprojekt som för närvarande riktas till företag, såsom noder, energicoacher, energikartläggningsstöd och kommunala energi- och klimatrådgivare. Det har resulterat i en broschyr som samlar och beskriver alla olika stöd, samt en väl genomarbetad lista på Dalarnas alla små- och medelstora företag som har fördelats på olika ansvariga att kontakta. Länsstyrelsen och Region Dalarna hjälps åt att rekrytera företag till de olika stödprogrammen och under det senaste året har över 30 företag sökt energikartläggningsstöd, vilket gör Dalarna till det län som har näst flest sökande i landet. Länsstyrelsen har även ett samarbete med Region Dalarna när det gäller stöd till företag för energieffektivisering. Sammanlagt finns fem nätverk som består av industrier och fastighetsbolag som fått hjälp med energikartläggningar, att hitta lönsamma energiåtgärder och att träffas i nätverken för att utbyta erfarenheter. Resultatet är att 45 rekryterade företag som hittills fått lönsamma åtgärder presenterade för sig, sammanlagt kan spara ca 15 000 MWh per år, vilket motsvarar ca 11 % av företagens energianvändning.

EFFECT4buildings

Länsstyrelsen har initierat ett projekt för energieffektivisering för byggnader i Östersjöregionen som fått flaggskeppstatus under Östersjöstrategin, inom de båda områdena energi och klimat. Under året har projektet sökt medel från Östersjöprogrammet för att arbeta med finansieringslösningar för energieffektivisering i fastigheter, och har beviljats medel. Projektet heter EFFECT4buildings och Länsstyrelsen Dalarna är projektägare. Läs vidare under uppdrag 1.14 (sid.44).

ENCOM

Länsstyrelsen driver det regionala projektet ENCOM, med finansiering från regionalfonden och 1:1-anslaget. Inriktningen för projektet är att stödja investeringar i övergången till en koldioxidsnål ekonomi. Projektet har hittills gett stöd till 13 företag som investerat i att göra sin produktion drygt 1350 MWh energieffektivare. 13 andra företag har fått bidrag för att utveckla nya energieffektiva produkter som har en potential att spara drygt 411 000 MWh hos kunder. Investeringarna har sammanlagt lett till 136 nya arbetstillfällen. Läs vidare under uppdrag 1.14 (sid.44).

Energieffektivare transportföretag

Länsstyrelsen har tagit initiativ till ett nationellt projekt för att stödja transportföretag att sänka sin bränsleförbrukning och att bli energieffektivare. Tanken är att driva flera parallella regionalfondsprojekt som erbjuder transportföretag olika verktyg och metoder för att se över hela sin energianvändning och få hjälp att upprätta handlingsplaner för detta. Så här långt är en stor del av länen intresserade av att medverka i projektet och hälften söker redan nu förstudiemedel för att rigga projektet inför start 2018.

Dalarnas regionala serviceprogram (RSP)

En utförligare beskrivning finns under länsstyrelseinstruktion 2§ (sid. 15).

Vägen in

Vägen in är en avsiktsförklaring mellan ett stort antal aktörer i Dalarna med syfte att samverka och gemensamt ta ansvar för integrationen av nyanlända i Dalarna. En utförligare beskrivning finns under Integration.

Jämställt – hela tiden

I februari 2016 startade projektet Jämställt – hela tiden. Projektet finansieras av länsstyrelsen, Europeiska socialfonden och samverkansparterna Hedemora Näringsliv och Stiftelsen Minerva. Åtta organisationer deltar – sex kommuner och två kommunala bolag. Projektets två huvudmål är att minska könssegregeringen på arbetsmarknaden och öka kvinnors möjlighet till heltid. För projektet innebar 2016 en analysfas, där projektgruppen tillsammans med följeforskare genomförde en omfattande datainsamling i form av intervjuer, samtal och enkäter för att kunna anpassa insatserna efter projektets deltagare.

Under 2017 har projektet genomfört de planerade kompetensutvecklingsinsatserna som framför allt bestod av chefsutbildningar och grundutbildningar i jämställdhets- och icke-diskrimineringsfrågor. Därutöver har projektet genomfört utbildningar i kommunikativ tillgänglighet och tagit fram ett metodmaterial som kommer att tillämpas i de deltagande organisationerna. Dessutom utvecklas en webbutbildning som kommer att lanseras under 2018. Utbildningsinsatserna under 2017 har utvärderats löpande och de effekter som utvärderingen hittills visar hos de organisationer som deltar är ökad kunskap, ökad självmedvetenhet och ökat intresse för jämställdhets och icke-diskrimineringsfrågor.

Jämställd regional tillväxt i Dalarna

Region Dalarna har beviljats 5,2 miljoner av Tillväxtverket till projektet ”Jämställd regional-tillväxt i Dalarna. Region Dalarna, Länsstyrelsen i Dalarnas län och Landstinget Dalarna går sammanlagt in med lika mycket som Tillväxtverket vilket gör att projektets budget uppgår till 10,2 miljoner. Läs vidare under uppdrag 1.14 (sid. 44).

Bredband och digitalisering – kansliet Digitala Dalarna

Kansliets syfte är dels att underlätta en effektiv fiber- och mobilnätutbyggnad i länet, dels att underlätta för samhället att dra nytta av digitaliseringen.

Digitala Dalarna administrerar länets tre projekt för fiberutbyggnad med stöd från europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF1, ERUF1.5 och 2 under 2017). Målet med dessa projekt är att förbättra tillgången till fiberinfrastruktur på 1900 arbetsställen på 163 namngivna orter i länet. Nuvarande projekt beräknas resultera i ca 1000 km nyanlagd fiber. En ny bredbandsstrategi har tagits fram och skickats på remiss under året för att presenteras för Region Dalarnas direktion i början av 2018.

Upphandlingsdialog Dalarna, UDD

Upphandlingsdialog Dalarna är en regional kompetensplattform för offentlig upphandling som drivs av nio myndigheter och organisationer tillsammans och samordnas av Länsstyrelsen i Dalarnas län. Målgruppen är småföretagare inom alla branscher, politiker och tjänstemän i kommuner, kommunala bolag och landstinget samt statliga myndigheter. Syftet är att fler småföretagare i Dalarna ska lägga anbud och delta i offentliga upphandlingar.

Under året har 12 seminarier riktade till små och medelstora företag arrangerats på olika platser i länet. Seminarierna har sammanlagt haft 200 deltagare och ett drygt tiotal företagare har utnyttjat ett subventionerat individuellt stöd i linje med temat.

Sju olika seminarier med inriktning mot nya lagen om offentlig upphandling (LOU), upphandling med miljöhänsyn och upphandling med sociala krav har genomförts. De riktade sig till en bred målgrupp: däribland till upphandlare, politiker, företagare. Närmare 400 personer deltog.

Internationellt och gränsöverskridande samarbete

Gränskommittén är ett samarbete som kommit till på Nordiska Ministerrådet initiativ. Syftet är att stärka relationerna och samarbetet mellan Hedmark och Dalarna och minska mentala och fysiska gränshinder. Länsstyrelsen har under 2017 bidragit till en djupanalys av två gränskommuner och deras arbete med erfarenheter av och framtida utmaningar i samband med flyktingmottagandet och kompetensförsörjning. Ett Gränsforum 2017 har också anordnats på temat ”Från immigrant till medarbetare” med ett 40-tal representanter från kommuner i Dalarna och Hedmarks fylke.

Regleringsbrevsuppdrag 1.12

Berörda länsstyrelser ska beskriva hur användningen av medel från anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 Regional tillväxt bidrar till att uppfylla målen i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och, i förekommande fall, de territoriella samarbetsprogrammen.

Dalastrategin

En positiv utveckling i Dalarna förutsätter ett samspel mellan insatser på den internationella, nationella, regionala och lokala nivån. Dalastrategin är den regionala länken i en logisk kedja från lokala strategier till nationella och europeiska strategier och är därmed det främsta verktyget för tillväxtarbetet i Dalarna.

I alla dessa strategier är det konkreta arbetet med målen för Europa 2020 en röd tråd. Målen utgör i sin tur EU:s strategi för smart och hållbar tillväxt för alla och handlar om att utveckla en ekonomi baserad på kunskap och innovation, främja en resurseffektivare, grönare och konkurrenskraftigare ekonomi, samt stimulera en ekonomi med hög sysselsättning och social och territoriell sammanhållning. EU:s fonder och program är knutna till målen och får stor betydelse för Dalarnas möjlighet att finansiera tillväxtfrämjande insatser och därmed genomföra Dalastrategin.

Företagande och entreprenörskap

Länsstyrelsen har under 2017 beslutat om regionalpolitiska medel med 32,6 miljoner kronor. Av dessa har 26,8 miljoner kronor beviljats i form av företagsstöd till 50 företag vilket förväntas skapa 152 nya arbetstillfällen. Utöver detta har 3,9 miljoner kronor beviljats i form av affärsutvecklingscheckar vilka räknas på Tillväxtverkets anslag. Se vidare under avsnittet Regional tillväxt.

Vi medverkar även i styrgruppen för partnerskapet inom Tillväxtverkets satsning på pilotlän för regionalt exportcentra. Dalarna Science park driver detta projekt på uppdrag av Region Dalarna.

Länsstyrelsen har under 2017, som en del i utvecklingen av de norra delarna av länet, bland annat beviljat två större regionala investeringsstöd. Det ena har beviljats för att kunna säkra snötillgången i skidanläggningen Stöten och det andra beviljades för maskininvesteringar i samband med etableringen av industriell tillverkning av trähus i Idre.

Innovation

Innovationsrådet är ett samarbete för att stödja företag tidigt i utvecklingsskedet. Länsstyrelsen har medfinansierat en innovationsansökning med totalt 100 tkr

Här nedan är exempel på hur Länsstyrelsen bidrar till att uppfylla målen i den regionala utvecklingsstrategin, det regionala strukturfondsprogrammet och de territoriella samarbetsprogrammen.

Energi och klimatsmarta företag

Redovisas under uppdrag 1:11 (sid. 37).

Energieffektiva företag

Redovisas under uppdrag 1:11 (sid. 37).

EFFECT4buildings

Redovisas under uppdrag 1:11 (sid. 37).

ENCOM

Redovisas under uppdrag 1:11 (sid. 37).

Energieffektivare transportföretag

Redovisas under uppdrag 1:11 (sid. 37).

Dalarnas regionala serviceprogram (RSP)

Redovisas under länsstyrelseinstruktion 2§ (sid. 15).

Vägen in

Redovisas under avsnittet om integration (sid. 136).

Jämställt – hela tiden

Redovisas under uppdrag 1:11 (sid. 37).

Jämställd regional tillväxt i Dalarna

Redovisas under uppdrag 1:11 (sid. 37).

Bredband och digitalisering – kansliet Digitala Dalarna

Redovisas under uppdrag 1:11 (sid. 37).

Upphandlingsdialog Dalarna, UDD

Redovisas under uppdrag 1:11 (sid. 37).

Internationellt och gränsöverskridande samarbete

Redovisas under uppdrag 1:11 (sid. 37).

Regleringsbrevsuppdrag 1.13

Berörda länsstyrelser ska redovisa arbetet i fråga om tillgång till kommersiell service och kommentera genomförda insatser och resultaten av dessa, vilka aktörer som deltagit samt på vilket sätt insatserna förhåller sig till övriga insatser för hållbar regional tillväxt i länet. Redovisningen ska relatera till målen i det regionala serviceprogrammet och den regionala handlingsplanen för genomförandet av Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020.

Det strategiska arbetet för utveckling av kommersiell service i länet bedrivs i projektet Regional processledning, Dalarnas regionala serviceprogram, (förkortas fortsättningsvis RSP), med stöd ur Landsbygdsprogrammet via Tillväxtverket. Projektet syftar till att skapa plattformar för samverkan och genom samverkan stödja utveckling. Den främsta plattformen för detta är arbetsgruppen för regionala serviceprogrammet.

Insatser och resultat under året

Två omgångar med arbetsgruppsmöten i norra respektive södra Dalarna har arrangerats. RSP var också medarrangör av en Framtidskonferensen i Sunne i november, där arbetsgruppen deltog. I direkt anslutning till konferensen hölls ett RSP-möte för att diskutera hur samverkan kan utvecklas. Efter Framtidskonferensen arbetar RSP:s arbetsgrupp vidare bland annat med kommuner som vill arbeta för flera Business Improvement Districts (BID) i Dalarna, studiebesök till lanthandlare i Norge och Värmland, att arbeta för att bättre definiera lanthandeln, att studera samhällsnytta inom lanthandeln och dreamhack i bygdegårdar.

Vid övriga möten med arbetsgruppen har bland annat Landsbygdskommitténs slutbetänkande diskuterats.

Samverkan inom RSP:s arbetsgrupp har också lett till tre projekt som nu beviljats medel av Tillväxtverket och Länsstyrelsen i Dalarnas län:

En lokalekonomisk analys XW, Lokal Mat-och lanthandlarförening och Leverantörsneutral pakethantering i Björbo. RSP:s processledare har aktivt stöttat arbetet med finansiering och projektansökan och förankring i RSP:s arbetsgrupp. I samband med projektstart våren 2017 höll RSP:s processledare en utbildningsdag i att planera och genomföra projekt. Tillväxtverket arrangerade en SKYPE-utbildning för ekonomiansvariga i projekten, i hur man redovisar utgifter och ansöker om delutbetalning. Efter projektstart är processledarens roll att delta i projektens arbetsgrupper och att bereda möjlighet för projektledarna att stämma av och diskutera projektet i RSP:s arbetsgrupp.

Tillsammans med de tre beviljade projekten har RSP startat ett nyhetsbrev. Större spridning (tillsammans ca 850 utskick) är ett direkt resultat av den samverkan. Det ger också en bra bild av samverkan och det framgår tydligare genom nyhetsbrevet hur den ser ut i praktiken.

Under 2017 har arbetet med en ny projektansökan inletts. Arbetsnamnet är 3 Byar, och syftet är att ta fram modeller för servicepunkter där offentlig service, sjuk/hälsovård och krisberedskap medverkar till att stärka kommersiell service, d v s att stärka lanthandelns roll på orten. Tre byar i tre kommuner deltar.

Delar av arbetsgruppen har gjort en studieresa till Litauen i oktober 2017. Resan resulterade bland annat i inspiration och ökad kunskap om den service som organiseras inom åldermannaskap i

landsbygder och om villkoren för entreprenörer, företagare och servicegivare på Litauens landsbygder.

I Rörbäcksnäs gjorde byborna en egen masterplan – ett resultat av den lokalekonomiska analys som gjordes som ett förarbete till projektet LEA XW. RSP:s processledare presenterade planen för det nybildade destinationsbolaget i länet, Visit Dalarna, som är villigt att utveckla Rörbäcksnäs som biking-destination. RSP:s processledare har stöttat inledningsvis genom att renodla byns masterplan, som ska lämnas över till Visit Dalarna. En arbetsgrupp har bildats i byn för samverkan med Visit Dalarna och RSP har kunnat lämna över frågan till destinationsbolaget och byborna. Det fortsatta arbetet kommer att stärka den samlade servicen i byn, inte minst ICA.

Nya servicepunkter i byar utan lanthandel är en återkommande punkt i planeringen av RSP:s verksamhet. I samverkan med Hedemora kommun diskuterar RSP vilken roll de lokala pizzeriorna kan spela. Garpenberg kan bli ett bra exempel, där nya ägare har både vilja och utrymme för att utveckla verksamheten. Detta sker även i samråd med Länsstyrelsens handläggare av stöd i Landsbygdsprogrammet.

Kommunernas serviceplaner gäller per mandatperiod. Det finns en vilja i kommunerna att planerna ska vara levande dokument som kan bidra till utveckling och efterlyser samverkan och stöd av RSP i arbetet med det. Ett konkret önskemål har varit samverkan kring den statistik som ligger till grund för planerna. Förslaget kommer att arbetas vidare med.

Förhållanden mellan insatser för hållbar regional tillväxt

RSP och handläggare i Landsbygdsprogrammet har utvecklat ett samarbete för att stärka mottagandet när servicegivare söker oss, och för att stärka de ansökningar som kommer in. Länsstyrelsen träffar bland annat gemensamt lanthandlare som är redo att investera, och diskuterar även övrig serviceutveckling och finansieringsmöjligheter.

Dessa aktörer har medverkat helt eller delvis i insatserna

Samtliga 15 kommuner i länet

Hela Sverige ska leva

Coompanion

Lokal Mat

Nybildade lanthandlarföreningen

Lokal Mat

Dalarnas Fotbollförbund

Företagarna

Dalarnas Bygdegårdsdistrikt

LRF

Landstinget Dalarna

Region Dalarna

HSO

Byalag/intressegrupper från Björbo, Öje, Lumsheden, Venjan, Sollerön, Tällberg

Arbetsförmedlingen

Dalarna tilldelades 1 848 156 kr för driftstöd till geografiskt utsatta dagligvarubutiker under 2017. Tio butiker har tagit del av stödet.

Regleringsbrevsuppdrag 1.14

Berörda länsstyrelser ska bidra till att utveckla de selektiva regionala företagsstöden avseende jämställdhet, integration och miljö. En kartläggning av nuläget och en analys av hur dessa dimensioner kan utvecklas ska genomföras i samarbete med och enligt tidplan från Tillväxtverket.

Länsstyrelsen har samarbetat och deltagit i aktiviteter som Tillväxtverket genomfört för att utveckla de selektiva regionala företagsstöden avseende jämställdhet, integration och miljö.

Vi har under många år arbetat med att utveckla de selektiva regionala företagsstöden avseende jämställdhet, integration och miljö. Exempel på detta är:

Jämställd regional tillväxt - mikrostöd

Regeringsuppdraget Jämställd regional tillväxt, bedrivs i Dalarna som ett samverkansprojekt mellan Länsstyrelsen i Dalarna, Landstinget i Dalarna, Högskolan Dalarna och Region Dalarna, med Region Dalarna som projektägare. Målet med projektet är att invånarna ska ha samma förutsättningar att nå inflytande i det regionala tillväxtarbetet och på likvärdiga villkor få tillgång till de resurser som finns för regionala satsningar på hållbar tillväxt.

Jämställdhetsarbetet utgår från ett normkritiskt och intersektionellt perspektiv, som innebär att hänsyn tas till att fler faktorer än kön kan påverka en individs möjlighet till inflytande och att få del av tillväxtresurserna. Målgrupper för projektets aktiviteter är kvinnor, unga och personer med utländsk bakgrund.

Personer med utländsk bakgrund är som grupp underrepresenterad när man ser till antalet ansökningar om företagsstöd som kommit in till Länsstyrelsen. Länsstyrelsen har därför valt att under projektiden satsa extra på information om stöden, och främst mikrostödet. Mikrostöd är företagsstöd som riktar sig till mindre företag som är nya på marknaden. Utöver en utökad samverkan med företagsfrämjare i länet, vill Länsstyrelsen genom projektet undersöka om riktade informationsinsatser, anpassade efter målgruppen, kan öka antalet ansökningar om stöd. Kompetenshöjande insatser för berörda stödhandläggare kompletterar informationsinsatserna.

Projektet Fler nyanlända och personer med funktionsnedsättning inom staten har påbörjats och Länsstyrelsen har tagit emot ett större antal praktikanter, varav flera har fått fortsätta med mer kvalificerade uppgifter. (Läs även uppdrag 31)

Att stödja investeringar i övergången till en koldioxidsnål ekonomi

En stor del av anslaget 1:1 för regionala tillväxtåtgärder har växlats upp i ett större ramprojekt – ENCOM, med finansiering från regionalfonden. Projektet ska stödja investeringar i övergången till en koldioxidsnål ekonomi och har hittills gett stöd till 13 företag som investerat i att göra sin produktion drygt 1350 MWh energieffektivare. 13 andra företag har fått bidrag för att utveckla nya energieffektiva produkter som har en potential att spara drygt 411 000 MWh hos kunder. Investeringarna har sammanlagt lett till att 136 nya arbetstillfällen skapats.

Länsstyrelsen utbyter erfarenheter med Värmland och Gävleborg rörande genomförande av ramprojektet. En fortsättning i ENCOM II planeras och man undersöker möjligheten att på fler sätt nyttja regionalfondsmedel för att stödja rena energiinvesteringar i små- och medelstora företag.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har tagit initiativ till EFFECT4buildings, som syftar till att främja energieffektivisering för byggnader i Östersjöregionen. Projektet har beviljats medel och medfinansiering sker med 1:1-anslaget. Projektet har haft kick-off och startats upp.

Läs även uppdrag 1.11 (sid 37).

Regleringsbrevsuppdrag 3.55

Länsstyrelserna ska fortsätta förenklingsarbetet för att det ska bli enklare att starta och driva företag. Särskilt fokus ska vara på åtgärder som underlättar för företagen att göra rätt.

Länsstyrelserna ska redovisa insatser kring hur man enligt 5 § punkt 7 i förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion förenklar för företag. Av redovisningen ska framgå:

en redogörelse för företagens nöjdhet gällande tillgänglighet, svarstid, bemötande och handläggningstid utifrån den länsstyrelsegemensamma brukarundersökningen samt arbetet med särskilda insatser för att förbättra dessa områden,

en uppföljning av de av länsstyrelserna utvalda fyra ärendetyperna förprovning av djurstallar, samråd enligt 12 kap. 6 § miljöbalken, miljöprövningsdelegationernas provning av miljöfarlig verksamhet enligt 9 kap. samma balk och anmälan om ändring av tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet,

mål och måloppfyllelse för handläggningstid för de utvalda ärendetyperna samt motivering till avvikelser, samt hur den förväntade handläggningstiden kommuniceras till företag när ett nytt ärende inleds inom de utvalda ärendetyperna.

För ärenden om provning av miljöfarlig verksamhet ska redovisningen avse den totala handläggningstiden (median) och hur länsstyrelsen i procent uppfyllt regeringens mål (regeringsbeslut den 1 december 2011 [S2011/10148/SFÖ m.fl.] med uppdrag till vissa länsstyrelser) om att ansökan ska beslutas inom 180 dagar från det att ärendet är komplett.

Uppdraget ska redovisas i årsredovisningen av samtliga länsstyrelser i de delar där det är tillämpligt. Länsstyrelsen i Kronobergs län ska samordna redovisningen. Uppgifterna ska redovisas till regeringen (Näringsdepartementet) senast den 31 mars 2018.

VÄS	Särskilda insatser för att förenkla för företag med anledning av resultatet i brukarundersökningen 2016	Beskriv resultatet av insatserna
551	Omfattades ej av brukarundersökningen 2016	-

Kommentar till Tabell 1: Särskilda insatser 2016 (RB 3.55)

VÄS 551 omfattades ej av brukarundersökningen 2016, övrig kommentar se Tabell 2, brukarundersökning 2017 nedan.

VÄS	Särskilda insatser för att förenkla för företag med anledning av resultatet i brukarundersökningen 2017	Beskriv förväntat resultat
551	Förbättra och utveckla informationen vår web så det blir lättare att hitta och förstå den information som där finns att inhämta för företag och verksamhetsutövare.	Företag och verksamhetsutövare får lättare att tillgodogöra sig vägledning inom samråd- och provningsområdet.

Kommentar till Tabell 2: Särskilda insatser 2017 (RB 3.55)

551. Tillståndsprövningar vid miljöprövningsdelegationen

Miljöprövningsdelegationen i Dalarnas län hade 2017 det bästa resultatet av alla de tio miljöprövningsdelegationer som ingick i brukarundersökningen 2017. Verksamheten förbättras ständigt, bland annat genom prövningsfunktionens arbetsplan och förbättringslista. Den digitala informationen på länsstyrelsens hemsida behöver utvecklas då den underlättar för företag och verksamhetsutövare att få vägledning. I övrigt utvecklas processerna i det dagliga arbetet.

Handläggningstider 2017				
VÄS	Mål	Mål- upp- fyllelse (%)	Motivering till eventuell avvikelse	På vilket sätt kommuniceras den förväntade handläggningstiden till företag
282 Ansökan om förprövning djurstall	56			
525 Samråd enligt 12 kap. 6 § Miljöbalken	42	62	Uppkomna vakanser i arbetsgrupp	Lagstadgad laghandläggningstid. Kommuniceras även på vår webbsida.
551 Prövning miljöfarlig verksamhet, 9 kap. Miljöbalken – Ansökan om tillstånd (konc)	180	Täkter 100 % Vindkraft 0 % Övrig verksam- het 89%	Vindkraftsärenden avviker från andra prövningsärenden på grund av sin omfattning och komplexitet och det är mycket svårt att innehålla handläggningstiderna.	Kommuniceringen av förväntad handläggningstid sker vid samråd och under själva miljöprövningsprocessen. Det anses dock som mycket svårt att ge en preciserad tid då ärendeflödet varierar över tid och det är svårt att veta i inledningen av ett ärende hur omfattande yttranden och motstående intressen som ska hanteras under ärendets gång.
555 Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	75	100%	-	I samband med anmälan om ändring utförs oftast ett tillsynsbesök där handläggningstiden kommuniceras. I händelse av att länsstyrelsen upptäcker kompletteringar som gör att handläggningstiden överskrider kommuniceras detta med verksamhetsutövaren per mail eller telefon alt vid tillsynsbesök

Kommentar till Tabell 3: Handläggningstider (RB 3.55)

551 Prövning miljöfarlig verksamhet 9 kap Miljöbalken

Prövning av ansökningar om vindkraft i Dalarna och Gävleborgs län avviker från övriga prövningsärenden när det gäller handläggningstider. Dessa ärenden är komplexa och de markområden som tas i anspråk för vindkraft omges ofta av ett flertal olika intressen. Många berörda har synpunkter, vilket innebär ett omfattande arbete och en utdragen prövningsprocess. På grund av ärendenas omfattning och komplexitet begärs i de flesta ärenden förlängd yttrandetid vilket förlänger prövningsprocessen. I flera ärenden har även verksamhetsutövarna kommit in med yrkanden under processens gång, (t ex. rörande högre och effektivare vindkraftverk), vilket innebär förlängning av handläggningstiden. Sammanfattningsvis är det ett omfattande arbete att skriva beslut eftersom många betydande intressen och aspekter ska vägas in och bedömas. I övriga prövningsärenden, täkter och övriga miljöfarliga verksamheter, uppfyller Länsstyrelsen kraven på handläggningstider.

555 Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet

Länsstyrelsen har under 2017 hanterat 7 ärenden, alla inom uppsatt handläggningstid.

Vid tillsynsbesök förs ofta en dialog med företaget om hur processen ska gå till och vad som krävs av anmälan. Det bidrar till att ansökningarna oftast är fullständiga och detta underlättar effektiv och skyndsam handläggning.

Handläggningstider, median ¹⁾						
	ÅR					
Ärendetyp	2012	2013	2014	2015	2016	2017
282 - Ansökan om förprovning djurstall ²⁾						
525 - Samråd enligt 12 kap 6 § Miljöbalken						
551 - Prövning miljöfarlig verksamhet, 9 kap Miljöbalken (konc) ²⁾	178	Täkter 145 Vindk 671 Övrigt 312	Täkter 148 Vindk 927 Övrigt 264	Täkter 125 Vindk 1079 Övrigt 246	Täkter 145 Vindk 863 Övrigt 230	Täkter 127 Vindk1060 Övrigt 301
555 - Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	-	12	17	23	15	8

¹⁾ Medianen redovisas ej om färre än 10 ärenden

²⁾ För VÄS 282 och 551 beräknas handläggningstid från komplett datum (utom år 2012, då det beräknades från in/upp-datum

Källa: Årsredovisningar 2012-2013 samt rapport Handläggningstider ur Platina 2014-2017.

Kommentar till Tabell 4: Handläggningstider, median, för de fyra ärendetyperna år 2012-2017 (RB 3:55)

551 Prövning miljöfarlig verksamhet 9 kap Miljöbalken

Ärenden

Antalet miljöprövningsärenden är något fler 2017 än 2016. Utgående balans har minskat trots att verksamheten omfattas av ny lagstiftning i handläggningen och att en tjänst i organisationen varit vakant under halva året. Under 2017 har flera lagrum ändrats vilket innebär att mycket tid har lagts ner på komplexa tolkningar och avvägningar i samråds- och prövningsärenden. Vissa verksamheter har påverkats mer än andra av ny eller reviderad lagstiftning och praxis, exempelvis vindkraft, avloppsreningsverk och större industriverksamheter.

Övergripande nationellt arbete

De tolv miljöprövningsdelegationerna (MPD) har under 2017 fortsatt det samverkansarbete som påbörjades i samband med koncentrationen av miljöprövningsdelegationerna 2012. Länsstyrelsen har medverkat aktivt i detta arbete som bedrivs i olika former, däribland två fysiska träffar som anordnats och hållits inom samverkansgruppen som vilken av en representant för varje miljöprövningsdelegation. Utöver det har två nätverksträffar anordnats och hållits i Stockholm. Nätverket omfattar alla ordföranden och sakkunniga inom MPD i Sverige. Samverkansarbetet innefattar bland annat diskussioner av gemensamma frågor, utveckling av beslutstöd för olika branscher och föreläsningar med externa föreläsare inom aktuella områden. Arbetet har resulterat i förenkling av prövningsprocessen och att ny lagstiftning tillämpas på ett effektivare sätt. Det i sin tur innebär enhetligare och rättssäkrare beslut och uppföljning av handläggningstider samt att handläggare lär av varandra för en effektivare handläggning.

Förbättringsarbete

Miljöprövningsdelegationen/prövningsfunktionen har under året arbetat utifrån en arbetsplan och en förbättringslista, som båda utgår från en omvärldsanalys och syftar till att leda miljöprövningsområdet framåt, samt se till att miljöprövningsprocessen går så smidigt som möjligt utifrån gällande lagstiftning. Effekten av förbättringsarbetet är att "flaskhalsar"

uppmärksammas i samråds- och prövningsprocessen och kan åtgärdas för att effektivisera handläggningen.

Miljöprövningsdelegationen/prövningsfunktionen har under året utvecklat internremissarbetet i samråds- och miljöprövningsärenden internt på Länsstyrelsen. I samband med detta projekt, vilket innefattade informationsträffar med berörda enheter och funktioner, informerade man om miljöprövningsdelegationens organisation och arbetsuppgifter. Projektet syftade till att sprida kunskap om samråds- och prövningsprocessen i miljöprövningsärenden och ge information om vikten av att Länsstyrelsens enheter och funktioner lämnar ”rätt svar i rätt tid” på de internremisser som skickas ut i miljöprövningsärenden. Effekten av projektet har varit att yttranden från berörda enheter och funktioner i större utsträckning kommer in i rätt tid med rätt svar i respektive skede i processen, att handläggarna på enheter/funktioner fått kunskap om miljöprövningsdelegationens arbete och att remisstiderna kortats, vilket i sin tur bidrar till kortare handläggningstider.

Samverkan och information

Miljöprövningsdelegationen/prövningsfunktionen medverkade som föreläsare vid Svensk Berg- och Material Industris (SBMI) branschdagar i Jönköping den 5 oktober och i Umeå den 19 oktober. Under de båda dagarna deltog sammanlagt 360 personer från myndigheter och bransch. Syftet var att informera täktbranschens medlemmar om vår organisation, våra arbetsuppgifter, hur vi arbetar och ge tips till verksamhetsutövarna rörande samråds- och prövningsprocessen. Bedömd effekt är att täktföretagen och prövande myndigheter har fått större förståelse för varandras roller och att företagen inom branschen fått information om hur de kan förbättra samråds- och prövningshandlingarna inför en miljöprövningsprocess.

Miljöprövningsdelegationen/prövningsfunktionen har under året anordnat en träff med miljöhandläggarna vid Länsstyrelsen i Gävleborgs län. Den syftade till att, inom Miljöprövningsdelegationens prövningsområde som även omfattar Gävleborgs län, diskutera frågeställningar avseende samråds- och prövningsprocessen. Effekten av detta är att myndigheterna ger samma information och gör liknande bedömningar i frågor kopplade till samråds- och prövningsärenden, vilket gör processen tydligare för företagen i Dalarnas och Gävleborgs län.

Länsstyrelsen arbetar med förbättringsarbete i syfte att förenkla processen. Arbetet bedrivs enligt den årliga arbetsplanen och dess kopplade förbättringslista. Svårigheten att uppfylla kraven på handläggningstider för vindkraft framgår ovan. (Första halvåret 2012 handlades prövningsärenden i Gävleborgs län av miljöprövningsdelegationen där, dvs innan koncentrationen av MPD, varför data och antal mål inte är relevant för jämförelse med övriga år).

555 Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet

Kontinuerlig information och dialog samt tillsynsbesök på plats ute på företagen bidrar till att ansökningarna ofta är kompletta när de kommer till myndigheten. Det underlättar effektiv handläggning, och handläggningstiderna kan hållas med god marginal under perioden.

Tabell 3.1: Kostnader för strukturfondsadministrationen, programperiod 2007–2013
(Regleringsbrevsbilaga)

Strukturfondsadministration	Anslag (5:1)	Övrig finansiering	Årsarbets- krafter
Totala kostnader och årsarbetskrafter för strukturadministration	0	0	0
varav förvaltande myndighet	0	0	0
varav attesterande myndighet	0	0	0
varav kontroller i territoriella program	0	0	0

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar till Tabell 3.1: Kostnader för strukturfondsadministrationen, programperiod 2007–2013 (Regleringsbrevsbilaga)

Länsstyrelsen i Dalarnas län har ingen strukturfondsadministration.

Infrastrukturplanering

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 34*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	0,7	0,8	0,3
Årsarbetskrafter kvinnor	2,2	2,4	1,7
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,32	1,54	0,98
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	3 706	3 566	3 956
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,61	1,70	1,97
Antal ärenden, inkomna och upprättade	49	48	18
Antal beslutade ärenden	45	35	25
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	2	0	8
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	2 692	2 289	5 262

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Infrastruktur berör samhällsplanering i många aspekter och under år 2017 har en omfattande ärendeinströmning och initiativ kopplat till nationell transportplan genererat en bibehållen resursavsättning, trots att bemanningen i gränssnittet infrastruktur och samhällsplanering reducerats under året.

Sammanfattande bedömning av resultat

Under år 2017 har länsstyrelsens arbete inom infrastruktur främst berört väg- och järnvägsplaner och remisser rörande infrastrukturplanering. Länsstyrelsen i Dalarnas län har bland annat bjudit in Trafikverket till samråd i form muntliga möten, inom ramen för den ärendeberedning som genomförs vid samhällsplaneringsfrågor. Länsstyrelsen har även tillsammans med Region Dalarna deltagit på Näringsdepartementets remissmöte för remissen av den nationella transportplanen. Tillsammans med Region Dalarna har länsstyrelsen dessutom arbetat för att uppmärksamma vikten av ytterligare medel till järnvägen, Dalabanan.

Insatserna har resulterat i samordnade processer när det gäller omfattande plan- och byggverksamhet (exempelvis i fjällvärlden och flygplatsområdet i Sälen) samt i att viktiga intressen för länets utveckling rörande infrastrukturens satsningar framförts till regeringen.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Fysisk planering - infrastruktur

Länsstyrelsens arbete inom infrastruktur berör främst väg- och järnvägsplaner och remisser kring infrastrukturplanering. Där hanterar Länsstyrelsen samråd genom att bland annat bjuda in Trafikverket till muntliga möten inom ramen för ärendeberedningen. Beredningsmötena gör det möjligt för Länsstyrelsen att avgöra kommande insatser och hänvisa till dialog med sakkunnig inom de sakområden som berörs. Båda parter anser att den muntliga samrådsformen är tidseffektiv och skapar konstruktiva dialoger i tidiga skeden.

Under året har en nationell transportplan för infrastruktur och regional transportinfrastrukturplan varit på remiss inför beslut våren 2019. Den regionala transportplanen har under framtagande varit föremål för dialog med Länsstyrelsen avseende infrastrukturärenden som kan påverka bostadsbyggandet och miljöbedömningen. Länsstyrelsen har såldes kunnat påverka tidigt under processen gällande bostads- och klimatfrågan. I remissen av den nationella transportplanen har Länsstyrelsen deltagit tillsammans med Region Dalarna på näringsdepartementets remissmöte samt haft underhandskontakt för att tillsammans framhäva vikten av ytterligare medel till järnvägen, Dalabanan.

Under år 2018 har interna samordningsinsatser genomförts exempelvis rörande infrastruktursatsningar kombinerade med andra exploateringar i Malung-Sälens och Älvdalens kommuner. Samordningsinsatserna har handlat mycket om flygplatsen i Sälen och intilliggande riksväg samt planeringsprocessen kring infrastrukturen.

Hållbar samhällsplanering och boende

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 40* och 41*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	2,5	3,4	3,3
Årsarbetskrafter kvinnor	8,7	8,6	9,8
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	4,97	5,73	6,48
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	9 478	10 509	10 830
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	4,11	5,00	5,40
Antal ärenden, inkomna och upprättade	701	556	517
Antal beslutade ärenden	662	528	437
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	4	32	22
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	0

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Trots ett ökat ärendeflöde, vissa vakanser under året samt att arbetsinsatser omfördelats mot infrastruktur, har kostnaderna under året varit lägre och antalet beslutade ärenden större. Detta beror dels på effektivisering i processer kring remissförfaranden, men även på att riktade personalförstärkningar gjorts inom bostadsstödsområdet den senare delen av år 2017.

Sammanfattande bedömning av resultat

Länsstyrelsen i Dalarnas län har ett utvecklat remissförfarande som innebär både muntlig och skriftlig framställan när det gäller planer enligt plan- och bygglagen. Länsstyrelsen har också arbetat i pilotprojekt med Falu kommun för att öka dialogen i tidiga skeden. Inom stöd till byggande och boende har en kraftsamling skett för att öka förmågan att hantera ärenden och upplysa om de stöd som finns. För att dessutom öka kompetensen inom bygg-, bostads- och planeringsbranschen deltar funktionen för samhällsplanering i Byggdiallog Dalarna och har under 2017 arbetat för att Dalarnas arkitekturråd ska bli en grupp inom ramen för byggdiallogen, vilket det blir under 2018.

Insatserna har resulterat i att byggande internt på länsstyrelsen är känt som prioriterat perspektiv, att arkitekturfrågorna lyfts i plan- och byggsammanhang och väckt intresse för vår organisation hos Boverket.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Under året har länsstyrelserna fått förändrade instruktioner i och med förändringen i Länsstyrelseinstruktionen 5 § om att verksamheten ska verka för att behovet av bostäder tillgodoses. I och med regleringsbrevsuppdrag 3.13 har länsstyrelserna rapporterat till Länsstyrelsen i Stockholms län vilka befintliga processer som finns, hur vi samordnar oss länsstyrelser emellan och vilka utmaningar och behov som vi ser framför oss. Vi har sedan tidigare en öppenhet gentemot kommunerna i sina planprocesser där de inbjuds att delge oss frågeställningar och få muntliga och skriftliga råd inför och inom planprocesserna. Årligen anordnas två planträffar för länets kommunala planhandläggare. Länsstyrelsen har uppdrag att ge råd och stöd inom plan- och bygglagen och behovet av detta har ökat i och med personal och kompetensbrist inom sakområdet hos kommunerna. För att öka kunskapen om plan- och bygglagen har Länsstyrelsen hållit externa och interna kurser, för bland andra kommunala aktörer och utvecklat ett samarbete med programmet för bygg- och samhällsplanering på Högskolan Dalarna.

Den interna Fjällengruppen har hållit månadsvisa möten för att vara uppdaterade på vilka ärenden, besök och projekt som berör fjällvärlden och länsstyrelsen. Utgångspunkten är den flygplats som byggs i Sälenfjällen och kommit att leda till behov av en gemensam lägesbild för situationen i fjällen. Inom mötesformen uppmärksammas den vatten- och avloppsproblematik som råder i fjällen i Malungs-Sälens kommun och som börjar öka i Älvdalens kommun. Utifrån detta har dialoger hållits under året – främst med Malung-Sälens kommun – i syfte att nå gemensamma förhållningssätt för bland annat planläggning och bostadsbyggande i dessa områden.

Länsstyrelsen ska enligt plan- och bygglagen sammanfatta redogöra för kommunernas översiktsplaner en gång per mandatperiod. Länsstyrelsen i Dalarnas län har påbörjat detta arbete under 2017 genom att ha dialog, remittera och sammanställa synpunkter från länsstyrelsens

enheter och funktioner samt från externa statliga myndigheter som berörs, (exempelvis Trafikverket, Försvarsmakten och Statens geotekniska institut).

Länsstyrelserna har fått administrativa medel för att hantera de ökade satsningarna på bostadsstöd och har från halvårsskiftet satt in ytterligare handläggare. Det har resulterat i att Länsstyrelsen i Dalarnas län håller en bra balans i de inkomna och beslutade ärendetyperna.

När det gäller stöd för solceller är länsstyrelserna beroende av att medel betalas ut från Energimyndigheten. Eftersom det endast finns ett fåtal ärenden i länet som rör stöd för äldreboenden, har informationsinsatser genomförts i samarbete med Byggdialog Dalarna. Därutöver sker samordning av olika länsstyrelser genom Forum för hållbart samhällsbyggande.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

9. Länsstyrelsen ska i sin verksamhet verka för att behovet av bostäder tillgodoses. Förordning (2017:222)

Länsstyrelsen har i regleringsbrevsuppdrag 3.13 lämnat Länsstyrelsen i Stockholms län underlag inför samordnandet av återrapporeringen avseende att länsstyrelserna gemensamt ska se över sina processer och utbyta erfarenheter mellan sig i syfte att säkerställa ändamålsenliga arbetssätt och verka för att behovet av bostäder tillgodoses.

Bostadsbyggandet är ett allmänt intresse och länsstyrelsen har lyft frågorna på tillställningar med dalabänkens riksdagspolitiker, insynsråd och för personal på personaldag.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har en bred samverkan internt vad gäller synpunkter på fysiska planer, bland annat när det gäller markanvändning för bostäder eller markanvändning som påverkar bostadsbyggande. Länsstyrelsens funktioner eller enheter är inbjudna till ett återkommande möte varje vecka för dialog kring fysiska planer och det sker en internremittering för ärenden som handläggs av enheter och funktioner som inte tidigare bevakat eller verkat för bostadsbyggande.

Länsstyrelsen har under ett flertal år arbetat med Byggdiallog Dalarna och har under år 2017 ingått i ett flertal av dess temagrupper. Byggdiallogen har använts som informationsspridare bland annat rörande möjligheten till att söka stöd för olika typer av bostadsbyggande. För att även öka kompetens inom bygg-, bostads- och planeringsbranschen medverkar funktionen för samhällsplanering inom Byggdiallog Dalarna och har för 2017 arbetat för att Dalarnas arkitekturråd ska bli en grupp inom Byggdiallogen, vilket kommer att ske med start 2018. Länsstyrelsen har också deltagit i Landstinget Dalarnas projekt Arkitektur, form och design. Detta samarbete fortsätter, vilket stärker insatserna för arkitekturfrågorna inför den nya arkitekturpolitiken som kommer och har skapat intresse för vår organisation hos Boverket.

Utifrån de svar som länets kommuner lämnat i den årliga bostadsmarknadsenkäten tog Länsstyrelsen fram en årlig bostadsmarkandsanalys. Utifrån den har man tillsammans med Boverket och Näringsdepartementet genomfört ett seminarium för att lyfta frågeställningar och gemensamt diskutera de utmaningar, konsekvenser och tendenser som uppmärksammas. Bostadsmarkandsanalysen utgör ett regionalt planeringsunderlag som är betydelsefullt när bostadsfrågan lyfts i olika sammanhang.

Länsstyrelsen har sedan 2015 arbetat med Vägen in, en regional överenskommelse för etablering av nyanlända 2015 – 2020. Där har samverkanspartner som Migrationsverket, kommunerna, Arbetsförmedlingen, Region Dalarna, näringslivet, den ideella sektorn och länsstyrelsen kommit överens om att samverka kring att skapa goda planeringsförutsättningar med tidiga kontakter, långsiktiga hyresavtal och samverkansavtal mellan Migrationsverket och kommunerna. I dialog med kommunerna kartläggs och uppmärksammas bostadsbehovet och internt på länsstyrelsen har olika funktioner deltagit i arbetet.

Under året har en konferens genomförts, *Bostad sökes – Hur tar vi ansvar?* Konferensen riktade sig till målgrupper inom boende, byggande, planering, socialtjänst, näringsliv men även till andra statliga myndigheter som Migrationsverket och Kronofogdemyndigheten.

Det finns en ambition att anordna två planträffar och två byggträffar för länets kommunala handläggare varje år. År 2017 har två planträffar genomförts. Där redogjordes för den nationella politik som bedrivs för att öka bostadsbyggandet och aktuella frågor (däribland bostadsbyggande) diskuterades.

Under 2016 – 2017 bedrevs ett pilotprojekt med Falu kommun för att öka förståelsen för statens och kommunens respektive roller i planprocessen. Projektet resulterade i förändrade rutiner för ärendeberedning och tidiga dialoger.

Då Dalarnas län har mycket kulturmiljöer att ta hänsyn till vid bostadsbyggande och planering, genomförs träffar och tidiga dialoger för att bevara och utveckla miljöerna i samråd. Exempelvis hålls särskilda träffar om att bygga i Världsarvet Falun med omnejd.

De tidiga dialogerna mellan statliga företrädare görs kontinuerligt. År 2017 har ett flertal dialoger med Försvarsmakten genomförts. Övrig samverkan har skett med bland annat Statens geotekniska institut, Lantmäteriverket och Trafikverket.

När det gäller den årliga bostadsmarknadsenkäten har länsstyrelsen valt att lägga enkäten i slutet av mandatperioden för att den ska vara aktuell när nya politiker träder in.

Länsstyrelsen arbetar med att upprätthålla och se till att det regionala digitala underlagsmaterialet för GIS är uppdaterat, eftersom det utgör en viktig del i planprocessens tidiga skeden.

I årets regleringsbrevsuppdrag 1.22 har länsstyrelsen ett uppdrag att identifiera potentiella områden att sanera för att möjliggöra bostadsbyggande och informera om möjligheten att kunna söka bidrag för att sanera markföroreningar. Länsstyrelsen har genomfört ett antal aktiviteter med koppling till detta uppdrag. Exempel är ovan nämnda planträff och personalinformationsdag. Uppdraget redovisas i sin helhet under uppdrag 1.22 (sid. 92).

Energi och klimat

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 42*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	2,1	1,2	1,8
Årsarbetskrafter kvinnor	2,5	1,6	1,6
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	2,03	1,35	1,70
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	4 301	3 866	3 993
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,86	1,84	1,99
Antal ärenden, inkomna och upprättade	95	85	29
Antal beslutade ärenden	65	39	16
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	8	4	4
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	150	0	-7

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Klimatinvesteringsstödet Klimatklivet har under året fått extra medel både för stöd till åtgärder och till Länsstyrelsens administration av stödet. Inom ramen för Klimatklivet anordnades i september särskilda skivartugor på tre olika platser i länet för att stödja aktörer som vill ansöka om stöd.

Länsstyrelsen i Dalarnas län är sedan 1 april 2017 värdlän för länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning, LEKS. Länsstyrelsen deltar aktivt i det gemensamma utvecklingsarbetet genom att bland annat tillhandahålla verksamhetsledare, genomföra utvecklingsprojekt och delta i nätverksträffar och utbildningar för länsstyrelserna.

Brukarundersökning	2017
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 4232, Klimatinvesteringsstöd (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	73

Kommentar till tabellen brukarundersökning

Resultatet av brukarundersökningen visar ett gott resultat, i samma nivå som 2016 och långt över riksgenomsnittet. Länsstyrelsen får höga betyg för bemötande och kompetens, men kan förbättra tillgängligheten via telefon.

Samlad bedömning av resultat

Återrapporteringen av Länsstyrelsens energi- och klimatuppdrag, uppdrag 3.16 i regleringsbrevet, görs till Naturvårdsverket (Klimatklivet) och till länsstyrelsernas energi- och klimatsamordning, LEKS (övrigt energi- och klimatarbete) som i sin tur sammanställer och bedömer länens arbete och rapporterar till Miljö- och energidepartementet senast 31 mars 2018. Här ges en kort sammanfattning av länsstyrelsens arbete inom energi och klimat.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Ökat genomslag för energi- och klimatmålen

Samverkan

Länsstyrelsen i Dalarnas län samordnar länets energi- och klimatarbete genom den regionala energisamverkan, Energiintelligent Dalarna (EID). Under året har även samarbetet med Region Dalarna och det regionala energikontoret fördjupats.

Dalarnas vindkraftsnätverk, där nätägare och vindkraftsaktörer ingår, och vars syfte är att skapa förutsättningar för en fortsatt utbyggnad av vindkraft i länet, träffades i år i Värmland, ett samarrangemang med Länsstyrelsen i Värmlands län. Arbetet med en ny stamnätstation i länet som förhoppningsvis ska stå klar 2019/2020 har fortsatt och processen för ytterligare en stamnätstation på gränsen.

För att få ett ökat genomslag för energi- och klimatmål inom sakområden har flera insatser gjorts. Däribland har samarbetet inom ramen för revideringen av det regionala åtgärdsprogrammet för miljömålen fördjupats och flera energi- och klimatåtgärder inom sakområden identifierats. Ett samarbete mellan olika stöd på länsstyrelsen har också inletts.

Uppföljning

Det regionala arbetet följs upp och utvärderas på olika sätt. Det främjande arbetet är ofta svårt att kvantifiera varför utvärdering i högre grad koncentreras till att mäta effekt av insats hos målgrupp, det vill säga om deltagarna i ett seminarium eller i en utbildning bedömer att de genom sitt deltagande kommer att förändra sitt arbetssätt framöver. Utvärderingarna har varit genomgående positiva. Under hösten 2017 har även en detaljerad statistikbearbetning påbörjats med syfte att följa upp utvecklingen inom området.

Energieffektivisering

Stöd till företag

Länsstyrelsen tar ett brett ansvar för att stödja företag att energieffektivisera och därmed bidra till övergången till en koldioxidsnål ekonomi samtidigt som det skapar många fler mervärden för företagen. Läs vidare under uppdrag 1.11 (sid.37).

Databas för energikartläggningar

Länsstyrelsen har tagit initiativ till en pilot med Linköpings universitet som går ut på att skapa en databas där data från alla energikartläggningar kan samlas för statistik och jämförelser.

Nationellt arbete

Genom mångårigt arbete med energifrågor i företag har Länsstyrelsen i Dalarnas län gjort erfarenheter som förmedlats i olika nationella forum, såsom Klimatsynk, nationella referensgrupper för incitamentsprojektet och dialoger med Energimyndigheten och Tillväxtverket rörande kommande satsningar.

Länsstyrelsens energiprojekt

EFFECT4buildings

Länsstyrelsen har initierat ett projekt i Östersjöregionen om energieffektivisering i byggnader som erhållit flaggskeppstatus under Östersjöstrategin, både inom området energi och inom klimat. Läs vidare under uppdrag 1.11 (sid.37).

ENCOM

Länsstyrelsen driver det regionala projektet ENCOM, med finansiering från regionalfonden och 1:1-anslaget. Inriktningen för projektet är att stödja investeringar i övergången till en koldioxidsnål ekonomi.

Energieffektivare transportföretag

Länsstyrelsen har initierat ett nationellt projekt för att stödja transportföretag att sänka sin bränsleförbrukning och att bli energieffektivare. Tanken är att driva flera parallella regionalfondsprojekt som erbjuder transportföretag en portfölj av verktyg och metoder att se över hela sin energianvändning och få hjälp att upprätta handlingsplaner för detta. Resultatet så här långt är att en stor del av länen är intresserade av att medverka i ett genomförande och där hälften redan nu söker förstudiemedel för att rigga projektet inför start 2018.

Energikartläggning i lantbruk

Länsstyrelsen har tagit initiativ till ett nationellt projekt för att genomföra fler och mer kvalitativa energikartläggningar av lantbruk. Sex länsstyrelser har knutits till projektet med ansvar för olika delar av landet. Medel har sökts från Energimyndigheten, Jordbruksverket och LEKS. Medel från Jordbruksverket och LEKS har beviljats om än med stor försening, vilket gör att det i dagsläget är oklart om projektet kan genomföras.

Incitament för energieffektivisering i små och medelstora företag

Energimyndigheten driver tillsammans med länsstyrelserna ett projekt med syfte att nå ökad energieffektivitet hos små och medelstora företag. Målet är att 1500 små och medelstora företag systematiskt och strukturerat ska arbeta med att minska sin energianvändning till år 2019. Dalarna har en framträdande roll i arbetet och länsstyrelsen under 2017 tagit fram metodstöd och verktyg riktade till företag och kommuner, genomfört seminarier för tillsynspersonal och varit med och tagit fram kommunikationsmaterial för utbildning och information. Länsstyrelsen har också gjort ett antal företagsbesök.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

8. Länsstyrelsen ska samordna arbetet på regional nivå med anpassningen till ett förändrat klimat.
Förordning (2013:815).

Återrapporteras i Regleringsbrevsuppdrag 1.16 (sid. 61).

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.16

16. Länsstyrelserna ska redovisa insatser med anledning av uppgiften att samordna det regionala och lokala klimatanpassningsarbetet. Med utgångspunkt från de regionala handlingsplanerna för klimatanpassning ska det i redovisningen ingå vilka insatser som görs på länsstyrelsen och hos kommunerna i länet, vilken effekt länsstyrelsen bedömer detta får för länets anpassning till ett förändrat klimat samt hur det fortsatta arbetet ska bedrivas. Arbetet finansieras delvis av medel från anslaget 1:10 Klimatanpassning under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har påbörjat arbetet med att revidera den regionala handlingsplanen med konkreta åtgärder mot klimatförändringar.

SGU har under år 2017 kartlagt hela länet ur perspektivet ras och skred. Länsstyrelsen i Dalarnas län har med det underlaget som grund, i samverkan med länets kommuner tagit fram en vägledning för översvämningsrisker, ras- och skred i fysisk planering. Vägledningen syftar till att vid samhällsplaneringen ta hänsyn till de risker som föreligger inom respektive kommun och insatsen bidrar till att kommunerna kan anpassa sitt val av byggande utifrån riskbilden inom dessa klimatpåverkade områden. Kommunernas hänsynstagande till riskbilden följs och kommer att kontinuerligt följas upp avseende samhällsplaneringen i detalj- och översiktsplaner för dessa kommuner även under kommande år.

Under året har länsstyrelsen i Dalarnas län startat en regional arbetsgrupp Vatten, där personal på beredskapsfunktionen, vattenverksamhetsfunktionen och vattenfunktionen samt länsveterinären deltar. Syftet med gruppen är att bevaka grundvattennivåerna i länet och rapportera lägesbild kring detta till bl.a. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Insatsen har resulterat i att en samlad lägesbild kring grundvattenfrågor kunnat skapas utifrån flera specialistperspektiv som livsmedel, miljö och krisberedskap samt gjort att en jourberedskap bemannats för att kunna informera och ge stöd till kommunerna och allmänheten i dessa frågor. Dessa insatser har uppmärksammat positivt vid länets kommuner och fortsätter under år 2018.

Länsstyrelsen i Dalarnas län deltar i och medfinansierar ett projekt för att hjälpa samebyar att från år 2017-18 ta fram lokala klimatanpassningsplaner. Alla samebyar har fått anmäla intresse för att delta i pilotprojektet och Sametinget har valt ut fyra av dessa, där Idre nya sameby i norra Dalarna deltar som landets sydligaste sameby.

Länsstyrelsen har genomfört en klimatanpassningsworkshop med representanter från länets kommuner och VA-bolag. Ämnet var hur klimatförändringarna påverkar kommunerna och hur det framtida arbetet med klimatanpassning ska bedrivas. Frågor som belystes var framtidens vattenförsörjning, skadedjur och insekter samt påverkan och anpassningsbehov hos framtidens jord- och skogsbruk. SMHI deltog och informerade om vilket stöd kommunerna och andra organisationer kan få för att arbeta med klimatanpassningsfrågorna. Workshopen resulterade i att nya arbetsgrupper formades för det fortsatta arbetet under närmast år 2017-18 och att en ny regional handlingsplan med konkreta åtgärder för att lösa problematiken med klimatförändringar i ett längre perspektiv nu påbörjats och kommer att fullföljas under år 2018.

Kulturmiljö

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 43*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	2,8	3,4	3,8
Årsarbetskrafter kvinnor	4,6	3,4	3,0
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	3,31	3,23	3,38
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	7 090	7 003	6 579
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	3,07	3,33	3,28
Antal ärenden, inkomna och upprättade	832	991	950
Antal beslutade ärenden	925	1 011	915
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	41	50	51
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	1 208	896	1 527

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Ett trendbrott är att det nedlagts fler kvinnoårsverk än manliga 2017. Det är för första gången det inträffar, vilket beror på nyrekryteringar. Den fleråriga ökningen av ärendemängden har planat ut och minskat något. Orsaken är färre skogsbruksärenden, vilka till antalet ändå är den största ärendekategorin. Arkeologiska undersökningar, kyrkoärenden, byggnadsminnen, planremisser från kommunerna samt remisser från andra myndigheter ligger på samma nivå som de senaste åren och kräver ofta stora arbetsinsatser.

Antalet ej beslutade ärenden äldre än två år minskar sakta sedan flera år. Återstående ej beslutade består till största delen byggnadsminnesförklaringar. Dessa kräver omfattande utredningar och förhandlingar inför beslut. Under 2017 har en plan lagts på hur de 34 äldre väckta frågorna om byggnadsminnesförklaringar ska upparbetas under 2017–2019. Under 2017 har fyra nya byggnadsminnesförklaringar genomförts och flera större är i framskriden process. Sju ansökningar om byggnadsminnesförklaringar har avslagits och 12 ansökningar om ändring av byggnadsminne har handlagts.

För att effektivisera hanteringen och säkra kvaliteten har nya rutiner, checklistor och mallar för fornlämningar, undersökningar, byggnadsminnen och kyrkoärenden tagits fram. Kulturmiljöfunktionen deltar aktivt i det länsstyrelsegemensamma arbetet med utvecklade handläggarprocesser för ärende enligt KML (ASK) som ska implementeras under 2018. Det tvärsektoriella arbetet på länsstyrelsen sker främst genom ett omfattande internt remissförfarande, vilka inte redovisas i ovanstående tabell.

Brukarundersökning	2017
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 431, Fornminnen ¹⁾	68
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 432, Byggnadsminnen ²⁾	80
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 433, Kyrkliga kulturminnen ³⁾	63
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 434, Byggnadsvård ⁴⁾	87
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 435, Fornminnes- och kulturlandskapsvård ⁵⁾	-

¹⁾ Nöjdindex för verksamhet 431 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 18 deltagande länsstyrelser är 66.

²⁾ Nöjdindex för verksamhet 432 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 18 deltagande länsstyrelser är 66.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 433 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 20 deltagande länsstyrelser är 67.

⁴⁾ Nöjdindex för verksamhet 434 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 17 deltagande länsstyrelser är 69.

⁵⁾ Nöjdindex för verksamhet 435 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2017. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 12 deltagande länsstyrelser är 75.

Kommentar till tabellen brukarundersökning

Fem av kulturmiljös verksamheter ingick i brukarundersökningen, varav fyra hade tillräckligt många svar från länet för att redovisas. För ärendegruppen 431 Fornminnen och 433 Kyrkliga kulturminnen ligger nöjdindex i nivå med riksgenomsnittet. Jämfört med brukarundersökningen år 2013 av 431 Fornminnen har Dalarna fått ett något sämre nöjd-index 2017, vilket inte är förvånande då vi under året haft pensionsavgång och vakanser. Det har varit svårigheten att nå oss på telefon och att hitta relevant information på webbsidan som dragit ner betyget. När det gäller ärendegrupperna 432 Byggnadsminnen och 434 Byggnadsvård har länsstyrelsen över lag fått mycket bra betyg av brukarna.

Samlad bedömning av resultat

Dialogen och samverkan med andra större aktörer inom kulturmiljöarbetet i länet, som kommunerna, Region Dalarna, landstinget och Dalarnas museum och Dalarnas hembygdsförbund är en förutsättning för att samla och rikta resurserna och det är här kulturmiljöstrategin kommer in på ett effektivt sätt.

Länsstyrelsens bedömning är att denna samarbetsinriktade verksamhet totalt sett både höjer kvaliteten i gemensamma insatser och ärenden och ger stor kulturmiljönytta.

Skadorna på forn- och kulturlämningar i skogsbruket är ett fortsatt stort problem i länet och det pågår ett nationellt arbete för att minska skadorna, såväl på myndighetsnivå som i skogsbranschen, men även regionalt genom samverkan mellan myndigheter och organisationer.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Kunskapsuppbyggnad

Arkeologiska undersökningar

Genom länsstyrelsens uppdrag att ange ramarna för arkeologiska undersökningar inför ingrepp i fornlämningar i samband med exploateringar är Länsstyrelsen en viktig aktör i det uppdragsarkeologiska systemet. Genom förfrågningsunderlag, kravspecifikation och val av undersökare ges förutsättningarna för att undersökningarna ska ge nya relevanta kunskaper och bidra till det andra och tredje kulturmiljömålen till en rimlig kostnad. Av de ca 40-tal beslutade

arkeologiska undersökningarna under 2017, vill Länsstyrelsen framhålla resultaten från en väl genomförd undersökning av en närmast komplett och välbevarad kopparhytta i Falun från 1700-talet, på en tomt för en planerad livsmedelshall. Samarbetsparter i detta har varit företaget Arkeologerna, Dalarnas museum och Coop Mitt.

En annan undersökning att framhålla var räddningsundersökningen av några gravar på ett s.k. insjögravfält samt en järnframställningsplats vid Busjön i Vansbro kommun som Länsstyrelsen finansierade med kulturmiljövårdsbidrag. Fornlämningsmiljön är dessutom ett riksintresse för kulturmiljövården. Längst ut på en grusås som bildade en smal, slingrande udde i sjön ligger ett tiotal, runda, låga stensättningar. De två yttersta var kraftigt skadade pga vattenerosion, men även av tramp från besökanden. Några hundra meter från gravfältet låg järnframställningsplatsen på det svallade strandplanet. Undersökningen finansierades i huvudsak med kulturmiljövårdsmedel och utfördes i samarbete med frivilliga från hembygdsföreningen och röntte stor lokal uppmärksamhet. Vid undersökningen påträffades gravfynd och brända ben samt slagg- och ugnsmaterial som nu analyseras. Platserna återställdes efter undersökningen. Samarbetsparter i denna insats var Dalarnas museum, Äppelbo hembygdsförening och Vansbro kommun.

Vård av byggnadsminnen

Av länets 87 byggnadsminnen har 13 varit föremål för restaureringar med bidragsmedel, råd och anvisningar från Länsstyrelsen under 2017. Dessa är Klosterskolan i Avesta kommun, vaktlokalen och Gamla sjukhuset på Rommehedsläget i Borlänge kommun, Falu gruva, Hedens bergsmansgård, Silverhyttan, Stabergs bergsmansgård och Stora Hyttlös i Falu kommun, Ludvika bergsmansgård i Ludvika kommun, Danielsgården och Dådrans spiksmedja i Rättviks kommun, Lisskvarngården i Vansbro kommun samt Lomviksgården och Nya porfyverket i Älvdalens kommun. Vårdinsatserna har varit angelägna för att byggnaderna ska kunna bevaras och visas för besökare och har bäring på första, andra och fjärde kulturmiljömålen samt miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Insatserna sker i samverkan med enskilda fastighetsägare, hembygdsföreningar, Rommehedsbolagen AB och stiftelsen Stora Kopparberg.

Ett av byggnadsminnena är byggnadsmiljön vid *Falu gruva*, vilken är centrum och nav i Världsarvet Falun. Under 2017 har Länsstyrelsen med bidrag medverkat till att Creutz hjulhus tjärats och en liten del av en bevarad vattenränna anslutits till hjulhuset på höga stolpar för att ge en förståelse för hur hjulhuset fungerade. Därmed är hela den för Sverige unika ensemblen av byggnader runt gruvan med spelhus, pivå, hjulhus och lave med stånggång restaurerade och tillgängliga för besökare. De ger en god insikt i hur den för gruvdriften helt nödvändiga vattenbaserade kraftförsörjningen fungerade vid mitten av 1800-talet. Under året har även den omfattande renoveringen av *Silverhyttan* slutförts genom bidrag från länsstyrelsen. Renoveringen har bl.a. lett till att ugnarna för silver- och guldframställning har lagats och säkrats. Silverhyttan är ett mycket välbevarat och unikt industriminne som speglar tillverkningen av ädelmetaller från Falu gruva och övergången till mer industriell drift i bolagsform under 1800-talet. Byggnaden är nu tillgänglig för besökare i samarbete med Stiftelsen Stora Kopparberget.

Tillgänglighet och information

Bergslagens kultur och turism

Den tioåriga bergslagssatsningen som finansieras genom KMV-bidrag av länsstyrelserna i Dalarna, Gävleborg, Västmanland, Värmland och Örebro län samt genom medel från regionförbunden, fick en extra skjuts 2015 då den växlats upp med strukturfondsmedel under den avslutande etappen fram t.o.m. maj 2018. Projektet drivs av Intresseföreningen Bergslaget och syftet är att utveckla industrihistoriska besöksmål, entreprenörskap och lokala näringsliv och verka för en helhetssyn av och samverkan för Bergslagens industriminnen. I fokus för utvecklingsarbetet är 14 bergshistoriska centrum. Den växande besöksnäringen i Dalarna är av stor regional betydelse och sex av centrumen i satsningen ligger i länet: Maskinhuset i Grängesberg, Ekomuseum Bergslagen, Meken i Smedjebacken, Koppardalen och Avesta Art, Eko-museum Husbyringen samt Världsarvet Falun. Under 2017 har Bergslagssatsningen i

samverkan med Länsstyrelsen varit aktiv i alla besökscentrum i Dalarna, men framförallt i Husbyringen och Staberg i Falun. Projektet har flera positiva effekter, inte minst genom att det sammanfört parter i nätverk som tidigare inte har samarbetat genom de många workshops som hållits. Årets insatser i Husbyringen, Maskinhuset i Grängesberg och Världsarvet Falun beskrivs nedan och sker i samarbete mellan Intresseföreningen Bergslaget, länsstyrelserna i Gävleborg, Västmanland, Värmland och Örebro, Region Dalarna samt de intressenter som driver respektive besöksmål.

Länsstyrelsens har under flera år och genom Bergslagssatsningen samarbetat med Ludvika kommun för att renovera och finna en livskraftig användning av *Maskinhuset i Grängesberg* på Grängesbergs gruvområde. Arbetet har resulterat i att byggnaden renoverats och med husets rymd, höjd och ljusinsläppmed stor volym och säregen karaktär fungerar det nu som en arena för bildkonst och kultur. Den storslagna byggnaden ingår i den s.k. Centralanläggningen som berättar om Grängesbergsbolagets ekonomiska och industriella kapacitet under 1900-talet. Under 2017 har information och pedagogiken kring byggnaden färdigställts i form av en broschyr, film och utställning om anläggningen. Särskilda insatser har gjorts för barns delaktighet i samverkan mellan Ludvikahem, Dalarnas museum och Intresseföreningen Bergslaget.

Bergsmanslandskapet är en del av Världsarvet Falun. *Kulturresevatet Stabergs bergsmansgård* är ett uppskattat besöksmål med ca 50 000 årliga besökare och som på ett lättillgängligt och pedagogiskt sätt visar bergsmanshushållets förutsättningar och uttryck i Kopparbergslagen. Under 2017 har Länsstyrelsen i Dalarnas län, förutom att lämna bidrag för skötsel av barockträdgården och omgivande kulturlandskap, restaurerat två fiskdammar, en vandringsled och tryckt upp broschyrer. Det stora utvecklingsarbetet med att förverkliga den nya visionen för utvecklingen av kulturresevatet fram till 2020 har inletts genom en kombination av landsbygdsmedel och kulturmiljövårdsbidrag. Den gamla bergsmansgårdens huvudbyggnad restaureras till ett 1700-talsuttryck med ett funktionellt kök och görs därmed tillgänglig för besökanden och möjliggör matlagning på historiskt vis. Därmed ökar både totalupplevelsen, förståelsen av bergsmansgården och möjligheten att nyttja manbyggnaden i samverkan med barockträdgården och restaurangen för pedagogiska program och produktutveckling. En särskild målgrupp är skolungdomar. Arbetet avslutas under 2018. Staberg har medverkat i projektet "Utvecklande skötsel av kulturhistoriskt värdefulla parker och trädgårdar" som drivs av Hantverkslaboratoriet vid Göteborgs universitet. Den publika verksamheten med kurser och föreläsningar har fortsatt utvecklats. Staberg fungerar också som en viktig plats för rehabilitering och sysselsätter ca 10 personer som står utanför den ordinarie arbetsmarknaden. Dessa arbetar i trädgården och med forn- och kulturlandskapsvård. Insatserna sker i samarbete mellan Vika Hosjö hembygdsförening, enheten för landsbygd och tillväxt på Länsstyrelsen i Dalarnas län, Falu kommun, Bergslagssatsningen och Göteborgs universitet.

Fornvård

Inom gruvområdet och ett flertal miljöer inom Världsarvet Falun har fornvård/landskapsvård har bedrivits under 2017. Den har stor betydelse för förståelsen och upplevelsen av världsarvet. De stora slagg- och gruvvarpsområdena är t.ex. mycket viktiga för bilden av Falun som gammal gruvstad. De största insatserna görs i och runt Falu gruva. Genom arbetsmarknadsåtgärder har huggarlag arbetat under Skogsstyrelsen ledning med en finansiering av kulturmiljövårdsmedel. Bidrag har också utgått för arbetet med en s.k. "ryckare", dvs en mindre grävmaskin med ett speciellt aggregat för att dra upp sly ur gruv- och slaggvarp i gruvområdet. Åtgärden görs i samverkan mellan Skogsstyrelsen, Arbetsförmedlingen och Stiftelsen Stora Kopparberget.

Övriga informationsinsatser

En skanning av den s.k. *Bergslagsexpeditionens dokumentation från 1918–1919* har genomförts under 2016–2017 med hjälp av Länsstyrelsen i Dalarnas läns bidragsmedel. I början 1900-talet under ledning av intendenten på Nordiska museet, dr Sigurd Erixon, utfördes en dokumentation av ålderdomliga stads- och bergsmansgårdar i Kopparbergslagen. Arbetet hade beställts och bekostats av Stora Kopparbergs Bergslag. Det omfattande dokumentationsmaterialet, bestående

av fotografier, ritningar och beskrivningar ligger arkiverade på Arkivforum i Falun och på Nordiska museet. Det intressanta materialet har genom åren använts av forskare och kulturtjänstemän, men har varit relativt okänt och otillgängligt för allmänheten. Av den anledningen görs den nu tillgänglig och ska presenteras på webben i ett samarbete mellan Falu kommun och Arkivforum Dalarna.

Det pedagogiska häftet *Roströk, rudor och Gamla mormor* som handlar om Världsarvet Falun för barn och ungdom från 2003 har varit ett omtyckt studiematerial i skolor, men även i Svenska för invandrare. När nu upplagan tagit slut pågår arbetet med att ta fram en ny och utökad skrift i både digital och tryckt version för skolor och svenska för invandrare. Den samfinansieras av kommunen och Länsstyrelsen och beräknas att publiceras under första kvartalet 2018.

Järnets Svarta bok handlar om järnets men även andra metallers roll för det svenska försvaret, landets export, människors och orters villkor i Bergslagen under perioden 1930–1980. Den dominerande berättelsen om Bergslagen under 1900-talet är, fram till 1970-talets stål och verkstadskris, en framgångssaga. Levnadsstandarden i regionen höjdes, de moderna brukssamhällena tog gestalt, välfärdssamhällets ekonomiska grund var i stabil tillväxt. Utbyggnad av institutioner för utbildning, vård och omsorg bidrog till att skapa det goda folkhemmet. Kulturmiljövården har i hög grad bidragit till att sprida denna positiva syn på regionens utveckling. Men, Bergslagens och välfärdens pris har betalats av människor utsatta för lokala, nationella och internationella konflikter och orättvisor. Den dominerande delen av järnet har genom historien använts till att producera vapen som använts för att hävda eller tillkämpa sig dominans över andra. I beskrivningen av Bergslagens framgång beskrivs stålindustrins miljöer – men inte vad stålet användes till. *Järnets Svarta bok* som är författad av etablerade forskare publiceras under senhösten 2018. Den är finansierad genom kulturmiljövårdsmedel av sex länsstyrelser i Bergslagssatsningen, Länsstyrelsen i Örebro, Värmland, Västmanland, Gävleborg, Uppsala och Dalarnas län samt Intresseföreningen Bergslaget.

2015 och 2017 har *Dalarnas byggnadsvårdspris* delats ut. Det har instiftats för att uppmuntra till goda insatser för bevarandet av byggnader som berättar om bygdens kulturhistoria och värnar traditionella hantverkskunskaper. Efter nominering av kandidater och juryns rundresa och avgörande gick priset 2017 till ägarna av byggnadsminnet Gamla Apoteket i Hedemora. Byggnadskomplexet med trädgård har under flera år restaurerats med kunskap, kvalitet och ursprungliga material och tekniker. I byggnaden bedriver ägarna en byggnadsvårdsbutik och ett café. Priset har bäring på miljökvalitetsmålet God bebyggd miljö och delas ut i samverkan mellan Dalarnas fornminnes- och hembygdsförbund, Dalarnas museum samt Falu Rödfärg AB.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.17

Länsstyrelserna ska redovisa hur myndigheten, inom de olika delarna av verksamheten, verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen. Länsstyrelserna ska analysera och redovisa utvecklingsmöjligheter för det tvärsektoriella samarbetet vad gäller bl.a. värdering av kulturmiljö i olika processer och hur kulturmiljöperspektivet i miljö kvalitetsmålen omhändertas. Länsstyrelserna ska särskilt redogöra för arbetet med att överbrygga eventuella konflikter mellan naturvårdsintressen och kulturmiljöintressen vid hantering av småskalig vattenverksamhet.

Kulturmiljöfrågor i det tvärsektoriella samarbetet

Kulturmiljöarbetet på Länsstyrelsen i Dalarnas län bedrivs till stora delar genom samarbete med andra sakområden och externa parter. Kulturmiljöfrågor är ofta tvärsektoriella till sin natur, är vanligtvis en del av samhällsplaneringsärenden och berör ofta natur- och miljöfrågor. Kulturmiljömålen fungerar gemensam utgångspunkt för samverkan och målen i sig ger genom sitt breda invånar- och samhällsperspektiv legitimitet åt kulturmiljöfrågorna. Länsstyrelsens arbete med rådgivning, bidragsgivning, kunskaps-, utvecklings- och tillgänglighetsprojekt präglas av samverkan och samarbeten och det öppna samtalet med fokus på värderingsfrågor är ofta en förutsättning för att komma framåt.

I Dalarnas län är kulturlandskapet och olika kulturmiljöer stora resurser för livsmiljön, den växande besöksnäringen och därmed för samhällsplaneringen. Kulturmiljönytta innebär i detta sammanhang att kulturmiljöarbetet inriktas mot att bevara och ta till vara miljöer för att utveckla attraktiva boende- och livsmiljöer samt etablering av företag och besöksnäring. För att få till en ekonomiskt hållbar utveckling strävar man efter ett aktivt nyttjande av kulturmiljöer som bär sina egna kostnader. Länsstyrelsen prioriterar miljöer som är karaktäristiska eller utmärkande för länet och har en stor allmän tillgänglighet, liksom miljöer som är särskilt betydelsefulla för folkhälsa, friluftsliv och tillväxt, vilket påverkat fördelningen av kulturmiljövårdsmedlen. En viktig ambition är att särskilt utpekade kulturmiljöer ska spegla olika befolkningsgruppers livsvillkor och att de ska göras tillgängliga och intressanta för så många grupper som möjligt, inte minst barn i grundskoleåldern.

Den verksamhet som Länsstyrelsen bedrivit under 2017 har varit bred: inriktad på bevarande, kunskapsbyggande och tillgänglighet. Förnyelse och utveckling sker främst i samverkan med andra aktörer, som utveckling av Stabergs bergsmansgård, Husbyringen, Järnets Svarta bok, kulturmiljöstrategin liksom samarbetet med länsstyrelsens vattenförvaltning. Samverkan är också grundläggande för stora delar av Länsstyrelsens kulturmiljöarbete, exempelvis i Världsarvsrådet och VÄX-gruppen inom Världsarvet Falun. Ett tvärsektoriellt arbete sker i hög utsträckning mellan Länsstyrelsens olika sakområden och andra aktörer i länet och samverkan sker även med övriga länsstyrelser kulturmiljöfunktioner, som Bergslagssatsningen och Kulturmiljöforum.

Medeltida timmerhus

Dalarna är det landskap där flest medeltida timmerhus finns bevarade. De äldsta kvarvarande timmerbyggnaderna är från 1200-talet och utgör ett enastående kulturarv som visar på ett långsiktigt hållbart byggande. För att kunna skydda, vårda och visa dessa byggnader och byggnadsmiljöer samt göra det möjligt att tillgängliggöra och forska kring timmerhuskulturen, påbörjade Länsstyrelsen år 2015 ett projekt vars inledande mål är att identifiera, dokumentera och registrera de 169 medeltida timmerbyggnaderna i länet. Delprojektet avslutades 2017 grundades i kulturmiljömålen och miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö. Aktörer i samverkan vid denna insats var Byggnadsvård i Dalarna, Dalarnas museum, berörda kommuner och hembygdsföreningar.

Tvärsektoriell samverkan med samhällsplaneringen

Planer enligt PBL internremitteras alltid till kulturmiljöfunktionen för yttrande och samråd eftersom planarbeten vanligtvis hanterar bebyggda områden med kulturmiljövärden. Även i tidiga dialoger med kommuner och exploatörer är det vanligt att kulturmiljöfrågor hanteras och kulturmiljöföreträdare deltar ofta vid plan- och byggträffar. Den interna hanteringen på länsstyrelsen är bra på så sätt, men lagstödet för kulturmiljöstödet i PBL är otydligt när olika anspråk och intressen vägs mot varandra.

Modernism och samhällsbyggande

Inventeringen av länets arkitektur och bebyggelsemiljöer från perioden 1930 – 1980 påbörjades 2013 och avslutades 2017. Projektet, som gick under arbetsnamnet Dalamodernism, sätter fokus på länets moderna kulturarv utifrån olika samhällsaspekter. Syftet är att kartlägga det karaktäristiska och speciella samt hur arkitekter och samhällsplanerare förhåll sig till länets traditionella byggnadskultur. Inventeringen genomfördes kommunvis och resultatet kommer att vara till stor nytta för kulturmiljövården i länet och i kommunernas kunskapsunderlag. Dessutom ska det utgöra underlag för publikationer eller liknande i populär form. Projektet grundades på kulturmiljömålen och miljö kvalitetsmålet God bebyggd miljö och genomfördes i samarbete mellan Dalarnas museum och länets kommuner.

Tvärsektoriell samverkan med naturvård

Mellan kulturmiljöfunktionen och naturvårdsfunktionen finns sedan flera år ett fungerande samarbete kring framförallt miljöbalksärenden i bred bemärkelse och reservatsbildning i synnerhet. Dessa är formulerade i en rutin. Naturvårdsenheten har numera en särskild egen kulturmiljökompetens som hanterar kulturmiljöaspekter vid reservatsbildningar och ärendehantering. Den kompetensen utnyttjas inom Grön infrastruktur och underlättar därigenom samverkan med kulturmiljöfunktionen. Ett annat direkt samarbete med Naturvårdsenheten planeras inför 2018 i samband med inventering och värdering av kulturmiljöer inför omarrondering.

Fulufjällets besöksmålsutveckling

Sommaren 2017 genomfördes en kultminnesinventering på fjällplatån i Fulufjällets nationalpark. Den ingick i projektet Gränsöverskridande besöksförvaltning för Fulufjällets nationalparker som är ett samarbetsprojekt mellan nationalparkförvaltningen för Fulufjällets nationalparker i Norge och Sverige. Syftet med inventeringen var att lyfta och tillgängliggöra kulturmiljöer i nationalparkerna. Före fältinventeringen var fem fornlämningar och en övrig kulturhistorisk lämning kända i Fulufjällets nationalpark. Efter fältinventering är 240 kultur- och fornlämningar registrerade. Bland de nyupptäckta finns flera gravar, stenåldersboplatser, förvaringsanläggningar, båtläningar, husgrunder, härdar, jaktplatser m.m. Flera av lämningarna kan ha samiskt ursprung. Inventeringen som gjordes för besöksmålsutvecklingen visar hur okänd fornlämningsmiljön är och hur angeläget det är att norra delen av länet och inte minst fjällområdena inventeras. Flera av dessa bedöms vara intressanta för besöksmålsutveckling. Projektet har stor relevans för kulturmiljömålen och på miljö kvalitetsmålet Storslagen fjällmiljö. Det sker i samarbete med Naturvårdsenheten på Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Skräddar-Djurberga som framtida kulturreservat

Under 2017 – 2018 genomför länsstyrelsen en kulturhistorisk utredning med två syften: dels att stödja hembygdsföreningen i arbetet med att utveckla fäboden Skräddar-Djurberga i Orsa som besöksmål, dels att utreda om fäboden är möjlig som ett framtida kulturreservat. Arbetet omfattar kart- och litteraturstudier, fornminnes-, byggnads- och en botanisk inventering samt ett upprop om muntliga berättelser knutna till fäboden och fäbodlivet. Under året har fäbodens historiska utveckling studerats, forn- och kulturminnen inventerats och byggnadsinventeringen påbörjats.

Arbetet är särskilt intressant för de tre första kulturmiljömålen och miljökvalitetsmålet Levande skogar och sker i samverkan med Orsa hembygdsförening och Orsa kommun.

Sveriges första Eko-museum

Sveriges första ekomuseum *Eko-museum Husbyringen* binder samman flera intressanta kultur- och naturmiljöer i Husby socken, Hedemora kommun. Med landskapet som utgångspunkt speglas hur naturen och människorna format denna bygd. Husbyringen är ett viktigt utvecklingsområde för turismen i Dalarna och ingår därför som en av de utvalda noderna i Bergslagssatsningen. Länsstyrelsen medverkar i hög grad till vård och utveckling. Under 2017 har en fortsatt utveckling av Husbyring-appen gjorts för att öka tillgängligheten och upplevelsen för besökarna. Den har kompletterats med fler ljudberättelser och försetts med engelsk översättning. Arbetet med att vårda fram Engelska parken i Stjärnsund som inleddes 2016 har fortsatt 2017. Först som ett integrationsprojekt för nyanlända och sedan som ett arbetsmarknadsprojekt. I Kloster har ett stort utvecklingsarbete inletts i syfte att göra den historiskt intressanta och spännande platsen mer tillgänglig och mer värd att besöka. Därför har en analys av byns förutsättningar och särdrag har gjorts i samverkan mellan Bergslagssatsningen, landskapsarkitekter och Stiftelsen Husbyringen i dialog med de boende i Kloster genom tre workshops under året. Olika utvecklingsspår och idéer har arbetats fram med industrihistorien, bebyggelsestrukturen och naturen som utgångspunkt. I utvecklingsarbetet har Länsstyrelsen även låtit utföra en kulturhistorisk utredning av Kloster herrgårds historiska trädgårdsanläggningar. Den har i sin tur lett till ett större utvecklingsarbete har inletts under senhösten 2017 genom att en engelsk trädgård från tidigt 1800-tal delvis ska rekonstrueras i samverkan med herrgårdsägaren. Trädgården ska bli tillgänglig för besökare redan 2018 genom olika stigar, broar, sittplatser och informationsstationer. På sikt ska den även kopplas ihop med näraliggandenaturresevat. Insatserna sker i samverkan mellan Stiftelsen Husbyringen, Hedemora kommun och Intresseföreningen Bergslaget, Hedemora- Garpenbergs församling och Länsstyrelsen i Dalarnas läns naturvårdsenhet.

Tvärsektoriell samverkan inom miljömålen

Miljömålsarbetet

Kulturmiljö har del i många av miljö kvalitetsmålen och därför många åtgärder i det föreslagna åtgärdsprogrammet för 2018 – 2022. Framförallt är de kopplade till God bebyggd miljö, Levande skogar och Ett rikt odlingslandskap, men också till Levande sjöar och vattendrag, Myllrande våtmarker och Storslagen fjällmiljö.

Småskalig vattenverksamhet

Samverkan inom vattenfrågor på länsstyrelsen har tog god fart under år 2016 och fortsatte under 2017. Det motiverades av miljö kvalitetsmålet Levande sjöar och vattendrag, Vattendirektivet och regleringsbrevsuppdragen.

En försvårande omständighet kring kulturmiljöer utmed länets vattendrag är att det råder en avsaknad av bra kunskapsunderlag, vilket är en förutsättning för att göra värderingar, jämförelser och avvägningar.

Det tvärsektoriella samarbete mellan sakområdena vattenförvaltning, vattenverksamhet, kulturmiljö och naturvård har resulterat i gemensamma aktiviteter i syfte att utveckla samarbetsformer, öka förståelsen för varandras sakområden och överbygga eventuella konflikter.

En gemensam exkursion till Lungsjöån genomfördes för att studera kulturmiljövärden från flottningsepoken och diskutera de restaureringsåtgärder som genomfördes under sommaren år 2017.

En vattendragsvandring för allmänheten genomfördes i syfte att öka förståelsen för genomförandet av åtgärder genom att presentera miljö- och kulturmiljövärden längs Limån och peka på möjliga miljöåtgärder. Förhoppningsvis kommer insatsen att

resultera i ett större lokalt engagemang för miljöåtgärder samt bevarande av de kulturmiljövärden som finns längs ån. En mindre grupp bildades också i syfte att ta fram arbetsrutiner för gemensamma ärenden.

I det fortsatta arbetet med flottledsrestaurering i Vanåns vattensystem har en kulturmiljökonsult anlitats av Vattenförvaltningen, för värdering och urval.

På uppdrag av Miljöenheten har Kulturmiljöfunktionen anlitats för att inventera och värdera vattenanknutna kulturmiljöer kring mindre kraftverk i Siljans biflöden. Kulturmiljövärden ska vägas in i överväganden om vilka konsekvenser olika alternativa åtgärder får vid när fria vandringsvägar för fisk anläggs. Syftet är att gynna potentiella lek- och uppväxtområden, främst för Siljansöring.

Kulturmiljöarbetets nätverk

Länsstyrelserna samarbetar inom nätverken *Kulturmiljöforum* och *Länsgrupp Mellan*, för att åstadkomma värdefull erfarenhetsöverföring, nödvändigt strategiarbete och en enhetlig syn på arbetssätt och lagtolkning. Under 2017 har samarbetet gällt en mängd gemensamma frågor, exempelvis: småskalig vattenverksamhet, samhällsplanering, utvecklade handläggarstöd, IT-frågor, skogsbrukets hänsynsarbete och samverkan med Riksantikvarieämbetet. Under 2017 har även handläggarträffar för byggnadsvård och arkeologi mellan medarbetarna på länsstyrelserna i Mellansverige genomförts. Vidare har samarbetet med Västerås stift i kyrkoärenden fortsatt via Samrådsgruppen för kyrkoantikvariska frågor.

Regleringsbrevsuppdrag 1.18

Länsstyrelserna ska redovisa hur myndigheten strategiskt verkar för att uppnå de nationella kulturmiljömålen i samverkan med lokala och regionala aktörer samt nationella myndigheter. Samspelet och dialogen avseende kommunala och regionala kulturmiljöunderlag, handlingsplaner och strategier, inklusive de regionala kulturplanerna och de regionala utvecklingsstrategierna, ska särskilt belysas.

Strategiarbeten

Strategin och målsättningen för 2017 har formulerats utifrån regionala kulturmiljöstrategiarbetet som länsstyrelsen i Dalarnas län startat i samarbete med Landstinget Dalarna, Dalarnas museum, Dalarnas Hembygdsförbund och länets kommuner. Strategin ska fungera som en verktygslåda för utveckling och samordning av länets kulturarvs- och kulturmiljöfrågor. Ytterst handlar det om frågor kring identitet och social sammanhållning, men även länets ekonomiska utveckling – främst inom besöksnäringen. Kulturmiljöstrategins syfte är att effektivisera sektorns arbete genom att skapa förutsättningar för ett bättre informationsflöde, samsyn och samordning mellan de olika aktörerna. Den ska ange operativa mål, inriktningar, samverkansformer och utvecklingsfrågor för kommuner och övriga aktörer som arbetar med kulturmiljöfrågor i och utanför länet. Utgångspunkter är FN:s *Agenda 2030*, de statliga *Vision för kulturmiljöarbetet till 2030* och de kulturpolitiska och kulturmiljömålen samt Miljökvalitetsmålen. En annan utgångspunkt är *Dalarnas kultur- och bildningsplan 2019 - 2022* från landstinget. Till dessa styrdokument kopplas det regionala miljömålsarbetet och Region Dalarnas *Dalastrategin - Dalarna 2020*, kommunala program och liknande dokument. Målet är att ta fram gemensamma utgångspunkter för roller och arbetssätt, samordning, prioriteringar och operativa kulturmiljömål för länet.

Strategiarbetet har delvis varit begränsat under verksamhetsåret, men är i högsta grad aktuellt och kommer förhoppningsvis att slutföras under 2018. En regional samverkan kring de nationella kulturmiljömålen är av stor betydelse för att uppnå goda effekter i kulturmiljöarbetet, men även för kulturmiljöernas roll i samhällsplaneringen och miljömålsarbetet. Parallellt med kulturmiljöstrategiarbetet har arbetet med att även ta fram en byggnadsminnestrategi påbörjats.

Som ett led i världsarvsarbetet i Falun har Länsstyrelsen i Dalarnas län under 2017 planerat för att ta fram en GIS-applikation för arkeologiska undersökningar och kulturhistorisk värdefull bebyggelse – ett VärldsarvsGIS. Arbetet ska påbörjas 2018 och genomföras i samverkan med Falu kommun och Dalarnas museum.

Vikten av tidiga dialoger

Länsstyrelsen försöker möta kommunernas planarbete i tidiga dialoger. Det förutsätter ett ömsesidigt förtroende med en öppen diskussion om behov, förutsättningar och möjligheter. Dialogerna medför en hel del arbete, men prioriteras av Länsstyrelsen i Dalarnas län eftersom de i förlängningen ofta sparar tid vid senare samråd och granskning och ger bättre effekter för kulturmiljön. Ett bra exempel är Falun, där länsstyrelsen under 2016–2017 stöttat kommunen i arbetet med en fördjupad översiktsplan för tätorten Falun. Det gjordes genom kulturmiljövårdsbidrag och nära dialog för att analysera den tätortsnära odlingsmarken inom världsarvet i syfte att framhålla de höga kulturhistoriska värden som det särpräglade och småskaliga odlingslandskapet i Koppbergslagen har.

Länsstyrelsen har tagit initiativ till en diskussion med Avesta kommun gällande ett större upprustningsarbete av det gamla järnbruksområdet Koppardalen. Arbetet skulle kunna organiseras som en byggnadshytta och som en integrations- och arbetsmarknadsåtgärd med stöd från bland annat länsstyrelsen. Diskussionerna har ännu inte resulterat i konkreta åtgärder.

Diskussioner har förts med Mora och Sätters kommuner om förutsättningar, upplägg och stöd för kommunala kulturmiljöprogram.

I dialog med länets kommuner pågår arbeten med att ta fram så kallade *nya kunskaper* som underlag för den fysiska planeringen och bygglovgivning. Några exempel är den länsövergripande inventeringen av modernismens byggnadsmiljöer (som avslutades under 2017), en pågående riksintresseöversyn, omarrondering samt inventering och registrering av daterade medeltida profana timmerhus.

Samverkan med lokala aktörer och nationella myndigheter

Bergslagssatsningen Kultur och Turism syftar till att utveckla industrihistoriska besöksmål, entreprenörskap och lokalt näringsliv i Bergslagen. Satsningen drivs genom Intresseföreningen Bergslaget och har möjliggjorts genom medverkan och finansiering från fem länsstyrelser och regionförbund samt genom EU-medel. Satsningen handlar om tillgänglighet och besöksnäringens utveckling och går framförallt i linje med de tre första kulturmiljömålen. De största satsningarna 2017 har gällt Husbyringen i Hedemora och Stabergs bergsmansgård i Falun. De konkreta utvecklingsarbetena sker i nära samarbete med de lokala företrädarna och berörda kommuner.

Arbetet med att förbättra hänsynen för kulturmiljöer inom skogsbruket fortsätter på såväl regional som nationell nivå, genom samverkan med andra länsstyrelser, Skogsstyrelsen, Riksantikvarieämbetet och skogbranschen. Under året har Länsstyrelsen i Dalarnas län, Skogsstyrelsen och Dalarnas museum arbetat med utbildningsinsatser för verksamma inom skogsbruket, i syfte att nå större effekt i hänsynsarbetet. En utökad och fortsatt samordnad utbildningsinsats planeras för 2018.

Nätverksgruppen kring timmerhuskulturen har fortsatt sitt arbete. Gruppen består av representanter från sex kommuner runt Siljan, Landstinget Dalarna, länsstyrelsen, Dalarnas museum och Dalarnas fornminnes- och hembygdsförbund. I landstingets kultur- och bildningsplan 2016 – 2018, respektive 2018 – 2022 prioriteras arbetet med timmerhuskulturen i länet särskilt. En gemensam plattform har tagits fram för hur parterna ska kunna arbeta med gemensamma informationsinsatser för att främja och tillgängliggöra timmerhuskulturen. Under 2017 har den tagit form och en vandringsutställning och en film och ett bildspel ska produceras genom samverkan och samfinansiering 2018 för att visas från och med 2019.

Arbetet med *Världsarvet Falun* har pågått sedan 2001 och sker genom samverkan mellan de fyra huvudmännen Falu kommun, länsstyrelsen, Stiftelsen Stora Kopparberg och Dalarnas museum, med Högskolan Dalarna, Visit Södra Dalarna AB och Världsarvet Faluns Vänförening som adjungerande parter. Samverkan koordineras genom ett Världsarvsråd, en verkställande arbetsgrupp och en världsarvssamordnare. I stor utsträckning handlar samverkansarbetet om att se till att världsarvets unika historiska värden och dess betydelse för det framtida Falun uppmärksammas och utvecklas genom informations- och utvecklingsinsatser riktade både till boende och besökande. En av de största utmaningarna för Världsarvsrådet har varit att försöka implementera värdena i den kommunala förvaltningen och att hålla kunskapen och medvetenheten om dessa levande hos faluborna.

Tabell 4.1: Kulturmiljö (Regleringsbrevsbilaga)

Länsfakta kulturmiljö	2017-12-31	2016-12-31	2015-12-31
Antal registrerade fornlämningar (exkl. marina) ¹⁾	8 318	8 206	8 005
Antal byggnadsminnen enligt 3 kap. kulturmiljölagen ²⁾	88	84	81
Antal kyrkobyggnader enligt 4 kap. kulturmiljölagen	78	78	78
Riksintresseområden för kulturmiljövården, antal	129	129	129
Riksintresseområden för kulturmiljövården, yta (ha)	94 442	94 442	94 442
Kulturresevat, antal	2	2	2
Kulturresevat, yta (ha)	57	57	57
Andel av länets kommuner som har kulturmiljöprogram (%)	46	46	46

Källa:

Fornlämningar – Fornnminnesinformationssystemet (FMIS) (www.fmis.raa.se)

Byggnadsminnen – Länsstyrelsens förteckning över länets byggnadsminnen

Kyrkobyggnader – Länsstyrelsens förteckning över länets kyrkobyggnader

Riksintresseområden – Länsstyrelsens GIS-skikt, Riksintressen kulturmiljövård

Kulturresevat – Länsstyrelsens GIS-skikt, Kulturresevat

Andel kommuner med kulturmiljöprogram - Miljömålsportalen, indikator ”Planering kulturmiljö

Kommentarer Tabell 4.1

¹⁾ Avser antal huvudobjekt. Ett huvudobjekt kan innehålla många lämningar. Under 2017 nyregistrerades 112 nya huvudobjekt.

²⁾ Under året har beslut om fyra nya byggnadsminnen fattats: Villa Björkbacken i Leksand, Tvärns gård och Hedens bergsmansgård i Falun samt Hedbyns bergsmansgård i Smedjebacken

Tabell 4.2: Utbetalade bidrag för kulturmiljö (Regleringsbrevsbilaga)

Utbetalade bidrag för kulturmiljö, summa (tkr)	2017	2016	2015
Bidrag, vilka länsstyrelsen fattar beslut om och betalar ut	1 208	896	1 527
Bidrag, vilka länsstyrelsen har fattat beslut om, men där Riksantikvarieämbetet har gjort utbetalningen	9 969	11 980	11 115

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World, Riksantikvarieämbetets handläggsarsystem KÄLLA

Kommentar till Tabell 4.2: Utbetalade bidrag för kulturmiljö (Regleringsbrevsbilaga)

Länsstyrelsen har för 2017 lämnat bidrag för kunskapsunderlag med 1 349 tkr, vård 6 964 tkr, information/kommunikation 1 522 tkr, arkeologiska undersökningar 134 tkr.

Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 45*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	4,4	3,2	3,3
Årsarbetskrafter kvinnor	4,1	4,8	4,6
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	3,78	3,82	3,93
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	11 424	9 949	9 539
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	4,95	4,73	4,76
Antal ärenden, inkomna och upprättade	205	215	175
Antal beslutade ärenden	207	181	163
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	13	17	18
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	196	0	331

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Verksamhetskostnader har för år 2017 ökat, främst genom ökad verksamhet inom ett projekt för vattenmätning i Dalälven samt i totalförsvarsplaneringen och de medel som MSB och regeringen även tillfört för detta. Ökningen av antalet ärenden motiveras med samma motiv som för ökningen av verksamhetskostnader.

Antalet årsarbetskrafter kvinnor hade under år 2017 en viss marginell minskning pga viss vakans under året inom området kriskommunikation. Antalet årsarbetskrafter män ökade, då tillsättning av befattningar inom översvämningsdirektivet, klimatanpassning, projekt inom vattenmätning i Dalälven samt totalförsvarsplanering gjorts under året.

Bidragsutbetalningarna omfattar bidrag till aktörer längs Västerdalälven för system avseende indikering av vattenflöden.

Sammanfattande bedömning av resultat

Länsstyrelsens bedömning inom området skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar är att kommunerna har en god förmåga till räddningstjänst och att deras tillsynsverksamhet är god, Läs vidare under uppdrag 1.20 (sid.78).

Förmågan att för kommunerna och övriga aktörer i länet agera vid en allvarlig samhällsstörning är god men att det finns områden att utveckla främst inom området att använda sig av lokala krishanteringsråd. Läs vidare under uppdrag 1.21 (sid. 80). Särskild redovisning med vårt diarienummer 450-6598-2017.

Länets krisberedskapsaktörer har höjt kompetensen gällande svensk säkerhetspolitik, försvarsmakten, civilt försvar, cyberhot, påverkanskampanjer och personalförsörjning under höjd beredskap och krig (krigsplacering) och hantering av sekretessbelagd information och hemliga handlingar genom genomförande av gemensamma kunskapsdagar och direkta utbildningar i respektive kommun. Säkerhetsskyddet är stärkt genom ett samarbete i Nordsam mellan de sex nordligaste länen samt genom samverkan mellan de regionala säkerhetsskyddsaktörerna i Dalarnas län.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Civilt Försvar

Kommunernas förmåga att arbeta med civilt försvar, i synnerhet avseende krigsplacering och hantering av sekretesskyddad information har ökat genom att länsstyrelsen har utbildat kommunala ledningar och tjänstemän. Vid genomförande av Krisberedskapsdagarna i Tällberg mellan länet samlade krishanteringsaktörer på kommunal och regional nivå samt med representation från näringslivet, genomfördes kompetensutveckling och workshops kring frågor gällande svensk säkerhetspolitik, Försvarmaktens nationella uppdrag, civilt försvar, cyberhot, påverkanskampanjer och personalförsörjning under höjd beredskap och krig.

Redovisning enligt regeringens beslut den 15 december 2015 om planeringsanvisningar för det civila försvaret (Ju2015/09669/SSK).], tillsammans med redovisning av Regleringsbrev 18 avseende systematiskt säkerhetsskyddsarbete i enlighet med säkerhetsskyddslagen (1996:627) och säkerhetsskyddsförordningen (1996:633) görs enligt uppdrag i särskild ordning den 22 februari år 2018, särskild redovisning med vårt diarienummer 451- 1782-2018.

Stärkt säkerhetsskyddsarbete

Länsstyrelsen i Dalarnas län har under året i samarbete med de länsstyrelser som ingår i samarbetet Nordsam tagit fram underlag till och genomfört analyser enligt de direktiv som finns i säkerhetsskyddslagen (1996:627) och säkerhetsskyddsförordningen (1996:633). Länsstyrelsen har i syfte att öka personalens kunskap om vad som erfordras vid höjd beredskap och hantering av skyddsvärd information utbildat egen personal inom vissa funktioner i sekretess och hantering av sådan information. Under hösten har även den interna organisationen personalförstärkts inom informationssäkerhet och säkerhetsskydd. Länets Säkerhetsskyddsberedningsgrupp har haft fyra möten under året syftande till att samordna uppgifter utifrån säkerhetsskyddslagen och delge varandra information från respektive organisations omvärldsbevakning. Resultaten av dessa insatser är att ett samordnat underlag finns för Länsstyrelsen avseende säkerhetsskyddet, kompetensen höjts och tillvaratagits i Nordsam avseende säkerhetsskydd och informationssäkerhet samt att en samlad lägesbild avseende säkerhetsskydd och sociala risker finns mellan de regionala säkerhetsskyddsaktörerna i Dalarnas län.

Övrig redovisning sker den 22 februari 2018 och är en del av den redovisning som ska ske enligt regeringens beslut den 15 december 2015 om planeringsanvisningar för det civila försvaret (Ju2015/09669/SSK), särskild redovisning med våra diarienummer 451- 1781-2018.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.20

Länsstyrelserna ska redovisa vilka åtgärder de har vidtagit för att:

utveckla och stärka tillsynen över kommunerna enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, samt utveckla arbetet med risk- och sårbarhetsanalyser så att analyserna i större utsträckning kan utgöra underlag för beslut om åtgärder inom länsstyrelsernas olika verksamheter.

Länsstyrelserna ska också redovisa resultatet av detta arbete.

Tillsyn av kommunerna

Under året har sex tillsynsbesök genomförts där kommunernas måluppfyllnad och preciserade skyldigheter enligt LSO granskats. För att stärka tillsynen har länsstyrelsen i Dalarnas län bjudit in representanter från Länsstyrelsen i Värmland, Örebro och Västmanland till tillsynsbesök, då räddningstjänstförbund finns med uppdrag i kommuner som finns i både Västmanlands och Örebro län. Gemensam tillsyn har genomförts med Länsstyrelsen i Västmanlands län avseende Räddningstjänsten i Sädra Dalarna och de i förbundet ingående kommunerna.

En annan insats för att stärka tillsynsverksamheten är att Länsstyrelsen tillsammans med övriga länsstyrelser i Nordsam, samarbetet mellan de sex nordligaste länen, under 2017 har arbetat med kvalitetssäkring av tillsynsbeslut. Detta har resulterat i en gemensam mall för hur ett tillsynsbeslut ska utformas och en gemensam grund för att bedöma och värdera om kommunerna efterlever LSO. Arbetet med bedömningsgrunder kommer att fortsätta år 2018, genom att länsstyrelserna i Nordsam gemensamt behandlar tillsynsbeslut för att uppnå en samsyn avseende värderingen i tillsynsarbetet. Resultatet av detta samarbete är att rättssäkerheten och tillsynsverksamheten stärks genom en ökad samsyn mellan länsstyrelserna i den målstyrda lagstiftning som LSO innebär.

Tillsynsbeslut kvalitetssäkras och utvecklas. Detta görs genom att det inför alla tillsynsbesök genomförs granskning av kommunernas riskanalyser och att kommunala handlingsprogram följs upp för att se om kommunen arbetar mot de risker och konsekvenser som de tidigare identifierat. Bedömningen av detta återkopplas till kommunerna vid tillsynsbesöken.

Ett resultat av vår tillsyns- och rådgivande verksamhet är att kommunerna redan under hösten år 2017 börjar planera för arbete med nästkommande mandatperiods handlingsprogram och utvecklar sina slutsatser i konkreta åtgärder utifrån riskanalyserna.

Resurssamordnande funktion för räddningstjänst och regional ledning

Räddningstjänsterna i länet och Länsstyrelsen har sedan 2012 ett samarbete om en resurssamordnande funktion för räddningstjänst. Funktionen ska verka för effektivt samarbete mellan räddningstjänsterna vid insatser som berör flera kommuners område och kunna prioritera användandet av resurser som tillförs inom länet och som tillförs länet vid en större händelse. Resurssamordnande funktionen har under året genom utbildning och övning särskilt stärkt kunskaperna och förmågan att hantera mottagande av internationella förstärkningsresurser och stöd till regional räddningsledare. Resurssamordnande funktionen har med Länsstyrelsens stöd under år 2017 genomfört uppstartsövningar samt var en viktig aktör under övningen Eldstorm och leddes av Länsstyrelsen i Dalarnas län presumtiva- och regionala räddningsledare. Under övningen Eldstorm fanns även moment med avseende övning av Länsstyrelsen övertagande av regional räddningstjänst, vilket resulterade i att de i samverkan med kommunala och regionala

räddningsledningarna framtagna beslutsunderlagen för rutiner och beslut om övertagande av kommunal räddningstjänst, kunde prövas och verifieras avseende att de har rätt innehåll och utformning.

Räddningschefsnätverk, samverkan och vägledning LSO

Länsstyrelsen i Dalarnas län har arrangerat räddningschefskonferens för länets elva räddningstjänster och femton kommuner. På konferensen diskuterades bl.a. vårens pågående konflikt i samband med RIB17 avtalet, utbildning för räddningstjänstpersonal, övningsverksamhet och aktuella händelser i länet. Insatsen har resulterat i en samlad informationshantering mellan räddningstjänsterna i länet och länsstyrelsen, vägledning i LSO och samordnade regionala aktiviteter som exempelvis skogsbrandflyg och brandriskprognoser med rutiner för eldningsförbud.

Under våren genomfördes skriftlig tillsyn vid räddningstjänstförbundet Dalamitt, Malung-Sälens räddningstjänst och Västerbergslagens räddningstjänstförbund med anledning av RIB 17 och uppsägningar från räddningspersonal. Länsstyrelsen har även varit vägledande i dessa frågor genom kontinuerliga kontakter med samtliga räddningstjänster i länet samt deltagande vid informationsmöten och i samverkansmöten med MSB.

Regional risk- och sårbarhetsanalys och åtgärder

Under året har ett nytt riskområde identifierats i Dalarnas län med olika scenarion, vilka kommer att ligga till grund för vidare analys inför den RSA som ska redovisas år 2018. I framtagandet av riskområdet har det regionala krishanteringsrådet varit delaktiga samt Rättsenheten på Länsstyrelsen i Dalarnas län. Området är IT-säkerhet och omfattar dataförlust med scenarion som är på både intern och regional nivå. Scenariona omfattar dels dataförlust med fortsatt tillgång till system och dels dataförlust utan tillgång till system efter förlusten.

Länsstyrelsen i Dalarnas län arbetar systematiskt med risk- och sårbarhetsanalys RSA utifrån omvärldsbevakning, nationella risk- och förmågeområden samt regionala risker i det egna geografiska området och angränsande län. I gränsräddningssamarbetet med Hedmarks Fylke i Norge och Värmlands län, har en gräns RSA eller ROS som den benämns i Norge, utvecklats under året. Gräns RSA och länets regionala RSA, tillsammans med skarpa händelser, incidenter, omvärldspåverkan och övningserfarenheter samlas i en åtgärdslista.

Åtgärdslistan är Länsstyrelsens viktigaste verktyg för riskhantering, verksamhetsplanering- och uppföljning. Åtgärdslistan definierar åtgärdsbehov för hantering av generella risker samt för respektive riskområde som definierats i länets regionala RSA. Åtgärder redovisas med resurser, status, ansvarig och eventuell tidsperiod för respektive åtgärd. Under år 2017 har gränsräddningsrådet beslutat att gräns RSA samt motsvarande företeelser som Dalarna använder, ska ligga till grund för en åtgärdslista som gränsräddningsrådet mellan de två länen och fylket utvecklat och förvaltar. Läs vidare under uppdrag 1.21 (sid. 80).

Åtgärdslistorna kräver en återkommande revidering minst ett par gånger per år, då nya företeelser och erfarenheter behöver tas omhand löpande under året. Detta görs internt vid Länsstyrelsen i Dalarnas län samt vid gränsräddningsrådets samverkansgrupperingar.

Regleringsbrevsuppdrag 1.21, st. 1

Länsstyrelserna ska redovisa hur arbetet med att utveckla krisberedskapen regionalt och lokalt fortskrider och vilka resultat som har uppnåtts. Länsstyrelserna ska särskilt beskriva vilka åtgärder som vidtagits för att stödja, samordna och följa upp kommunernas arbete med krisberedskap.

Vägledning och uppföljning av kommuners krishanteringsförmåga

Under året har länsstyrelsen genomfört flera samlingar med kommunerna och diskuterat krisberedskapsfrågor och frågor rörande civilt försvar och höjd beredskap. Samtliga kommuner har följts upp enligt kommunöverenskommelsen och redovisas enligt särskild redovisning i oktober till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Länsstyrelsen i Dalarnas län har även stärkt kommunernas krisberedskapsförmåga genom att erbjuda utbildningstillfällen för kommunernas ledningsgrupper, delta på deras övningar och framför allt gett dem möjlighet att delta på länsstyrelsens övningar, antingen som övade kommuner eller genom att delta i övningsledningsorganisationen.

13 av 15 kommuner i Dalarnas län har följts upp enligt överenskommelsen mellan SKL och MSB. Samtliga kommuner i Dalarna har en risk- och sårbarhetsanalys i enlighet med föreskrifterna och ett styrdokument som knyter an till de åtgärdsbehov som har identifierats i risk- och sårbarhetsanalysen. Kvalitén på framförallt analysdelen i risk- och sårbarhetsanalyserna behöver dock höjas i många fall. Vid uppföljningsbesöken i kommunerna har fokus legat på att tydliggöra för de kommunala representanterna vad som förväntas i arbetet med styrdokumentet för krishantering. Samtliga kommuner fullföljer uppdraget rörande rapportering i överenskommelsen, då de varje vecka, året runt, rapporterar läget i kommunen till länsstyrelsen och deltar på de veckovisa regionala samverkanskonferenserna som genomförs med radiokommunikationssystemet RAKEL. De kommuner som har ljudanläggningar för VMA underhåller dessa på ett bra sätt.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har stärkt förmågan och kunskapen hos kommunernas krisledningsstaber genom utbildning och övning. Krisledningsnämndernas mandat och ansvar har belysts särskilt, tillsammans med behovet av informationssäkerhet och kommunernas ansvar under höjd beredskap.

Länets regionala och kommunala krisberedskapsaktörer och representanter från näringslivet, har fått stärkt kunskap och förståelse för varandras roller, svensk säkerhetspolitik, Försvarsmaktens uppdrag, civilt försvar, cyberhot, påverkanskampanjer och personalförsörjning under höjd beredskap och krig (krigsplacering). Detta har under år 2017 genom gemensamma krisberedskapsdagar för alla aktörer med temat civilt försvar.

På ytterligare regionala krisberedskapsdagar har kunskapen och förståelsen för olika aktörers roller och ansvar utvecklats, samt Detta har gjorts tillsammans med kunskapshöjning om hur vi ska samverka nationellt och leda under en samhällsstörning i länet. Detta har gjorts genom fortsatt utbildning på nationella temat Samverkan och ledning (SOL) vid dessa gemensamma temadagar.

Förmågan att rapportera lägesbild, genom ett av de tekniska system som används för samverkan och ledning nationellt, har höjts genom utbildning med ca 80 deltagare för regionala och kommunala aktörer i systemet WIS. Länsstyrelsen i Dalarnas län har stärkt krisberedskapsaktörernas förståelse för och vilja att öva ofta, genom att erbjuda övningar och möjlighet att delta i övningar. Ett sådant exempel är den regionala och internationella samverkansledningsövningen Eldstorm över läns- och landgräns mot Norge.

Samverkan med kommuner, landstings krishanterare och kommunikatörer

Länsstyrelsen i Dalarnas län har höjt kompetensen hos länets kommunala krisberedskapsaktörer gällande svensk säkerhetspolitik, Försvarsmaktens nationella uppdrag, civilt försvar, cyberhot,

påverkanskampanjer och personalförsörjning under höjd beredskap och krig (krigsplacering), genom temat civilt försvar på regionala krisberedskapsdagar år 2017. Länsstyrelsen har även genomfört en informationsinsats om VMA-systemet i samverkan med MSB och SOS Alarm AB. Dalälvens älvgrupp, har under åren 2016 – 2017 haft en arbetsgrupp som tagit fram ett flödesschema, en rutinbeskrivning och exempel på förberedda meddelanden som utgår från och kompletterar Svenska Kraftnätets nationella rutiner för larm och varning vid dammhaveri. Insatser har resulterat i ökad kompetens på kommunal nivå när det gäller nya hot och behov av säkerhetsskydd samt bättre larmrutiner vid dammbrott.

Under vecka 22 genomfördes Krisberedskapsveckan på MSB:s initiativ. Länsstyrelsen liksom flera av länets kommuner deltog och länsstyrelsens uppgift var bland annat att stödja kommunerna med informationshjälp, tips och idéer. Länsstyrelsen genomförde också två informationsinsatser. Den första gick ut på att det gick att följa en av länsstyrelsens medarbetare via Facebook och Youtube i 72 timmar. Medarbetaren levde ensam efter bästa förmåga utan elektricitet, rinnande vatten, med begränsad tillgång till mat och delade med sig av sina upplevelser och lärdomar. Den andra insatsen var att Länsstyrelsen i Dalarnas län under sex månader med start i maj 2017, lade ut coaching-brev på Facebook om hur man klarar sig under 72 timmar om allt samhällsstöd slås ut. Det sistnämnda gjordes i kombination med en tävling där deltagarna beskrev vad de gjort för att stärka sin beredskap. Resultaten av insatserna är att kunskapsnivån om krisberedskap har höjts i länet i allmänhet och hos tävlingsdeltagarna i synnerhet.

Övningsverksamhet

Under året har Länsstyrelsen i Dalarnas län förstärkt andra län med övningsresurser, exempelvis som spelledare i övningen RIS i Värmland och som utvärderingsledare på dammhaveriövningen HUBBE i Jämtland. Resultatet från dessa övningar har ännu inte presenterats men har gett ingångsvärden till Länsstyrelsen i Dalarnas egen utveckling av övningsverksamhet och krisorganisation och stärkt övningsverksamheten vid de länsstyrelser som understötts.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har ansvarat för och deltagit i Gränsövning Eldstorm. Övningen utgår från samarbetet inom Gränsräddningsrådet mellan Dalarnas och Värmlands län och Hedmarks fylke i Norge. Den genomfördes med det övergripande syftet att stärka förmågan att samverka över landgräns vid en resurskrävande händelse i gränsområdet. Genom övningen har Länsstyrelsen i Dalarnas län stärkt förmågan att utse regional räddningsledare och utöva geografiskt områdesansvar vid samhällsstörningar. Länsstyrelsens förmåga att hantera värdlandsstöd och begäran om internationella resurser vid allvarliga samhällsstörningar har också ökat. Övningen kommer att utvärderas och följas upp med en särskild rapport kopplad till gränsräddningsrådets möte under våren år 2018. Rådet kommer att sammanställa en åtgärdslista utifrån övningens resultat.

Regional samverkan med näringslivsråd och krishanteringsråd

Det Regionala krishanteringsrådet och Näringslivsrådet för krishantering har träffats vid två ordinarie möten samt deltagit i de regionala krisberedskapsdagarna. Deras förmåga har höjts väsentligt efter att länsstyrelsen erbjudit utbildning i gemensamma grunder för samverkan och ledning SOL. Dessutom har länsstyrelsen erbjudit och genomfört utbildning inom civilt försvar och höjd beredskap. Under året har de regionala råden dessutom arbetat med identifiering av samhällsviktig verksamhet och deltagit i skarp samling vid tillbud med Fluorvätesyra vid stålverket i Avesta samt i samverkansledningsövningen Eldstorm.

Gränsräddningsrådet och samverkan över landgräns

Länsstyrelsen i Dalarnas län har deltagit i och tagit initiativ till fortsatt utveckling av gränsräddningsrådet i andan av Nordiska ministerrådets Haga II-deklaration. Länsstyrelsen har deltagit i ett fysiskt möte i Gränsräddningsrådet där fokus låg på den gemensamma gränsövningen Eldstorm, den gemensamma risk- och sårbarhetsanalysen för gränsområdet och utveckling av

styrgrupp, åtgärdslista och åtgärdshantering för rådet. Länsstyrelsen i Dalarnas län är sammankallande för gränsräddningsrådets styrgrupp. Under 2017 har flera möten genomförts över läns- och landgräns. De har haft formen av sex styrgruppsmöten, flera arbetsmöten via Skype och ett antal fysiska arbetsmöten inför gränsövningen Eldstorm. Insatserna har resulterat i att gränsräddningsrådets aktörer, länen och fylket i Norge har erfarenheter från en mycket bra övning och i en systematiserad åtgärdshantering och styrning utifrån riskanalys.

Regionala och nationella samverkanskonferenser

Länets förmåga att använda WIS och RAKEL för rapportering och samverkan har ökat. Detta genom att det varje vecka i de nationella samverkanskonferenser och de extra som varit i samband med terrorhändelsen i Stockholm samt varje torsdag, genomför regional samverkanskonferens i radionätet RAKEL. Länet har även haft extra samverkanskonferenser med anledning av bl.a. olyckan med Fluorvätesyra vid stålverket i Avesta. Före och efter de veckovisa samverkanskonferenserna, skarpa händelser och övningar, delas information och lägesbilder i systemet WIS. Utbildning i nya WIS 3.0 har hållits i länet för sammanlagt 80 personer från olika krisberedskapsaktörer.

Översvämningsdirektivet

Länsstyrelsen i Dalarna är aktör i Översvämningsdirektivet och har tre tätorter inom länet som är inblandade i projektet under Översvämningsdirektivets cykel 1, Vansbro, Malung och Falun till år 2021. Under år 2017 har Länsstyrelsen deltagit i MSB uttagning av nya orter för cykel 2. Enligt denna kommer bara Falu tätort vara med i denna kommande cykel för direktivet från och med år 2021.

Arbetet med direktivet har under år 2017 inneburit finansiell och kunskapsmässig hjälp till samtliga deltagande kommuner i projektet. Insatserna har även inneburit deltagit på internationella mötet för översvämningsfrågor på EU nivå i Tallin. Det har resulterat i att Länsstyrelsen i Dalarnas län fått inblick i projektet på EU nivå samt ökad kunskap om lösningar för översvämningsdrabbade områden, så kallad ökad resiliens för tätorterna i kommuner ingående i direktivets pågående första cykel för att hantera översvämnningar.

Insatserna i Översvämningsdirektivet har även resulterat i kartläggning av kritisk verksamhet i tätorter samt finansiering av arbete med skyddsvall i Vansbro kommun, utredning av Dalälvens inflöde i sjön Runn i Falu kommun samt ökad pumpkapacitet i Västerdalälven vid Malungs tätort.

Nordsam

Länsstyrelsen i Dalarnas län fortsätter arbetet inom samarbetet Nordsam (de sex nordligaste länsstyrelserna) för att stärka samhällets beredskap och förmåga att hantera kriser i Sveriges sex nordligaste län. Länsstyrelserna i Nordsam har även fortsatt att utveckla arbetet för att kunna förstärka och avlösa varandra vid kriser och samhällsstörningar. Arbetet har under året utvecklats och omfattar nu även civilt försvar. Ledning och kriskommunikation som tidigare var två separat arbetsgrupper har slagits ihop till en för att vara bättre integrerat inom krisberedskapsområdet. Länsstyrelserna i Nordsam har genomfört två gemensamma larm- och uppstartsövningar för våra tjänstemän i beredskap TiB. Dessa övningar bedöms ha resulterat i stärkt förmåga att tidigt bedöma krissituationer och beslutsfattande i tidiga skeden vid en händelse samt förmågan till att snabbt få igång respektive länsstyrelses stabsorganisation.

Samverkan nationellt i SOGO, CBRNE och RAKEL

Länsstyrelsen har under året genomfört två aktörsgemensamma träffar med den regionala samverkansfunktionen för CBRNE inom Dalarna. Temadagar med fokus på nationella förstärkningsresurser som tex kustbevakningen och MSB:s kemenheter har genomförts gemensamt med Nordsams länsstyrelser för aktörer i norra Sverige. Dessa insatser har utöver samordnad kompetensutveckling i nordligaste delarna av landet, resulterat i att en

verksamhetsplan med mål och aktiviteter för åren 2018-2020 inom området CBRNE har tagits fram.

Länsstyrelsen i Dalarnas län deltar i förvaltningsgrupp nationella riktlinjer för Rakel där möten hålls fyra gånger per år. Länsstyrelsen deltar även i förvaltningsgruppen för de norsk-svenska talgrupperna. Kopplat till förvaltningsgruppen har länsstyrelsen även varit involverad och är involverad i utsedda arbetsgrupper som arbetar fram beslutsunderlag till denna förvaltningsgrupp. Den ena handlar om regionala och nationella talgrupper och hur de ska användas och den andra handlar om hur våra 21 län ska arbeta med talgrupper för brandflyget och om vi även kan effektivisera användandet så att så kallade uppdragsflyg kan genomföras av flygklubbarna. Uppdragsflyg används av bland annat Trafikverket, Svenska Kraftnät och Försvarsmakten.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har under år 2017 särskilt uppmärksammats av MSB med ett hederspris för sina insatser inom utvecklingen av Rakel nationellt och internationellt mot användandet av systemet Nödnätt i Norge.

Sociala risker

Sociala risker är ett område som berör flera uppdrag inom både social hållbarhet och krisberedskap och Länsstyrelsen i Dalarnas län har under flera år arbetat med detta. Regeringen gav under hösten 2016, Länsstyrelsen i Dalarnas län i uppdrag att, som ett led i länsstyrelsernas arbete med krisberedskap, göra en förstudie avseende hur arbetsformer för att motverka sociala risker med fokus på rasism och extremism kunde utvecklas. Uppdraget slutrapporterades i juni 2017 och i samband med det fick Länsstyrelsen ett förlängt uppdrag t o m februari 2020.

I uppdraget ingår att förankra arbetsformer, ta fram förslag till en struktur för implementering av dem samt att genomföra pilotstudier inom några kommuner. Pilotstudierna ska omfatta riskanalys och åtgärdsanalys med fokus på rasism och extremism.

Under året har en större regional konferens genomförts under temat hur vi förebygger rasism och extremism samt en kunskapshöjande dag om vit-makt-miljön och rasism. Nationellt har kontakter byggts upp med flera myndigheter inom området och nationella möten med övriga länsstyrelser har genomförts under året. En pilotstudie är igångsatt i samarbete med Nationella samordnaren mot våldsbejakande extremism, Högskolan Dalarna och Ludvika kommun, och ytterligare pilotstudier är under uppstart med Borlänge och Mora kommuner.

Resultatet av arbetet är att ett regionalt och nationellt kontaktnät har fortsatt att utvecklas samt ett systematiskt arbetssätt i samverkan med andra nationella initiativ uppnåtts, avseende metodutveckling kring att ta fram lokala lägesbilder.

Samordningsstab för flyktingsituationen

Länsstyrelsen i Dalarnas län har haft fortsatt beredskap fram till och med sista mars i år. I och med det så har samordningsstabens arbete formellt avslutats men kan återupptas om det uppstår behov. Resultatet av insatserna i samordningsstabens år 2017 är att lägesbildsarbete och analysmetoder för att hitta bakomliggande faktorer till bedömda förmågor i lägesbilden, har kunnat tas med i det fortsatta metodutvecklingsarbetet för lägesbilder inom områdena krisberedskap, social riskanalys och våldsbejakande extremism.

Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 5*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	44,9	44,9	39,9
Årsarbetskrafter kvinnor	41,7	37,8	32,1
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	38,46	39,49	35,70
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	106 152	95 931	83 687
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	46,00	45,65	41,75
Antal ärenden, inkomna och upprättade	3 064	3 386	3 213
Antal beslutade ärenden	2 934	3 249	3 161
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	125	141	189
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	14 502	14 592	12 916

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Antal årsarbetskrafter har under 2017 ökat jämfört med 2016 men sett till Länsstyrelsen totalt har den procentuella andelen minskat med 1,03. Länsstyrelsens ramanslag var fortsatt förstärkt under 2017 för att möta den högre ambitionen i miljöarbetet med skydd av värdefull natur och sanering av förorenade områden. Det tillsammans med högre anslag inom 1:3 och 1:16 har gjort att länsstyrelsen har kunnat bibehålla samt öka antalet anställda både för handläggning och för förvaltningen av den skyddade naturen.

Som ett resultat av förstärkning syns även att ärenden äldre än 2 år fortsatt minskar.

Brukarundersökning	2017
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 525, Samråd enligt 12 kap 6 § MB (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	70
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 531, Prövning av vattenverksamhet1)	-
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 535, Tillsyn av vattenverksamhet2)	-
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 5351, Anmälan enligt miljöbalken. (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	-
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 562, Prövning av avfall och producentansvar3)	-
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 5622, Tillstånd till transport av avfall och farligt avfall m.m. (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	-
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 566, Tillsyn av avfall och producentansvar4)	-
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 5662, Anmälan om transport av avfall och producentansvar (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	-
Nöjdindex brukarundersökning – verksamhet 575, Tillsyn av förorenade områden (Fylls i med tillhörande fotnot av de länsstyrelser som berörs av undersökningen)	78

¹⁾ Nöjdindex för verksamhet 531 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 15 deltagande länsstyrelser är 65.

²⁾ Nöjdindex för verksamhet 535 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 66.

³⁾ Nöjdindex för verksamhet 562 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 74.

⁴⁾ Nöjdindex för verksamhet 566 från länsstyrelsegemensam brukarundersökning 2016. Nöjdindex varierar mellan 0 och 100, där 0 är lägsta betyg och 100 är högsta betyg. Genomsnitt för 19 deltagande länsstyrelser är 70.

Kommentar till tabellen brukarundersökning

525. Bra betyg överlag. De områden som höga betyg var bra bemötande och lyhörd personal. De områden som fick lägre betyg var telefonin, enkelheten i att nå rätt handläggare.

575. Gott betyg på helhetsintryck och bemötande. Förbättringspotential finns för vägledning, kompetens och handläggningstider.

Övriga verksamheter ingick inte i 2017 års brukarundersökning.

Samlad bedömning av resultat

Naturvård

2017 är ett år där naturvårdsarbetet har kunnat bedrivas i stor omfattning tack vare de medel som fördelades i budgetpropositionen. Måluppfyllelsen utifrån regleringsbrev och länsstyrelseinstruktionen bedöms vara mycket god och det är till exempel noterbart att det beslutades om hela 27 nya naturreservat, jämfört med 2016 års 12 stycken. För naturvården beskrivs årets prestationer och resultat i återslagrapportering av regleringsbrevsuppdrag 1:23 (sid. 93), 1:27 (sid. 113), 1:28 (sid.104), 3:23 (sid.105) och länsstyrelseinstruktionen 6§.

Miljö- och hälsoskydd

Under 2017 har arbetet med Miljö- och hälsoskydd utifrån uppdragen i Regleringsbrevet drivits med mycket goda resultat. Den egeninitierade tillsynen har ökat tack vare regeringens riktade satsningar inom bland annat vattenverksamhet och förorenade områden. För miljö- och hälsoskydd beskrivs årets prestationer och resultat i detta avsnitt samt i återslagrapporteringen av regleringsbrevsuppdrag, 1.17 (sid. 67), 1.22 (sid. 92), 3.16 (sid. 186), 3.55 (sid. 190) och länsstyrelseinstruktionens 5 och 6§§.

Andra väsentliga prestationer och resultat

En samordnad vattenförvaltning

Hållbar vattenkraft i Dalälven

Länsstyrelsen i Dalarnas län driver på uppdrag av Havs- och vattenmyndigheten och i samverkan med vattenkraftsbranschen och övriga berörda myndigheter det nationella pilotprojektet Hållbar vattenkraft i Dalälven. Syftet är att ta fram en åtgärdsplan med de miljöåtgärder som ger störst miljönytta i förhållande till påverkan på elproduktion samtidigt som vattenkraftens reglerförmåga i elsystemet bibehålls och om möjligt utvecklas. Under 2017 har ytterligare underlagsrapporter producerats, bland andra ”Ekologiskt anpassad årsreglering för Dalälven”, som utreder möjligheterna och kostnaderna att anpassa regleringen i Dalälven för att åstadkomma varaktiga vårflöden. Ett antal mindre delaktiviteter har påbörjats, exempelvis ”Trimma samrådsprocessen” och ”Miljöövervakningsprogram för vattenkraften i Dalälven”. Ett seminarium för allmänheten genomfördes i Borlänge med över hundra deltagare. Underlaget som tagits fram inom projektet kommer även att användas inom arbetet med grön infrastruktur då limniska värdekärnor tagits fram för fria vandringsvägar i Dalälven. (En utförligare beskrivning om Grön infrastruktur finns Regleringsbrevsuppdrag 3.23, sid. 187) Projektet har resulterat i en fördjupad samverkan mellan länsstyrelserna och vattenkraftsbranschen. Insatserna under projektet har medfört en ökad kunskap hos både myndigheter och bransch om Dalälvens vattenkraftssystem och dess påverkan på älvens naturvärden. Länsstyrelserna har i samverkan med branschen utvecklat arbetsmetoder

och modeller för att värdera och prioritera energi-, natur- och kulturvärden. Under 2017 inleddes utvecklingen av metodiken för den slutliga avvägningen mellan natur- och energivärden vilket kommer att sammanfattas i en åtgärdsplan under våren 2018. (En utförligare beskrivning finns under Kulturmiljö sid. 62-66)

Inom ramen för projektet Hållbar vattenkraft i Dalälven genomför Länsstyrelsen dessutom ett delprojekt riktad till den småskaliga vattenkraften i Siljans större biflöden där Länsstyrelsen undersöker och föreslår miljöförbättrande åtgärder vid kraftverk och dammar. På sikt väntas åtgärderna leda till bättre levnadsförhållanden för arter som gynnas av fria vandringsvägar.

Kraftigt modifierade vatten

Inom arbetet med kraftigt modifierade vatten enligt vattenförvaltningen har ett antal nya förslag till kraftigt modifierade vatten föreslagits inom Dalälven. Utpekandet har skett genom en utveckling av bedömningen av de kvalitetsfaktorer som finns i Havs- och vattenmyndighetens föreskrift då timvärden för vattenföringen har använts istället för dygnsvärden. Metodiken har utvecklats inom projektet Hållbar vattenkraft för Dalälven och ger en möjlighet att visa effekten av, och ta hänsyn till, korttidsregleringens påverkan på ett bättre sätt än tidigare metod.

Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram

Då flera av länets kommuner hört av sig till Länsstyrelsen för att få stöd i genomförandet av vattenmyndigheternas åtgärdsprogram ordnades en inspirationsdag för länets politiker för en dialog om vilka utmaningar och möjligheter en hållbar vattenresurs medför för Dalarnas kommuner. Ett sextiotial politiker och tjänstemän medverkade och insatsen kan ses som ett startskott till att utveckla Länsstyrelsens stöd till kommunernas arbete med vattenförvaltningen.

"Siljansdomen"

Länsstyrelsen har medverkat i diskussioner med vattenkraftbranschen och enskilda fiskerättsägare som lett fram till ett underlag för omprövning av vattendomar gällande kompensation för skador på öring- och harrfisket efter Österdalälvens utbyggnad på 1960-talet. De befintliga domarna har inte givit den effekt som var avsikten vid tidpunkten för domarnas tillkomst 1993. Domen för skadekompensation avseende harr är klar i domstol medan skadekompensationen för öring kommer att omprövas under 2018. Med de nya domarna bedömer Länsstyrelsen att den nationellt värdefulla öringstammen i Siljan och Österdalälven kan räddas genom åtgärder för att gynna den naturliga reproduktionen.

Miljö- och hälsoskydd

Tillsyn enligt Miljöbalken

Länsstyrelsens har fortsatt arbetet med efterbehandling av en bergtäkt som har gått i konkurs och arbetet kommer fortsätta under 2018. Detta är ett komplicerat arbete som kräver dialog med konkursförvaltare, angränsande verksamhetsutövare och jurister.

EU beviljade under året bidrag för byggandet av flygplats i Sälen. Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet och arbetet med byggnationen har, och kommer att kräva, stora insatser under kommande år då infrastrukturen runt flygplatsen och nya fritidsområden planeras. (En utförligare beskrivning om Länsstyrelsens samordnande "Fjällengrupp" finns under avsnittet Infrastrukturplanering (sid.53).

En tillsynsvecka genomfördes under hösten där berörda kommuner inbjöds att delta samt även andra funktioner inom Länsstyrelsen. Tillsynsveckan innebär en ökad kunskap om olika branscher/sakområden och utbyte av tillsynserfarenhet för inspektörer, som på sikt innebär

minskad sårbarhet inom organisationen. En utförligare beskrivning om Tillsynsveckan finns under uppdrag 1.23 (sid. 93).

Utöver ordinarie tillsynsarbete har miljötillsyn under 2017 arbetet med flera komplicerade tillsynsärenden samt hanterat samråd och yttranden inför tillståndsprövning i Mark- och Miljödömsstolen och Bergstaten. Under sommaren inträffade läckage av giftig gas på en anläggning i södra Dalarna där Länsstyrelsen ansvarar för Miljö- och Sevesotillsynen. Efterarbetet har tagit stora resurser i anspråk men även lett till att Länsstyrelsen fått erfarenhet av hantering av kemikalieolyckor samt att samverkan och en kunskapshöjning inom Seveso- och Miljöområdet erhållits. Läs vidare under Skydd mot olyckor och krisberedskap (sid. 76-77).

Miljöövervakning

Länsstyrelsen har i miljöövervakning identifierat ett stort antal organiska miljögifter i Dalälvens vatten och initierade 2016 ett flerårigt tillsynsprojekt för att minska utsläppen av miljögifter i samarbete med länets kommuner. Under 2017 har Länsstyrelsen genomfört utbildning i kemikalier och i vattenförvaltning. Syftet med projektet är att företag ska få verktyg och kunskap att använda i arbetet med att systematiskt identifiera och minska utsläpp av miljögifter till Dalarnas vatten.

Kommunerna och tillsyn enligt Miljöbalken

Uppföljning av kommunernas operativa tillsyn är en prioriterad arbetsuppgift i regleringsbrevet. Länsstyrelsen besöker samtliga kommuner under en fyraårsperiod, och under 2017 besöktes Gagnef, Rättvik och Borlänge kommun. Syftet är att identifiera förbättringsmöjligheter och sprida goda exempel mellan kommunerna. Effekten av besöken är en ökad kunskap hos förvaltning och myndighetsnämnder i frågor som resursplanering, organisationsupplägg och hur arbetet med att förhindra jävsituationer kan optimeras. Kommunbesöken ger Länsstyrelsen fördjupad kunskap inom vilka områden kommunen behöver ytterligare vägledning och detta beaktas i den årliga revideringen av tillsynsvägledningsplanen som tas fram i samråd med kommunernas miljöchefer.

I vägledningsarbetet har Länsstyrelsen under året genomfört en stor Länsträff med över 80 deltagare, där miljöinspektörer, miljöchefer och politiker var representerade. Utöver det har ett antal handläggartäffar genomförts inom sakområden som miljöskydd, förorenad mark, täkter och hälsoskydd. Föreläsningar inom sakområden har varvats med gruppdiskussioner i syfte att fördjupa inspektörers och politikers kunskap inom olika sakområden och möjliggöra stärkt samarbete och utbyte av kunskap för att likrikta tillsynen. Vägledning har även skett per telefon och mail i olika sakfrågor.

Länsstyrelsen har under 2017 arbetat för att två kommuner ska ta över efterbehandlingsansvaret för täkter, kommuner som idag utövar tillsyn av pågående verksamheter. Syftet med delegeringen av tillsyn är att underlätta för verksamhetsutövaren och effektivisera/koncentrera tillsynsarbetet till en och samma myndighet.

Miljöbrottsamverkan

Under året tog Länsstyrelsen initiativ till miljöbrottsamverkan med miljöpolis och åklagare. Information och kunskapsspridning är viktiga redskap vid de åtalsanmälningar som Länsstyrelsen gör under året och träffen ledde till stärkt samarbete och ökad kunskap mellan myndigheterna.

Kompetens och sårbarhet

Länsstyrelsen har prioriterat insatser för att öka kompetensen och minska sårbarheten inom miljötillsyn och olika sakområden. Rutiner har tagits fram samt aktiviteter som tillsynsveckan genomförts för att bredda sakområdeskompetens. Länsstyrelsen försöker prioritera deltagande i Miljösamverkan Sveriges projekt och har deltagit i två projekt under året: *Kommuntillsyn* som syftar till att ta fram vägledningmaterial för kommunbesöken och projektledning av *En säkrare Sevesotillsyn* som färdigställdes under 2017. Länsstyrelsen bedömer att både nationella och regionala miljösamverkansprojekt är värdefulla för att utveckla verktyg, arbetssätt och handläggares kompetenser.

Lag om Allmänna Vattentjänster

Länsstyrelsens tillsyn av kommunernas arbete med Lag om Allmänna Vattentjänster styrs i hög grad av anmälningar från boende inom de aktuella områdena. Flera kommuner arbetar aktivt och planerar för VA-lösningar men Länsstyrelsen har de senaste åren även förelagt kommuner att bilda verksamhetsområden för kommunalt VA, ärenden som överklagats till Mark- och Miljöödomstolen. Utbyggnaden av kommunalt VA är kontroversiellt framförallt i glesbygd då både utbyggnad och anslutning till kommunalt VA innebär stora kostnader för både kommun och enskilda fastighetsägare. Detta har under året uppmärksammats i media och periodvis tagit mycket resurser i anspråk. Länsstyrelsen har granskat VA-planer och tagit initiativ till uppföljningsmöten med kommuner där myndigheten funnit det angeläget att öka utbyggnadstakten av kommunalt VA för att skydda människor hälsa och/eller miljön.

Förorenade områden

Tillsyn och ansvarsutredningar

Länsstyrelsen har genomfört tillsynsbesök vid ett antal pågående A- och B verksamheter för att följa upp efterbehandlingsarbetet. Tillsynen genomfördes samordnat med ordinarie tillsyn enligt 9 kap MB vilket bidrar till att stärka och effektivisera miljötillsynen. Riktade tillsynsinsatser och samordning av tillsyn enligt 9 och 10 kap MB bidrar till att arbetet inom förorenade områden prioriteras av företagen och att de avsätter resurser till att både undersöka och vid behov genomföra åtgärder.

Länsstyrelsen har under året tagit fram ansvarsutredningar för objekt som finns i regionala programmet och priolistan. Färdigställda utredningar är en förutsättning för att kunna initiera undersökningar, åtgärdsutredningar och åtgärder. Detta sker genom dialog med/föreläggande riktat till ansvarig verksamhet eller genom ansökan om statliga bidrag

I länet finns en aktiv gruva där länsstyrelsen ansvarar för tillsynen. Länsstyrelsen har under året påbörjat ansvarsutredning för gamla lämningar i syfte att öka andelen privatfinansierade åtgärder för området.

Under året har flera saneringar färdigställts och slutrapporterats till Naturvårdsverket. Länsstyrelsen har även hanterat tre ansökningar om akutbidrag för att vidta åtgärder för att förhindra allvarliga miljöskador. Det har handlat om läckage av olja till mark/vatten med stor spridningsrisk. Två ansökningar har beviljats bidrag, och en ansökning finns hos Naturvårdsverket för beslut. Åtgärder har vidtagits, men mycket efterarbete återstår för att genomföra ansvarsutredning och identifiera möjliga ansvariga.

I början av året kom Mark- och Miljöödomstolens dom, som delvis ändrade Länsstyrelsens beslut i ansvarsutredning Gotthard Aluminium. Länsstyrelsen har träffat berörda för diskussion kring fortsatt hantering och om kommunens möjligheter att skicka in en bidragsansökan om åtgärdsmedel.

Kommunerna och tillsyn enligt Miljöbalken

Länsstyrelsen genomför årligen en regional träff inom förorenade områden, som riktar sig till länets miljöinspektörer. Länsstyrelsen informerar om aktuella frågor och deltagarna ges möjlighet att utbyta kunskap och erfarenheter. 2017 anordnades träffen gemensamt med handläggartreff för miljöskydd. Länsstyrelsen bedömer att dessa träffar bidrar till ökad kunskap och regionala nätverk mellan miljöinspektörer så att de får kontakter med kollegor som jobbar med samma frågor. Många kommuner, framförallt de mindre, önskar mer vägledning då arbetet upplevs komplext och juridiskt svårt.

Länsstyrelsen har under 2017 färdigställt och kommunicerat förslag till beslut angående vilken myndighet som är tillsynsansvarig för länets ca 4000 förorenade områden. En tydlig ansvarsfördelning är en förutsättning för att arbetet ska drivas framåt och Länsstyrelsen bedömer att det på sikt kommer att medföra att dessa ärenden prioriteras på kommunal nivå.

Samverkan

Länsstyrelsen har i år, på uppdrag av Naturvårdsverket och i samarbete med sex länsstyrelser i Mellansverige, genomfört Mälarlänsutbildning (Nyköping) och Mälarlänsträff (Fredriksberg). Utbildningen riktar sig till kommuner och länsstyrelser och Mälarlänsträffen till Länsstyrelsen där även Naturvårdsverket deltog. Utvärderingar från tidigare år visar att träffarna ger myndigheterna möjlighet att på ett effektivt sätt utbyta erfarenheter och tillgodogöra sig det senaste inom området, inte minst juridik och ny praxis.

Bedömning

Länsstyrelsen bedömer att de genomförda och ovan redovisade insatserna i form av bland annat vägledning för kommunerna, fastställande av tillsynsansvar för objekt, ansvarsutredningar och egna operativa tillsynsinsatser i samverkan med den övriga miljötillsynen bidrar till att öka antalet privatfinansierade åtgärder.

Beskrivning av arbete och effekter av Länsstyrelsens uppdrag att identifiera och verka för att förorenade områden saneras för att möjliggöra byggande av bostäder finns under uppdrag 1.22 (sid.92).

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 a §

Länsstyrelsen ska verka för att det generationsmål för miljöarbetet och de miljökvalitetsmål som riksdagen har fastställt nås och ska vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling.

Länsstyrelsen ska särskilt

1. samordna det regionala mål- och uppföljningsarbetet,
2. utveckla, samordna och genomföra regionala åtgärdsprogram med bred förankring i länet för att nå generationsmålet och miljökvalitetsmålen,
3. stödja kommunerna med underlag i deras arbete med generationsmålet och miljökvalitetsmålen, och
4. verka för att generationsmålet och miljökvalitetsmålen får genomslag i den lokala och regionala samhällsplaneringen samt bidra till att de beaktas i det regionala tillväxtarbetet.

Länsstyrelsen ska i fråga om sitt miljöarbete rapportera till Naturvårdsverket och samråda med verket om vilken rapportering som behövs. Förordning (2013:815).

Länsstyrelsesamverkan i miljömålsarbetet genom RUS – Regional Utveckling och Samverkan i Miljömålssystemet.

RUS är ett samverkansorgan som ska stödja, vägleda och samordna länsstyrelsernas arbete och det regionala arbetet i miljömålssystemet. Förkortningen RUS står för Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet.

RUS svarar för länsstyrelsegemensamma uppgifter och samordning mellan olika berörda parter, inklusive nationella myndigheter och kommuner. Det innebär uppgifter inom hela miljömålsuppdraget, såväl uppföljning som mål och åtgärdsarbetet. RUS finansieras av anslag via Naturvårdsverket. Viktiga delar av arbetet är: uppdateringar av indikatorer på miljömålsportalen, utveckling av indikatorer, dataflöden, uppföljningssystem och samordning av detta, länssidor på miljömålsportalen och regionala målbedömningar, revidering av regionala mål, stöd till och utveckling av åtgärdsarbetet samt information och kommunikation.

Verksamheten i RUS organiseras av en styrgrupp med representanter från länsstyrelser, Naturvårdsverket, Skogsstyrelsen, Havs- och vattenmyndigheten och Sveriges Kommuner och Landsting. Styrgruppens ordförande finns vid Länsstyrelsen i Jönköpings län. Det dagliga arbetet med RUS uppdrag drivs av en arbetsgrupp av ett tiotal personer från olika länsstyrelser och Skogsstyrelsen. Verksamhetsledaren för RUS finns vid Länsstyrelsen i Dalarnas län.

I RUS verksamhetsplan för 2017 sägs bl.a. att RUS ska medverka till en tydligare uppföljning av miljömålen och bidra till att åtgärdsarbetet intensifieras, beskrivs och följs upp. RUS ska också fortsätta förstärka och tydliggöra länkarna mellan nationell, regional och lokal nivå i arbetet med miljömålen. Detta har RUS gjort under 2017 bland annat genom intern uppföljning, utvärdering och miljöinformationsförsörjning, samt internt stöd i åtgärdsarbetet för att nå miljömålen. RUS har under året medverkat till en tydligare uppföljning av miljömålen och har bidragit till att åtgärdsarbetet fortskrider, beskrivs och följs upp. RUS har också förstärkt och tydliggjort länkarna mellan nationell, regional och lokal nivå i arbetet med miljömålen. I stort sett alla särskilda utvecklingsinsatser i verksamhetsplanen har genomförts.

Länsstyrelserna rapporterar sitt gemensamma miljöarbete till Naturvårdsverket. För en mer utförlig redovisning hänvisas därför till denna redovisning. Se även en mer utförlig redogörelse om RUS på <http://extra.lansstyrelsen.se/rus/Sv/om-rus/Pages/default.aspx>.

Miljömålsuppdraget, Länsstyrelsen i Dalarnas län

Miljömålen har integrerats i Länsstyrelsen i Dalarnas läns verksamhet och används löpande i det dagliga arbetet inom flera sakområden. Många medarbetare medverkar i genomförande av specifika miljömålsåtgärder samt uppföljning av mål och åtgärder, och får därigenom god kunskap om behovet av ytterligare miljöinsatser. Detta stärker miljöintegreringen i handläggning av ärenden i extern dialog med olika aktörer. Länsstyrelsen har under 2017 medverkat i gemensamma aktiviteter och arrangemang som ordnats av RUS, Naturvårdsverket och andra nationella myndigheter liksom arrangerat egna seminarier och utbildningsinsatser regionalt.

Länsstyrelsen arbetar med det regionala åtgärdsprogrammet för miljömål, som innehåller ca 130 åtgärder inom ett 70-tal områden. Åtgärderna genomförs av såväl Länsstyrelsen som andra statliga myndigheter, kommuner, näringslivet och andra organisationer. 2017 har en revidering av åtgärdsprogrammet genomförts i bred samverkan inklusive ett seminarium, "Så styr vi med sikte på Dalarnas Miljömål och Agenda 2030". Under hösten har åtgärdsprogrammet remitterats inför fastställande. Länsstyrelsen stöder kommunerna i Dalarna i deras miljömålsarbete och flera kommuner använder Dalarnas miljömål som underlag för sin miljöplanering. Under 2017 inledde Länsstyrelsen ett arbete för att se över formerna för samverkan i kommunerna i det miljöstrategiska arbetet med ambition att utveckla detta.

Länsstyrelsen arbetar med miljöaspekter i samhällsplanering och regionalt tillväxtarbete och har i den löpande granskningen av översiktsplaner och detaljplaner samt tillsynsvägledning inom byggområdet fortsatt arbeta för att miljömålen ska få genomslag. Därutöver medverkar Länsstyrelsen i olika samverkansgrupper/nätverk, inte minst Byggdialog Dalarnas temagrupp för samhällsplanering. I arbetet med att ta fram ett åtgärdsprogram för miljömålen är samhällsplanering ett högt prioriterat område.

Länsstyrelsen har under många år prioriterat miljö- och energiåtgärder i det regionala tillväxtarbetet, inte minst genom att i ett flera utvecklingsprojekt visa på möjligheterna för näringslivet att genom bland annat energihushållning stärka sin konkurrenskraft och bidra till miljöarbetet. Länsstyrelsen stöder också Region Dalarna i att integrera miljö- och energiaspekter i det regionala utvecklingsarbetet.

Den årliga uppföljningen av miljömålen sker genom interna möten för varje miljö kvalitetsmål med ansvariga för respektive sådant mål. Länsstyrelsens årliga åtgärdsuppföljning sker i dialog med de externa aktörer som förväntas genomföra åtgärderna. Elva av tolv regionalt bedömda miljö kvalitetsmål nås inte till 2020. Grundvatten av god kvalitet bedöms för Dalarna mer positivt än nationellt, i övrigt är Dalarnas bedömningar i nivå med de nationella.

Regleringsbrevsuppdrag 1.22

Länsstyrelserna ska redovisa arbetet med att identifiera förorenade områden som är lämpliga att sanera för byggande av bostäder. Av redovisningen ska särskilt framgå hur länsstyrelserna informerat kommunerna och andra aktörer om möjligheterna till bidrag samt en uppskattning i tid om när områden är aktuella för bidrag.

Arbetet finansieras delvis från anslaget 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Målsättningen är att få fram möjliga objekt för bidrag samt att stödja de objekt som pågår. Det strukturerade arbetet påbörjades i januari och har prioriterats under hela 2017.

Länsstyrelsen har under 2017 använt olika informationskanaler och metoder för att länets kommuner ska arbeta med bidraget. Intern samverkan inom länsstyrelsen har varit viktig och aktiviteter har planerats och genomförts framförallt tillsammans med funktioner som arbetar med plan- och kulturmiljöfrågor.

Följande aktiviteter har genomförts:

- Ett antal informationsinsatser till samtliga kommuner för att ge stöd i deras planering för bostadsbyggande på förorenad mark. Länsstyrelsen har genomfört ett antal riktade kommunbesök, informerat på träffar med miljöchefer, länsträff och handläggart träffar för miljöinspektörer samt deltagit vid planhandläggart träff
- Besök hos sex kommuner. Kommuner som har påbörjat eller har pågående aktuella projekt, har visat intresse och har förutsättningar för bidragsprojekt, har prioriterats. Från kommunens sida har miljöchef, miljöinspektörer och planhandläggare deltagit. Detta arbete behöver fortgå även efter 2017, den framtida finansieringen är dock osäker.
- Informationsutskick i form av nyhetsbrev och enkät till alla kommuner och möten med Naturvårdsverket, samt information i samband med ordinarie kommunkontakter. Svaren i enkätundersökningen har legat till grund för en kartläggning av kommunernas planerade och möjliga bostadsområden som ligger inom, eller påverkas av, förorenade områden.
- Naturvårdsverkets seminarium om beräkning av lönsamhet och värdeökning i samarbete med länsstyrelsen. På seminariet deltog miljöinspektörer, planhandläggare, politiker, konsulter och fastighetsägare.
- Samverkansmöte med samhällsplanering inom länsstyrelsen och information i samband med Länsstyrelsens personaldag. Insynsrådets medlemmar har informerats om möjligheterna att söka bidrag för att vara en del av kunskapsspridningen.

Effekten av arbetet är att tre kommuner har ansökt om bidrag. Länsstyrelsen har godkänt samtliga ansökningar och både Falu och Mora kommun har beviljats bidrag för sanering av förorenad mark där flerbostadshus kommer att byggas. Ansökan från Avesta kommun är hos Naturvårdsverket för bedömning.

Länsstyrelsens erfarenhet är att framförallt små kommuner har ett stort behov av vägledning och stöd för att en bidragsansökan ska kunna genomföras och uppskattar att ytterligare en till fyra kommuner kan komma att ansöka om bidraget under 2018.

Regleringsbrevsuppdrag 1.23

Länsstyrelserna ska redovisa insatser som gjorts för att samordna och leda det regionala arbetet med att förverkliga regeringens politik avseende naturvård, biologisk mångfald, friluftsliv, åtgärdsprogram för hotade arter, tätortsnära natur, lokala naturvårdsprojekt och vilt- och rovdjursförvaltning. Redovisningen ska omfatta hur länsstyrelserna, i syfte att minska ärendebalanserna, arbetat med att slutföra ärenden om naturreservat samt insatser för artbevarande. Arbetet finansieras delvis av medel från anslaget 1:15 Skydd av värdefull natur, anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur och anslaget 1:11 Åtgärder för havs- och vattenmiljö under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Kunskapsökning om Dalarnas natur

Länsstyrelsens kunskap om naturens tillstånd ökar varje år i och med miljöövervakningen och förbättrar därmed länsstyrelsens förmåga att fatta så bra beslut som möjligt inom de områden som uppdraget 1.23 omfattar. Inom den regionala miljöövervakningen har aktiviteter skett enligt pågående program. Varje år sker fågelinventeringar i olika naturtyper; myrar, fjäll och i ett nationellt stickprov av hela landskapet. Insatserna görs såväl av egen personal som i samverkan med Dalarnas ornitologiska förening. För att kunna följa trender över tid är det viktigt att inventeringarna pågår kontinuerligt.

Även fjällvegetationsinventering har utförts. Syftet med det är att följa förändringar i vegetationen på alpina fjälltoppar. Dalarna har Sveriges sydligaste fjäll och här lever många arter på eller nära sina utbredningsgränser varför man tidigt kan förvänta sig effekter av ett förändrat klimat. I och med årets insats är inventeringen, som pågått sedan 2016, klar och resultat kommer att sammanställas under 2020, i samverkan med övriga fjäll-län som deltar i undersökningen.

Övriga pågående miljöövervakningsaktiviteter är deltagande i det gemensamma delprogrammet om gräsmarkers infrastruktur, som bygger på flygbildsinventeringar och som utförs av SLU.

I arbetet med hotade arter (ÅGP) har fortsatt kunskapsinhämtning skett. Bland kärllväxter har mosippa, smållvedel och fältgentiana inventerats. Utifrån den utökade kunskapen om var de växer i länet har flera åtgärder vidtagits för att gynna en positiv utveckling för arterna, exempelvis röjningar, hävd av gräsmarker och insädd av mosippefrön. Uppföljningar av insatserna görs kontinuerligt och man tar lärdom av dem.

Ytterligare en åtgärd som stärkt Länsstyrelsens kunskap är den fjärilsövervakning som skett såväl inom nationell samverkan som inom miljöövervakningen och för hotad en fjärilsart inom ÅGP. Kunskapen om fjärilarnas ekologi och val av livsmiljö i länet ökar och länsstyrelsen kan överföra den kunskapen till verksamhetsutövare som i sin tur kan göra skillnad för arterna. Därför har det hållits en kurs för entreprenörer som utför skötsel i kraftledningsgator. Vid samråd för sådana röjningsinsatser görs förelägganden som syftar till att gynna fjärilsfaunan.

För att kunna agera proaktivt i områdesskyddsuppdraget har omfattande inventeringar av skogsmark genomförts i västra Lima socken. Området har valts ut för inventering eftersom det vid avverkningsanmälningar ofta uppmärksammas att höga naturvärden berörs.

Resultatsammanställning pågår och kommer att kommuniceras till markägare för att påbörja en dialog om möjligheter till framtida områdesskydd.

Genom ett uppdrag som Länsstyrelsen givit Artdatabanken har modelleringar av skalbaggar i Dalarna genomförts. Modellen visar var i länet det är möjligt att ha fungerande landskapsområden för arterna och var hög artmångfald kan förväntas. Modellen kommer att vara värdefull både när det gäller skydd av arter och områden men även som en viktig del i arbetet med grön infrastruktur.

Länsstyrelsen har under 2017 publicerat rapporter om skalbaggar på tallved, fjälltaggsvampar och en lavchecklista. Rapporterna är av betydelse för spridandet av kunskap till allmänheten och kan även användas som underlag för uppföljningar framöver.

Områdesskydd

För att minska ärendebalanserna har Länsstyrelsen tagit fram en handlingsplan där prioriteringar och åtgärder framgår samt en analys av hur Dalarnas stora ägosplittring påverkar ärendehantering. Handlingsplanen har följts under 2017 och gett ett tydligt fokus på beslutsfattande och resulterat i 27 beslut, jämfört med 12 beslut 2016.

Under 2017 har länsstyrelsen fokuserat på att fatta beslut om naturreservat. 27 stycken nya statliga reservat har kommit till, samtidigt som ett tidigare statligt reservat har övergått till att bli kommunalt. Naturreservatens yta omfattar totalt 4335 ha varav 3099 ha utgörs av produktiv skogsmark.

Inom projektet Nya Komet har fem stycken ansökningar kommit in under året. Ytterligare nya områdesskydd har påbörjats i områden som blivit avverkningsanmälda och ytterligare något i samband med markaffärer i fjällnära läge.

Sedan tidigare har länet arbetat med utvärdering av strategin för formellt skydd av skog. Det är ett underlag som är av betydelse i samband med att strategin nu revideras. Revideringsarbetet görs i samverkan med Skogsstyrelsen och länsstyrelsen är sammankallande. Utvärderingen av strategin visar att det formella skyddet som länsstyrelsen arbetar med skapar större sammanhängande områden, medan frivilliga avsättningar främst utgörs av mindre bestånd. Skyddet är inte jämt fördelat över länet och skyddet är mindre omfattande i södra delen av länet. Med den inriktning strategin har kommer dessa förhållanden även att råda även i fortsättningen. Skogsbiologiska värdekärnor är ojämnt fördelade i länet. Nya avgränsningar av värdetrakter som är baserade på samlad kunskap har gjorts. Kunskap byggs kontinuerligt genom såväl artinventeringar som genom karakteriseringar av skogens element och funktioner.

För att kvalitetssäkra bedömningarna av skogliga naturvärden har kalibreringar i fält genomförts med personal som inventerar inför områdesskydd. Personal har även deltagit i de nationella träffarna som genomförts i samband med revideringen av strategin för formellt skydd.

I Dalarna arrangerades ett tre dagar långt möte för områdesskyddare i de nordliga länen och representanter från Naturvårdsverket. Mötet bestod till stor del av bedömningar av naturvärden i fält och samtal om uppdrag såsom grön infrastruktur, naturvårdsbränningar och revideringen av strategin för formellt skydd. Mötet och samverkan mellan länen och Naturvårdsverket bidrar till att minska de eventuella skillnader som finns mellan länen när det gäller arbetet med formellt skydd av natur.

Artskydd

Angående samordning med Skogsstyrelsen. Läs vidare under uppdrag 1.1 (sid. 18).

Åtgärder för att främja hotade arter görs såväl genom röjningar, fräsningar, hävd av gräsmarker och informationsinsatser riktade till markägare. Dessa insatser genomförs främst utanför skyddad natur.

I samverkan med vitryggsprojektet, som bedrivs nationellt, har länsstyrelsen i satt ut fågelhus för vitryggig hackspett i länet.

Artskyddsarbetet bedrivs även inom länsstyrelsens provnings- och tillsynsverksamhet.

Dialog och kunskapsförmedling

I naturvårdsarbete läggs stor vikt på att upprätthålla god dialog i länsstyrelsens kontakter med allmänheten, berörda verksamhetsutövare och markägare. Markägare informeras och erbjuds att delta när Länsstyrelsen i Dalarnas län gör inventeringar i oskyddad. Inför nya områdesskydd görs strävanden att uppnå samsyn, förståelse och acceptans för naturvårdsarbetet. Älvdalsdelegationen, Dalarnas naturvårdsråd och samarbetet med Skogsstyrelsen utgör delar av arbetet för att uppnå samsyn.

Under året har arbetet i Älvdalsdelegationen utvecklats. Delegationen är ett samverkansorgan för kommunen för statligt naturvårdsarbete. Delegationens medlemmar, som representerar flera organisationer och verksamheter i kommunen, träffade kommundirektören och representanter från länsstyrelsens naturvårdsenhet vid tre ordinarie tillfällen. Ytterligare arbetsgruppsmöten kan sammankallas vid behov. Som ett resultat ökar förståelsen för och delaktigheten i det statliga naturvårdsarbetet lokalt i kommunen samtidigt som länsstyrelsen får ett bredare perspektiv.

Det regionala samrådsorganet för naturvårdsfrågor (Dalarnas naturvårdsråd) nyttjas i länet och under året har ett möte hållits gällande arbetet med regleringsbrevsuppdraget grön infrastruktur, där länsstyrelsen fått in synpunkter till den regionala handlingsplanen. Kontakter mellan rådets träffar hålls via e-post.

Länsstyrelsen deltog under 2017 i sektorsrådet som Skogsstyrelsen anordnade. Vid mötet behandlades artskyddsarbetet, strategin för formellt skydd av skog och grön infrastruktur.

Vartannat år anordnas Skogens dag av Skogsstyrelsen och i Dalarna anordnades lokala arrangemang i Falu kommun. Länsstyrelsen representerades av fyra handläggare som guidade besökare till mer förståelse för allemansrätt, fiske i länet, fridlysta arter och skyddad natur.

Prövning och tillsyn

Länsstyrelsen granskar och överprövar i förekommande fall kommunernas strandskyddsdispenser. Under året har 419 antal dispenser granskats, 32 har tagits in för överprövning och 10 har upphävts. 5 ärenden har under året avgjorts i domstol varav 1 har ändrats av Mark- och miljödomstolen. Det har dock överklagats av länsstyrelsen som har beviljats prövningstillstånd av Mark- och miljööverdomstolen. Slutligt avgörande har inte kommit ännu.

Övriga har avgjorts i enlighet med länsstyrelsens bedömning. Sedan 2014 har ansökningar om upphävande av strandskydd vid små sjöar och vattendrag handlagts. Det är en ärendegrupp som ökar och under 2017 har 26 ärenden handlagts, varav 19 beviljades. Efter lagändring är det möjligt att strandskydd kan upphävas på platser där syftet med strandskydd inte är av betydelse för friluftsliv eller växt- och djurliv.

Tillsynsfrågor har under året utvecklats genom att personal vid Länsstyrelsen i Dalarnas län deltagit i Miljösamverkan Sveriges arbete inom grön tillsyn. Under 2017 genomförde Länsstyrelsen en tillsynsvecka inom natur- och miljöområdet. Aktiviteten uppmärksammades i media vilket bidrar till att öka allmänhetens kunskap om föreskrifter och det tillsynsarbete som länsstyrelsen bedriver. Utöver tillsynsveckan och händelsestyrda insatser har planerade tillsynsinsatser genomförts. Tillsynsverksamheten har resulterat i 24 antal åtalsanmälningar. Länsstyrelsen har även fortsatt med riktade informationsutskick till förare och försäljare av terrängfordon samt informationsinsatser på Länsstyrelsen i Dalarnas läns Facebooksida. Även detta har uppmärksammats i media och på så sätt bidragit till öka allmänhetens kunskap om rådande lagstiftning.

Lokala naturvårdsprojekt

Lokala naturvårdsprojekt (LONA) är fortsatt ett viktigt medel för att lokal naturvård ska kunna genomföras med statliga medel. Under 2017 kom det in 22 ansökningar, varav 17 beviljades. Tack vare en stadigare prognos av tilldelningen av medel har kommunerna ansökt mer och bredare än tidigare. Medlen når nu alla kommuner i länet, vilket länsstyrelsen haft som mål. Länsstyrelsen har lyft fram viktiga arbetsområden som prioriteras i ansökningarna. Dessa är grön infrastruktur, områdesskydd och friluftsliv, kopplade till friluftslivsmålen. LONA-projekt är lokala projekt som ger lokal naturvårds- och eller friluftsnut, ofta snabbt. Projekten syftar till att stimulera nyttjande av natur för friluftsliv, samt att öka förståelse för naturvård på regional och nationell nivå.

Friluftslivsuppdraget

Under året har en plan för prioritering av åtgärder och aktiviteter inom uppdraget tagits fram, utifrån de intervjuer som genomfördes med länets kommuner 2016. Ett uppföljande möte med 7 av länets 15 kommuner har genomförts för att stödja kommunerna i deras arbete med friluftsliv. Besöken har varit uppskattade av både kommunerna och länsstyrelsen och har resulterat i ett större utbyte av erfarenheter. Länsstyrelsen har 2017 startat ett nyhetsbrev för friluftsliv som ett komplement till informationen på hemsidan. I nyhetsbrevet lyfts goda exempel och olika åtgärder med syftet att inspirera länets friluftslivsaktörer.

Som ett led i att leda och samordna det regionala friluftsarbetet genomförde Länsstyrelsen under året en regional tankesmedja för friluftsliv. Tankesmedjan hade temat ”Samordning och samverkan” och representanter för bland annat kommuner, myndigheter, ideella föreningar, och markägare deltog. Dagen resulterade i inspiration, nya kontakter och spridning av goda exempel.

Tillsammans med Visit Dalarna genomförde Länsstyrelsen även en workshop kring vandring – ”Vandringslyftet Dalarna”. Mötet var en uppstart till ett längre arbete för att förbättra och utveckla länets vandringsleder tillsammans med alla ledansvariga i länet.

Skötsel och förvaltning av skyddade områden

Länsstyrelsen förvaltar över 300 statliga naturreservat och Natura 2000-områden, två nationalparker, nio fågelskyddsområden och 140 naturminnen. Länsstyrelsen i Dalarnas län ansvarar också för länets två naturrum och för de statliga fjällederna i Dalarna. Skötsel och förvaltning sker enligt de föreskrifter och den skötselplan som gäller för varje enskilt skyddat område. Länsstyrelsen har två huvudsakliga mål: god tillgänglighet för allmänheten och friluftsliv i skyddad natur samt att gynna och upprätthålla ett rikt växt- och djurliv. Preciserade målsättningar och åtgärder för arbetet beskrivs i Värna Vårda Visa – ett program för att förvalta och använda naturskyddade områden i Dalarnas län. I programmet beskrivs 45 åtgärder för 2013–2017.

Skötsel och förvaltning sker genom eget arbete och på uppdrag. Skötseluppdrag ges genom offentlig upphandling och avtal. Under 2017 upphandlade länsstyrelsen tjänster för skötsel av skyddad natur, statliga fjälleder och naturum för drygt 7,9 miljoner kronor, framför allt från lokala och regionala företag och till en mindre del från föreningar. En målsättning i Värna Vårda Visa är att skötseluppdrag helst ska regleras i fleråriga avtal. Totalt har länsstyrelsen 60 fleråriga avtal om skötsel i skyddade naturområden vid utgången av 2017. Anslagen finansierade också motsvarande 15 heltidstjänster i länsstyrelsens egen förvaltningsorganisation.

Stora utgiftsposter är exempelvis löpande och periodiskt underhåll av friluftsanordningar och Naturvårdsverkets byggnader, skötsel av naturtyper som ängs- och hagmarker samt gränsutmärkning av nya naturreservat. Underhåll av leder är ett omfattande arbete och under 2017 utfördes underhåll längs drygt 281 mil sommarleder och vinterleder.

Länsstyrelsen förvaltar Fulufjällets nationalpark med Njupeskärs vattenfall som anses vara Sveriges högst fritt fallande vattenfall. Det är ett välbesökt mål med 55 000 besökare under 2017, framför allt under sommaren. I Njupeskärsområdet, som är huvudentré för nationalparken ligger Njupeskärsserveringen och naturum Fulufjället. Länsstyrelsen ut hyr ut restaurangverksamheten men står för driften av Naturum. Under 2017 har fokus legat på att tillgängliggöra området för människor med funktionshinder. En 2 km lång spångad och grusad led finns så att man kan se både myr, fjällbjörkskog och en tjärn även med rullstol. Länsstyrelsen har involverat handikapporganisationer i arbetet, vilka varit på plats för att kvalitetssäkra åtgärderna.

Vid Naturum Dalarna i Siljansnäs har man arbetat med att inspirera skolungdomar till intresse för natur, genom att fokusera på landets vackra och spännande dagfjärilar. Totalt har 25 skolklasser besökt Naturum. Det totala antalet besökare var 29 200 personer under 2017.

I Säterdalens naturreservat har arbetet med att tillgängliggöra området också fortsatt och nu finns en ny led samt målplats med vindskydd, eldplats och bänkar.

Länsstyrelsen har i uppdrag att förvalta Naturvårdsverkets fastigheter. Uppdraget omfattar både juridisk och teknisk fastighetsförvaltning. Under 2017 fortsatte länsstyrelsen översynen av upplåtelseavtal på Naturvårdsverkets mark. Totalt hanterades 128 arrende-, nyttjanderätts- och hyresavtal under året, varav åtta nytecknades. En tjänstekoncessionsupphandling har genomförts för en fiske- och vandringscamp i Fulufjällets nationalpark, vilken resulterade i en ny entreprenör.

I uppdraget att förvalta Naturvårdsverkets fastigheter ingår även upplåtelse av jakt. Under 2017 har Länsstyrelsen hanterat 231 jaktupplåtelseavtal varav 9 är nya. Länsstyrelsen har också förberett omskrivning av jaktupplåtelseavtalen i fjällen genom att ta fram en ny mall för avtal, se över prissättning och säga upp 21 avtal. Detta för att anpassa avtalen till gällande naturreservatsföreskrifter.

Vi har ett avtal om upplåtelse av fiskerätt.

2015 genomfördes brandskyddskontroller i samtliga av Naturvårdsverkets öppna raststugor samt stugor för lång- och korttidshyra i Dalafjällen – 128 stycken. Under 2016–2017 har länsstyrelsen arbetat med att åtgärda de brister som konstaterades. Ett fåtal objekt har avvecklats eller stängts för allmänheten. 46 objekt har åtgärdats och är nu godkända. Utvärdering och planering för kvarvarande objekt har genomförts.

Insatser för skötsel och restaurering av naturtyper i skyddad natur i Dalarnas län skedde under 2017 framför allt i ängs- och hagmarker och brandpräglade barrskogar. Ängs- och hagmarker är viktiga både för biologisk mångfald och för att bevara det öppna kulturlandskapet. I länet finns 50 statliga naturreservat, Natura 2000 områden och biotopskydd med dessa miljöer. Under 2017 har länsstyrelsen ansvarat för hela eller delar av skötseln på 70 hektar slätterängar, 257 hektar betesmarker och 3 fäbodan med bete. Skötseln utförs av aktivt lantbrukande markägare såväl som entreprenörer och egen personal.

Sedan många år har länsstyrelsen utvecklat en egen organisation för naturvårdsbränningar. Sådana bränningar görs för att återskapa skogliga strukturer och livsmiljöer i skogsekosystem och gräsmarker. EU Life+ -projektet Life Taiga har fortsatt under året. Fjorton länsstyrelser medverkar i projektet som startade 2015. Bränningarna gynnar växt- och djurliv som utan skogsbrand har svårt att etablera sig, både på kort och lång sikt. Under 2017 genomfördes 4 naturvårdsbränningar. En av bränningarna var en offentlig naturvårdsbränning i Siljansnäs naturreservat vid naturum Dalarna och bränningen lockade många besökare. I projektet har även sandblottor skapats i tre områden, ofta i anslutning till naturvårdsbränning, för att ytterligare skapa livsrum för biologisk mångfald.

Information om skyddade områden och länsstyrelsens arbete med att förvalta dessa är centralt för att allmänheten ska kunna besöka, fascineras av och intressera sig för natur. Länsstyrelsen har tagit fram nya informationsskyltar för 33 naturreservat och 21 färgfoldrar för de naturreservat som har flest besökare. Länsstyrelsen har bildat 300 naturreservat, vilket uppmärksammandes genom en presskonferens med föreläsningar om områdesskydd och förvaltning av skyddade områden. Naturreservatsfoldrar ställdes ut på biblioteket i Falun under sportlovsveckan, (27 februari-3 mars). Presskonferensen och bibliotekssamarbetet ledde till att flera olika målgrupper fick information om länsstyrelsens arbete.

Gränsmarkering av naturreservat är ett ständigt pågående arbete. 2017 påbörjades utmärkning av drygt 56 mil gränser för nya naturreservat och drygt 35 mil gamla gränsutmärkningar har underhållits.

Under 2017 har standarden för de statliga fjällederna reviderats. Den nya skyltstandard krävde ett omfattande planeringsarbete och cirka 155 nya vägvisningsskyltar har beställts.

Tillsyn

Tillsyn på skoter genomfördes vid totalt 12 tillfällen. Ett av dem var tillsammans med polis och tull. Två åtalsanmälningar gjordes. Tillsyn på fiske genomfördes fem gånger i Fulufjället och 20 gånger i Långfjället.

Vilt- och rovdjursförvaltning

Arbetet består i samverkan med andra myndigheter och berörda i länet samt, att leda det regionala arbetet med vilt och rovdjur. Främst sker detta genom regionalt fattade beslut, i flera fall genom beslut i viltförvaltningsdelegationen. Åtgärder och beslut fattas rättssäkert och baseras på befintlig kunskap. Under 2017 fattade länsstyrelsen beslut om två stycken skyddsjakter och licensjakt på lodjur, björn och varg. Två av dessa beslut överklagades och i båda fallen bedömde domstolen att länsstyrelsens hade fattat korrekta beslut.

Licensjakt Rovdjur

För att minska de socioekonomiska konsekvenserna av rovdjursförekomst genomfördes det 2017 licensjakt på björn, lodjur och varg i länet. Målsättningen har varit att minska tätheten i vissa områden samtidigt som en gynnsam bevarandestatus ska uppnås. Besluten har föregåtts av omfattande samråd med viltförvaltningsdelegationen i Dalarnas län samt samverkan i mellersta förvaltningsområdet (Dalarna, Värmland, Örebro, Västmanland, Västra Götaland, Stockholm, Uppsala och Gävleborg).

Licensjakten på varg genomfördes i ett jaktområde (Orsenreviret). Totalt fälldes sex av sex tilldelade vargar. Inför licensjakten på varg anordnade länsstyrelsen ett informations- och dialogmöte för allmänhet och berörda. I mötet deltog handläggare och naturbevakare från länsstyrelsen och länsansvarig jaktvårdskonsulent vid Jägareförbundet Dalarna. Efter genomförd licensjakt bjöd länsstyrelsen in jaktdeltagarna till ett uppföljningsmöte. Deltagarna ansåg att utförandet gått enligt plan och att dialogen mellan myndigheten och utförarna blivit bättre.

Sedan 2012 har målsättningen varit att minska antalet björnar i länet. Det har beslutats i viltförvaltningsdelegationen i Dalarna och beslutet har syftat till att minska risken för påtaglig skada på rennäring och tamdjurshushållning, inte minst för länets omfattande fäbodbruk. Även älgförvaltningen berörs av björnförekomst genom en omfattande predation på älgkalvar. För att minska björnstammen kontrollerat tilldelades 48 björnar och samtliga fälldes. Inför licensjakten på björn anordnades informationsmöten där beslutet förklarades och det gavs möjlighet att ställa frågor och komma med synpunkter. Dessa förmöten har uppskattats av de som berörts och av de

som avsett att jaga björn. Mötena har gett möjlighet att ytterligare förklara beslut vilket ökat rättssäkerheten enligt länsstyrelsen.

Länsstyrelsen beslutade om licensjakt på nio lodjur i länet. Fem av dessa tilldelades renbetesområdet. Totalt fälldes åtta av de beslutade nio lodjuren. Inför licensjakten hölls två informationsmöten där länsstyrelsen informerade om gällande villkor. Målet för licensjakten var det samma som vid licensjakt på varg och björn – att minska socioekonomiska konsekvenser för renskötsel och tamdjurshushållning.

Under våren anordnade Länsstyrelsen i Dalarnas län, tillsammans med Länsstyrelsen i Värmlands län och Naturvårdsverket, ett samverkansmöte med norsk och finsk rovdjursförvaltare. Mötet handlade främst om licensjakt på varg, men även skyddsjakt och genetik. Mötet resulterade i ökad kunskapsöverföring och möjlighet till samsyn över både läns- och landgränser i en komplex fråga.

Sammantaget har årets genomförda åtgärder, dialoger och jakt bidragit till att uppnå målen för rovdjurspolitiken.

Skyddsjakt rovdjur

Enligt Naturvårdsverkets delegationsbeslut handläggs ärenden om skyddsjakt enligt Naturvårdsverkets riktlinjer, i enlighet med ekosystemansatsen och övergripande riktlinjer beslutade av viltförvaltningsdelegationen. Skyddsjakt är ett av verktygen för att minska risken för framtida skada. Länsstyrelsen jobbar även parallellt med förebyggande åtgärder så som information, stängsling, att skrämma bort djur, lapptyg och liknande.

Länsstyrelsen har under året handlagt 5 ärenden om skyddsjakt på varg. Av dessa har två skyddsjakter beviljats och tre vargar har fällts med stöd av myndighetens beslut. Det har kommit in en skyddsjaktsansökan på björn, som avslögs eftersom länsstyrelsens personal lyckades med skrämselförsök. Det har inte kommit in någon ansökan om skyddsjakt på lodjur under 2017. Två vargar har anmälts skjutna i enlighet med 28§ jaktförordningen (1987:905).

Länsstyrelsen sitter med i en arbetsgrupp för att ta fram nya riktlinjer för skyddsjakt i renbetesområden. Detta görs i samverkan med länsstyrelserna i norra förvaltningsområdet. Samverkan gäller även villkor i skyddsjaktsbeslut och framtagning av blanketter för skyddsjaktsansökan. Inom det mellersta förvaltningsområdet sker löpande samverkan inom alla frågor som rör rovdjursförvaltning, både på handläggar-, chefs- och landshövdingenivå. Som ett resultat av detta får länsstyrelserna en helhetsbild att fatta beslut utifrån och bidrar till genomförandet av rovdjurspolitiken på regional och nationell nivå.

Angrepp orsakade av rovdjur

Antal angrepp på tamdjur har varit lägre under 2017 jämfört med föregående år. Anledningen till detta kan vara genomförandet av licens- och skyddsjakt på rovdjur samt ett omfattande förebyggande arbete och information. Under året har det vid flera tillfällen förekommit angrepp i samma område: två fåbodar med får på skogsbyte har angripits vid två respektive tre tillfällen och en grupp bisamhällen vid tre tillfällen. Majoriteten av angreppen har skett i södra Dalarna där även tamdjurstätheten är som högst.

Även om antalet angrepp minskat, har lika många tamdjur dödats vid angreppen 2017 som 2016. Att lika många tamdjur dödats trots färre angrepp än tidigare kan ha orsaker, exempelvis antal djur i besättningen vid angreppstillfället eller hur tamdjuren hållits då angreppen inträffade. Det har varit 21 angreppstillfällen under året. Ett angrepp på ensilagebalar, tre angrepp på bisamhällen, fyra angrepp på hund, 11 angrepp på får, ett angrepp på getter och ett angrepp på nöt. Åtta av angreppen (fyra på får, ett på ensilagebalar och tre på bisamhällen) orsakades av björn, tre av angreppen (ett på får, ett på getter och ett på hund) orsakades av lodjur och resterande

orsakades av varg (sex angrepp på får, tre angrepp på hund och ett på nöt). Totalt har 205 500 kronor betalats ut i ersättning under året. Några av de drabbade har ännu inte sökt ersättning för skadorna som uppkommit och ersättning för dessa kommer att betalas ut under 2018.

Förebyggande åtgärder mot rovdjur

För att minska antalet angrepp bedriver länsstyrelsen ett omfattande arbete för att förebygga skador på tamdjur orsakade av stora rovdjur. Arbetet sker löpande och hittills har drygt 200 000 kronor betalats ut till olika åtgärder. Tre tamdjursägare har beviljats bidrag via viltskademedlen till flyttbara stängsel, för att skydda sina tamdjur mot rovdjur. Ytterligare 19 djurhållare har under året beviljats medel till 28,4 kilometer permanenta rovdjursavvisande stängsel finansierade ur landsbygdsprogrammet till ett totalt belopp av 1,25 miljoner kronor. Länsstyrelsen har under året beviljat 35 ansökningar om skyddsväst för hund och fyra fäbodar har beviljats bidrag till pejls för att kunna lokalisera djuren då de går fritt ute på fäboden.

Utöver direkta ersättningar arbetar länsstyrelsen med att informera om rovdjur och hur det är att leva och verka i områden med rovdjur. Arbetet med att informera om rovdjursförekomst är ett effektivt sätt att minimera skador, särskilt på jakthundar, då det leder till att hundar inte släpps i ett område, där det exempelvis finns varg. Även tamdjurshushållning underlättas av länsstyrelsens dialoger med berörda. Sammantaget har förebyggande åtgärder och information inneburit minskad risk för angrepp i de områden där insatser genomförts.

Skador från stora betande fåglar

En ökning av stora betande fåglar i länet, såsom trana, gås och sångsvan innebär ökade skador på lantbruket. Därför har länsstyrelsen under flera års tid förstärkt det förebyggande arbetet. Från och med 2017 har länsstyrelsen anställda fågelkonsulenter som hjälper lantbrukare att hålla stora betande fåglar borta från känslig och attraherande gröda.

Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt med arbetsgruppen i Hovranområdet i Hedemora kommun och har även enskilda möten med lantbrukare för att följa upp och förbättra arbetet genom dialog.

Länsstyrelsens fältpersonal har utbildats i skrämsel och besiktning. Personalen har dessutom omfattande dialog med omkringliggande län och viltskadecenter i frågor som rör viltskador. Länsstyrelsen besiktar uppkomna skador från stora fåglar och betalar ut ersättning till de drabbade. Fem skyddsjaktsansökningar på trana har kommit in under året, varav tre godkänts, men ingen trana har fällts. Det har också kommit in en ansökan om skyddsjakt på vitkindad gås som avslögs.

Rovdjursinventering

I enlighet med föreskrifter och kriterier för rovdjursinventering har förekomst av varg, lo och järv fastställts. Så även lyckade kungsörnshäckningar. Arbetet med inventering, från planering till genomförande och rapportering har inneburit ökad kunskap och större möjlighet att informera berörda om rovdjursförekomst i länet. Detta har inneburit ökad möjlighet att nå de rovdjurspolitiska målen.

Varg

Totalt berörs Dalarnas län av 24 vargrevir. Antalet familjegrupper (minst tre vargar) i revir helt inom länet uppgick till fem revir. Tio revir med familjegrupper delades med andra län. Antalet revir med revirmarkerande par (två vargar) inom länet var fem och antalet som delades med andra län var fyra. Vid inventeringen av varg 2016/17 konstaterades föryngringar (valpkullar födda 2016) i samma revir som där det fanns familjegrupper, det vill säga fem föryngringar i revir som ligger helt inom länet samt föryngring i tio revir som delvis berör Dalarnas län. Resultatet för

revir helt inom länet har varit oförändrat de senaste åren med viss variation, medan antalet delade revir är högre än vad som konstaterats tidigare. Detta kan anses vara förväntat eftersom nuvarande rovdjurspolitik innebär att vargen ska tillåtas spridas till fler län.

Den invandrade varg (Tunturihannen) som etablerade revir 2016 försvann i november 2016, men valpar efter denna varg har funnits kvar i området. Omfattande arbete har lagts ner i detta område för att säkerställa att de ges möjlighet att reproducera sig och öka den gynnsamma bevarande statusen regionalt och nationellt. Dalarnas län är det län i landet som har flest genetiskt viktiga individer.

Lodjur

Inventeringen av lodjursföryngringar visade tio föryngringar som bedöms röra sig helt inom länets gränser och länet berördes av 14 föryngringar. Lodjursstammen har därmed ökat något sedan föregående år och bedöms vara på väg upp.

Järv

Inom länet konstaterades 5 föryngringar av järv varav två utanför renskötselområdet. Den sydligaste av dessa är även den sydligaste järvföryngring som dokumenterats i Skandinavien någonsin. Föryngring utanför renskötselområdet i länet, har bara konstaterats en gång tidigare (2011). Tre säkra järvföryngringar dokumenterades inom renskötselområdet i Dalarna, där ytterligare en föryngring bedöms sannolik. Endast en gång (2015) sedan inventeringarna i renskötselområdet startade 1996, har antalet där varit högre (fem stycken). Järv förekommer för övrigt sporadiskt i hela länet och det kan finnas ytterligare föryngringar i de södra delarna.

Björn

Under hösten 2017 har en omfattande spillningsinsamling gjorts för att en ny uppskattning av björnstammen ska kunna göras. Resultaten kommer att vara klara under våren 2018.

Björnstammen i Dalarna förväntas ha minskat något, vilket varit avsikten med de senaste årens avskjutning genom licensjakten.

Kungsörn

Inventering av kungsörn genomfördes av Dalarnas ornitologiska förening, genom Kungsörn Sverige. Antalet häckningar var totalt 21 varav 18 var lyckade. Antalet lyckade häckningar har ökat kraftigt jämfört med föregående år.

Dialog kring rovdjursförvaltning

Länsstyrelsen har under året genomfört ett möte med jägarorganisationer, markägarorganisationer och polis för att diskutera och utbyta erfarenheter av illegal jakt och jaktetik. Länsstyrelsen har genomfört ytterligare ett möte med markägarorganisationerna för att fördjupa samarbetet mot illegal jakt och förberedelser till grova jaktbrott. Mötena har bidragit till större kunskap hos deltagarna samt till att jaktlag riskerar avstängning om det finns indikationer på att något olagligt skett inom laget. Eftersom detta arbete startade 2017 är det svårt att se de långsiktiga konsekvenserna, men kortsiktigt har det inneburit ökad möjlighet att stävja eventuella brott.

Länsstyrelsen har under 2017 deltagit vid möten om extra spillningsinventering för varg med älgförvaltningsgrupperna, samt olika myndighetssamverkansmöten. De ämnen som tagits upp har varit rovdjursinventering, utvärdering och uppstart av inventering, gränssamverkansmöten med Norge, illegal jakt och forskning. Alla möten och konferenser har inneburit omfattande kunskapsutbyte, dialog och möjlighet till samverkan kring politiska, biologiska och juridiska mål

och förutsättningar. Länsstyrelsen har även deltagit i myndighetssamverkan med polis och miljöåklagare under året.

Länsstyrelsens personal har deltagit vid möten med olika intressegrupper och berörda i länet. Bland annat har licensjakt på björn, lodjur och varg diskuterats med berörda jägare och allmänhet. Länsstyrelsen i Dalarnas län har anordnat informationskvällar om rovdjur, vilt och inventeringar riktade till allmänhet och personal har föreläst om rovdjur på skolor i länet vid mist tre tillfällen.

Naturskyddsföreningen, rovdjursföreningen, jägarnas riksförbund, jägareförbundet, LRF och skogsägarorganisationer har bjudits in till dialogmöten rörande viltförvaltning, inklusive rovdjursförvaltning.

Länsstyrelsen och viltförvaltningsdelegationen i Dalarna och har genomfört fyra möten där övergripande beslut om vilt- och rovdjursförvaltning tagits. Utöver dessa möten har två utbildningsdagar anordnats, varav en rörande roller, ansvar och uppdrag i delegationen samt allmän kunskap om rovdjurspolitik, juridik och biologi. Den andra utbildningsdagen hade tema renskötsel.

Under hösten träffade länsstyrelsen lantbrukare i södra Dalarna med anledning av arbete med förebyggande åtgärder. Under dagen diskuterades och visades bland annat rovdjuravvisande stängsel på land och i vatten.

Övrig viltförvaltning

Förutom rovdjurshantering har länsstyrelsens viltförvaltning mestadels rört frågor om älg, bäver och skador från stora fåglar. Intresset från allmänheten för frågor rörande vilt är fortsatt stort och frågor om alla viltslag besvaras dagligen via telefon och e-post. De flesta frågorna rör jaktförhållanden på enskilda fastigheter från mäklare och privatpersoner, skyddsjakt, rådgivning kring skyddsjakt på ett flertal arter, jakttider och jaktligt samarbete i viltvårdsområden, licensområden och älgskötselområden.

Registreringen av älgjaktområden har gått som planerat efter de ansökningar som inkommit och länet består nu av 69 älgskötselområden och 100 licensområden. Älgskötselområdena täcker 95% av länets totala älgjaktareal. Det har bildats fyra nya viltvårdsområden under 2017 och det finns totalt 185 viltvårdsområden i länet.

Totalt har 26 älgskötselplaner och 11 älgförvaltningsplaner granskats och arbetet är omfattande. Årets avskjutning av älg uppgick till 6 242 älgar, enligt inrapporteringsverktyget Älgdata. Antalet kan förväntas öka eftersom sista datum för 2017 års älgjakt är 31 januari 2018. Antalet fällda älgar ligger på 88 % av den planerade avskjutningen i älgskötselområdena.

Fyra utbildningstillfällen för älgförvaltningsgrupper och älgskötselområden har hållits i samarbete med Skogsstyrelsen och Svenska Jägareförbundet. Länsstyrelsen deltog i ett informationsmöte inför älgjakten och i ett ordinarie möte med en älgförvaltningsgrupp. Deltagandet har inneburit tydligare dialog och större möjlighet att nå politiska mål om en älgstam i balans med beteskador och älgfoder.

Arbetet med bäver handlar närmast uteslutande om handläggning av ansökningar om rivning av bäverdammar enligt 23 a och 29 §§ Jaktförordningen, men även i några fall om skyddsjakt med slagfälla enligt 23 och 24 §§ NFS 2002:18. Besluten om rivning har minimerat skador på skog, vägar och fastigheter.

Dalarnas län har utöver älg och rovdjur även vildsvin och kronhjort. Under året har en förvaltningsplan för kronhjort tagits fram. Framtagningen av planen har gjorts av länsstyrelsens personal och en arbetsgrupp utsedd av viltförvaltningsdelegationen. Den 29 november antog

viltförvaltningsdelegationen planen och länsstyrelsen fastställde den i december. Avskjutning av kronhjort är i det närmaste oförändrad och andelen skador orsakade av kronhjort verkar inte ha ökat från föregående år. Totalt har Dalarna tio kronhjortsskötselområden. Förvaltningsplan och bildande av kronhjortsskötselområden har inneburit en ökad regionalisering och ökat inflytande för de som berörs. Antalet vildsvin ökar i länet, vilket gör att avskjutningen ökar varje år. Länet har en gällande förvaltningsplan för vildsvin. Skyddsjaksärenden rörande vildsvin kommer in årligen och de flesta ansökningar gäller tillstånd för mörkersikten.

Länsstyrelsen har beviljat tillstånd för skyddsjakt på ett antal arter, främst fåglar, till Mora och Romme flygplats, i enlighet med 23 § jaktförordningen. Tillstånd har beviljats av flygsäkerhetsskäl. Ett antal duvor, kråkor och måsar har fällts genom dessa tillstånd.

Regleringsbrevsuppdrag 1.28

Länsstyrelserna i Dalarnas, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län ska i samråd med Sametinget och samebyarna i respektive län arbeta med förvaltningsverktyget för rovdjur inom renskötselområdet i syfte att upprätthålla en hållbar rennäring och en gynnsam bevarandestatus för stora rovdjur. Arbetet bör ske i enlighet med regeringens proposition En hållbar rovdjursförvaltning (prop. 2012/13:191, bet. 2013/14: MJU7, rskr. 2013/14:99). Länsstyrelserna ska redovisa hur arbetet med förvaltningsverktyget fortskrider samt redovisa skadenivån för respektive sameby.

För att uppfylla målet om en hållbar rennäring i länet har Länsstyrelsen, under 2017, beviljat licensjakt på fem lodjur och åtta björnar i samebyns åretruntmarker samt skyddsjakt på tre vargar som riskerat att orsaka omfattande skada på renhjorden. Genomförda jakter har inneburit mindre skador på rennäringen, beräknat på den predation som forsknings och erfarenhetsmässigt konstaterats.

På grund av det inte gått att genomföra renräkningen de senaste åren har inga förlustsiffror rapporterats av samebyn under 2016 och 2017. Länsstyrelsen redovisar därför utfallet från 2015. Med nuvarande modell för uträkning uppgick skadorna, enligt Länsstyrelsen, till 7,8 %, då har nationella siffror för kalvdödlighet och reproduktion använts. Enligt Idre nya sameby ligger skadorna på drygt 18 %. De har använt siffror som de anser vara mer lokalt överensstämmande. En ny beräkningsmodell presenterades 2016, men den har ännu inte använts av Idre nya sameby eftersom det inte gått att genomföra renräkningen. Modellen håller i skrivande stund på att utvärderas av Naturvårdsverket, sametinget och två samebyar. Målsättningen är att den nya beräkningsmodellen bättre ska fånga upp samebyars individuella förutsättningar och Idre nya sameby avser att använda modellen 2018.

Under 2017 har Länsstyrelsen och samebyn fortsatt arbetet för att ta fram en förvaltningsplan för att underlätta samarbetet. Länsstyrelsen har arbetat projektbaserat i samverkan med Idre nya sameby med fokus på att ta fram en plan i dialog. Förvaltningsplanen beräknas vara klar att användas från 2018 och framåt.

Under hösten deltog Länsstyrelsen i två möten med samtliga länsstyrelser som jobbar med toleransnivåerna för att ta fram nya riktlinjer för skyddsjakt i renbetesområdet. Länsstyrelsen deltog även, tillsammans med samebyn, vid ett möte i Idre där Viltskadecenter presenterade sin senaste rapport om björnpredation på ren. En rapport som är ett viktigt underlag för det fortsatta arbetet inom förvaltningsplanen.

Landshövdingen bjöd 2017 in Idre nya sameby och Älvdalens kommun till ett möte för att diskutera tvärssektoriella frågor som berör renskötsel, samerna som minoritet, rovdjur och företagande.

Utöver den samverkan som sker i fält har Länsstyrelsens handläggare haft flertalet kontakter, med samebyrepresentanter, via andra möten, telefon och e-post. Idre nya sameby har två representanter i viltförvaltningsdelegationen. I dessa kontakter behandlas rennäring, rovdjur och toleransnivåer.

Ordförande i samebyn har hållit en endagsutbildning för handläggare vid Länsstyrelsen samt för viltförvaltningsdelegationens ledamöter. Utbildningen gav ökad kunskap om renskötsel och främja dialogen om rovdjurens påverkan på renskötsel.

Sammantaget bedömer Länsstyrelsen att arbetet har bidragit till att uppnå uppdraget i regleringsbrevet.

Regleringsbrevsuppdrag 3.23

Länsstyrelserna ska ta fram regionala handlingsplaner för grön infrastruktur. Naturvårdsverkets riktlinjer för handlingsplanerna ska tjäna som vägledning för arbetet. I uppdraget ingår att:

- identifiera landskapets biotoper, strukturer, element och naturområden i land- och vattenmiljön inklusive i tätortsnära områden,

- redovisa lämpliga bevarandeinsatser som hänsyn, skydd, skötsel och restaureringsinsatser, som bl.a. kan utgöra grund för prövningsverksamhet och fysisk planering,

- samarbeta med berörda landskapsaktörer inom exempelvis skogsbruk, jordbruk och fiske, och

- involvera det civila samhället i arbetet.

Målsättningen är att handlingsplanerna till stora delar ska vara etablerade 2018. Vid genomförande av uppdraget ska effekterna av ett förändrat klimat beaktas. Uppdraget ska redovisas till regeringen (Miljö- och energidepartementet) samlat den 1 oktober 2018 av Länsstyrelsen i Västerbottens län. I denna redovisning integreras slutredovisningen från motsvarande uppdrag om grön infrastruktur i länsstyrelsernas regleringsbrev för 2015 och 2016. Utvecklingen av arbetet ska även delredovisas samlat av Länsstyrelsen i Västerbottens län den 1 oktober 2017 till regeringen (Miljö- och energidepartementet) samt i länsstyrelsernas årsredovisningar. Uppdraget finansieras delvis av medel från anslaget 1:3 Åtgärder för värdefull natur under utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård.

Regional handlingsplan för grön infrastruktur i Dalarnas län

Under året har arbetet med handlingsplanen fortsatt. Vid Länsstyrelsen i Dalarnas län finns en projektgrupp som leder arbetet i enlighet med upprättad projektplan. Personalen i gruppen representerar arbetsområden som miljöövervakning, arbete med hotade arter samt prövning och tillsynsverksamhet. Projektgruppen har engagerat många av Länsstyrelsens kompetensområden som bidragit med textbeskrivningar till handlingsplanens beskrivande avsnitt av landskapets olika kvalitéer och beståndsdelar.

För att involvera berörda aktörer och civilsamhället har Länsstyrelsen haft flera samverkansmöten med olika organisationer och verksamhetsutövare, ideella föreningar, skogsbrukets och jordbrukets företrädare samt länets kommuner. Många bra synpunkter har kommit in som arbetats in i den regionala planen. Erfarenheter av att skapa dialog med landskapens skilda aktörer gjorde Länsstyrelsen i Dalarnas län redan under tiden som pilotlän för regional landskapsstrategi. Planering för kommunikationsinsatser av handlingsplanen är påbörjad. Länsstyrelsen bedömer att det under 2018 kommer att pågå ett antal etablerade åtgärder som härrör från handlingsplanen, till exempel den reviderade planen för formellt skydd av skog.

Värdeetrakter håller på att utarbetas för några olika naturtyper och olika exempel på hur man kan agera för att skapa och/eller upprätta grön infrastruktur i länet tas fram såväl storskaligt som i mindre skala. Några analyser av skogliga naturtyper har gjorts sedan tidigare och dessa tillsammans med en utvärdering av strategin för formellt skydd som gjorts utgör viktiga indata för att beskriva situationen för den gröna infrastrukturen i Dalarnas län. Allteftersom sammanställningarna av underlag och analyser av länet blir klara vidtar arbetet med att identifiera de utmaningar för den gröna infrastrukturen som länet har. Samordning mellan arbetet med handlingsplanen och länets åtgärdsprogram för miljömålsarbete sker löpande. Kommunernas planerare samt ärendehandläggare är en viktig målgrupp för handlingsplanen genom att de i villkor och förlägganden kan lyfta betydelsen av ekosystemtjänster. Med anledning av detta arrangerade länsstyrelsen bland annat en utbildningsdag för kommunernas tjänstemän kring grön infrastruktur.

Lantbruk och landsbygd

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 60*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	12,8	13,1	13,1
Årsarbetskrafter kvinnor	17,9	15,7	17,0
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	13,65	13,77	14,90
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	31 541	28 665	29 941
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	13,67	13,64	14,94
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	4 510	1 109	894
Antal beslutade ärenden ¹⁾	8 071	1 053	977
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	734	5	32
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0	0	1 116

¹⁾ Under 2017 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, vilket medför att delar av handläggningen ännu ej gått att genomföra och att rättvisande statistik över handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (601) därmed inte är möjliga att hämta ut i sin helhet. I tabellen ingår statistik över direktstöd, betesstöd samt kompensationsstöd. För 2015 och 2016 kunde inte ärenden om jordbrukarstöd redovisas med anledning av den pågående utvecklingen av Jordbruksverkets IT-system.

För landsbygdsstöden (602) redovisas för 2017 komplett ärendestatistik av både ansökningar om stöd och utbetalningar. För år 2016 kunde inte utbetalningar av stöd redovisas, enbart ansökningar om stöd.

Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med ärenden beträffande jordbrukarstöd- direktstöd, betesstöd och kompensationsstöd samt landsbygdsstöd från Jordbruksverkets IT system, BLIS.

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Antalet årsarbetskrafter och verksamhetskostnader har ökat jämfört med 2016. Detta eftersom Jordbruksverkets IT-system inte bidrar till en effektivare handläggning. Vi har tillfört fler handläggare för att klara av ärendehantering och att hinna med att betala ut så mycket som möjligt till länets brukare.

Samlad bedömning av resultat

Se under uppdrag 1.25 (sid. 108).

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 4 §

3. Länsstyrelsens uppgifter omfattar också tillsyn över att fastighetsinnehav avvecklas enligt 18 kap. 7 § ärvdabalken. Förordning (2008:1346).
-

Om dödsbo äger lantbruksfastighet, måste dödsboet avveckla innehavet senast fyra år efter utgången av året då dödsfallet inträffade. Regeln ska minska dödsboägandet, eftersom det kan leda till att brukandet och förvaltningen av fastigheterna försvåras.

Under 2017 har rutinerna kring tillsynen över avveckling av dödsboägda lantbruksfastigheter skärpts. Detta har resulterat i att vi utfärdat cirka 70 förlägganden. Under 2018 kommer dessa följas upp och vid behov vitesföreläggas.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.25

Följande likvärdiga målsättningar ska vara vägledande för länsstyrelsernas hantering av EU-stöd: effektivisering och förenkling för företag och myndigheter, minskning av de administrativa utgifterna, en strävan efter att stöden i så stor utsträckning som möjligt kan betalas ut så tidigt som regelverket tillåter, och minskning av andel fel i stödhanteringen.

Vid genomförande av Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020 och Havs- och fiskeriprogrammet ska länsstyrelserna:

redovisa genomförandet av programmen enligt riktlinjer från Statens jordbruksverk samt

avseende Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020 tillsammans med Statens jordbruksverk delta i utarbetande av ett styrnings- och uppföljningssystem (SUSS-LB och SUSS-JBR) med målet att arbetet ska vara slutfört under 2017.

Länsstyrelserna ska redovisa handläggningstider och måluppfyllnad utifrån de mål som satts inom ramen för styrnings- och uppföljningssystemet SUSS-LB och SUSS-JBR samt det samlade resultatet av arbetet under åren 2016 och 2017 med att upprätta åtagandeplaner för betesmarker och slätterängar.

Uppdragen om genomförande av Landsbygdsprogram för Sverige 2014–2020 och Havs- och fiskeriprogrammet finansieras av medel från anslagen 1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur och 1:18 Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur under utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel.

Samlad bedömning av resultat

Verksamheten med att implementera Landsbygdsprogrammet har skett fullt ut från mars 2016 och Dalarna har fått ett stort antal ansökningar inom de flesta områden.

Ansökan om stöd

Landsbygdsprogrammet öppnade för ansökningar om företagsstöd för djurstallar och projektstöd för bredband i september 2014 samt för övriga stödformer från 2015. Fiskerifonden öppnade för ansökningar 2015. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om ansökan om stöd i landsbygdsprogrammet öppnade i mars 2016 och för fiskerifonden kunde Länsstyrelserna ta beslut först efter Jordbruksverkets avropsbeslut i september 2016. Fiskärendena beslutas av länsstyrelsen i Gävleborg och inkomna ärenden har beslutats. Arbetet under 2017 har till stor del bestått av att hantera äldre ansökningar. Inom många insatsområden ligger dock länsstyrelsen delvis i fas. Medel för miljöinvesteringar finns kvar med ett fortsatt jämnt inflöde av ansökningar och en handläggning som i huvudsak ligger i balans.

Ansökan om utbetalning

Gällande utbetalningar av landsbygdsstöd så öppnade möjligheten för kund att söka delutbetalning och förskott i april 2016 för slututbetalning i maj 2016. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om förskott öppnade i maj 2016 och för delutbetalning juli-augusti 2016. Först den 19 december 2016 kunde beslut om slututbetalning ske för alla stödformer. Ärendehanteringen under 2017 har därför bestått till stor del av äldre ärenden. Situationen i slutet av 2017 är en relativt kort handläggningstid på utbetalningar.

Handläggningstider och måluppfyllnad utifrån de mål som sätts inom ramen för detta arbete

Länsstyrelserna är representerade och medverkar i Statens jordbruksverk arbete med utarbetandet av ett styrnings- och uppföljningssystem (SUSS-LB och SUSS-JBR).

Länsstyrelsen har under 2017 handlagt och fattat beslut som innebär att stödpengarna inom vissa insatsområden är slut medan det finns insatsområden med äldre ärenden som fortfarande är obehandlade. Det prioriteringsarbete som skett under 2017 kommer fortsätta 2018.

Hur regionala prioriteringar och urvalskriterier bidrar till programmets mål

Den regionala handlingsplanen för det svenska landsbygdsprogrammet 2014 – 2020 är reviderad och godkänd.

För att säkerställa ett effektivt och framgångsrikt genomförande av landsbygdsprogrammet och den regionala handlingsplanen har länsstyrelsen tagit hjälp av ett noggrant utvalt partnerskap. Det består av ett antal ideella, privata och offentliga aktörer som, förutom att bidra till genomförandet, också är viktiga för handlingsplanens utformning, uppföljning och revidering. Organisationerna som ingår i partnerskapet är på ett eller annat sätt aktiva på Dalarnas landsbygd. De har alla goda kunskaper och kompetens inom sina respektive verksamhetsområden. Aktörerna som ingår i Dalarnas partnerskap är, Naturskyddsföreningen Dalarna, Lantbrukarnas Riksförbund, Region Dalarna, Dalarnas Idrottsförbund, Siljan Turism, Borlänge Kommun, Coompanion Dalarna, Företagarna Dalarna, Dalarnas hembygdsförbund och Skogsstyrelsen. Den breda representationen gör att länsstyrelsen lättare kan identifiera brister i kommunikationen och förbättra handlingsplanen. Partnerskapet har under 2017 haft ett möte.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Insatser för att förbättra länets ägostruktur 2017

Närmare 1/3 av Dalarnas jord- och skogsbruksmark är fortfarande ägosplittrad, det återstår 534 000 hektar mark som är uppdelad i många små, smala och svårbrukade skiften. Med nuvarande omarronderingstakt dröjer det 100 år innan en rationell fastighetsindelning är genomförd i länet. Att öka tempot i arbetet är av stor vikt för att ge förutsättningar för ett effektivare jord- och skogsbruk och därmed ekonomisk livskraft på landsbygden.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har därför, efter ett regeringsuppdrag och i samverkan med berörda myndigheter, markägare och näringen lagt en långsiktig plan med en uppdaterad omarronderingsplan. Uppdraget har redovisats i två rapporter (Granath et al. 2017, Länsstyrelsen i Dalarnas län 2017). Utredningen visar på stora potentiella samhällsvinster samt en långsiktig finansiering av arbetet.

Vidare har en plan för ett nytt arbetssätt som bygger på information, dialog, delaktighet, samverkan och transparens tagits fram. Arbetssättet kommer att testas i pilotprojekt som påbörjas under 2018.

Projekt för ekologisk produktion

Länsstyrelsen bedriver under sedan 2015 ett projekt som syftar till att bidra till att nå miljömålen *Ett rikt odlingslandskap* och *Giftfri miljö* och Dalarnas egna mål för ekologisk produktion.

Syftet med projektet är att tillgodose behovet av kompetensutveckling inom ekologisk produktion och därmed bidra till ökad certifiering inom växtodling, mjölk-, kött-, grönsaker- och bärproduktion. Projektet syftar även till att öka antalet företag som producerar ekologiska råvaror.

Under 2017 genomfördes en valldag i samarbete med Länsstyrelsen i Gävleborg och Stiernhööksgymnasiet i Rättvik där aktiviteten var förlagd. Ca 100 lantbrukare från Dalarna och

Gävleborg deltog under dagen och innehöll kunskap för både konventionell och ekologisk produktion.

Två kursdagar på temat ekologisk växthusodling av grönsaker samt en kursdag i ekologisk frilandsodling har genomförts i samarbete med Länsstyrelsen i Gävleborgs län. Totalt antal deltagare var 40 personer. I projektet har också rådgivning genomförts med syfte att stötta lantbrukare i under omlägningsprocessen från konventionell till ekologisk produktion.

Projekt för "nya jobb"

Länsstyrelsen bedriver sedan 2016 kompetensutvecklingsprojektet Affärsutveckling för besöksnäringen. Aktiviteterna som startade under 2017 är upphandlade och genomförs av Besöksnäringsskolan genom affärsutvecklingsprogrammet "Kurbits".

Länsstyrelsen i Dalarnas län bedriver sedan 2016 ett kompetensutvecklingsprojekt med temat Trädgård som resurs. Genom att utveckla sin trädgård kan besöksföretag öka sin attraktivitet som besöksmål. Under 2017 har 3 kursdagar och 1 studiebesök genomförts med temat "Odlar och laga mat av grönt kulturarv" med totalt 16 deltagare. Projektet har också tryckt broschyren "Trädgårdar i Dalarna" i samarbete med trädgårdsföreningen Blålockan.

Projekt för ett rikt odlingslandskap

Sedan 2015 bedriver länsstyrelsen ett kompetensutvecklings-, rådgivnings- och informationsprojekt inom området Ett rikt odlingslandskap.

Delprojekt våtmarker syftar till att öka kompetensen hos markägare och jordbrukare i Dalarnas med syfte att restaurering och skötsel av våtmarker genomförs där det är mest lämpligt. Under 2017 har fyra fältvandringar hållits och 7 enskilda rådgivningsbesök genomförts.

Delprojekt odlingslandskapet syftar till att öka kunskapen om natur- och kulturvärden i odlingslandskapet och lämplig skötsel för att på så sätt bidra till att länets miljömål, främst Ett rikt odlingslandskap, uppfylls. Aktiviteter under 2017 har varit tre kurser om slåtterängar, en kurs om fönsterrenovering på lantbruksbyggnader, instruktion i lieslipning samt pris till Årets ängsbrukare i Dalarna.

Tillsynsarbete växtskydd och biodling 2017

Följande områden har varit föremål för tillsyn / ingått i tillsynsansvaret:

Flyghavre - främst hos ett mindre antal lantbrukare med "nyanmälda" förekomster men även hos några med tidigare kända förekomster.

Potatiskräfta - information i form av utskick samt tillsyn i form enkät till risk- respektive smittförklarade fastigheter i länet.

Behörighet att använda kemiska växtskyddsmedel – utbildning i länsstyrelsens regi. Aktiviteter under året är en grundkurs och tre vidareutbildningskurser med totalt 76 kursdeltagare.

Biodling och bitillsyn – Länsstyrelsen i Dalarnas län ansvarar för bitillsynen i Dalarna, Gävleborgs, Värmlands och Örebro län. I regionen arbetar 39 bitillsynsmän med bekämpning av bisjukdomar i sina respektive distrikt. Under året har tre nya tillsynsmän förordnats. När det gäller bisjukdomsläget har endast ett mindre utbrott av amerikansk yngelröta konstaterades i juni (Sunnemark i Värmland). Länsstyrelsen i Dalarnas län har medverkat i Jordbruksverkets referensgrupp för att arbeta fram en ny bisjukdomsföreskrift.

Rennäring och fjällförvaltning

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 61*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	0	0	0
Årsarbetskrafter kvinnor	0	0	0
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0	0	0
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	0	0	17
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0	0	0,01
Antal ärenden, inkomna och upprättade	0	0	3
Antal beslutade ärenden	0	1	2
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år	0	1	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	0,00	0	0

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Länsstyrelsen i Jämtlands län hanterar rennäringsfrågor i Dalarnas län.

Länsstyrelseinstruktion 6 §

2. Länsstyrelserna i Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län har uppgifter i fråga om fjällförvaltningen i länen.

Länsstyrelserna i Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län samverkar i fjällfrågor inom ramen för den så kallade Fjälldelegationen. Delegationen består av de fyra landshövdingarna med var sin beredande tjänsteman på chefsnivå. Under större delen av 2017 har landshövdingen i Västerbotten varit ordförande och därmed ansvarat för planering och genomförande av delegationens möten. 1 november överlämnades ordförandeskapet till landshövdingen i Jämtlands län. Under året har delegationen sammanträtt två gånger. Representer för miljö- och energidepartementet respektive Naturvårdsverket har deltagit vid delegationens möten.

Några exempel på frågor som behandlats är miljömålet Storslagna fjäll, Turism och hållbar utveckling i fjällen, Förvaltning av statens mark och av naturskyddade områden, Statliga ledsystemet, Småviltjakten på statens mark, Terrängkörningsfrågor och Faunafrågor.

Samarbetet inom fjälldelegationen leder till att det statliga arbetet i fjällvärlden får en mer sammanhållen inriktning. Fjälldelegation har under året haft regelbunden kontakt med berörda departement och statliga verk och kan i dessa sammanhang framföra fjällänens samlade synpunkter. Ett annat resultat är anordnandet av konferensen Hållbar utveckling i fjällen. Konferensen var först planerad till 2017 men kommer nu att gå av stapeln i maj 2018 i Vilhelmina, Västerbotten.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.27

Länsstyrelserna i Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län har uppgifter i fråga om fjällförvaltningen i länen. I myndigheternas redovisning av dessa uppgifter ska även framgå hanteringen av markärenden ovan odlingsgränsen och på renbetesfjällen. Handläggningen i upplåtelse- respektive friköpsärenden ska redovisas separat.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har inte genomfört några markärenden, upplåtelser eller friköpsärenden under 2017.

Tabell 2.1: Rennäring (Regleringsbrevsbilaga)

Länsfakta om rennäring	2017-12-31	2016-12-31	2015-12-31
Faktiskt antal renar i förhållande till tillåtet antal (%)	0	0	0
Antal samebyar	0	0	0

Källa:

Kommentar till tabellen Tabell 2.1: Rennäring (Regleringsbrevsbilaga)

Länsstyrelsen i Jämtlands län hanterar rennärringsfrågor i Dalarnas län.

Fiske

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 62*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	1,6	1,5	1,8
Årsarbetskrafter kvinnor	0,2	0,3	0,3
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,80	0,85	1,03
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	1 659	1 547	1 899
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	0,72	0,74	0,95
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	346	405	417
Antal beslutade ärenden ¹⁾	291	408	413
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	6	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	937	603	227

¹⁾ Till Årsredovisningen 2016 var det inte möjligt att från Jordbruksverkets IT-system hämta ut fullständig statistik för fiske (VÄS 622) avseende åren 2015-2016. Uppgifterna är uppdaterade i Årsredovisning för år 2017, varför 2015-2016 års värden skiljer sig åt jämfört med vad som redovisades i Årsredovisningen för år 2016.

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Antal årsarbeten, verksamhetskostnader och antal ärenden är i stort sett oförändrat jämfört med 2016. Ökningen av bidragsutbetalningarna 2016 avser fiskevårdsbidrag. Länsstyrelsen ser positivt på de ökande bidragsutbetalningarna då det tyder på en ökning av vattenvårdande åtgärder i länet. De bedöms vara ett resultat av den uppsökande, vägledande verksamhet länsstyrelsen ägnat sig åt under de senaste åren.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsen i Dalarnas län arbetar sedan några år tillbaka med uppsökande vägledningsinsatser till fiskevårdsområdesföreningar och andra organisationer inom fiskevård och fiskeförvaltning. Under 2017 har ett ökande intresse för fiskevårdsfrågor noterats hos kommunerna vilket är mycket positivt då kommunerna kan spela en viktig roll i vattenvårdsarbetet som huvudmän och finansiärer för åtgärder. En hållbar fiskeresurs bedöms även som en viktig förutsättning för utvecklingen av länets fisketurism. Arbetet med fiskevård och fiskeförvaltning utgår från en länstäckande åtgärdsplan och har genom att aktivt söka upp fiskevårdsområdesföreningar och kommuner initierat flera åtgärder. Dessa åtgärder finansieras främst av 1:11 anslaget från Havs- och Vattenmyndigheten. Länsstyrelsen bedömer att det uppsökande arbetet resulterat i att fler restaureringar nu genomförs i länet jämfört med tidigare år.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Slutfas i Vanåprojektet

2017 var sista året för restaureringsprojektet i Vanåns vattenområde som finansieras av Havs- och Vattenmyndighetens 1:11-anslag. Projektet har löpt enligt plan och under året resulterat i att ytterligare 25 km vattendrag återställts samt att ca 20 km lekbottnar tillkommit. Elfiskeundersökningar har genomförts av lekbottnar för att följa upp effekter av genomförda åtgärder. Inom projektet har en stor mängd kulturmiljöinventeringar genomförts för att möjliggöra bra avvägningar mellan ibland motstående miljö- och kulturmiljöintressen. Ett område med extra stora kulturmiljövärden har lämnats för att belysa hur flottningen utvecklats inom länet. Förutom

en stor mängd miljöåtgärder har projektet även medfört ett mer utvecklat internt samarbete mellan miljö- och kulturmiljö på länsstyrelsen.

Övriga restaureringsinsatser i länet

Utifrån befintlig åtgärdsplan har ytterligare restaureringsåtgärder utförts i Lungsjöån. Fiskevårdsområdesföreningarna i länet har själva finansierat insatser i Lådeån, Bliksån och Österdalälven nedströms kraftverket i Spjutmo. I de sistnämnda projekten har länsstyrelsen haft en rådgivande funktion.

Inspiration och utbildning av fiskevårdsområdesföreningar

Länsstyrelsen har deltagit i projektet ”Fiskevård i Nedre Dalälvsområdet” som Nedre Dalälvens intresseförening driver i syfte att utbilda och inspirera fiskevårdsområdesföreningarna från Säter till och med Älvkarleby gällande fiskevård och fiskvårdande åtgärder. Projektet har resulterat i två fältdagar och ett antal träffar med en eller flera fiskevårdsområdesföreningar under 2017.

Länsstyrelsen har anordnat två utbildningsdagar i Hartijoki-metoden som är en metod för att restaurera mindre vattendrag med enkla verktyg. Insatserna syftar till att inspirera fiskevårdsområdena till att genomföra egna åtgärder och därmed öka åtgärdstakten i länet. Efter insatserna har länsstyrelsen noterat ett större intresse för rådgivning och utbildning i Hartijokimetodiken varför insatserna bedöms uppnått sitt syfte.

Hållbar vattenkraft i Dalälven

Länsstyrelsen i Dalarnas län driver sedan slutet av 2015 ett nationellt pilotprojekt för *Hållbar vattenkraft i Dalälven*. En utförligare beskrivning finns under avsnittet Naturvård, samt miljö- och hälsoskydd.

Hållbar fiskeförvaltning i Siljansområdet

Fiske- och vattenverksamhetshandläggarna har sedan några år utvecklat sitt samarbete och arbetar gemensamt med åtgärder som berör såväl fiskeförvaltning och vattenförvaltning som tillsyn av vattenverksamheter. Efter att domarna om fiskvägar i Österdalälven beslutades under 2017 har ett arbete inletts för att ta fram en gemensam arbetsplan för Siljansområdet (verifikat). Arbetsplanen kommer att omfatta tillsyns-, övervaknings- och samverkansinsatser och bedöms vara en förutsättning för en hållbar fiskeförvaltning i Siljansområdet.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Tabell 1.2: Fiske (Regleringsbrevsbilaga)

Länsfakta	2017	2016	2015
Antal fiskevårdsområden	72	72	71
Antal fiskelicenser	0	0	1
Antal personliga fiskelicenser	0	0	1
Antal inkomna ansökningar om stöd ur strukturfondsprogram	1	0	0

Källa:

Kommentar till tabellen Tabell 1.2: Fiske (Regleringsbrevsbilaga)

Huvuddelen av länets sjöar och vattendrag ingår i något av länets 72 fiskevårdsområden (FVOF). Det finns därför inga stora behov av att bilda ytterligare områden.

Den yrkesfiskare som tidigare redovisats i tabellen bedriver inte sitt fiske i Dalarnas län utan i Stockholms län.

En ansökan om stöd till fiske ur strukturfondsprogram till en fiskodling i Dalarna har inkommit under året. Den hanterades av Länsstyrelsen i Gävleborgs län enligt en gemensam överenskommelse.

Folkhälsa

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 70*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	1,1	0,9	1,2
Årsarbetskrafter kvinnor	1,4	1,1	1,2
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,09	0,99	1,23
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	3 298	3 427	3 515
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,43	1,63	1,74
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	34	14	34
Antal beslutade ärenden ¹⁾	21	34	11
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	0	5	4
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	181	-1	209

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Under delar av året har samordnare ANDT haft annat uppdrag på halvtid och under årets tre sista månader varit tillförordnad chef. Vikarie för ANDT frågorna tillträdde under hösten.

Sammanfattande bedömning av resultat

Länsstyrelsen i Dalarnas län har under år 2017, inom naturreservat och kulturresevat genom besöksmålsutveckling, verkat för att folkhälsomålen stärks avseende fler möjligheter till friluftsliv och besöksmål i naturen som gjorts tillgängliga med både rullstol och barnvagn.

Inom krisberedskapsområdet har länsstyrelsen verkat för att folkhälsomålen uppnås genom utrymningsplanering och förmågan att i blåljusverksamheten i länet hantera CBRNE. Inom samhällsplaneringsområdet har länsstyrelsens yttranden i kommunernas planverksamhet stärkt folkhälsomålen avseende friluftsliv, trygghet och buller i bostäder. Länsstyrelsen har i alkohol- och tobaksområdet stärkt folkhälsan genom att samordna regionala aktörer och kommuner i det förebyggande ANDT området och utvecklat metoder för tillsyn samt regional samverkan för tidiga insatser mot alkohol och droger i trafiken.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

6. Länsstyrelsen ska verka för att det av riksdagen fastställda nationella folkhälsomålet uppnås genom att folkhälsan beaktas inom länsstyrelsernas arbete med bl.a. regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering samt alkohol och tobak,

Samhällsplanering

I Länsstyrelsens remisshantering av översikts- och detaljplaner, har under år 2017 insatser gjorts för att verka för att de nationella folkhälsomålen nås. Dessa insatser har främst gjorts genom att i Länsstyrelsens yttranden till kommunerna om deras planer, följa upp hur lagstiftning avseende exempelvis buller samt regionala vägledningar tillämpats och påtala behoven av åtgärder. I yttrandena har i nyproduktion av flerbostadsfastigheter framhållits behoven av hänsyn till tysta sidor i lägenheter samt trygghet i stadsbilden för oskyddade trafikanter och för utsatta grupper under mörka timmar som flickor och pojkar samt kvinnor. I flera remissyttranden under år 2017 har länets gemensamma riktlinjer för samhällsplanering vid översvämningsbenägna eller skredbenägna områden eller vid leder för Farligt gods tillämpats i remissförfarandena. Länsstyrelsen har även noterat att de regionala riktlinjerna som beslutats tidigare år efter samverkan med kommuner och regionala aktörer som Trafikverket har haft genomslag i kommunernas planläggning enligt PBL Plan-och Bygglagen och resulterat i att folkhälsomålen stärkts i kommunernas samhällsplanering.

Krishantering

Länsstyrelsens arbete med koppling till folkhälsomålen finns inom flera områden i krisberedskap och räddningstjänst. I den regionala strategin för krishantering i Dalarnas län som tillämpas vid ordinarie-, övnings- och skarpa samlingar för regional samverkan vid kris, bedöms alltid särskilt utsatta gruppers behov eller behovet av särskild analys av situationen för dessa grupper. Under år 2017 har dessa metoder tillämpats och förmågan att hantera utsatta stärkts i samverkanssituationer. Dessa samverkanssituationer har under år 2017 varit vid skarp samling med anledning av utsläppet av Fluorvätesyra i Avesta samt under gränsövningen Eldstorm.

I arbetet med kommunerna kring Översvämningsdirektivet samt i beredskapsplanering för dammbrott och utrymningsplanering för dammbrottssituationer eller andra utrymningssituationer, har resultaten för folkhälsomålen stärkts. Detta har gjorts genom att planverk och system för larmning vid utrymningssituationer av människor och sällskapsdjur utvecklats under år 2017. Utvecklingen av larmsystemen har skett i samverkan med bl.a. Svenska kraftnät och länsstyrelser i län med andra stora älvar med utbyggd vattenreglering.

Utvecklingen av civilt försvar har aspekter mot Folkhälsomålen och möjligheten att uppnå målen har stärkts genom har Länsstyrelsen under år 2017 vid interna workshops med alla personal på personaldag diskuterat det åter uppmärksammade behovet av befolkningsskydd. Utöver detta har möjligheten att nå Folkhälsomålen stärkts genom samverkansinsatser avseende att stärka förmågan till räddningsinsats mot CBRNE. Dessa stärker i sin tur förmågan att i krig hantera stridsmedel med CBRNE. Samverkansinsatserna har genomförts med länets 11 räddningstjänster, polisområdet Dalarna, Försvarmakten och övriga fem länsstyrelser i samverkansgrupperingen Nordsam.

Länsstyrelsen i Dalarnas nationella uppdrag av regeringen att utveckla metoder för social riskanalys, med fokus på våldsbejakande extremism, har under år 2017 stärkt folkhälsomålen. Detta har uppnåtts bland annat genom att pilotprojekt initierats vid flera kommuner. Dessa första

pilotprojekt omfattar lägesbildsutveckling och försök med samlad regional kompetensfunktion för kommunerna i länet. Insatserna som påbörjats under år 2017, stärker folkhälsomålen genom att samhällsaktörer får en systematisk samlad bild av vilka grupper, områden och verksamheter som behöver stärkas för att skapa trygghet. Målen stärks även genom att en regional kompetensresurs under en försöksperiod, kan ge stöd till övriga kommuner i länet som påverkas av extremism eller behöver stöd med att hantera avhoppare från våldsbejakande organisationer.

Stöd i föräldraskapet

Under året har nätverket för kommuner och ideella organisationer rörande föräldraskapsstöd till föräldrar med barn i tonåren utvecklats både vad gäller antalet deltagare och samarbetsformer. En länsgemensam strategi håller på att tas frambedöms resultera i tydligare och mer samordnade mål och uppföljningsmöjligheter. Länsstyrelsen har bidragit ekonomiskt till deltagarnas kompetensutveckling inom olika program för föräldraskapsstöd.

Nätverkets möten har resulterat i att deltagande kommuner och organisationer kunnat dra nytta av varandras arbete, förmedlat kunskap och dragit nytta av varandras idéer.

Samhällsråd SWT och Samhällsrådet Dalarna

Landshövdingarna samt regionpolischef och polisområdeschefer inom polisområde Bergslagen bildar sedan 2009 ett gemensamt samhällsråd, SWT. Syftet med rådets arbete är att åstadkomma en bred samverkan för att värna och stärka medborgarnas trygghet i samhället.

I det därutöver bildade Dalarnas Samhällsråd, ingår Landstinget Dalarna, polisområde Dalarna, Region Dalarna och Länsstyrelsen i Dalarnas län. Syftet med Samhällsrådet är att öka samarbetet på ledningsnivå kring frågor som rör välfärd, mänskliga rättigheter, folkhälsa och trygghet. Målet för Samhällsråden är att åstadkomma en gemensam bild av situationen och behoven i polisregionen och Dalarna, genom bland annat ömsesidig information, lägesbilder och analyser. Målet är också att få effektivare verksamhet genom bland annat en tydlig ansvarsfördelning och/eller samordning och kraftsamling av insatser. Under året har fyra möten genomförts och Länsstyrelsen har varit ordförande för mötena.

Tillsyn och prevention/samordning

I vår länsstrategi för det förebyggande ANDT-arbetet inkluderas barnperspektivet. Hela strategin är till för att flickor och pojkar ska skyddas mot alkohol, narkotika, dopning och tobak.

I vårt tillsynsarbete inom alkoholområdet är ett huvudmål bland annat att begränsa alkoholens skadeverkningar och barns och ungas alltför tidiga alkoholdebut. Vid Länsstyrelsens tillsynsbesök får kommunerna också ett underlag med frågor för att de ska beakta barnperspektivet vid tillståndsgivning.

Länsstyrelsen ingår i en regional utvecklingsgrupp kring barns uppväxtvillkor i länet, tillsammans med Landstinget Dalarna, Högskolan Dalarna, Region Dalarna och Polisen.

För att stödja ANDT arbetet i länet, har länsstyrelsen på övergripande nivå samordnat "ANDT-nätverket". Nätverket består av kommunala ANDT-, folkhälso-, BRÅ-, hållbarhets- och/eller ungdomssamordnare. Dessa finns i elva av länets femton kommuner och länsstyrelsen är sammankallande. Arbetet har genomförts enligt "ANDT i Dalarna 2016–2020" - den länsövergripande handlingsplanen för Dalarnas arbete med alkohol, narkotika, dopning och tobak.

Flera läsaktiviteter har genomförts – bland annat Tobaksbruk barn och unga/Rökfria skolgårdar som var en samverkan ANDT, Tillsyn och landstinget Dalarna. En välbesökt konferens om "Energidryck – en hälsofara?" som var en samverkan mellan Sportfront/forskning,

livsmedelsinspektörer, handlare och ANDT länsstyrelsen. Samverkan mellan kommuner, polis, landstinget och länsstyrelsen för att förebygga alkohol och narkotika i trafiken SMADIT har under år 2017 åter hitta sina samverkansformer och kommer att utvecklas inom Regionala utvecklingsgruppen RUG.

Sammantaget bedöms dessa samverkansaktiviteter med stort fokus på unga flickor och pojkar, medfört att kompetensen höjts i länet hos regionala och kommunala aktörer samt att det förebyggande arbetet och tillsynsarbetet inom alkohol och tobaksförsäljningen samordnats och gett bättre effekt än i aktiviteter var för sig.

ANDT-HVB-EKB

För att främja och utveckla ANDT-arbetet med ensamkommande barn, har utbildningen ANDT-coacher genomförts i länet. Utbildningen har riktats mot personal inom skola, HVB, socialtjänst, fritidsgård osv, som dagligen möter ensamkommande barn och unga med problematik inom alkohol, narkotika, dopning och tobak. Över 60 personer från olika kommuner i länet har deltagit i utbildningen, som syftar till att personalen ska kunna arbeta preventivt, identifiera tecken på användande av otillåtna preparat samt hur de ska agera. Dessa insatser bedöms ha resulterat i en samlad kompetensutveckling och stärkande av enskilda som arbetar med unga och även stärkt det regionala nätverk som fortsätter att arbeta med frågan. I nätverket ingår Länsstyrelsen, ANDT-coacher, IOGT-NTO m.fl.

Länsstyrelsen ska verka för att det av riksdagen fastställda nationella folkhälsomålet uppnås genom att folkhälsan beaktas inom länsstyrelsernas arbete med bl.a. regional tillväxt, samhällsplanering, krishantering samt alkohol och tobak.

Arbetet med ANDT-frågor (alkohol, narkotika, dopning och tobak) vid Länsstyrelsen i Dalarnas län är ett led i att främja folkhälsan, särskilt då mål 11 i de nationella folkhälsomålen. Bruk av ANDT minskar i Dalarna, även om det finns en osäkerhet kring dopning och cannabis. Det råder också en osäkerhet kring illegala tobaksprodukter och likaså kring nyanländas tobaksvanor. Därför har Länsstyrelsen i Dalarnas län arbetat aktivt med tobakstillsyn och utbildning tillsammans med bland andra Polismyndigheten och detta bedöms resulterat i effektivare tillsyn genom myndighetssamverkan och effektivare användning av resurserna för tillsyn.

Under år 2017 har spridningen fortsatt av det nyskapande verktyget ANDT på schemat fortsatt. Verktyget fick i november 2015 utmärkelsen "Årets förebyggande insats" vid den nationella konferensen "Förebygg nu". Verktyget, vars främsta målgrupp är pedagoger och elever i årskurserna 6–9, är framtaget av länsstyrelsen och Borlänge kommun gemensamt. ANDT på schemat finns på CAN:s (Centralförbundet för Alkohol och Narkotikaupplysning) webbsida Drugsmart och detta har resulterat i att spridningen av konceptet sker snabbt över hela landet.

Brottsförebyggande arbete

2017 har varit ett uppstartsår för länsstyrelsens regionala uppdrag inom brottsförebyggande arbete. Fokus har under året legat på att förankra uppdraget samt identifiera och entusiasmera relevanta aktörer. Förankringsarbetet har skett mot kommunledningarna och andra samverkansaktörer som Region Dalarna, Landstinget Dalarna och Polisen.

Under året har länsstyrelsen arrangerat två nätverksträffar för de kommunala kontaktpersonerna samt kommunpoliserna. Den första handlade om att informera om uppdraget och tillsammans utforma den framtida samverkan. Träff nummer två fokuserade på hinder och möjligheter med att arbeta brottsförebyggande med begränsade resurser. Mycket kraft har lagts på att hitta de interna samverkansformerna med övriga uppdrag länsstyrelsen har inom den sociala hållbarheten. Utöver dessa insatser finns även insatser i den gemensamma återrapportering av regleringsbrevsuppdrag 53 som skett av Länsstyrelsen i Örebro län.

Ett resultat av det brottsförebyggande insatserna är att 14 av 15 kommuner i länet nu har en utpekad samordnare/kontaktperson för brottsförebyggande frågor och att en närmare samverkan har byggts upp med dessa personer.

Insatser mot våld och människohandel

Länsstyrelsen i Dalarnas län har under år 2017 genomfört ett antal samverkans- och samordningsinsatser inom vålds- och människohandelsområdet. Kunskaps och kompetenshöjande insatser har gjorts för kommunala aktörer inom socialtjänstens verksamheter, kvinnojourer, skolor samt för myndigheter och andra organisationer i länet. Områden som har stärkts har omfattat arbetet mot våld mot kvinnor, könsstämpning, utbildning inom hedersrelaterat våld för länets resursteam. Resultatet av insatserna bedöms vara att resursteam, enskilda och organisationer i vård, skola och omsorg har stärkts i sin förmåga att upptäcka och hantera företeelser som våld i nära relationer eller människohandel.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Tabell 5.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter Folkhälsa
(Regleringsbrevsbilaga)

Kostnader och årsarbetskrafter för folkhälsa	Kostnader (tkr)	Årsarbetskrafter
Totala kostnader (exkl. OH¹)	2 664	2,5
varav Allmänt och övergripande inom folkhälsa (700)	1 265	1,2
varav Fördelning av statsbidrag (704)		
varav Alkohol- och tobaksärenden (705)	7	0,0
varav Alkoholärenden (7051 - 7053)	6	
varav Tobaksärenden (7054 - 7056)	1	0,0
Totala kostnader (inkl. OH¹)	3 298	

¹) Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11). Tabellen ska innehålla verksamhetskostnader enligt resultaträkningen. Uppgifter i tabellen ska endast redovisas för senaste räkenskapsåret (dvs. 2017).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World.

**Kommentar till tabellen Tabell 5.1: Verksamhetskostnader och årsarbetskrafter Folkhälsa
(Regleringsbrevsbilaga)**

Verksamhetskostnader omfattar kostnader för tillsynsverksamhet och förebyggande verksamhet inom alkohol och tobakslagstiftningarna och för ANDT samordning. Årsarbetskrafterna avser tillsynshandläggare samt utvecklare av tillsyn alkohol och tobakslagstiftningarna och handläggare för ANDT samordning.

Jämställdhet

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Se även länsstyrelseinstruktion 5 §.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 80*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	0,5	0,1	0,2
Årsarbetskrafter kvinnor	1,0	1,6	1,6
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	0,64	0,82	0,91
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 353	2 236	2 602
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,02	1,06	1,31
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	10	17	18
Antal beslutade ärenden ¹⁾	5	20	14
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	1	1	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	226	546	888

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Uppdraget som samordnare av jämställdhetsfrågor har under 2017 varit en halvtidstjänst.

Uppdraget som samordnare inom mäns våld mot kvinnor har under 2017 varit en heltid, dock med tillträde under hösten. Därav har också antalet ärenden/bidrag minskat under delar av året.

Sammanfattande bedömning av resultat

Mycket av Länsstyrelsens i Dalarnas läns arbetsinsatser under år 2017 har omfattat samverkan och samordning med regionala och kommunala aktörer och även andra länsstyrelser. Samverkan och samordningen har omfattat arbete med gemensam framtida inriktning samt utbildningsinsatser för kommunala handläggare inom exempelvis socialtjänsten.

Resultaten av insatserna är att framtagandet av regionalt statistiskt säkerställt kunskapsmaterial är påbörjat. En gemensam regional strategi för jämställdhet är skapad och gemensam kompetenshöjning av kommunala och regionala aktörer tillsammans med flera län har genomförts inom jämställdhets-, vålds- och hedersvåldsområdet.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Jämställdhetsarbetet sker inom ramen för regeringens strategi för jämställdhet. I strategin finns sex delmål från vilka länsstyrelsens arbete utgår. Ett regionalt upptaktsmöte genomfördes i maj år 2017 med berörda myndigheter och organisationer och resulterade i överenskommelsen om en gemensam arbetsgrupp i länet. Arbetsgruppen har under året tagit fram underlag till både en strategi och en kommande avsiktsförklaring.

Utöver strategiarbetet har länsstyrelsen under året genomfört en regional kick-off för jämställdhetsarbetet, med god uppslutning från länet. Denna resulterade i att regionala och kommunala aktörer samordnat och i samverkan hittade gemensam inspiration för kommande insatser. Jämställdhetsintegreringsarbetet i länet fått också fått en positiv medial uppmärksamhet.

Inom uppdraget Mäns våld mot kvinnor har Länsstyrelsen i Dalarnas län under året arrangerat ett flertal konferenser, bland annat i samarbetet med Barnahus i Borlänge, en konferens om könsstämpning med 300 deltagare. Deltagarna kom från socialtjänstens verksamheter, kvinnojourer, skolor, myndigheter och andra organisationer. Konferensen bedöms ha resulterat i att höja kunskapen i Sverige och hur vi kan samverka för att förebygga, upptäcka och utreda könsstämpning.

Flera kompetenshöjande insatser har genomförts under året. Exempel på dessa insatser är en basutbildning inom mäns våld mot kvinnor för kvinnofridssamordnare, en utbildning inom hedersrelaterat våld för länets resursteam, riskbedömningsinstrumentet Patriark för socialsekreterare samt en uppföljningsdag med asyl- och migrationsprocessen i fokus. Dessa insatser bedöms ha gett samordnad kompetensutveckling och stöd till kommunernas socialtjänst i deras arbete med våld i nära relationer.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har i samarbete med länsstyrelserna i Västmanland, Örebro och Gävleborgs län genomfört spetsutbildning för personer som jobbar med hedersrelaterat våld och förtryck. Länsstyrelsen i Östergötland har medverkat i utbildningen. Samtliga deltagare ingår i regionala resursteam och kommer från kommunernas socialtjänst, andra myndigheter och kvinnojourer. Resultatet av insatsen är en samordnad kompetensutveckling för över 100 yrkesverksamma personer från de fem länen.

Vägen in

Vägen in är en avsiktsförklaring mellan ett stort antal aktörer i Dalarna med syfte att samverka och gemensamt ta ansvar för integrationen av nyanlända i Dalarna. Läs vidare under Integration (sid. 137).

Jämställt – hela tiden

I februari 2016 startade projektet Jämställt – hela tiden. Projektet finansieras av länsstyrelsen och Europeiska socialfonden, samt av samverkansparterna Hedemora Näringsliv och stiftelsen Minerva. Åtta organisationer deltar – sex kommuner och två kommunala bolag. Läs vidare under uppdrag 1.11 (sid. 18).

Jämställd regional tillväxt i Dalarna

Region Dalarna har beviljats 5,2 miljoner av Tillväxtverket till projektet ”Jämställd regional-tillväxt i Dalarna. Region Dalarna, Länsstyrelsen i Dalarnas län och Landstinget Dalarna går sammanlagt in med lika mycket som Tillväxtverket vilket gör att projektets budget uppgår till 10,2 miljoner. Läs vidare under 1.11 (sid. 18).

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

1. Länsstyrelsen ska integrera ett jämställdhetsperspektiv i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta kvinnors och mäns samt flickors och pojkars villkor,

Se även under rubriken jämställdhet.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har under år 2017 arbetat med jämställdhet inom alla enheter. En samordnare inom funktionen för mänskliga rättigheter och folkhälsa ansvarar för det generella jämställdhetsintegreringsarbetet. Utöver den samordnande funktionen har det funnits två befattningar med nära angränsade uppdrag och insatserna har skett i samverkan.

Den ena befattningen är en projektledare vid enheten för landsbygd och tillväxt som driver projektet jämställd regional tillväxt. Den andra befattningen är en samordnare inom området mäns våld mot kvinnor. Arbetet omfattar minskat våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, våld i samkönade relationer, barn som upplever våld i sin familj samt övrigt våld som utförs av en person som den våldsutsatta har en nära och förtroendefull relation till. Resultatet av dessa samordnade insatser är att jämställdhetsperspektivet har lyfts fram i flera dimensioner.

Den särskilda länsstrategin för jämställdhet, som har skapats under år 2017, har fem definierade samverkansområden. Arbetet har skett i samverkan med bl.a. Landstinget Dalarna, Region Dalarna, Högskolan Dalarna och Dalarnas Idrottsförbund. Strategin utgör även underlag för att ta fram en ny avsiktsförklaring för Dalarnas gemensamma jämställdhetsarbete. I det sistnämnda arbetet ingår utöver ovanstående samverkanspartners, regionala myndigheter och organisationer.

Mäns våld mot kvinnor

Under året har en ny handlingsplan kring jämställdhetspolitiska målet Mäns våld mot kvinnor ska upphöra arbetats fram och den ska färdigställs i mars 2018. Det återstår ett förankringsarbete på ledningsnivå hos samverkansparterna, med syfte att frågorna ska få den prioritering som krävs för att utvecklingsarbetet blir effektivt och att vi snabbare kan nå länets målsättningar.

Arbetet med att motverka mäns våld mot kvinnor synliggörs även inom ramen för flertalet av våra övriga uppdrag, exempelvis inom arbetet med personliga ombud, integration och migration, brottsförebyggande arbete, föräldrastöd samordning och tillsyn inom ANDT.

Sedan 2010 samordnar länsstyrelsen en strategisk länsgrupp mot våld i nära relationer, människohandel för sexuella ändamål samt prostitution. Hedersrelaterat våld och förtryck ingår också i länsgruppens arbete. Länsgruppen består av representanter för kommunernas socialtjänst, Högskolan i Dalarna, Polismyndigheten, åklagarkammaren, kriminalvården, Landstinget, Region Dalarna, Migrationsverket, länsstyrelsen samt frivilliga organisationer som Rädda Barnen och kvinnojourer anslutna till både ROKS och SKR samt brottsofferjouren.

Den strategiska länsgruppen följer utvecklingen regionalt och identifierar utbildnings- och utvecklingsbehov. Detta har resulterat i kunskapsöverföring och erfarenhetsutbyte i länet. Länsstyrelsen har bjudit in till fyra träffar under år 2017. Länsgruppen arbetar utifrån en handlingsplan. Till denna kommer en kompetens- och utvecklingsplan kopplas för strategiskt arbete under de kommande åren.

Länsstyrelsen samordnar två gånger om året nätverket Mäns våld mot kvinnor för yrkesverksamma, som bland annat består av kvinnofridssamordnare, personer med

spetskompetens inom hedersvåld och förtryck samt personer med spetskompetens inom prostitution och människohandel för sexuella ändamål. I nätverket ingår representanter från skola, socialtjänst, integrationsenhet, landsting, polis, migrationsverket, högskolan, frivilligsektorn och länsstyrelsen. Arbetet i detta nätverk bedöms resultera i ökad möjlighet till att det sjätte jämställdhetsmålet bedrivs ur ett helhetsperspektiv.

För att stödja kommunerna i deras arbete med pappor som utövar våld mot barn har Länsstyrelsen i Dalarnas län i samverkan med Ludvika kommun, genomfört en studiedag för familjeterapiföreningen.

Den kartläggning om socialsekreterarnas arbete med hedersrelaterat våld som startade 2016 är nu klar och publiceras vid årsskiftet åren 2017-2018. Kartläggningen är genomförd av Högskolan Dalarna på länsstyrelsens uppdrag. Kartläggningen belyser socialtjänstens arbete med ärenden som har hedersproblematik och ska utgöra underlag för det fortsatta arbetet i länet.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

2. Länsstyrelsen ska genomgående analysera och presentera individbaserad statistik med kön som övergripande indelningsgrund om det inte finns särskilda skäl mot detta,

Länsstyrelsen i Dalarnas län har under år 2017 påbörjat att i samverkan mellan områdena för näringslivsutveckling och för Samling för social hållbarhet i Dalarna, ta fram ett statistikmaterial ”Fickfakta – kvinnor och män, flickor och pojkar i Dalarna”.

Resultatet av materialet förväntas bli ett kunskapsmaterial i såväl pappersform som i digital form. Till det digitala materialet används verktyget Supercross och materialet kommer att utvecklas till ett kunskapsmaterial eller webbtjänst som ska heta ”Analyswebb” i det digitala formatet.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Tabell 6.1: Jämställdhet (Regleringsbrevsbilaga)

Kostnader/intäkter för område Jämställdhet	2017	2016	2015
Verksamhetskostnader inkl. OH¹ (tkr)	2 353	2 236	2 602
varav ramanslag 5:1, netto (tkr)	989	391	624
varav övrig finansiering (tkr)	1 364	1 845	2 004
Andel av länsstyrelsens totala verksamhetskostnader (%)	1,01	1,06	1,29
Verksamhetsintäkter	1 094	1 518	1 702

1) Med OH avses Myndighetsövergripande verksamhet (10+11).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World.

Kommentar till tabellen Tabell 6.1: Jämställdhet (Regleringsbrevsbilaga)

Uppdraget som sakkunnig jämställdhet har fortsatt kompletterats med samordnare inom mäns våld mot kvinnor och mot hedersrelaterat våld. En av tjänsterna har liksom under år 2016 varit vakant del av år 2017 men är nu helt bemannad, därav skillnader i kostnader för åren 2017 och 2016 mot år 2015.

Nationella minoriteter och mänskliga rättigheter

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 81* och 82*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	0,3	0,0	0,0
Årsarbetskrafter kvinnor	2,1	1,1	0,5
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,04	0,54	0,28
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	4 763	2 427	614
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	2,06	1,16	0,31
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	18	16	14
Antal beslutade ärenden ¹⁾	10	18	8
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	2	0	0
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	5 244	3 326	3 326

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Insatser kring nationella minoriteter och mänskliga rättigheter har under året ökat. Det nationella ansvar som Länsstyrelsen i Dalarnas län har inneburit ökade verksamhetskostnader och ökad andel årsarbetskraft.

Sammanfattande bedömning av resultat

I det nationella samordningsuppdrag som Länsstyrelsen i Dalarnas län har sedan 2014 har bland annat ett antal nationellt samordnade utvecklingsprojekt kunnat genomföras under 2017, till gagn för samtliga länsstyrelser.

Ett exempel är de möten mellan Idre nya sameby (Sveriges sydligaste sameby), Älvdalens kommun och Länsstyrelsen i Dalarnas län. De har skapat en bättre ömsesidig förståelse när det gäller problembilder, utmaningar och utvecklingsområden, exempelvis skydds jakt mot rovdjur, och hur samverkan kan utvecklas mellan kommun, länsstyrelse och samebyn.

Den obligatoriska introduktionsutbildningen för nyanställda, där information om uppdraget ingår, har resulterat i höjd kunskap och förståelse hos personalen på länsstyrelsen.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Nationell samordning för mänskliga rättigheter

Länsstyrelsen i Dalarnas län har enligt regeringsbeslut (A2014/1944/DISK) ett samordningsuppdrag gällande länsstyrelsernas arbete med mänskliga rättigheter sedan 2014. Ett nationellt nätverk, en styrgrupp och en samordnare finns för att arbeta med frågan. Samordnaren har under år 2017 funnits vid Länsstyrelsen i Jönköpings län. Några resultat av arbetet är rapporten "På tal om mänskliga rättigheter" som färdigställdes i november 2017, MR-dagarna i november i Jönköping och de projektstöd som kunnat delas ut via länsstyrelser runt om i landet. Läs vidare under uppdrag 1:26 (sid. 135).

Nationella minoriteter

Alla länsstyrelser har enligt regleringsbrevet i uppdrag att följa upp, analysera och redovisa hur lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk implementeras i länsstyrelsernas interna och externa arbete. Under året som varit har Länsstyrelsen i Dalarnas län i den obligatoriska introduktionsutbildningen för nyanställda, informerat om nationella minoriteter. Detta har resulterat i höjd kunskap och förståelse hos personalen för länsstyrelsens uppdrag och arbete inom området. Länsstyrelsen har haft kontakter med Landstinget Dalarna för information och diskussion om samverkan kring att starta gemensamma samrådsmöten. Kontakter har även tagits med de kommuner i länet som är förvaltningsområden. Länsstyrelsen har varit remissinstans för två remisser under året; SOU 2017:60 "Nästa steg - Förslag till en stärkt minoritetspolitik" och Ds 2017:43 "Konsultation som rör det samiska folket". Utöver detta har ett flertal samrådsmöten med samerna genomförts.

Resultatet av dessa insatser är en ökad ömsesidig förståelse avseende problembilder, utmaningar och utvecklingsområden, som exempelvis skyddsjakt mot rovdjur och hur samverkan kan utvecklas för rennäringen mellan Idre nya sameby som Sveriges sydligaste sameby, Älvdalens kommun och Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Fortsatt internt utvecklingsarbete inom mänskliga rättigheter

Ett fortsatt utvecklingsarbete tar sitt avstamp i arbetet med regionala strategier och handlingsplaner inom bland annat jämställdhet. För att stärka det interna arbetet för mänskliga rättigheter ska Länsstyrelsen i Dalarnas län ta stöd av en verksamhetsintegreringsmetod för tvärssektoriell inventering av arbetsinsatser. Inventeringen ska ge underlag till var mest effekt kan uppnås samt utifrån detta, skapa systematisk arbetsplanering som ständigt kan förbättras vid varje års återkommande verksamhets- och arbetsplaneringsanalys.

Personal vid Länsstyrelsen i Dalarnas län har under 2017 genomgått Uppsala Universitets utbildning i mänskliga rättigheter för statsanställda. All nyanställd personal genomgår en introduktionsutbildning där mänskliga rättigheter och särskilt skyddet mot diskriminering ingår. Resultatet från dessa insatser alla har en grundläggande förmåga att ta ett antidiskrimineringsperspektiv och kan vara ambassadörer för detta i sina ordinarie verksamheter.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har under 2017 varit remissinstans avseende utredningen "Bättre skydd mot diskriminering" (SOU 2016:87) samt deltar i uppdragsgruppen och i styrgruppen för samlingen för social hållbarhet, resultatet av detta bedöms vara att det mänskliga rättighetsperspektivet har kunnat framhållas mer systematiskt i dessa arbetsgrupper.

Länsstyrelseinstruktion

Länsstyrelseinstruktion 5 §

3. Länsstyrelsen ska vid beslut och andra åtgärder som kan röra barn analysera konsekvenserna för dem och därvid ta särskild hänsyn till barns bästa,

På Länsstyrelsen i Dalarnas län är enhetscheferna ansvariga för att synliggöra barnperspektivet i tillsynsplaner och arbetsplaner. I den introduktionsutbildning som all nyanställd personal genomgår inkluderas barnperspektivet som en del i utbildningen inom mänskliga rättigheter och länsstyrelsens tvärsektoriella uppgifter. Resultatet av dessa insatser är att alla nyanställda har en grundläggande kunskap och förståelse för barnperspektivet, när dessa sedan ska arbeta inom sina respektive expertisområden.

I den interna arbetsgruppen för jämställdhet på länsstyrelsen ingår barnperspektivet som en del av arbetsinsatserna. På funktionen för mänskliga rättigheter och folkhälsa finns en samordnare för föräldrastödsfrågor, som också ansvarar för frågor som rör barnperspektivet. På samma funktion hanteras andra frågor där barnperspektivet är i fokus, främst inom jämställdhet, ANDT och våld i nära relationer.

På funktionen för samhällsplanering och boende gör handläggarna arbetsinsatser utifrån att bevaka barnperspektivet i exempelvis plan- och trafikärenden. Dessa insatser har resulterat i att konsekvenser för flickor och pojkar synliggjorts i ärenden och planer, exempelvis barns trafiksäkerhet vid trafikleder och gång- och cykelvägar, barnens utemiljö när skolor och förskolor planeras samt tillgången till bra utemiljöer för alla flickor och pojkar när bostäder planeras.

Inom ramen för Länsstyrelsens naturvårdsarbete så tas barnperspektivet om hand genom att tillgängliggöra naturen. Det handlar såväl om att rent fysiskt anlägga leder som möjliggör att barn och andra kan ta sig fram likväl som information särskilt anpassad för barn. På länets två naturum har det under året gjorts aktiviteter med barn som fokusgrupp för att väcka deras intresse för naturfrågor. En sådan insats är den led som går runt Naturum Dalarna där barnen går en skattjakt både inom- och utomhus. Under skattjakten får de svara på frågor om naturen för att veta vart de ska härnäst. Den är mycket uppskattad av barnen och även av deras föräldrar, något som troligen leder till att fler ger sig ut i naturen.

Länsstyrelsen har även på länets vägnar överlämnat en dopgåva till prins Gabriel. En del i gåvan är att Länsstyrelsen ska anlägga en skidslinga i naturreservatet Koppången. Runt om slingan kommer det att finnas informationsskyltar som är särskilt anpassade till att väcka barns nyfikenhet och vilja till utomhusvistelse samt naturkunskap.

Länsstyrelseinstruktion 5 §

4. Länsstyrelsen ska vid samråd, beslut och andra åtgärder verka för tillgänglighet och delaktighet för personer med funktionsnedsättning,

Lokalansvarig vid myndigheten är även ansvarig för tillgängligheten i länsstyrelsens egna lokaler. Denne gör regelbundna inventeringar av åtgärdsbehov för att stärka tillgängligheten.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har tidigare utvecklat materialet "Möten för alla" – en vägledning för alla anställda om hur man arrangerar tillgängliga möten och konferenser.

Arbetet för att öka tillgänglighet på bland annat kulturbesöksmål och naturreservat har fortsatt under 2017. Resultatet av detta är ytterligare ett antal besöksmål i naturen med leder anpassade för besökare med olika former av funktionsvariation och rörelsehinder samt för småbarnsfamiljer som därmed lättare kan ta del av besöksmål ute i terrängen.

.....
Länsstyrelseinstruktion 5 §

5. Länsstyrelsen ska integrera de mänskliga rättigheterna i sin verksamhet genom att belysa, analysera och beakta rättigheterna i den egna verksamheten, särskilt skyddet mot diskriminering,
.....

Nationella minoriteter

Information finns i återrapporteringen av RB-uppdrag 1.26 (sid 134).

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag

Regleringsbrevsuppdrag 1.26

Länsstyrelserna ska redovisa hur Sveriges rättsliga åtaganden om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering belyses, analyseras och beaktas i den egna verksamheten i enlighet med 5 § 5 förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion samt bedöma resultatet av detta.

Redovisningen ska bl.a. innehålla information om hur länsstyrelserna har tillämpat lagen (2009:724) om nationella minoriteter och minoritetsspråk i myndighetens interna och externa insatser utifrån målet för minoritetspolitiken. Vidare ska länsstyrelserna redovisa samarbetet med andra berörda myndigheter och de åtgärder som har vidtagits för att stödja kommunernas arbete med ovanstående frågor. De åtgärder som har vidtagits för att samordna och utveckla länsstyrelsernas arbete för mänskliga rättigheter ska redovisas särskilt av respektive länsstyrelse.

Nationella minoriteter

Alla länsstyrelser har enligt regleringsbrevet i uppdrag att följa upp, analysera och redovisa hur lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk implementeras i länsstyrelsernas interna och externa arbete. Under året som varit har Länsstyrelsen i Dalarnas län i den obligatoriska introduktionsutbildningen för nyanställda, informerat om nationella minoriteter. Detta har höjt kunskapen och förståelsen hos personalen för Länsstyrelsens uppdrag och arbete inom området. Länsstyrelsen har haft kontakter med Landstinget Dalarna för information och diskussion om samverkan kring att starta gemensamma samrådsmöten. Kontakter har även tagits med de kommuner i länet som är förvaltningsområden för nationella minoriteter.

Mänskliga rättigheter och nationell samordning

Länsstyrelsen i Dalarnas län har ett nationellt uppdrag att samordna länsstyrelsernas arbete för mänskliga rättigheter. En stor del i årets insatser för detta har varit att samordna och prioritera bland de initiativ som tagits i landet för kompetensutveckling och metodtillämpningar.

Resultatet av dessa insatser är att delprojekt mellan ett antal länsstyrelser grupperats och på det sättet utvecklat kunskapsmaterial inom följande rubriker:

De inledande stegen

Kalmar och Kronoberg har tagit fram ett tillämpningsverktyg för debutanter och Stockholm har tagit fram en modul för intersektionell målgruppsanalys.

Delaktighet och inflytande

Skåne och Västerbotten har tagit fram en exempelsamling om länsstyrelsernas arbete med delaktighet och inflytande.

Kunskapsspridning

Halland har tagit fram en allmän (dvs icke LST-specifik) vägledning för rättighetsbaserat arbetssätt med stöd av det tidigare framtagna länsstyrelsegemensamma metodstödet.

Agenda 2030 och jämställdhet

Gotland har tagit fram en modell på sektors-överskridande och rättighetsbaserat hållbarhets- och jämställdhetsarbete som visar hur hela styrningskedjan hänger ihop och Norrbotten har tagit fram en jämförande översikt om samband mellan MR och jämställdhet, respektive Agenda 2030.

Fortsatt internt utvecklingsarbete inom mänskliga rättigheter

Ett fortsatt utvecklingsarbete tar sitt avstamp i arbete med regionala strategier och handlingsplaner inom bland annat jämställdhet. För att stärka det interna arbetet för mänskliga rättigheter ska

Länsstyrelsen i Dalarnas län ta stöd av verksamhetsintegreringsmetod för tvärsektoriell inventering av arbetsinsatser. Metodstödet för identifiering och planering i verksamheten av mänskliga rättigheter samt andra tvärsektoriella insatser har påbörjats under år 2017. Metoderna har förankrats med företrädare för respektive sakområde och resurser avdelats för att inför år 2018 inventera, planera och göra tydliggjorda insatser för mänskliga rättigheter samordnat med övriga tvärsektoriella uppdrag vid Länsstyrelsen.

Personal vid Länsstyrelsen i Dalarnas län har under 2017 genomgått Uppsala Universitets utbildning i mänskliga rättigheter för statsanställda. All nyanställd personal vid Länsstyrelsen genomgår en introduktionsutbildning där mänskliga rättigheter och särskilt skyddet mot diskriminering ingår. Resultat av insatserna bedöms vara att alla nyanställda som genomgått detta har en grundläggande förmåga att ta ett antidiskrimineringsperspektiv i sin verksamhet och i sina arbetsinsatser och kan på det sättet vara ambassadörer i sina ordinarie verksamheter.

Länsstyrelsen i Dalarnas län har under 2017 varit remissinstans avseende utredningen ”Bättre skydd mot diskriminering” (SOU 2016:87) samt deltar i uppdragsgruppen och i styrgruppen för samlingen för social hållbarhet, resultatet av detta bedöms vara att det mänskliga rättighetsperspektivet har kunnat framhållas mer systematiskt i dessa arbetsgrupper.

Integration

Länsstyrelserna ska kommentera nedanstående volymer och kostnader samt redovisa andra väsentliga prestationer och resultat inom området som inte framgår av återrapporteringskraven.

Volym och kostnader (Avser verksamhet 85*)	2017	2016	2015
Årsarbetskrafter män	0,3	0,1	0,0
Årsarbetskrafter kvinnor	2,3	3,0	2,0
Andel av totala årsarbetskrafter (%)	1,17	1,45	0,98
Verksamhetskostnader inkl. OH (tkr) totalt	2 910	2 998	1 914
Andel av totala verksamhetskostnader (%)	1,26	1,43	0,95
Antal ärenden, inkomna och upprättade ¹⁾	75	70	64
Antal beslutade ärenden ¹⁾	38	49	34
Antal ej beslutade ärenden äldre än två år ¹⁾	0	1	1
Bidragsutbetalningar där Länsstyrelsen gör utbetalningen (tkr)	-190	-85	0

Kommentar till tabellen volymer och kostnader

Orsaken till volymminskningen 2017 är en vakans och två sjukskrivningar.

Samlad bedömning av resultat

Länsstyrelsen i Dalarnas län har under år 2017 fortsatt arbetet tillsammans med kommunerna och andra relevanta aktörer i länet med den regionala strategin för integration och samverkan kallad Vägen in. Resultatet av arbetet i Vägen in är en tydlig strategisk inriktning och en samordnad process för att identifiera vilka samordnings- och kunskapsbehov inom integrationsområdet som finns i länet. Ett antal regionala kunskapshöjande möten och konferenser för kommunerna har genomförts – bland annat med fokus på mottagandeberedskap, etablering och projektmedel.

Andra väsentliga prestationer och resultat

Samverkanskonferenser

Länsstyrelsens regionala samverkan med Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och Försäkringskassan sker inom ramen för lokala överenskommelser för etablering. Samverkanskonferenser har genomförts och Länsstyrelsen i Dalarnas län har gett löpande stöd och information kring bosättningsfrågor. En informationsdag kring ny statlig ersättning för flyktingmottagande, har också genomförts som bedöms ha resulterat i en stärkt kommunal beredskap.

Vägen in

Bakom Vägen in står länsstyrelsen i Dalarnas län, tillsammans med samtliga kommuner i Dalarna, Landstinget Dalarna, Region Dalarna, Högskolan Dalarna, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, Försäkringskassan, Företagarna, ALMI och länsstyrelsen. Den regionala överenskommelsen syftar till att förenkla och förbättra etablering av nyanlända i länet.

Inom ramen för Vägen in har bland annat dialogmöten med länets kommuner och några av deras bostadsbolag hållits. Även löpande interna möten med bostads- och samhällsplanerare har genomförts.

Hälsofrämjande insatser

För att stimulera en fortsatt utökning av hälsofrämjande insatser för nyanlända, ensamkommande barn och asylsökande har länsstyrelsen genomfört en rad åtgärder på området. Exempel på detta är utbildning av ANDT-coacher för personal i daglig kontakt med ensamkommande barn och unga med problematik inom främst alkohol- och narkotikaområdet. Över 60 personer har deltagit i utbildningen. Insatsen har resulterat i att ett nätverk skapats mellan dessa aktörer där de fortsätter att samordnat arbeta med frågan. I nätverket ingår länsstyrelsen, ANDT-coacher, IOGT- NTO m.fl. Länsstyrelsen har även stärkt samverkan med flera funktioner inom landstinget gällande hälsofrågor för samtliga målgrupper.

Länsstyrelsen har genom sina utvecklingsmedel inom integrationsområdet även beviljat insatser som syftar till att stärka folkhälsan hos nyanlända, ensamkommande barn och asylsökande. Ett exempel är arbetet inom det länsövergripande projektet Traumamedveten omsorg - en utbildningsinsats i Dalarna som har resulterat i ökad kompetens hos deltagarna om trauma och hur man bäst kan bemöta personer med trauma.

Länsstyrelsen är fortsatt samverkanspart inom projektet MILSA (stödplattform för migration och hälsa) för att underlätta och främja kommunernas kompetensutveckling inom området hälsa.

Organisationsstyrning

En sammanhållen myndighet

Länsstyrelsen har som främsta uppgift att främja en hållbar utveckling i Dalarna. Vi har en viktig uppgift att med utgångspunkt i lokal närvaro utöva statlig styrning i länet. Länsstyrelsen samordnar staten i länet, arbetar över sektorsgränserna och sammanväger olika intressen. Vår samverkan med och samordning av andra aktörer är viktig för att nationella mål ska få genomslag i Dalarna – det är ett av de huvuduppdrag som vi har fått av regering och riksdag.

Som länsstyrelse är det vi som ska ha det statliga helhetsperspektivet i länet. Vi ska också samordna samhällsinsatser av olika slag och arbeta brett med olika sektorer i vår omvärld. De olika uppdrag vi har gör att vi behöver ha ett nära samarbete med i stort sett alla myndigheter och aktörer som finns runt omkring oss.

Länsstyrelsen är en myndighet som har många olika frågor att hantera. Vi behöver samverka, samarbeta och samordna oss såväl inom som mellan enheterna för att man utifrån ska uppfatta oss som en myndighet – Länsstyrelsen i Dalarnas län.

Arbetet med en sammanhållen myndighet har varit i fokus under 2017 på flera olika sätt. I den interna kommunikationen och dialogen har ledningen på olika sätt betonat vikten av att samtliga medarbetare utgår från helheten och att vi ser vår egen roll i den helheten. Länsstyrelsen i Dalarnas län har också påbörjat en organisationsöversyn för att ge myndigheten förutsättningar att arbeta strategiskt och långsiktigt utifrån en förändrad omvärld och nya krav. Ett ombyggnadsprojekt har också påbörjats med syfte att skapa en arbetsmiljö som dels möter de nya kraven och dels erbjuder en god arbetsmiljö med bättre förutsättningar för löpande sektorsövergripande arbete. Bägge projekten beräknas vara genomförda under 2018.

Personaluppgifter

Tabell över sjukfrånvaro i enlighet med 7 kap. 3 § FÅB

Kön	Ålder	2017			2016		
		Antal anställda*	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)	Antal anställda*	Total sjukfrånvaro i förhållande till sammanlagd ordinarie arbetstid (%)	Sjukfrånvaro 60 dagar och längre i förhållande till total sjukfrånvaro (%)
Män	≤29	6,1	2,9	0	5,1	3,1	0
	30-49	55,7	1,8	27,2	58,4	2,3	61,4
	50≥	40,7	3,7	57,9	35,3	3,9	79,7
	Alla	102,6	2,6	45,4	98,8	3,0	68,2
Kvinnor	≤29	11,4	3,7	41,9	12,2	3,1	0
	30-49	82,1	10,6	78,1	66,1	11,1	84,1
	50≥	56,8	4,7	68,3	56,8	5,1	68,0
	Alla	150,3	7,8	74,3	135,1	7,9	77,2
Samtliga	≤29	17,5	3,4	32,9	17,3	3,1	0
	30-49	137,9	7,0	74,5	124,5	7,0	81,0
	50≥	97,6	4,3	65,0	92,2	4,7	72,0
Summa		252,9	5,7	70,0	233,9	5,8	75,3

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

*) Antal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100%. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

Kommentar

Länsstyrelsen bedriver förebyggande hälso- och friskvårdsarbete på ett flertal nivåer. I vår centrala samverkansgrupp behandlas arbetsmiljöfrågor på en övergripande nivå. I enheternas lokala samverkansgrupper behandlas enhetsövergripande arbetsmiljöfrågor. Årligen genomförs ett utvecklingssamtal mellan chef och medarbetare, där går man bland annat igenom den individuella arbetssituationen såväl fysisk och psykosocial. Som stöd i arbetet med arbetsmiljöfrågorna finns även företagshälsovårdens kompetens att tillgå när behov uppstår.

Länsstyrelsen i Dalarnas län konstaterar att den totala sjukfrånvaron har sjunkit något jämfört med föregående år, den största sänkningen berör långtidsfrånvaron. Även den längre sjukfrånvaron har sjunkit. Länsstyrelsen i Dalarnas län bedriver ett aktivt rehabiliteringsarbete för de som hamnat i långtidssjukskrivning i samarbete med företagshälsovården och Försäkringskassan.

Länsstyrelsen genomförde första delen av en utbildningsinsats för våra chefer i tidiga signaler via vår företagshälsovård i slutet av 2017. Vi hoppas genom detta att våra chefer får ökade kunskaper om tidiga signaler på psykisk ohälsa, kunna fånga upp medarbetare i ett tidigare skede och på så sätt kunna förhindra ohälsa, försämrade arbetsförmåga och långvarig sjukfrånvaro.

Återrapportering regleringsbrevsuppdrag 1.4

Länsstyrelserna ska bidra till en god förvaltningskultur. Ledarskapets och medarbetarskapets betydelse och rollen som statstjänsteman ska vara i fokus.

På Naturvårdsenhetens arbetsplaneringsdagar har enheten gått genom den röda tråd som finns från uppdragsgivaren regering och riksdag hela vägen ner till den enskilde tjänstemannen. I den genomgången ingick bland annat information om arbetet med regleringsbrevet, nya länsstyrelseinstruktionen, kommande nya förvaltningslag, statstjänstemannarollen och samarbetet med andra myndigheter. Genomgången kopplade till det arbete med medarbetarundersökning som gjorts på Länsstyrelsen för att få en ökad tydlighet om vart uppdragen kommer ifrån och hur vi som chefer och medarbetare förhåller oss till dem i vår vardag. Även Miljöenheten och enheten för landsbygd och tillväxt har gjort motsvarande genomgång.

Året i siffror

Tabell A – Verksamhetskostnader 2015–2017Tkr

VÄS-kod	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	2017	2016	2015
20-21	Övrig förvaltning	12 434	12 647	11 581
25	Trafikföreskrifter m.m.	714	427	567
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	5 599	4 624	5 140
30	Regional tillväxt	14 060	12 204	15 449
34	Infrastrukturplanering	2 997	2 834	3 455
40	Hållbar samhällsplanering och boende	6 170	7 552	7 531
41	Stöd till boende	917	269	430
42	Energi och klimat	3 244	3 151	3 087
43	Kulturmiljö	5 482	5 535	4 996
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	9 073	7 804	7 395
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	13 460	12 548	13 593
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	44 170	39 774	32 881
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2 647	2 645	2 317
53	Vattenverksamhet	10 126	8 819	5 653
54	Mineral- och torvfyndigheter	117	103	50
55	Miljöfarlig verksamhet	7 962	8 252	7 281
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	509	667	629
57	Förorenade områden, efterbehandling	2 363	1 918	2 221
58	Restaurering	5 141	3 084	2 663
60	Lantbruk och landsbygd	24 581	22 325	23 217
61	Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens läns)	0	0	17
62	Fiske	1 287	1 183	1 470
70	Folkhälsa	2 664	2 874	2 918
80	Jämställdhet	1 839	1 808	2 115
81	Nationella minoriteter	0	15	30
82	Mänskliga rättigheter	4 103	2 120	452
85	Integration	2 259	2 309	1 450
	Summa produktion	183 919	167 489	158 590
10	Myndighetsövergripande verksamhet	9 623	9 683	10 469
11	Administration och intern service	37 441	33 083	31 672
	Summa verksamhetskostnader exklusive resurssamverkan	230 984	210 255	200 731
99	Resurssamverkan ¹⁾	2 837	353	763
	Totalsumma verksamhetens kostnader enligt resultaträkning²⁾	233 821	210 609	201 495

¹⁾ Den del av kostnader för resurssamverkan som ska belasta länsstyrelsen fördelas på respektive tvåsifferkod

²⁾ Totalsumma verksamhetskostnader ska överensstämma med verksamhetskostnader enligt resultaträkningar

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Definition av resurssamverkan: Med offentlig resurssamverkan menas att en myndighet har rätt att mot avgift helt eller delvis samordna sitt resursutnyttjande avseende varor och tjänster med en annan myndighet, kommun eller landsting (s.k. sambruk)

Kommentar till Tabell A – Verksamhetskostnader 2015–2017 Tkr

Se kommentar under respektive sakområde

Tabell B - Verksamhetskostnader 2017

VÄS-KOD	Sakområden och myndighetsövergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH-kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
20-21	Övrig förvaltning	12 434	5,38%	3 666	7,83%	16 100	6,98%
25	Trafikföreskrifter m.m.	714	0,31%	243	0,52%	957	0,41%
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	5 599	2,42%	1 780	3,80%	7 379	3,20%
30	Regional tillväxt	14 060	6,09%	3 596	7,68%	17 656	7,65%
34	Infrastrukturplanering	2 997	1,30%	708	1,51%	3 706	1,61%
40	Hållbar samhällsplanering och boende	6 170	2,67%	2 080	4,44%	8 250	3,57%
41	Stöd till boende	917	0,40%	311	0,66%	1 228	0,53%
42	Energi och klimat	3 244	1,40%	1 058	2,26%	4 301	1,86%
43	Kulturmiljö	5 482	2,37%	1 607	3,43%	7 090	3,07%
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	9 073	3,93%	2 351	5,02%	11 424	4,95%
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	13 460	5,83%	3 242	6,92%	16 702	7,24%
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	44 170	19,12%	8 944	19,09%	53 113	23,02%
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	2 647	1,15%	890	1,90%	3 537	1,53%
53	Vattenverksamhet	10 126	4,38%	2 683	5,73%	12 810	5,55%
54	Mineral- och torvfyndigheter	117	0,05%	39	0,08%	156	0,07%
55	Miljöfarlig verksamhet	7 962	3,45%	2 637	5,63%	10 599	4,59%
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	509	0,22%	173	0,37%	682	0,30%
57	Förorenade områden, efterbehandling	2 363	1,02%	639	1,36%	3 003	1,30%
58	Restaurering	5 141	2,23%	409	0,87%	5 550	2,41%
60	Lantbruk och landsbygd	24 581	10,64%	6 960	14,86%	31 541	13,67%
61	Rennärning m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens läns)						
62	Fiske	1 287	0,56%	372	0,79%	1 659	0,72%
70	Folkhälsa	2 664	1,15%	634	1,35%	3 298	1,43%
80	Jämställdhet	1 839	0,80%	513	1,10%	2 353	1,02%
81	Nationella minoriteter	0	0,00%	0	0,00%	0	0,00%
82	Mänskliga rättigheter	4 103	1,78%	660	1,41%	4 763	2,06%
85	Integration	2 259	0,98%	651	1,39%	2 910	1,26%
	Summa produktion	183 919	79,62%	46 848	100,00%	230 768	100,00%
10	Myndighetsövergripande verksamhet	9 623	4,17%				
11	Administration och intern service	37 441	16,21%				
	Summa verksamhets-kostnader exklusive resurssamverkan	230 984	100,00%			230 768	100,00%
99	Resurssamverkan ¹⁾	2 837		216		3 053	
	Totalsumma verksamhetens kostnader enligt resultaträkningen ²⁾	233 821				233 821	
	Myndighetsövergripande, adm och intern service uppdelat på: ³⁾						
	Nivå 1 (113-115)	24 835	18,32%				
	Nivå 2 (110-112, 116-119)	12 606	9,30%				

VÄS- KOD	Sakområden och myndighetsovergripande verksamhet	Kostnader exkl OH		OH-kostnader		Kostnader inkl OH	
		Tkr	%	Tkr	%	Tkr	%
	Nivå 3 (100-109)	9 623	7,10%				
	Personalkostnad, produktion (kkl 4, verksamhetskod 2-8)	135 535					

¹⁾ Den del av kostnader för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhetskod, oftast adm. och intern service (11).

²⁾ Totalsumma verksamhetskostnader skall överensstämma med verksamhetskostnaderna enligt resultaträkningen.

³⁾ Summan på nivå 1-3 ska överensstämma med summan av Myndighetsövergripande verksamhet och Administration och intern service. Den procentuella fördelningen skall visa resp. nivåns andel av personalkostnaderna vht 2-8 (kkl 4).

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar till Tabell B - Verksamhetskostnader 2017

Se kommentarer under respektive sakområde.

Tabell C – Årsarbetskrafter 2015–2017

VÄS-kod	Sakområden och myndighetsovergripande verksamhet	2017			2016	2015
		totalt	varav kvinnor	varav män	totalt	totalt
20-21	Övrig förvaltning	15,9	10,9	5,0	14,5	14,3
25	Trafikföreskrifter m.m.	1,2	0,9	0,3	0,8	0,7
28	Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor	6,2	4,4	1,8	5,9	7,1
30	Regional tillväxt	14,1	8,0	6,1	13,1	13,0
34	Infrastrukturplanering	3,0	2,2	0,7	3,2	2,0
40	Hållbar samhällsplanering och boende	9,3	6,8	2,5	11,5	12,3
41	Stöd till boende	1,8	1,8	0,0	0,5	0,7
42	Energi och klimat	4,6	2,5	2,1	2,8	3,4
43	Kulturmiljö	7,5	4,6	2,8	6,8	6,8
45	Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar	8,5	4,1	4,4	8,0	7,9
50	Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd	11,7	5,5	6,2	10,8	10,7
51	Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden	42,4	16,6	25,8	39,3	33,5
52	Prövning och tillsyn för skydd av naturen	4,3	3,5	0,8	4,5	3,8
53	Vattenverksamhet	11,3	3,8	7,5	10,0	7,7
54	Mineral- och torvfyndigheter	0,2	0,2	0,0	0,2	0,1
55	Miljöfarlig verksamhet	11,3	8,4	2,9	11,7	10,9
56	Övrigt miljö- och hälsoskydd	0,6	0,5	0,1	1,2	1,1
57	Förorenade områden, efterbehandling	2,7	2,2	0,5	2,6	2,8
58	Restaurering	2,0	0,9	1,2	2,5	1,4
60	Lantbruk och landsbygd	30,7	17,9	12,8	28,8	30,0
61	Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens läns)	0	0,0	0	0	0
62	Fiske	1,8	0,2	1,6	1,8	2,1
70	Folkhälsa	2,5	1,4	1,1	2,1	2,5
80	Jämställdhet	1,4	1,0	0,5	1,7	1,8
81	Nationella minoriteter	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
82	Mänskliga rättigheter	2,3	2,1	0,3	1,1	0,5
85	Integration	2,6	2,3	0,3	3,0	2,0
	Summa produktion	200,0	112,8	87,2	188,2	179,2
10	Myndighetsövergripande verksamhet	7,2	5,8	1,3	6,9	7,5
11	Administration och intern service	16,6	10,5	6,1	13,5	13,9
	Summa årsarbetskrafter exkl. resurssamverkan	223,8	129,1	94,7	208,7	200,6
99	Resurssamverkan ¹⁾	1,3	0,2	1,1	0,5	1,0
	Totalt antal årsarbetskrafter	225,1	129,2	95,8	209,2	201,6

¹⁾ Den del av årsarbetskrafterna för resurssamverkan som inte avser den egna länsstyrelsen redovisas på denna rad. Länsstyrelsens egen andel redovisas under relevant verksamhet på tvåsiffernivå.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar till Tabell C – Årsarbetskrafter 2015–2017

Se kommentar under respektive sakområde.

Tabell D – Representation

Kostnader för representation	2017		2016		2015	
	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor	Totalt tkr	Per åa kronor
Intern representation (undergrupp 496 i baskontoplanen)	130	580	193	923	296	1 466
Extern representation (undergrupp 552 i baskontoplanen)	635	2 822	507	2 424	643	3 189

Kommentar till Tabell D – Representation

Kostnader för representation har ökat med 65 tkr jämfört med 2016. Kostnaderna för den interna representationen har minskat med 63 tkr och den externa representationen har ökat med 128 tkr. Under året har varje representationstillfälle prövats och stor kostnadsmedvetenhet har präglat år 2017.

Den externa representationen finansierades av förvaltningsanslaget med 378 tkr (419 tkr 2016, 452 tkr 2015) och av externa medel med 257 tkr (88 tkr 2016, 190 tkr 2015).

Redogör även för planerade större lokalförändringar

Se text under tabell E där detta redovisas (sid. 148).

Tabell E – Lokaler

Lokalkostnader	2017	2016	2015
Residens			
Lokalkostnader (tkr) 103	1 286	961	1 327
Lokalyta (m ²)	1 211	1 211	1 211
Lokalkostnad per m ² (kr)	1 062	793	1 096
Lokaler¹⁾			
Lokalkostnader (tkr) 113	8 232	8 331	8 323
Lokalyta (m ²)	7 720	7 720	7 845
Lokalkostnad per m ² (kr)	1 066	1 079	1 061
Lokalkostnad per årsarbetskraft (tkr)	37	40	41
Lokalyta per årsarbetskraft (m ²)	34	37	39
Kontorslokaler²⁾			
Kontorslokalyta (m ²)	7 450	7 450	7 529
Kontorslokalyta per årsarbetskraft (m ²)	33	36	37
Summa lokalkostnader	9 518	9 292	9 650

¹⁾ Med lokaler avses samtliga utrymmen förutom residenset såsom kontorslokaler, förråd, källare och garage. Med lokalkostnader avses hyra, lokalvård, larm och bevakningskostnader, avskrivningskostnader m.m.

²⁾ Med kontorslokaler avses ytor ovan mark såsom kontorsrum, biytor som korridorer, toaletter, trapphus, närarkiv, närförråd etc.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Lokalredovisning för 2017

Länsstyrelsen i Dalarnas läns hyresavtal avseende kontorslokaler sträcker sig fram till 2019-12-31. Residensets hyresavtal gäller till 2018-06-30. Nytt hyresavtal för Residenset förhandlades och tecknades under hösten 2017. Det nya kontraktet gäller från 2018-07-01 till och med 2023-06-30.

Några större förändringar av kontorslokalerna har inte skett under året. Hyresvärden har installerat en roterande värmeväxlare som skall ge bättre energibesparing i fastigheten.

En projektgrupp för fortsatt arbete med det lokaleffektiviseringsarbete som startade 2014 har bildats. Förslag och ritningar har tagits fram för att få en bättre sammanhållen myndighet och få ett större nyttjande av kontorslokalerna.

Större lokalförändringar 2018

I Residenset kommer det under 2018 installeras trådlöst nätverk. Ombyggnationer och moderniseringar i länsstyrelsens kontorslokaler syftar till att ge möjligheter till moderna, verksamhetsanpassade, flexibla arbetsmiljöanpassade lösningar i lokalerna. Kontorslokalerna ska vara tillgänglighetsanpassade och klimatsmarta i den mån det är möjligt. Vi kommer även att reducera ytan med ca 1 000 kvm. Planen är att ett nytt hyreskontrakt ska tecknas med hyresvärden och ombyggnationerna är uppstartade.

Tabell F – Redovisning av ärenden 2017

(samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D	E	F	G
Sakområde och del av sakområde	Ingående balans	Antal inkomna ärenden (exkl upprättade ärenden)	Antal upprättade ärenden	Antal beslutade ärenden	Utgående balans (F=B+C+D-E)	Antal ej beslutade ärenden, äldre än två år
Myndighetsövergripande, administration och intern service (10-11)	70	277	350	541	156	9
Övrig förvaltning (20-21)	1605	4887	191	5628	1055	331
varav Stiftelser (206)	721	1629	37	1907	480	259
varav Kameraövervakning (211)	12	98	13	103	20	0
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	27	1342	18	1367	20	0
Trafikföreskrifter m.m. (25)	28	172	1	166	35	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	204	651	613	1229	239	5
varav Livsmedelskontroll (281)	20	40	40	92	8	0
varav Djurskydd (282)	163	537	508	1001	207	4
varav Smittskydd (283)	12	47	6	53	12	0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	4	18	24	41	5	1
Regional tillväxt (30)	80	145	24	170	79	21
Infrastrukturplanering (34)	19	47	2	45	23	2
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	58	511	10	506	73	4
Stöd till boende (41)	172	180	0	156	195	0
Energi och klimat (42)	70	76	19	65	100	8
Kulturmiljö (43)	274	790	42	925	181	41
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	93	137	68	207	91	13
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	2	2	8	5	7	1
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	75	198	27	198	102	4
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	253	327	223	516	287	95
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	1	3	0	4	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	59	848	78	896	89	3
Vattenverksamhet (53)	119	365	19	344	159	11
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	104	281	10	262	133	9
Mineral- och torvfyndigheter (54)	3	27	0	26	4	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	82	468	201	671	80	2
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	26	282	189	466	31	0
Övrigt miljö- och hälsoskydd (56)	11	142	3	144	12	0
Förorenade områden, efterbehandling (57)	36	73	34	111	32	10
varav tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	23	27	5	38	17	9
Restaurering (58)	1	25	6	28	4	0

A	B	C	D	E	F	G
Lantbruk och landsbygd (60) ¹	5617	4510	0	8071	2056	734
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	5521	4372	0	8013	1880	710
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (61)	3	0	0	1	2	2
Fiske (62) ¹	58	343	3	291	113	6
Folkhälsa (70)	3	25	9	21	16	0
Jämställdhet (80)	1	6	4	5	6	1
Nationella minoriteter (81)	0	3	0	1	2	0
Mänskliga rättigheter (82)	5	5	10	9	11	2
Integration (85)	26	61	14	38	63	0
Summa	9 025	15 299	1 951	21 009	5 265	1304
varav Vattenmyndighetens ärenden	8	11	0	4	23	0
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	39	96	2	107	30	2

¹) Under 2017 har huvuddelen av länsstyrelsernas arbete med jordbrukarstöden och landsbygdsstöden skett i Jordbruksverkets IT-system. Dessa system är ännu inte färdigbyggda, vilket medför att delar av handläggningen ännu ej gått att genomföra och att rättvisande statistik över handlagda ärenden inom området jordbrukarstöd (601) därmed inte är möjliga att hämta ut i sin helhet. I tabellen ingår statistik över direktstöd, betesstöd samt kompensationsstöd. För 2015 och 2016 kunde inte ärenden om jordbrukarstöd redovisas med anledning av den pågående utvecklingen av Jordbruksverkets IT-system.

För landsbygdsstöden (602) redovisas för 2017 komplett ärendestatistik av både ansökningar om stöd och utbetalningar. För år 2016 kunde inte utbetalningar av stöd redovisas, enbart ansökningar om stöd.

Det som redovisas här är den ärendestatistik som hämtas från länsstyrelsens eget diarieföringssystem i tabellen summerat med ärenden beträffande jordbrukarstöd- direktstöd, betesstöd och kompensationsstöd samt landsbygdsstöd från Jordbruksverkets IT system, BLIS.

²) Till Årsredovisningen 2016 var det inte möjligt att från Jordbruksverkets IT-system hämta ut fullständig statistik för fiske (VÄS 622) avseende åren 2015-2016. Uppgifterna är uppdaterade i Årsredovisning för år 2017, varför 2015-2016 års värden skiljer sig åt jämfört med vad som redovisades i Årsredovisningen för år 2016.

För Fiskestöd (622) redovisas för 2017 inga siffror då ärenden som kan beröra Dalarna hanteras av Länsstyrelsen i Gävleborg och ingår i den statistiken.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina, Jordbruksverket och Boverket

Kommentar till Tabell F – Redovisning av ärenden 2017

51-Skydd av områden och arter

Antal ej beslutade ärenden minskar jämfört med 2016. Det beror enligt Länsstyrelsens bedömning på det utökade antalet handläggare samt en tydlig prioritering av att minska ärendebalansen. Antal upprättade ärenden har även de minskat sedan 2016 och en förklaring till detta är bland annat att Länsstyrelsen fokuserat på att avsluta redan öppna ärenden. Antalet upprättade ärenden kan variera stort mellan åren beroende på om upphandlingar/avrop av tjänster görs som egna ärenden eller via ett och samma ärenden. Antalet upprättade ärenden varierar också beroende på om förvaltningsåtgärder är många små åtgärder eller färre men större åtgärder.

53 – Vattenverksamhet

2016 - Q1 2017 har länsstyrelsen samlat på sig ett stort antal dammsäkerhetsärenden. Under våren rekryterades en dammsäkerhetshandläggare och efter starten i augusti arbetas ärendebalansen nu ner.

55-Miljöfarlig verksamhet

Miljöprövning/Miljöprövningsdelegationen

Antalet inkomna prövningsärenden har minskat med ett 30-tal ärenden från 2016 till 2017. Även utgående balans har minskat under perioden trots att vi under året har haft vakanser samt handlagt en del mycket komplexa ärenden framför allt inom områdena vindkraft och ärenden kopplade till utsläpp till vatten. Antalet beslutade ärenden under året är 205 och antalet inkommande är 186 vilket visar att vi minskat på balansen inom miljöprövningsområdet. De två ärenden som är äldre än två år är mycket komplexa vindkraftsärenden där orsakerna bland annat att ärenden varit vilande på sökandes begäran, överklagande av kommunens beslut i vetofrågan, kompletterande fågelinventeringar med mera.

Prövningsfunktionen/miljöprövningsdelegationen arbetar med ständiga förbättringar för att korta handläggningstiderna vid miljöprövningen vilket beskrivs under kapitel 36 i denna årsredovisning.

Miljötillsyn

Antalet inkomna ärenden ligger relativt konstant, och det finns inga ärenden som är äldre än 2 år. Det är stor variation i komplexiteten på ärenden, vissa ärenden kan hanteras direkt medan andra kräver komplettering och bedömning/remiss av flera olika sakområden. Ändrad lagstiftning (uppdaterad miljöprövningsförfordning) har inneburit att länsstyrelsen återtagit flera tillsynsobjekt som kommuner inte har delegation på, flera av dessa verksamheter har genererat komplexa ärenden. Det pågår ett kontinuerligt arbete med säkerställa kvalitet på beslut, säkerställa kompetens och minska sårbarheten för olika branscher till exempel genom rutinarbete, genom att ha första- och andrahandsansvarig, och att delta i nationella samverkansprojekt.

57-Förorenade områden, efterbehandling

Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)

Antalet inkommande och avslutade ärenden är relativt konstant. Det är hög komplexitet i många av ärenden, och kräver ofta stor arbetsinsats av länsstyrelsen innan de kan beslutas tex. framtagande av ansvarsutredningar. Under året har 3 akuta ärenden hanterats kopplat till utsläpp av miljögifter från förorenade områden, bland annat oljeläckage till mark/vatten. Dessa ärenden tar stora resurser i anspråk och kräver samverkan med bland andra Naturvårdsverket för att möjliggöra omhändertagande av miljögifterna, då det ofta saknas verksamhetsägare som direkt kan kopplas till utsläppen. Dalarna har lång historik av gruvdrift och de ärenden som är äldre än 2 år kopplar an till dessa. Det är stora komplexa ärenden som kräver mycket samverkan med olika aktörer för att få till åtgärder. Detta kopplat till relativt stor personalomsättning, och statliga medel för sanering är uppbundna i många år framöver gör att dessa ärenden blir långdragna. Länsstyrelsen arbetar kontinuerligt för att säkerställa kompetensen, och har under året gjort flera rekryteringar för att minska sårbarheten.

Tabell G – Redovisning av överklagade ärenden 2017

(samtliga ärenden oavsett databas)

A	B	C	D
Sakområde och del av sakområde	Antal överklagade ärenden ¹⁾	Antal överklagade ärenden som avgjorts i högre instans ²⁾	Varav antal ändrade ärenden ³⁾
Myndighetsövergripande, administration och Intern service (10-11)	2	0	0
Övrig förvaltning (20-21)	49	33	7
varav Stiftelser (206)	4	1	0
varav Kameraövervakning (211)	4	8	4
varav Bevakningsföretag m.m. (212)	2	0	0
Trafikföreskrifter m.m. (25)	2	2	0
Livsmedelskontroll, djurskydd och allmänna veterinära frågor (28)	11	8	1
varav Livsmedelskontroll (281)	2	0	0
varav Djurskydd (282)	9	8	1
varav Smittskydd (283)	0	0	0
varav Allmänna veterinära frågor (284)	0	0	0
Regional tillväxt (30)	0	0	0
Infrastrukturplanering (34)	0	0	0
Hållbar samhällsplanering och boende (40)	58	62	12
Stöd till boende (41)	1	1	0
Energi och klimat (42)	0	0	0
Kulturmiljö (43)	1	0	0
Skydd mot olyckor, krisberedskap och civilt försvar (45)	3	2	1
varav Tillsyn enligt lag om skydd mot olyckor samt uppföljning av kommunernas krishanteringssystem (456)	0	0	0
Övergripande och gemensamt för naturvård och miljöskydd (50)	28	30	7
Skydd av områden och arter, förvaltning och skötsel av skyddade områden (51)	8	6	3
varav Tillsyn av vattenskyddsområden (516)	0	0	0
Prövning och tillsyn för skydd av naturen (52)	8	7	3
Vattenverksamhet (53)	4	5	2
varav Tillsyn av vattenverksamheten (535)	4	5	2
Mineral- och torvfyndigheter (54)	0	0	0
Miljöfarlig verksamhet (55)	19	22	5
varav Tillsyn av miljöfarlig verksamhet (555)	2	0	0
Övrigt miljö och hälsoskydd (56)	3	0	0
Förorenade områden, efterbehandling (57)	0	1	1
varav Tillsyn av förorenade områden och miljöriskområden (575)	0	1	1
Restaurering (58)	0	0	0
Lantbruk och landsbygd (60)	12	12	5
varav Stöd till jordbruket enligt EG:s förordningar (601)	10	9	5
Rennäring m.m. (enbart Dalarnas, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län (61)	0	0	0
Fiske (62)	0	2	0
Folkhälsa (70)	0	0	0
Jämställdhet (80)	0	0	0
Nationella minoriteter (81)	0	0	0
Mänskliga rättigheter (82)	0	0	0

A	B	C	D
Integration (85)	0	0	0
Summa	209	193	47
varav Vattenmyndighetens ärenden	0	0	0
varav Miljöprövningsdelegationens ärenden	16	22	5

¹⁾ Avser ärenden som är beslutade av länsstyrelsen och som överklagats till högre instans under 2017.

²⁾ Avser ärenden som avgjorts i högre instans och vars domar/beslut inkommit till Länsstyrelsen under 2017, oavsett vilket år överklagandet skickades in.

³⁾ Avser ärenden som är ändrade substantiellt (t.ex. ska ändring av angivna tidpunkter ej beaktas) i förhållande till Länsstyrelsens beslut.

Källa: Ärendehandläggningssystemet Platina

Kommentar till Tabell G – Redovisning av överklagade ärenden 2017

211 – Kameraövervakning

Av åtta överklagade ärenden som avgjorts i högre instans har fyra ärenden ändrats.

Länsstyrelsen avslag AB Dalatrafiks ansökan om tillstånd till kameraövervakning. Detta då AB Dalatrafik inte hade redovisat någon utredning, polisanmälningar, väktarrapporter eller dylikt till styrkande av behovet av kameraövervakning trots att länsstyrelsen gett bolaget tillfälle att komplettera ansökan med sådant material. Först i samband med överklagande av beslutet lämnades kompletterande utredning in. Under handläggning i förvaltningsrätten inkom ytterligare underlag. Länsstyrelsen meddelade i yttrande att utredningen gav stöd för tillstånd till kameraövervakning till vissa busslinjer avseende stadstrafik inom Borlänge kommun, men att utredningen avseende övrig trafik inom dalarna inte visat ett tillräckligt starkt behov. Förvaltningsrätten biföll delvis AB Dalatrafiks ansökan och medgav tillstånd till kameraövervakning på de bussar som trafikerar stadstrafiken inom Borlänge kommun samt sträckan Falun-Borlänge.

Förvaltningsrätten i Falun har ändrat länsstyrelsens beslut och beviljat Ludvika Motorbåtsklubb tillstånd till kameraövervakning i enlighet med ansökan.

Förvaltningsrätten bedömde att övervakningsintresset väger tyngre än den enskildes intresse av att inte bli övervakad. Detta då de som kan komma att utsättas för övervakningen är i huvudsak samma personer som övervakningen har att skydda och hjälpa. Integritetsintresset får av den anledningen anses vara mindre starkt. Det ekonomiska värdet på båtar är oftast betydande och av den anledningen finns det ett brottsförebyggande intresse med övervakning.

Det är ostridigt att det skett stölder av och från båtar och skadegörelse av båtar. Ludvika Motorbåtsklubb har, när det handlar om alternativ till kameraövervakning, ansetts vidtagit de åtgärder som kan anses rimliga.

Förvaltningsrätten i Falun har ändrat det överklagade beslutet så att tillstånd till kameraövervakning inte är förenat med rätt till avlyssning eller upptagning av ljud.

Förvaltningsrätten bedömde att Landstinget Dalarna inte kunnat påvisa ett så starkt behov av övervakning med avlyssning eller upptagning av ljud att intresset av sådan övervakning anses överväga den enskildes intresse av att inte bli övervakad på det sättet. Länsstyrelsen har inte närmare bemött frågan om avlyssning och upptagning av ljud i beslutet.

Förvaltningsrätten i Falun har ändrat länsstyrelsens beslut så att Jale AB:s ansökan om tillstånd till kameraövervakning avslås. Länsstyrelsen hade lämnat tillstånd till kameraövervakning med tre

kameror med inspelning dygnet runt. Förvaltningsrätten ansåg att bevisningen inte var tillräcklig för att göra sannolikt att platsen är så brottsutsatt som sökanden påstår. Förvaltningsrätten ansåg även att det inte förelegat tillräckligt med stöd för att alternativa säkerhetsåtgärder, med mindre risk för integritetsintrång, inte skulle vara tillräckliga.

282 – Djurskydd

Av nio överklagade ärenden har ett ärende ändrats.

I det överklagade ärendet gick Förvaltningsrätten på länsstyrelsens linje om föreläggande enligt 26 § DL, men i Kammarrätten upphävdes Förvaltningsrättens dom och länsstyrelsens föreläggande.

Skälet var i huvudsak att det saknades mätningar av gränsvärden för luftfuktighet och luftföroreningar som underlag för länsstyrelsens bedömning att klimatet i stallen var bristfälligt.

52 - Prövning och tillsyn för skydd av naturen

Av de tre ärenden där första instans ändrade på länsstyrelsens beslut har länsstyrelsen överklagat två vidare till nästa instans och de är ännu inte avgjorda.

53 – Vattenverksamhet

Två ärenden har ändrats efter överklagande. Ett ärende gäller odling av smolt där verksamhetsutövaren vill flytta odlingen från det vatten där smolten avses planteras ut, till ett annat vattendrag. Länsstyrelsen ansåg inte att detta var förenligt med gällande tillstånd medan Mark- och miljödomstolen gjorde en annan bedömning. Länsstyrelsen har överklagat till Mark- och miljööverdomstolen då ärendet är av principiell karaktär och MMÖD har valt att bevilja prövningstillstånd.

Det andra ärendet gäller ett beviljat tillstånd till utrivning av en damm för att istället anlägga en tröskel där länsstyrelsen ansåg att verksamhetsutövarens mindre avvikelser i utförandet var en mindre ändring, medan Mark- och miljödomstolen ansåg att det var en tillståndspliktig förändring.

55 - Miljöprövning

Antalet överklaganden har minskat betydligt från 2016 till 2017. Under år 2016 inkom 36 överklaganden och under år 2017 17 stycken. Här ska noteras att varje överklagande skapar ett nytt överklagat ärende vilket medför att det kan tolkas som det är många ärenden som överklagats då det i ett flertal ärenden är många som överklagar kontroversiella beslut. Detta gäller framförallt vindkraftsbeslut.

Överklagade ärenden som ändrats kan vara några år gamla och kan ha ändrats i Mark- och Miljödomstolen och sedan överklagats vidare till Mark- och Miljööverdomstolen där de avgjorts slutligt.

De 5 överklaganden som inkommit och ändrats berör 4 tillståndsärenden. I ett fall har Mark- och miljööverdomstolen beslutat att upphäva ett tillstånd för en vindkraftspark som Miljöprövningsdelegationen tagit beslut att bifalla. Motivet var att man i detta ärende inte kunde acceptera en sk boxmodell med fri placering av vindkraftverk. Ett annat ärende avser en bergtäkt där Mark- och miljödomstolen medgav tillstånd för ett nytt område inom ett befintligt bergtäktsområde vilket Miljöprövningsdelegationen avslagit i beslut. I övriga två ärenden som avser en avfallsanläggning och ett bryggeri är det mindre justeringar i besluten som till exempel utredningsvillkorens utformning, villkor, krav på säkerhet med flera.

Prövningsorganisationen arbetar kontinuerligt med att förbättra besluten i enlighet med gällande lagstiftning och praxis som utarbetats i överinstanserna.

575 Tillsyn förorenade områden och miljöriskområden

Under året har ett ärende avgjort i domstol, där domstolen ändrade delar av länsstyrelsens beslut. Två bolag med solidariskt ansvar har bekostat och genomfört markundersökningar på en förorenad fastighet i länet och därefter tagit fram åtgärdsförslag. Länsstyrelsen förelade under 2016 bolagen om att utföra föreslagna åtgärder men konstaterade att utifrån rådande lagstiftning och praxis att bolagen har ett ansvar som motsvarar endast 50 % av kostnaderna. Länsstyrelsen ansåg även att bolagens förslag på åtgärder inte var fullt tillräckliga för att nå en långsiktig lösning på området som helhet, men eftersom det saknades finansiering för resterande 50 % godtog länsstyrelsen att en viss förorening riskerade att lämnas kvar mot att ansvariga bolag stod för 100 % av den föreslagna åtgärden. Detta överklagades av bolagen.

Mark- och miljödomstolen fastställde länsstyrelsens bedömning i att ansvariga verksamhetsutövare har ett ansvar som motsvarar maximalt 50 % av kostnaderna. Domstolen höll också med länsstyrelsen i att föreslagen åtgärd inte är att se som en långsiktig lösning för området som helhet. Domstolen ansåg dock inte att ansvaret kunde jämkas mot att området inte sanerades till fullo. Beslutet ändrades så att ansvariga verksamhetsutövare ska ta fram en total kostnadsberäkning för samtliga efterbehandlingsåtgärder. Bolagen ska sedan stå för 50 % av kostnaderna som detta medför. För den del där det saknas finansiering är det Ist ansvar att ta fram en lösning och för att genomföra åtgärden kommer det att bli nödvändigt att söka statligt bidrag hos Naturvårdsverket. Utsikterna för att få bidrag inom de närmsta åren är dock liten eftersom anslaget fulltecknats och det finns många objekt på nationell nivå som köar för bidrag.

600 Lantbruk och landsbygd

Under året har nio ärenden överklagats och fem av dessa har ändrats av högre instans. Vi ser inget samband utan detta är olika typer av ärenden. Vi har haft en dialog om dessa ärenden för att lära oss av detta.

Tabell H – Handläggningstider

H – Ärendeslag med gemensamma mål		Mål dagar	Utfall %		
VÄS	Beskrivning	2015–2017	2017	2016	2015
202	Anmälan om svenskt medborgarskap ¹¹⁾	45	98		
204	Begravningsfrågor ¹¹⁾	45	96		
211	Ansökan om kameraövervakning ³⁾	120	86	45	
212	Auktorisation av bevakningsföretag ¹¹⁾	180	50		
282	Ansökan om tillstånd enligt 16§ Djurskyddslagen ¹⁾	90	95	98	76
282	Ansökan om förprovning djurstall ¹⁾	56	96	100	89
282	Anmälningsärenden djurskydd	90	85	83	77
403	Överklagande av lov, förhandsbesked ^{2, 10)}	150	98	96	
403	Överklagande av bygglov för bostäder, dock ej fritidsbostäder ^{2, 7)}	120	100		
403	Överklagande av kommuns beslut enligt plan- och bygglagen ³⁾	180	89	68	
505	Överklagade kommunala beslut Miljöbalken m.fl. författn ³⁾	180	79	14	
525	Samråd enligt 12 kap. 6 § Miljöbalken	42	62	72	60
526	Granskning av kommunal strandskyddsdispens ⁸⁾	21	97	97	93
551	Prövning miljöfarlig verksamhet 9 kap. Miljöbalken – Ansökan om tillstånd (konc) ^{1, 4)}	180	84	79	91
555	Anmälan ändring tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet	75	100	91	87
562	Prövning av avfall och producentansvar	40	88	100	98
566	Tillsyn av avfall och producentansvar	30	92	100	98
602	Ansökan om stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder ^{3, 5, 9)}				
	Företagsstöd	180	58	5	
	Projektstöd	180	59	59	
	Miljöinvesteringar	180	89	44	
622	Ansökan om stöd från Fiskerifonden ^{3, 5, 9)}				
	Företagsstöd	180	0	0	
	Projektstöd	180	0	0	
602	Ansökan om utbetalning av stöd till landsbygdsutvecklingsåtgärder ^{3, 6, 9)}				
	Företagsstöd	120	95	69	
	Projektstöd	120	100	100	
	Miljöinvesteringar	120	93	70	
622	Ansökan om utbetalning av stöd från Fiskerifonden ^{3, 6, 9)}				
	Företagsstöd	120	0	0	
	Projektstöd	120	0	0	
623	Ansökan tillstånd flyttning och utplantering av fisk	30	88	84	80
623	Ansökan om förordnande som fisketillsynsman	40	89	93	96

¹⁾ Målet är satt från komplett ansökan.

²⁾ Uppdrag 3.13 i länsstyrelsernas regleringsbrev för år 2017.

³⁾ Nytt ärendeslag med gemensamma mål från och med 2016.

⁴⁾ Ärendeslaget är koncentrerat till länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Östergötlands, Kalmar, Skåne, Hallands, Västra Götalands, Örebro, Dalarnas, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län.

⁵⁾ Handläggningstid, ansökan om stöd: Mätning från att ansökan kom in till länsstyrelsen fram till att länsstyrelsen har fattat beslut om stöd. Målsättning för handläggningstiderna gäller för alla ansökningar oberoende av vilket år de kom in. 90% av ansökningarna om stöd ska vara beslutade inom 6 månader.

⁶⁾ Handläggningstid, ansökan om utbetalning: Mätning från att ansökan om utbetalning kom in till länsstyrelsen fram till att Jordbruksverket har betalat ut stödet. Målsättning för handläggningstiderna gäller för alla ansökningar oberoende av vilket år de kom in. 90% av ansökningarna om utbetalning ska vara beslutade inom 4 månader.

⁷⁾ Nytt mål om 120 dagar fr o m år 2017.

⁸⁾ Enligt 19 kap 3 b § Miljöbalken

⁹⁾ Målet enligt SUSS LB (Styr- och Uppföljningssystem i Samverkan för LB-stöden) Hämtas från Jordbruksverkets uppföljningsverktyg Dawa.

¹⁰⁾ För åren 2015-2016 ingick bygglov 40322 i dessa ärenden, men fr o m 2017 har de urskiljts från övriga lov och fått en egen uppföljning.

¹¹⁾ Ärendeslaget är koncentrerat till länsstyrelserna i Stockholms, Östergötlands, Skåne, Västra Götalands, Dalarnas, Västernorrlands och Norrbottens län.

Källa: Ärendehanteringssystemet Platina och Jordbruksverket

Kommentar till Tabell H – Handläggningstider

211 Ansökan om kameraövervakning

Försenad handläggning av två ärenden under augusti till november.

212 Auktorisation av bevakningsföretag

Överskriden handläggningstid i två ärenden. Handläggare har valt fel strategi. Ärendena borde ha avskrivits när sökanden inte lämnat kompletterande uppgifter.

282 Anmälningsärenden djurskydd

Arbetet med att hantera anmälningsärenden har effektiviserats under året men på grund av vakans och sjukskrivningar har målet inte uppnåtts.

505 Överklagade kommunala beslut Miljöbalken m.fl. författningar

Under april-december har handläggningstider hållits. Under 2016 gjordes resursförstärkningar vilket gett resultat på handläggningstiderna några månader in på 2017.

525 Samråd enligt 12 kap. 6 § Miljöbalken

En försämring jämfört med 2016 trots att fler beslut fattats under 2017 jämfört med 2016. Enligt en granskning som Länsstyrelsen gjort av statistiken så visar det sig att cirka 90% av ärenden som överstiger målet beror på att sökande inte kompletterat i tid. Under 2016 har även prioriteringen till viss del legat på att färdigställa handlingsplanen för grön infrastruktur samt att granska de kommunala besluten om dispens från strandskyddet.

551 Prövning av miljöfarliga verksamheter

Utifrån miljöprövningsdelegations krav avseende handläggningstider har målet uppnåtts för samtliga ärendetyper förutom för prövningsområdet vindkraft. Samtliga sex vindkraftstillstånd, som avser hela tillståndsprövningar och ändringstillstånd, har överskridit 180 dagar efter att

ärendena bedömts vara kompletta. I täktärenden har samtliga 26 prövningar eller ändringstillstånd klarat målet och för övriga industriverksamheter har nio av tio ärenden klarats inom angiven tid.

Vindkraftsärenden är omfattande och komplexa, markområden som tas i anspråk för vindkraft innefattar ofta ett flertal olika allmänna och enskilda intressen som ska hanteras i handläggningen. Detta innebär att det är många intressenter som har synpunkter på vindkraftsetableringar i länens kommuner vilket medför ett omfattande arbete och en utdragen prövningsprocess. Kompletta ärenden skickas på remiss till myndigheter och särskilt berörda, samt i vindkraftsärenden även till kommunen avseende yttrande inom det kommunala vetot. Det är mycket vanligt att parter begär förlängd tid för yttrande eller bemötande av yttranden på grund av ärendenas art och omfattning. Komplexiteten i ärendena medför dessutom att arbetet med att skriva förslag till beslut blir omfattande då det är många intressen och aspekter som ska avvägas inför beslut i miljöprövningsdelegationen.

Länsstyrelsen arbetar för att korta handläggningstiderna inom vindkraftsområdet genom att arbeta med samråds- och prövningsprocessen i arbetsplanen och med en förbättringslista. Utifrån gällande lagstiftning, ärendenas omfattning, komplexa avvägningar och många motstående intressen i dessa ärenden har det visat sig att det är mycket svårt att nå målet.

555 Anmälan om ändring av tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet

I samtliga ärenden kopplade till anmälan om ändring av tillståndspliktig miljöfarlig verksamhet har handläggningstiderna innehållits. Länsstyrelsen har arbetat med kompetensfrågor, bemanning och kvalitetssäkring av processer vilket resulterat i en positiv utveckling för handläggningstiderna mellan 2015 och 2017.

Det är en stor variation på komplexiteten gällande anmälningsärenden, vissa kan avslutas direkt medan andra kräver remiss till flera olika sakområden. För många bolag är en ny tillståndsprövning en mycket resurskrävande process, vilket gör att flera bolag har gamla miljötillstånd. Detta gör tillsynen komplex och ställer höga krav på tillsynspersonens kompetens när en avvägning ska göras angående tidpunkt när verksamheten anmält så många ändringar att en ny tillståndsprövning är motiverad. Under året har länsstyrelsen på eget initiativ begärt omprövning av ett företags villkor.

602 och 622 Ansökan om stöd och ansökan utbetalning

Ansökan om stöd

Landsbygdsprogrammet öppnade för ansökningar om företagsstöd för djurstallar och projektstöd för bredband i september 2014 och från 2015 för övriga stödformer. Fiskerifonden öppnade för ansökningar 2015. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om ansökan om stöd i landsbygdsprogrammet öppnade inte förrän vintern 2015/2016 och för fiskerifonden kunde länsstyrelserna börja ta beslut först efter Jordbruksverkets avropsbeslut i september 2016. Arbetet även under 2017 har alltså till ganska stor del bestått av att arbeta med gamla ansökningar. Detta förklarar den låga måluppfyllelsen. Men som tydligt förbättrats mellan 2016 och 2017.

Ansökan om utbetalning

Gällande utbetalningar av landsbygdsstöd så öppnade möjligheten för kund att söka delutbetalning och förskott i april 2016 och slututbetalning i maj 2016. Länsstyrelsens möjlighet att besluta om förskott/delutbetalningar öppnade sommaren 2016 och först i december 2016 kunde beslut om slututbetalning ske i alla stödformer. Inom Fiske fattar Jordbruksverket såväl beslut på länsstyrelsens handlagda ansökningar som utbetalarmedel.

I Dalarna har måluppfyllelsen för utbetalningar uppnåtts under 2017. Förbättringen beror på att ärenderutinerna har förfinats och handläggare har fått mer erfarenhet i att hantera system och rutiner.

Avgiftsbelagd verksamhet

Belopp angivna i tkr

Verksamhet	2015	2016				2017					2017
	Akkumulerat utfall	Utfall intäkter	Utfall kostnader	Nettoutfall	Budget intäkter	Utfall intäkter	Budget kostnader	Utfall kostnader	Netto budget	Nettoutfall	Akkumulerat utfall
Offentligrättslig verksamhet											
Djur och lantbruk (avgift för extra kontroller m.m.)	-122	89	-118	-29	150	161	-250	-175	-100	-14	-165
Registrerings avgift för jaktområden	-12	7	0	7	20	7	-30	-7	-10	0	-5
Delgivning	18	18	-8	10	30	32	-30	-20	0	12	40
Övrig offentligrättslig verksamhet	-12	104	-3	101	30	486	-30	-114	0	372	461
Uppdragsverksamhet											
Resurssamordning	-49	22	11	33	100	248	-100	-275	0	-27	-43
Övrig uppdragsverksamhet	415	25	-54	-29	10	70	-10	-175	0	-105	281
Summa totalt	238	264	-172	92	340	1 004	-450	-766	-110	238	569
- fördelat på											
Summa offentligrättsligt	-128	217	-129	88	230	686	-340	-316	-110	370	331
Summa uppdragsverksamhet	366	47	-43	4	110	318	-110	-450	0	-132	238

Tabellen visar intäkter, kostnader och utfall för länsstyrelsens avgiftsbelagda verksamhet, enligt den indelning för återrapportering som framgår av budgeten för avgiftsbelagd verksamhet där intäkterna disponeras enligt regleringsbrevet.

Källa: Länsstyrelsens ekonomisystem UNIT 4 Business World

Kommentar till tabellen avgiftsbelagd verksamhet

Kostnaderna för verksamheten Djur och lantbruk är högre än intäkterna. Detta är orsakat av: 1) Vid vissa kontroller behövs två kontrollanter av arbetsmiljöskäl, men regelverket tillåter bara debitering motsvarande en person 2) Att kontroller efter anmälan ska ske utan förvarning innebär att vi har många bomkörningar. 3) När vi hanterar ärenden där djur saknar ägare finns ingen part att debitera. 4) Vissa djurägare har svårt att betala sin kontrollavgift vilket genererar kundförluster.

Sammanställning över väsentliga uppgifter

Sammanställningen är gjord enligt 2 kap. 4 § Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Belopp angivna i tkr

Sammanställning väsentliga uppgifter	2017	2016	2015	2014	2013
Låneram i Riksgälden					
Beviljad	8 000	9 000	6 800	9 000	9 000
Utnyttjad	5 097	5 641	3 011	2 517	4 263
Räntekontokredit i Riksgälden					
Beviljad	10 000	10 000	7 500	7 500	7 500
Utnyttjad	0	0	0	2 279	0
Räntekonto					
Ränteintäkter	31	16	7	34	295
Räntekostnader	-212	-178	-64	-19	-45
Avgiftsintäkter som disponeras					
Budget	340	710	3 060	2 570	2 925
Utfall	13 867	11 146	8 974	9 666	10 869
Avgiftsintäkter som inte disponeras					
Budget	9 500	9 000	9 000	9 095	12 300
Utfall	10 385	30 756	5 191	14 108	7 988
Anslagskredit					
<i>Utgiftsområde 01 Rikets styrelse</i>					
01 05 001 ap.16 Länsstyrelserna m.m. W-län					
Beviljad	4 412	4 182	4 215	4 121	4 064
Utnyttjad	0	0	0	0	0
<i>Utgiftsområde 19 Regional tillväxt</i>					
19 01 001 ap.16 Regionala tillväxtåtgärder					
Beviljad	3 113	2 013	3 064	3 064	3 064
Utnyttjad	0	77	1 648	11 059	2 850
<i>Utgiftsområde 22 Kommunikationer</i>					
22 02 003 ap.2 Grundläggande betaltjänster					
Beviljad	0	0	0	0	0
Utnyttjad	0	0	0	0	0
Anslagssparande					
<i>Utgiftsområde 01 Rikets styrelse</i>					
01 05 001 ap.16 Länsstyrelserna m.m. W-län					
Summa anslagssparande	4 746	3 201	3 240	1 120	94
<i>Utgiftsområde 01 Regional tillväxt</i>					
19 01 001 ap.16 Regionala tillväxtåtgärder					
Summa anslagssparande	8 345	0	0	0	0
<i>Utgiftsområde 22 Kommunikationer</i>					
22 02 003 ap.2 Grundläggande betaltjänster					
Summa anslagssparande	0	0	13	0	0

Sammanställning väsentliga uppgifter	2017	2016	2015	2014	2013
Bemyndiganden					
<i>Utgiftsområde 19 Regional tillväxt</i>					
19 01 001 ap.16 Regionala tillväxtåtgärder					
Tilldelat	55 000	65 000	55 000	55 000	55 000
Åtaganden	22 640	27 451	24 835	40 503	53 189
Personal					
Antal årsarbetskrafter ²⁾	225	209	202	203	209
Medeltal anställda ¹⁾	253	234	227	230	249
Driftkostnad per årsarbetskraft	1 028	998	992	1 003	1 010
Kapitalförändring					
Årets kapitalförändring	-24 273	1 936	-10 353	19 064	-23 923
Balanserad kapitalförändring	52 864	50 928	61 280	42 216	66 139

¹⁾ Medeltal anställda beräknas som samtliga månadsanställda reducerat med anställningsperiod samt tjänstledighet om 100%. Därutöver räknas timanställdas anställningsomfattning utifrån antalet genomförda arbetstimmar under anställningsperioden.

²⁾ Med årsarbetskrafter avses antal anställda personer omräknat till heltidsarbetande. Sammanlagd arbetad tid divideras med en länsstyrelsegenomsnittlig möjlig arbetstid = 1 710 timmar.

Kommentar:

Av beviljad låneram har 440 tkr ianspråktagits för anläggningstillgångar som inte var lånefinansierade per den 31 december 2017.

Definitionen av medelantal anställda ändrades år 2016. Omräkning av jämförelsetalen har skett för åren 2014 - 2015 i verktyget LISA. Jämförelsetalen för år 2013 har inte räknats om då en alltför stor arbetsinsats skulle krävas.

Information av väsentlig betydelse för regeringens uppföljning och prövning

Kapitalförändring:

Under 2017 har större betydande nedskrivningar genomförts av lönegarantifordringar jämfört med 2016.

Finansiell redovisning

Resultaträkning (tkr)

	2017	2016	Not
Verksamhetens intäkter			
Intäkter av anslag	111 516	106 944	1
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	13 867	12 094	2
Intäkter av bidrag	108 670	91 654	3
Finansiella intäkter	34	19	4
Summa	234 087	210 711	
Verksamhetens kostnader			
Kostnader för personal	-154 582	-139 213	5
Kostnader för lokaler	-10 550	-10 396	
Övriga driftskostnader	-66 220	-59 109	
Finansiella kostnader	-224	-198	6
Avskrivningar och nedskrivningar	-2 244	-1 694	
Summa	-233 821	-210 609	
Verksamhetsutfall	266	102	
Uppbördsverksamhet			
Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	10 299	30 716	7
Skatteintäkter m.m.	86	41	7
Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-10 385	-30 756	8
Saldo	0	0	9
Transfereringar			
Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	22 269	19 057	10
Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	208 986	167 767	11
Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	3 977	27 860	12
Finansiella kostnader	-45	0	
Avsättning till/upplösning av fonder m.m. för transfereringsändamål	-1 094	-1 980	13
Lämnade bidrag	-258 632	-210 869	14
Saldo	-24 538	1 834	
Årets kapitalförändring	-24 273	1 936	15

Balansräkning (tkr)

TILLGÅNGAR

	2017-12-31	2016-12-31	Not
Immateriella anläggningstillgångar			
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	0	0	
Summa	0	0	16
Materiella anläggningstillgångar			
Förbättringsutgifter på annans fastighet	298	387	
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	5 239	6 395	
Summa	5 537	6 782	17
Utlåning			
Utlåning	0	0	
Summa	0	0	
Varulager m.m.			
Fastigheter	148 000	139 544	
Summa	148 000	139 544	18
Kortfristiga fordringar			
Kundfordringar	2 286	4 713	
Fordringar hos andra myndigheter	15 073	14 622	19
Övriga kortfristiga fordringar	27 982	52 731	20
Summa	45 341	72 066	
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	3 320	2 379	
Upplupna bidragsintäkter	18 541	12 109	
Övriga upplupna intäkter	2 006	511	
Summa	23 868	14 999	21
Avräkning med statsverket			
Avräkning med statsverket	-111 935	-109 050	
Summa	-111 935	-109 050	22
Kassa och bank			
Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	40 904	40 923	23
Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	3 850	4 262	24
Kassa och bank	12 663	8 262	25
Summa	57 417	53 448	
Summa tillgångar	168 228	177 789	

Balansräkning (tkr)

KAPITAL OCH SKULDER	2017-12-31	2016-12-31	Not
Myndighetskapital			
Balanserad kapitalförändring	52 864	50 928	
Kapitalförändring enligt resultaträkningen	-24 273	1 936	
Summa	28 591	52 864	26
Fonder			
Fonder	15 307	14 213	
Summa	15 307	14 213	13
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	412	221	27
Övriga avsättningar	591	287	28
Summa	1 003	508	
Skulder m.m.			
Lån i Riksgäldskontoret	5 097	5 641	29
Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	0	0	30
Kortfristiga skulder till andra myndigheter	13 684	12 028	31
Leverantörsskulder	10 508	8 509	
Övriga kortfristiga skulder	6 191	6 212	32
Depositioner	3 850	4 279	33
Summa	39 330	36 670	
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	12 681	12 400	
Oförbrukade bidrag	71 316	61 135	
Summa	83 997	73 535	34
Summa kapital och skulder	168 228	177 789	

Anslagsredovisning

Redovisning mot anslag

Belopp i tkr

Anslag	Ingående överföringsbelopp	Årets tilldelning enligt regleringsbrev	Omdisponerat anslagsbelopp	Indragning	Totalt disponibelt belopp	Utgifter	Saldo	NOT
Utgiftsområde 01 Rikets styrelse 01 05 001 ap.16 Länsstyrelserna m.m.	3 201	110 311	650	-24	114 138	-109 392	4 746	35
Utgiftsområde 19 Regional tillväxt 19 01 001 ap.16 Regionala tillväxtåtgärder	-77	31 134	0	0	31 057	-22 712	8 345	36
Utgiftsområde 22 Kommunikationer 22 02 003 ap.2 Grundläggande betaltjänster	0	2 000	0	0	2 000	-2 000	0	37
Summa	3 124	143 445	650	-24	147 195	-134 104	13 092	

Redovisning mot inkomsttitel

Belopp i tkr

Inkomsttitel	Beräknat belopp	Inkomster	NOT
2391 002 Ränteinkomster på markförvärv för jordbrukets rationalisering	5	2	
2511 004 Expeditions- och ansökningsavgifter	250	198	
2537 104 Miljöskyddsavgift Täckavgift	4 400	5 909	
2552 102 Stiftelser, tillsynsavgift	0	301	
2552 202 Stiftelser, registerhållningsavgift	0	371	
2552 402 Övriga avgifter vid länsstyrelserna	1 800	1 546	
2714 102 Sanktionsavgifter	10	802	
2811 031 Jordfonden (Lst i Dalarna)	3 000	1 134	
2811 192 Övriga inkomster	0	37	
9455 112 Lotteriavgifter	35	86	
Summa	9 500	10 385	7

Redovisning av beställningsbemyndiganden

Anslag	Tilldelat bemyndigande	Ingående åtaganden 2017	Utestående åtaganden 2017	Utestående åtagandenas fördelning per år				NOT
				2018	2019	2020	2021	
19 01 001 ap.16 Regionala tillväxtåtgärder	55 000	27 451	22 640	21 280	1 360	0	0	36

Tilläggsupplysningar och noter

Belopp redovisas i tusentals kronor (tkr) där annat ej anges.

Redovisnings- och värderingsprinciper

Allmänt

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB) samt Ekonomistyrningsverkets föreskrifter och allmänna råd till förordningen.

Länsstyrelsens redovisning följer god redovisningssed enligt 6 § förordning (2000:606) om myndigheters bokföring.

Regeringen har beslutat att återrapportering ska ske enligt anvisningar som framgår under rubriken Verksamhet i avsnitt 1 "Mål och Återrapporteringskrav", avsnitt 2 "Organisationsstyrning" och avsnitt 6 "Avgifter och bidrag" samt bilaga 2 "Mall för redovisning av statistik" i regleringsbrevet. Anvisningarna utgör ett undantag från bestämmelserna i 3 kap. 2 § FÅB och i vissa fall undantag från 3 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

Brytdatum, det datum då löpande bokföring på räkenskapsåret avslutas, är den 5 januari 2018.

De flesta belopp i resultatredovisning och de finansiella delarna är framtagna med hjälp av excelerator. Det innebär att talen innehåller decimaler, vilket ger avrundningsdifferenser.

Periodavgränsningsposter

Inkomna fakturor t.o.m. brytdag har bokförts. Fakturor som erhålls efter brytdagen redovisas som periodavgränsningsposter. Beloppsgränsen för periodavgränsningsposter har fastställts till 20 tkr.

Löpande under året periodiseras förutbetalda kostnader såsom hyror m.m. för att kostnaden ska belasta rätt period. Beloppsgräns är fastställd till 20 tkr. Skulder till personalen i form av kompledighet och semesterlöner redovisas månadsvis och regleras halvårsvis med värdeförändring till följd av ändrade löner m.m.

Erhållna bidrag som inte förbrukats periodiseras och redovisas som oförbrukade bidrag. Kostnader motsvarande bidragsbelopp som ännu inte erhållits, periodiseras och redovisas som upplupna bidragsintäkter.

Anläggningstillgångar

Tillgångar med en bedömd nyttjandeperiod om minst 3 år och ett anskaffningsvärde på minst ett halvt basbelopp redovisas som anläggningstillgångar. Immateriella anläggningstillgångar vid anskaffningsvärde på minst 100 tkr och för förbättringsutgifter på annans fastighet på minst 50 tkr.

Stationära och bärbara persondatorer kostnadsförs direkt på grund av den tekniska utvecklingen och prisnivån samt för bärbara datorer då de utsätts för extra stort slitage.

På anskaffningsvärdet görs linjär avskrivning månadsvis. Följande avskrivningstider tillämpas.

Immateriella anläggningstillgångar	Avskrivningstid
	3 år
Materiella anläggningstillgångar:	
- Förbättringsutgift på annans fastighet	högst 7 år
- Maskiner, inventarier m.m.	
Bilar och transportmedel	4 år
Maskiner	4 år
Konst	ingen avskrivning
Övriga inventarier	5 år
- Pågående nyanläggning	ingen avskrivning

Värdering av fordringar och skulder

Fordringar har tagits upp till det belopp som efter individuell prövning beräknas bli betalt. Fordringar och skulder i utländsk valuta har värderats till balansdagens kurs.

Redovisning av lönegaranti sker i enlighet med Ekonomistyrningsverkets skrivelse den 6 december 2002. Lönegarantifordran värder regleras kollektivt med 84 procent, vilket motsvarar det erfarenhetsmässiga sambandet mellan utbetalningar och utdelningar.

Genomslag i den finansiella redovisningen

Jordfondens fastigheter värderas till inköpspris, med justering för gjorda åtgärder.

Från och med 2014 har principen ändrats för realisationsberäkning på fastigheterna, Jordfonden, gällande försäljning av fastigheter inskaffade före 1 juli 1991. Länsstyrelsen i Dalarnas län har inte ett korrekt inköpsvärde för dessa fastigheter och vid realisation har eventuell vinst redovisats och levererats in först när ett helt område gått med överskott, inte vid enskild affär. Från och med 2014 görs en schablonbedömning av det anskaffade värdet och realisationsvinst/förlust redovisas vid varje försäljning.

Redovisningsprinciper angående Jordfondens verksamhetskostnader har ändrats i jämförelse med tidigare år. Intäkter motsvarande verksamhetens kostnader avseende Jordfonden redovisas numer under verksamhetens intäkter.

Verksamhet gällande fastighetsförvaltning i fjällen och som före 2014 redovisats under rennärning, redovisas från och med 2014 under fastighetsförvaltning, vä 51. Det redovisas som ett externt projekt mot Naturvårdsverket.

Uppgifter om rådsledamöter enligt 7 kap. 2§ förordningen om årsredovisning och budgetunderlag

Redovisning av skattepliktiga ersättningar och andra förmåner till rådsledamöter och ledande befattningshavare samt uppgift om uppdrag som styrelse- eller rådsledamot i andra statliga myndigheter eller uppdrag som styrelseledamot i aktiebolag.

Namn	Ersättning kronor	Andra uppdrag
Landshövding		
Ylva Thörn	1 301 656	inga övriga uppdrag
Länsråd		
Camilla Fagerberg	1 053 648	inga övriga uppdrag
Insynsråd		
Kerstin Öhrn	7 250	Staffan BJ Nilsson AB
Anders Ahlgren	6 287	Gagnline Affärsutveckling AB, Leksands Hockey AB, Almi Företagspartner GävleDala AB, Promål AB
Bo Brännström	7 996	SABO AB, Gamla Byn AB, Avesta Industristad AB
Marie Louise Erbing Falkland	7 922	Outokumpu PressPlate AB, Outokumpu Prefab AB, IVL Svenska Miljöinstitutet AB
Martin Moraeus	5 330	Grönklittsgruppen AB, Dalarnas Försäkringsbolag
Sara Jöngren	3 471	inga övriga uppdrag
Roza Güclü Hedin	3 450	inga övriga uppdrag
Sohrab Fadaï	5 872	Sohrab AB, Jordbruksverkets Landsbygdsnätverks integrationsgrupp

Noter till resultaträkningen

Not 1 Intäkter av anslag	2017	2016
01 05 001 Förvaltningsanslag	106 210	102 773
19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	4 761	3 596
Grundläggande betaltjänster 22 02 003	545	575
Summa intäkter av anslag	111 516	106 944

Skillnaden mellan summan av intäkter av anslag samt medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag i resultaträkningen och utgifter i anslagsredovisningen beror på anslagsavräknad semesterlöneskuld intjänad till och med 2008 enligt övergångsbestämmelsen till 16 § anslagsförordningen.

Not 2 Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2017	2016
Offentligrättsliga avgifter	4 329	4 530
Försäljning enligt 4 § Avgiftsförordningen	5 766	3 814
Intäkter av andra ersättningar	3 772	3 750
Summa	13 867	12 094

Varav intäkter av avgifter enligt 4 § Avgiftsförordningen består av

Intäkter uthyrning	847	740
Intäkter utbildning/konferenser	734	541
Intäkter konsultuppdrag	1 995	203
Intäkter övriga 4 § avgifter	2 190	2 331
	5 766	3 814

Intäkter av andra ersättningar utgörs till stor del av intäkter från Naturvårdsverket för kostnader i samband med fastighetsförvaltning av Naturvårdsverkets fastigheter.

Den i separat tabell redovisad avgiftsbelagd verksamhet är inte jämförbar med denna not. Den separata tabellen avser enbart sådan verksamhet som ska ge ett årligt resultat. Övriga intäkter av avgifter har inte motsvarande kostnader och uppvisar inte något resultat utan ingår bl.a. i anslagsredovisningen, älgvårdsfond och externa medel gentemot andra myndigheter.

Redovisningsprinciper angående jordfondens verksamhetskostnader har ändrats i jämförelse med tidigare år. Intäkter motsvarande verksamhetens kostnader avseende jordfonden redovisas numer under verksamhetens intäkter. Jämförelsetal för 2016 avseende offentligrättsliga avgifter har rättats manuellt, vilket skiljer sig från ÅR 2016.

Not 3 Intäkter av bidrag	2017	2016
Bidrag från statliga myndigheter	106 166	90 757
varav		
Naturvårdsverket	41 107	41 525
Länsstyrelsen i Örebro län	13 422	1 674
Statens jordbruksverk	11 203	9 832
Havs- och vattenmyndigheten	10 507	9 271
Kammarkollegiet	6 534	6 089
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	4 992	4 544
Länsstyrelsen i Östergötlands län	3 414	1 980
Post- och telestyrelsen	3 152	2 866
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	2 244	1 364
Statens energimyndighet	2 143	1 877

Tillväxtverket	1 390	2 444
Arbetsförmedlingen	1 322	495
Länsstyrelsen i Jämtlands län	1 022	-250
Riksantikvarieämbetet	970	2 115
Länsstyrelsen i Västmanlands län	799	928
Affärsverket svenska kraftnät	441	416
Trafikverket	344	0
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	237	180
Regeringskansliet	224	399
Övriga motparter	199	232
Verket för innovationssystem	137	243
Lunds universitet	90	85
Svenska institutet	45	356
Socialstyrelsen	45	998
Länsstyrelsen i Uppsala län	42	580
Länsstyrelsen i Stockholms län	38	0
Länsstyrelsen i Södermanlands län	37	0
Försäkringskassan	16	0
Länsstyrelsen i Värmlands län	15	0
Länsstyrelsen i Skåne län	10	40
Valmyndigheten	10	0
Folkhälsomyndigheten	9	86
Länsstyrelsen i Jönköpings län	5	10
Boverket	1	129
Länsstyrelsen i Kronobergs län	0	89
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	0	11
Länsstyrelsen i Västerbottens län	0	16
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	0	109
Skatteverket	0	-18
Verket för näringslivsutveckling - Upphört	0	2
Transportstyrelsen	0	40
Bidrag från övriga	2 503	897
varav bidrag från EU:s fonder		
Summa	108 670	91 654

Not 4 Finansiella intäkter	2017	2016
Räntekonto i Riksgälden	31	16
Övriga finansiella intäkter	<u>3</u>	<u>4</u>
Summa	34	19

Not 5 Kostnader för personal	2017	2016
Lönekostnader, exkl. arbetsgivaravgifter, pensionspremier och andra avgifter enligt lag och avtal	-103 345	-93 871
varav		
Lönekostnader för insynsråd och ej anställd personal (uppdragstagare)	-666	-1 045
Övriga kostnader för personal	<u>-51 237</u>	<u>-45 342</u>
Summa	-154 582	-139 213

Not 6 Finansiella kostnader	2017	2016
Räntekostnader i Riksgälden	-212	-178
Övriga finansiella kostnader	-12	-20
Summa	-224	-198

7 Intäkter av avgifter m.m. som inte disponeras	2015	2016	2017	2017	2017	2017	2017	2017	2017
	netto utfall	netto utfall	budget intäkter	utfall intäkter	budget kostnader	utfall kostnader	netto budget	netto utfall	Akkumulerat utfall
Avgifter med bestämt ekonomiskt mål									
2511 Expeditions- och ansökningsavgifter	-3 130	-4 114	250	198	0	4 058	250	-3 859	-11 103
2528 Avgifter vid bergstaten	-16	-80	0	0	0	72	0	-72	-168
2537 Miljöskyddsavgift	-533	-682	4 400	5 909	0	5 741	4 400	168	-1 046
2552 Övriga offentligrättsliga avgifter	767	368	1 800	2 217	0	1 711	1 800	506	1 641
Övriga intäkter som inte disponeras och inte har bestämt ekonomiskt mål	-1 728	22 919		2 060					
2391 Ränteinkomster på markförvärv för jordbrukets rationalisering	1	0	5	2			5		
2714 Sanktionsavgifter	400	345	10	802			10		
2811 Jordfonden (Lst Dalarna)	-2 198	22 533	3 000	1 134			3 000		
2811 Övriga inkomster	-7	0	0	37			0		
9455 Lotteriavgifter	76	41	35	86			35		
Summa avgifter redovisade mot inkomsttitel	-4 640	18 411		10 385					

Kommentar: Noten är omarbetad under 2017 och överensstämmer inte med noten i årsredovisningen 2016.

Uppgifterna speglar tabell 6.2 i Regleringsbrev för budgetåret 2017 avseende länsstyrelserna. Noten är uppdelad på avgifter med bestämt respektive inte bestämt ekonomiskt mål. På de avgifter som har bestämt ekonomiskt mål är personalkostnaderna hämtade utifrån redovisning på respektive verksamhetskod med finansiering förvaltningsanslag. På de kostnaderna läggs OH på med 49 % utifrån Örebro-modellen.

Utsökningen som hämtar uppgifterna till tabellen ur ekonomisystemet söker på de VHT-koder som avgiftsinkomsterna redovisas på. På dessa VHT-koder förekommer troligtvis inte bara kostnader som är hänförliga till respektive ärendehantering. De kan även innehålla lönekostnader som avser andra arbetsuppgifter. Den nationella EA-samordningen kommer utifrån detta års bokslutsarbete analysera och fortsätta arbetet med att matcha kostnader mot intäkter. Det är ett långsiktigt arbete som krävs för att skapa en rättvisande bild. Den redovisningsstruktur som länsstyrelserna har idag medger inte absolut matchning.

Under 2017 har lägre vinster levererats avseende försäljning av fastigheter, Jordfonden.

Not	8 Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	2017	2016
	Medel som tillförts statens budget från uppbördsverksamhet	-10 385	-30 756

Under 2017 har lägre vinster levererats avseende försäljning av fastigheter, Jordfond.

Not	9 Uppbördsverksamhet	2017	2016
	Uppbördsverksamhet	0	0

Redovisningsprinciper angående jordfondens verksamhetskostnader har ändrats jämfört med tidigare år. Intäkter motsvarande verksamhetens kostnader avseende jordfonden redovisas numer under verksamhetens intäkter. Jämförelsetal för 2016 har rättats manuellt, vilket skiljer sig från ÅR 2016.

Not	10 Medel som erhållits från statens budget för finansiering av bidrag	2017	2016
	01 05 001 Förvaltningsanslag	2 863	2 665
	19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	17 951	14 967
	Grundläggande betaltjänster 22 02 003	<u>1 455</u>	<u>1 425</u>
	Summa	22 269	19 057

Finansiering av bidrag inom anslag 01 05 001 Förvaltningsanslag avser främst finansiering av förvaltningskostnader hos samverkansorganet Region Dalarna om 2 706 tkr.

Not	11 Medel som erhållits från myndigheter för finansiering av bidrag	2017	2016
	Från myndighet		
	Kammarkollegiet	165 017	139 028
	Tillväxtverket	17 489	7 237
	Naturvårdsverket	8 682	5 304
	Havs- och vattenmyndigheten	7 456	10 755
	Socialstyrelsen	3 251	3 326
	Länsstyrelsen i Östergötlands län	2 667	0
	Länsstyrelsen i Jämtlands län	1 356	191
	Post- och telestyrelsen	1 237	862
	Riksantikvarieämbetet	1 208	896
	Länsstyrelsen i Örebro län	428	79
	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	196	0
	Regeringskansliet	0	92
	Folkhälsomyndigheten	<u>0</u>	<u>-1</u>
	Summa	208 986	167 767

Not	12 Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	2017	2016
	Bygdemedel	3 577	3 537
	Lönegaranti rekonstruktioner	2 186	3 139
	Älgvårdsfonden	481	969
	Samtliga kommuner i Dalarnas län	-190	-85
	Lönegaranti konkurser	<u>-2 077</u>	<u>20 300</u>
	Summa	3 977	27 860

Skillnaden mellan åren består främst av årets nedskrivningar av lönegarantifordringar.

Not	13 Avsättning till/upplösning av fonder mm för transfereringsändamål	2017	2016
	Ingående balans	14 213	12 233
	Årets förändring	1 094	1 980
	Utgående balans	15 307	14 213
	Uppdelat på		
	Älgvårdsfonden		
	Ingående balans	2 429	1 460
	Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	481	969
	Lämnade bidrag	-251	0
	Utgående balans	2 659	2 429
	Bygdemedel		
	Ingående balans	11 783	10 772
	Övriga erhållna medel för finansiering av bidrag	3 577	3 537
	Finansiella kostnader	-45	0
	Lämnade bidrag	-2 668	-2 526
	Utgående balans	12 647	11 783
Not	14 Lämnade bidrag	2017	2016
	Lämnade bidrag till den offentliga sektorn	-33 895	-29 166
	Lämnade bidrag till övriga samt periodiseringar	-224 737	-181 703
	Summa Lämnade bidrag	-258 632	-210 869
	inom verksamhetsområden		
	Lönegaranti	-187 543	-160 177
	Företagsstöd inom regional tillväxt	-23 349	-13 069
	Regional projektverksamhet	-13 416	-9 212
	Kalkning av försurade vatten	-6 205	-7 919
	Efterbehandling av förorenade områden	-5 767	-1 414
	Frågor inom mänskliga rättigheter	-3 281	-3 326
	Allmänt och övergripande inom regional tillväxt	-2 706	-2 665
	Kommunikationsplanering	-2 692	-2 289
	Deponering, administration och fördelning av medel, allmänna arvsfonden m.m.	-2 668	-2 526
	Resurssamverkan	-2 567	0
	Miljömål	-2 007	-2 397
	Allmänt och övergripande inom mänskliga rättigheter	-1 963	0
	Jakt och viltvård	-1 082	-863
	Fiskevård och fritidsfiske	-937	-603
	Byggnadsvård	-556	-467
	Fornminnes- och kulturlandskapsvård	-447	-429
	Jämställdhetsfrågor	-226	-546
	Riskhantering och säkerhet	-196	0
	Restaurering av vatten som inte kalkas	-196	-414
	Kultuhistoriskt värdefulla miljöer	-193	0

<i>Individärenden</i>	-155	0
<i>Klimatanpassning</i>	-150	0
<i>Allmänt och övergripande inom folkhälsa</i>	-146	0
<i>Skydd av områden och arter (exkl. vattenskyddsområden och kulturresevat)</i>	-142	-630
<i>Förvaltning av kvalitén på vattenmiljön</i>	-118	-647
<i>Miljöövervakning</i>	-68	0
<i>Främjande insatser inom folkhälsoområdet</i>	-35	1
<i>Fornminnen</i>	-12	0
<i>EU:s strukturfonder</i>	0	-191
<i>Allmänt och övergripande inom restaurering</i>	0	-170
<i>Biologisk återställning i kalkade vatten</i>	0	-1 001
<i>Integrationsfrågor</i>	190	85
	-258 632	-210 869

Not 15 Årets kapitalförändring	2017	2016
Verksamhetsutfall		
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	238	92
Semesterlöne- och löneskuld	346	436
Årets minskning av semesterlöneskulden från 2008 som finansieras av anslag	-318	-427
Summa verksamhetsutfall	266	102
Uppbörd	0	0
Transfereringar		
Lönegaranti konkurser	-22 963	1 181
Lönegaranti rekonstruktioner	-1 576	654
Summa Transfereringar	-24 538	1 834
Summa årets kapitalförändring	-24 273	1 936

Under 2017 har avskrivningar av lönegarantifordringar genomförts.

Noter till balansräkningen

Not 16	Immateriella anläggningstillgångar	2017-12-31	2016-12-31
	Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar		
	Ingående anskaffningsvärde	445	445
	Utgående anskaffningsvärde	445	445
	Ingående avskrivningar	-445	-445
	Utgående avskrivningar	<u>-445</u>	<u>-445</u>
	Bokfört värde	0	0
	Bokfört värde immateriella anläggningstillgångar	0	0
Not 17	Materiella anläggningstillgångar	2017-12-31	2016-12-31
	Förbättringsutgifter på annans fastighet		
	Ingående anskaffningsvärde	1 608	1 569
	Årets anskaffning	0	39
	Utgående anskaffningsvärde	1 608	1 608
	Ingående avskrivningar	-1 221	-1 164
	Årets avskrivningar	-89	-57
	Utgående avskrivningar	-1 310	-1 221
	Bokfört värde	298	387
	Maskiner, inventarier, installationer mm.		
	Ingående anskaffningsvärde	24 246	19 109
	Årets anskaffning	1 409	5 386
	Årets försäljning, utrangering	-3 848	-250
	Utgående anskaffningsvärde	21 750	24 246
	Ingående avskrivningar	-17 851	-16 463
	Årets avskrivningar	-2 156	-1 637
	Årets försäljning, utrangering	3 438	250
	Utgående avskrivningar	-16 511	-17 851
	Bokfört värde	5 239	6 395
	Bokfört värde materiella anläggningstillgångar	5 537	6 782
Not 18	Varulager m.m.	2017-12-31	2016-12-31
	Jordfondsfastigheter Areal, ha:		
	Jordbruksmark	270	267
	Produktiv skogsmark	<u>9 248</u>	<u>9 320</u>
	Bokfört värde	148 000	139 544
	Bedömt värde	258 000	257 000

Fastighetsinnehavet består av ett stort antal fastigheter lokaliserade till omarronderingsområden, där bytesprojekt pågår eller är planerade. Fastigheternas marknadsvärde ovan har bedömts av Länsstyrelsens enhet för landsbygd och tillväxt, markfunktionen. Sedan 2014 har principen vid reavinsterberäkningar gällande äldre fastigheter ändrats till att från försäljningsvärdet dra ett schabloniserat anskaffningsvärde vid varje försäljning istället för att redovisa vinsten först när hela det aktuella området visat ett överskott.

Not 19 Fordringar hos andra myndigheter	2017-12-31	2016-12-31
Diverse fordringar andra myndigheter	12 412	12 473
Mervärdesskatt	<u>2 660</u>	<u>2 149</u>
Summa	15 073	14 622

Diverse fordringar andra myndigheter avser främst rekvisition till Kammarkollegiet avseende lönegarantier.

Not 20 Övriga kortfristiga fordringar	2017-12-31	2016-12-31
Lönegarantifordringar	27 909	52 447
Uppbördsfordringar	54	255
Övriga kortfristiga fordringar	<u>19</u>	<u>28</u>
Summa	27 982	52 731

Lönegarantifordringar består av statens fordran på företag som genomgått en rekonstruktion eller gått i konkurs. Fordran värderas utifrån historiska utdelningar och återbetalningar de senaste fem åren 2013-2017. Värderingen uppgår till 84%, vilket bedöms ge en rättvisande bild av aktuella fordringar. Värderingen är en modell som i stor utsträckning tillämpas i enlighet för alla sju län som handlägger lönegarantiärenden.

Not 21 Periodavgränsningsposter	2017-12-31	2016-12-31
Förutbetalda kostnader		
Förutbetalda hyror	2 582	2 230
Övriga förutbetalda kostnader	<u>738</u>	<u>149</u>
Summa förutbetalda kostnader	3 320	2 379
Upplupna bidragsintäkter		
Upplupna bidragsintäkter från andra myndigheter	14 536	10 553
varav		
Statens jordbruksverk	6 224	5 270
Tillväxtverket	2 840	831
Kammarkollegiet	1 296	1 248
Naturvårdsverket	1 205	146
Länsstyrelsen i Jämtlands län	1 114	106
Rådet för Europeiska socialfonden i Sverige	1 038	233
Statens energimyndighet	439	163
Trafikverket	138	0
Affärsverket svenska kraftnät	100	0
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	85	22
Riksantikvarieämbetet	30	84
Länsstyrelsen i Örebro län	18	0
Valmyndigheten	10	0
Havs- och vattenmyndigheten	0	138
Länsstyrelsen i Östergötlands län	0	32
Folkhälsomyndigheten	0	10
Länsstyrelsen i Västmanlands län	0	2 270

Upplupna bidragsintäkter från ickestatliga organisationer eller privatpersoner	4 006	1 556
<i>varav finansiering genom EU-fonder</i>		
Totala upplupna bidragsintäkter	18 541	12 109
Övriga upplupna intäkter	2 006	511
Summa periodavgränsningsposter	23 868	14 999
Not 22 Avräkning med statsverket	2017-12-31	2016-12-31
Uppbörd		
<i>Ingående balans</i>	2 014	937
Redovisat mot inkomstittel (-)	-10 385	-30 756
Uppbördsmedel som betalats till icke räntebärande flöde (+)	8 693	31 834
Fordringar avseende uppbörd	322	2 014
Anslag i icke räntebärande flöde		
<i>Ingående balans</i>	-15	-21
Redovisat mot anslag (+)	24 712	20 563
Medel hänförliga till transfereringar med mera som betalats till icke räntebärande flöde (-)	-24 669	-20 557
Fordringar avseende anslag i icke räntebärande flöde	28	-15
Anslag i räntebärande flöde		
<i>Ingående balans</i>	-3 201	-3 240
Redovisat mot anslag (+)	109 392	105 865
Anslagsmedel som tillförts räntekonto (-)	-110 961	-105 905
Återbetalning av anslagsmedel (+)	24	79
Skulder avseende anslag i räntebärande flöde	-4 746	-3 201
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag		
<i>Ingående balans</i>	1 079	1 506
Redovisat mot anslag under året enligt undantagsregeln	-318	-427
Fordran avseende semesterlöneskuld som inte har redovisats mot anslag	761	1 079
Övriga fordringar/skulder på statens centralkonto		
<i>Ingående balans</i>	-108 927	-112 521
Inbetalningar i icke räntebärande flöde (+)	302 270	320 260
Utbetalningar i icke räntebärande flöde (-)	-317 618	-305 389
Betalningar hänförliga till anslag och inkomstittlar (+/-)	15 976	-11 276
Övriga skulder på statens centralkonto	-108 298	-108 927
Summa utgående balans avräkning med statsverket	-111 935	-109 050
Not 23 Behållning räntekonto i Riksgäldskontoret	2017-12-31	2016-12-31
Räntekonto i Riksgälden	40 904	40 923
Not 24 Övriga tillgodohavanden i Riksgäldskontoret	2017-12-31	2016-12-31

Övriga tillgodohavanden i Riksgälden Deponeringar

3 850

4 262

Not 25 Kassa och bank**2017-12-31 2016-12-31**

Danske bank	12 662	8 261
Kassa	<u>1</u>	<u>1</u>
Summa	12 663	8 262

Behållning på bankkontot utgörs av Vattenregleringsfonder (bygdemedel) och Stiftelsen EO Johnsons understödsfond.

Not 26 Förändring av myndighetskapitalet

	Stats-kapital	Balanserad kapital-förändring, anslags-finansierad verksamhet	Balanserad kapital-förändring, avgifts-belagd verksamhet	Balanserad kapital-förändring, bidrags-finansierad verksamhet	Kapitalförändring enligt resultaträkning	Summa
Utgående balans 2016	0	181	134	50 613	1 936	52 864
<i>varav</i>						
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	0	239	0	92	331
Semesterlöne- och löneskuld	0	0	-104	0	9	-95
Övriga periodiserade kostnader RTA	0	71	0	0	0	71
Lönegaranti konkurser	0	0	0	54 642	1 181	55 823
Lönegaranti rekonstruktioner	0	0	0	-4 030	654	-3 376
Övriga periodiserade kostnader SCR	0	109	0	0	0	109
Ingående balans 2017	0	181	134	50 613	1 936	52 864
Föregående års kapitalförändring	0	0	92	1 844	-1 936	0
<i>Årets förändring varav</i>						
Avgiftsfinansierad verksamhet och resurssamverkan	0	0	0	0	238	238
Semesterlöne- och löneskuld	0	0	0	0	28	28
Lönegaranti konkurser	0	0	0	0	-22 963	-22 963
Lönegaranti rekonstruktioner	0	0	0	0	-1 576	-1 576
Summa årets förändring	0	0	0	0	-24 273	-24 273
Utgående balans 2017	0	181	227	52 456	-24 273	28 591

Not 27	Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	2017-12-31	2016-12-31
	Ingående avsättningar	221	501
	Årets pensionskostnader	270	11
	Årets pensionsutbetalningar	<u>-79</u>	<u>-291</u>
	Utgående avsättning	412	221

Not 28	Övriga avsättningar	2017-12-31	2016-12-31
	Lokalt omställningsarbete		
	Årets förändring	305	275
	Utgående balans	<u>591</u>	<u>287</u>
	Summa övriga avsättningar	591	287

Under året har inte några särskilda insatser genomförts som finansierats med omställningsmedel. Länsstyrelsen Dalarna kommer under 2018 att genomföra en organisationsöversyn varmed extra insatser för kompetensomställning blir aktuella och avsatta medel beräknas att förbrukas under kommande räkenskapsår.

Not 29	Lån i Riksgäldskontoret	2017-12-31	2016-12-31
	Ingående balans	5 641	3 011
	Under året upptagna lån	2 302	2 629
	Årets amorteringar	<u>-2 846</u>	<u>0</u>
	Utgående balans	5 097	5 641
	Beviljad låneram	8 000	9 000

Utgående balans avviker år 2017 med 440 tkr och år 2016 med 1 141 tkr jämfört med bokfört värde på materiella anläggningstillgångar, vilket avser tillkommande tillgångar vid årsslut.

Not 30	Räntekontokredit i Riksgäldskontoret	2017-12-31	2016-12-31
	Räntekontokredit i Riksgälden	0	0
	Beviljad kreditram	10 000	10 000

Not 31	Kortfristiga skulder till andra myndigheter	2017-12-31	2016-12-31
	Diverse skulder inkl. leverantörsskulder	7 345	6 390
	Lagstadgade arbetsgivaravgifter	5 559	5 330
	Mervärdesskatt	<u>780</u>	<u>308</u>
	Summa	13 684	12 028

Lagstadgade arbetsgivaravgifter innefattar både anställd personal samt lönegaranti.

Not 32	Övriga kortfristiga skulder	2017-12-31	2016-12-31
	Personalens källskatt	2 619	2 320
	Övriga kortfristiga skulder	3 572	3 893
	<i>Bestående av</i>		
	<i>Preliminärskatt lönegaranti</i>	2 372	2 625
	<i>Transfereringar under utbetalning</i>	0	19

Övrigt	1 200	1 249
Summa	6 191	6 212

Not 33	Depositioner	2017-12-31	2016-12-31
--------	--------------	------------	------------

Depositioner	3 850	4 279
--------------	-------	-------

Bedömd del av posten som regleras efter mer än 12 månader är ca 2 000 tkr.

Not 34	Periodavgränsningsposter	2017-12-31	2016-12-31
--------	--------------------------	------------	------------

Upplupna kostnader

Upplupna löner, arvoden inkl social avg	1 124	794
Upplupna semesterlöner inkl social avg	10 418	10 069
Övriga upplupna kostnader	<u>1 139</u>	<u>1 537</u>
Summa upplupna kostnader	12 681	12 400

Oförbrukade bidrag från annan myndighet	70 508	60 820
--	---------------	---------------

varav

Naturvårdsverket	39 283	31 894
Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	4 857	2 075
Riksantikvarieämbetet	3 953	3 420
Havs- och vattenmyndigheten	3 415	3 190
Kammarkollegiet	3 222	3 714
Länsstyrelsen i Uppsala län	3 089	3 131
Statens energimyndighet	2 944	2 568
Länsstyrelsen i Örebro län	2 589	772
Länsstyrelsen i Västmanlands län	2 216	4 536
Länsstyrelsen i Jämtlands län	937	148
Regeringskansliet	936	1 161
Post- och telestyrelsen	852	1 023
Länsstyrelsen i Västernorrlands län	674	910
Länsstyrelsen i Stockholms län	609	971
Tillväxtverket	405	150
Statens jordbruksverk	197	-36
Socialstyrelsen	119	36
Länsstyrelsen i Östergötlands län	108	20
Trafikverket	58	135
Folkhälsomyndigheten	17	36
Sveriges geologiska undersökning	16	0
Verket för innovationssystem	6	575
Lunds universitet	3	7
Umeå universitet	1	1
Statens folkhälsoinstitut - Upphört	1	1
Svenska institutet	1	38
Affärsverket svenska kraftnät	0	341
Boverket	0	1

Oförbrukade bidrag från annan myndighet planeras att användas:

- Inom tre månader	1 099	948
- mer än tre månader till ett år	33 016	28 480
- mer än ett år till tre år	36 022	31 072

- mer än tre år 371 320

**Oförbrukade bidrag från ickestatliga organisationer
eller privatpersoner**

varav finansiering genom EU-fonder

– 808 315

Summa oförbrukade bidrag

71 316 61 135

Oförbrukade bidrag har ökat 2017 i jämförelse med 2016 främst beroende på ej förbrukade bidrag från Naturvårdsverket, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och Länsstyrelsen i Örebro län.

Summa periodavgränsningsposter

83 997 73 535

Noter i anslagsredovisningen

Belopp i tkr

Belopp i tkr

	Anslag/Benämning	Villkor	Tilldelat Belopp	Utfall
NOT 35	01 05 001 Länsstyrelserna m.m.	Anslagskredit	4 412	0
		Anslagsbehållning som disponeras, 3 %	3 329	4 746
		Kredit på räntekonto	10 000	0
		Låneram för anläggningstillgångar	8 000	5 097
		Finansiering av förvaltningskostnader hos samverkansorganet i Dalarnas län	2 706	2 706
		Kommentar: Av redovisat anslagssparande om 4,7 mnkr får Länsstyrelsen i Dalarnas län, enligt regleringsbrev 2017, behålla 3,3 mnkr.		
NOT 36	19 01 001 Regionala tillväxtåtgärder	Anslagskredit	3 113	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	8 345
		Uppföljning och utvärdering	900	900
		Beställningsbemyndigande	55 000	22 640
		Kommentar: Anslaget har inte nyttjats fullt ut beroende på att två större investeringsbidrag inte kunnat utbetalats beroende på ej färdigställda investeringar. Återstående åtaganden om 22,6 mnkr i jämförelse med tilldelat belopp beror på att Länsstyrelsen i Dalarna har haft ett lågt söktryck samt att företag inte tidigare sökt för långa projekt utan i de flesta fall söker och avslutar investeringarna/projekten inom 6 - 12 månader. Pågående projekt eller medfinansieringar i projekt kommer att avslutas 2018 - 2019. Nya treåriga projekt är i planeringsfas och kommer att startas men inga beslut är ännu fattade som kommer att påverka kommande tre års prognos.		
NOT 37	22 02 003 002 Grundläggande betaltjänster - del till länsstyrelsen i Dalarna	Anslagskredit	0	0
		Anslagsbehållning som disponeras	inget	0
Anslagsposten får användas för utgifter för bevakning av att det finns grundläggande betaltjänster som svarar mot samhällets behov. Anslaget får användas för de uppgifter som länsstyrelserna ska utföra enligt 64-65 §§ förordningen (2007:825) med länsstyrelseinstruktion samt länsstyrelsernas regleringsbrev vad gäller grundläggande betaltjänster.				

Bilaga

Regleringsbrev 2017, uppdrag som inte redovisats i årsredovisningen

Följande uppdrag i regleringsbrevet till länsstyrelserna berör Länsstyrelsen Dalarnas län och återrapporeras på anvisat sätt och inte i årsredovisningen. Uppdragsformuleringarna har förkortats och/eller omformulerats av utrymmesskäl.

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diarienummer
1.21, st. 2	Bedömning av kommunerna gällande överenskommelse om kommunernas krisberedskap.	2017-10-31	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	450-6598-2017
1.29	Länsstyrelserna ska i Hermes redovisa prognoser med tillhörande kommentarer för 2017-2020.	2017-01-18 2017-02-17 2017-05-03 2017-07-31 2017-10-25	Hermes, Finansdepartementet	111-1140-2017
1:30	Länsstyrelserna ska i en samlad redovisning redovisa utfall och prognos för verksamheter som finansieras såväl av förvaltningsanslag som av andra intäkter.	2017-05-03 2017-10-25	Finansdepartementet	111-1140-2017
1:31	Länsstyrelserna ska redovisa prognoser för anslagsbelastning avseende anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder under utgiftsområde 19 för 2017–2021.	2017-01-18 2017-02-17 2017-05-03 2017-07-31 2017-10-25	Hermes, Finansdepartementet	111-1140-2017
3.1	Bidra till satsning på moderna beredskapsjobb	2017-08-01	Statskontoret	303-5789-2017
3.2	Tillsyn över djurhälsopersonal (uppdrag från år 2016, Fi2015/01087/SFÖ)	2017-02-01	Statens jordbruksverk	284-1212-2017 284-1217-2017
3.2	Tillsyn över djurhälsopersonal (uppdrag från år 2017, Fi2017/02789/RS)	2018-02-01	Statens jordbruksverk	284-1366-2018
3.3	Foder och animaliska biprodukter (uppdrag från år 2016, Fi2015/01087/SFÖ m.fl.)	2017-02-28	Statens jordbruksverk	285-447-2017
3.4	Allmänna veterinära frågor (uppdrag från år 2016, Fi2015/01087/SFÖ m.fl.)	2017-02-01	Statens jordbruksverk	284-1214-2017

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diarienummer
3.6	Redovisningar av bemyndigande gällande anslaget 1:1 Regionala tillväxtåtgärder, utg.omr. 19 Regional tillväxt.	2017-05-03 2017-10-25 2018-01-19	Tillväxtverket	111-3954-2017 111-242-2018
3.10	Bredband i världsklass.	2018-02-01	Post- och telestyrelsen	341-1869-2018
3.10	Bredband i världsklass, kanalisation.	2017-02-01 2017-06-30 2017-08-01	Länsstyrelsen i Örebro/Näringsdepartementet	341-1911-2017 341-1866-2018
3.11	Granska kommunernas tillsyn av ovårdade fastigheter.	2018-01-31	Boverket	400-12778-2017
3.12	Uppföljning av tillämpningen av plan- och bygglagstiftningen	2018-01-31	Boverket	400-12778-2017
3.13	Översyn processer och utbyte av erfarenheter mellan länsstyrelser i arbetet med att verka för att behovet av bostäder tillgodoses.	2017-10-01	Näringsdepartementet	400-12185-2017
3.13	Handläggning och rådgivning för att möta behovet av bostäder	2018-02-28	Boverket	400-1285-2017
3.14	Kommunernas riktlinjer för bostadsförsörjning	2017-06-15	Boverket	405-6007-2017
3.15	Användandet av digital teknik	2017-05-31	Boverket	400-4464-2017
3.16	Minskad klimatpåverkan och energiomställning – länsstyrelserna arbete med klimatinvesteringar samt möjliga synergieffekter.	2018-01-26	Naturvårdsverket	427-1869-2017
3.16	Minskad klimatpåverkan och energiomställning – länsstyrelserna arbete enligt uppdraget.	2018-01-26	Länsstyrelsen i Östergötlands län	427-12818-2017
3.16	Minskad klimatpåverkan och energiomställning – sammanställning och bedömning av länsstyrelsernas arbete	2018-03-31	Miljö- och energidepartementet	425-12817-2017
3.17	Sevesotillsyn	2018-02-28	Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	458-496-2018
3.18	Stärkt säkerhetsarbete	2018-02-22	Miljö- och energidepartementet, kopia till Justitiedepartementet	Se 3.57 Skickad till Finansdepartementet
3.19	Miljötillsyn	2018-02-15	Naturvårdsverket	550-1325-2018
3.20	Utsläpp av enskilda avlopp	2018-03-30	Havs- och vattenmyndigheten	550-1081-2018
3.21	Förelägganden inom ramen för tillsyn över vattenverksamheter	2017-04-01	Lst Jämtland/Miljö- och energidepartementet	530-671-2018

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diarienummer
3.22	Skydd av värdefulla naturområden	2018-02-15	Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten	512-13019-2017
3.23	Regionala handlingsplaner för grön infrastruktur*	2017-10-01 2018-10-01	Miljö- och energidepartementet	509-9364-2017
3.24	Havs- och vattenmiljö: användning av medel från anslaget 1:11 Åtgärder för havs och vattenmiljö.	2018-02-15	Havs- och vattenmyndigheten	537-1356-2017
3.25	Havs- och vattenmiljö: se över om det finns ytterligare vattenförekomster.	2018-02-28	Miljö- och energidepartementet	537-12779-2017
3.26	Strandskydd	2018-02-15	Naturvårdsverket	526-835-2018
3.27	Friluftsliv	2018-02-15	Naturvårdsverket	507-1737-2018
3.28	Kostnader för hantering av jordbruksstöd	2017-02-01	Statens jordbruksverk	600-1293-2017
3.29	Gemensam inlämningsfunktion	2018-03-31	Näringsdepartementet	
3.30	Strukturrationalisering	2017-03-31 2017-10-15	Näringsdepartementet	Långsiktig plan för omarrondering i Dalarnas län, delrapport och slutrapport
3.31	Grundläggande betaltjänster	2017-12-01	Lst Dalarna/Näringsdepartementet	303-3179-2016
3.32	Fiske	2017-02-01	Havs- och vattenmyndigheten	623-293-2018
3.33	Folkhälsa – ANDT	2018-01-31	Lst Örebro/Folkhälsomyndigheten	Nytt uppdrag, inget ärende
3.34	Jämställdhet: motverka hedersrelaterat våld och förtryck (uppdrag från RB 2016)	2017-03-31	Socialdepartementet	Ett kontinuerligt pågående uppdrag enligt RB – inget ärende

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diarienummer
3.34	Jämställdhet: motverka hedersrelaterat våld och förtryck (uppdrag från RB 2017)	2018-04-03	Socialdepartementet	Nytt kontinuerligt pågående uppdrag enligt RB – inget ärende
3.35	Jämställdhet: arbete mot prostitution, människohandel, skydd och stöd för kvinnor, förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (RB 2016)	2017-03-31	Socialdepartementet	Ett kontinuerligt pågående uppdrag enligt RB – inget ärende
3.35	Jämställdhet: arbete mot prostitution, människohandel, skydd och stöd för kvinnor, förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (RB 2017)	2018-04-03	Socialdepartementet	Nytt kontinuerligt pågående uppdrag enligt RB – inget ärende
3.36	Jämställdhet: arbete mot prostitution och människohandel (RB 2016)	2017-03-31	Socialdepartementet	Ett kontinuerligt pågående uppdrag enligt RB – inget ärende
3.36	Jämställdhet: arbete mot prostitution och människohandel (RB 2016)	2018-04-03	Socialdepartementet	Nytt kontinuerligt pågående uppdrag enligt RB – inget ärende
3.37	Jämställdhet: stöd till utvecklingen av skyddat boende till våldsutsatta kvinnor	2017-03-31	Socialdepartementet	Inte vårt uppdrag – inget ärende
3.38	Jämställdhet: främja och lämna stöd till insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck	2017-03-31	Socialdepartementet	Ett kontinuerligt pågående uppdrag enligt RB – inget ärende
3.39	Jämställdhet: strategier för jämställdhetsintegrering 2014-2016	2017-02-15	Socialdepartementet	Skickad per post daterat 2017-01-13
3.40	Integration: lägesbilder avseende vilken påverkan som aktuella förändringar i antalet asylsökande och nyanlända har.	2017-04-20 2017-10-20 Samt vid behov	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-2899-2017 851-10438-2017
3.41	Integration: samordna tidigare insatser för asylsökande	2018-03-02	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-2018 961-2018
3.42	Integration: statsbidrag till verksamheter för asylsökande	2018-03-02	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-1119-2018
3.43	Integration: lägesbild över befintlig och planerad verksamhet med insatser för asylsökande	2017-06-16	Arbetsmarknadsdepartementet	8 8606-2017

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diarienummer
3.44	Integration: kommunernas beredskap och mottagningskapacitet	2018-03-02	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-1475-2018
3.45	Integration: ersättning enligt 37 § förordningen (2010:1122) om statlig ersättning för insatser för vissa utläningar	2018-03-02	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-951-2018
3.46	Integration: förordningen (2010:1138) om samhällsorientering för vissa nyanlända invandrare	2018-03-02	Arbetsmarknadsdepartementet	851-971-2018
3.47	Integration: portalen www.informationsverige.se	2018-03-02	Arbetsmarknadsdepartementet	851-1091-2018
3.48	Mottagande av ensamkommande barn och unga: kommunernas beredskap och kapacitet	2018-03-02	Lst Jönköping/Arbetsmarknadsdepartementet	851-967-2018
3.49	Mottagande av ensamkommande barn och unga: nationell kartläggning av ensamkommande barn som försvinner	2017-12-15	Socialdepartementet	Rapport 2016:25 från Lst Sthlm – inget ärende
3.50	Barnets rättigheter: spridning av kunskap och metoder för att ge stöd och skydd till barn mot människohandel och exploatering (RB 2016)	2017-02-01	Socialdepartementet	Redovisas av Länsstyrelsen i Stockholms län Dnr 106-14358-2016
3.50	Barnets rättigheter: spridning av kunskap och metoder för att ge stöd och skydd till barn mot människohandel och exploatering (RB 2017)	2018-04-30	Socialdepartementet	Nytt uppdrag enl RB – finns inget ärende
3.51	Barnets rättigheter: fördjupad studie med syfte att förbättra livsvillkoren för grupper av särskilt utsatta flickor och pojkar i Sverige.	2017-12-01	Socialdepartementet	Regeringsbeslut 2017-12-13 om förlängd tid. Redovisas av Länsstyrelsen i Stockholms län. Dnr 13399-2017
3.52	Barnets rättigheter: information till allmänheten om att sexuell exploatering av flickor och pojkar i stor utsträckning utgör brott även utomlands.	2018-04-30	Socialdepartementet	Nytt uppdrag – finns inget ärende
3.53	Föräldrastöd: stöd till föräldrar med barn i tonåren	2017-02-15 2018-02-15	Socialdepartementet	Rapport via Länsstyrelsen i Örebro län. Dnr 13631-2016-1 1318-2018
3.54	Nationella minoriteter: utvecklingen inom det minoritetspolitiska målets delområden	2018-04-06	Kulturdepartementet	800-12613-16

Nr	Uppdrag	Rapportering		
		Datum	Mottagare	Diarienummer
3.55	Förenklingsarbete för företag*	2018-03-31	Lst Kronoberg/Näringsdepartementet	Redovisas av Länsstyrelsen i Örebro län
3.56	Regional samordning inom det brottsförebyggande området	2018-02-15	Justitiedepartementet	Länsstyrelsen i Örebro län: 7497-2018
3.57	Stärkt säkerhetsskyddsarbete	2018-02-22	Finansdepartementet	451- 1781-2018
3.58	Planeringsläget inom civilt försvar	2018-02-22	Finansdepartementet,	451- 1782-2018

* Uppdraget redovisas också helt eller delvis i årsredovisningen för år 2017.

Diarienummer 106-1736-2018

Landshövdingens underskrift av årsredovisningen 2017

Jag intygar att årsredovisningen ger en rättvisande bild av verksamhetens resultat samt av kostnader, intäkter och myndighetens ekonomiska ställning.

Falun den 22 februari 2018

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'Ylva Thörn', written in a cursive style.

Ylva Thörn

Landshövding Länsstyrelsen i Dalarnas Län

